

Regionálna analýza o mladých ľuďoch ohrozených situáciou NEET a v situácii NEET na území Banskobystrického samosprávneho kraja

Alžbeta Brozmanová Gregorová, Zuzana Heinzová, Jana Šolcová (editorky)

2025

„Tento projekt je spolufinancovaný Európskou úniou v rámci Programu Slovensko.“

Financované
Európskou úniou

PROGRAM
SLOVENSKO

MINISTERSTVO
INVESTÍCIÍ, REGIONÁLNEHO ROZVOJA
A INFORMATIZÁCIE
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Publikácia je spracovaná ako súčasť projektu Regionálne analýzy a partnerstvá pre mladých na území BBSK, ktorý realizuje Rozvojová agentúra Banskobystrického samosprávneho kraja a ktorý je spolufinancovaný Európskou úniou v rámci Programu Slovensko.

umb UNIVERZITA
MATEJA BELA

BELIANUM

Názov: Regionálna analýza o mladých ľuďoch ohrozených situáciou NEET a v situácii NEET na území Banskobystrického samosprávneho kraja

Koordinátorky a editorky: doc. PhDr. Alžbeta Brozmanová Gregorová, PhD., Mgr. Zuzana Heinzová, PhD., Mgr. Jana Šolcová, PhD.

Na spracovaní analýzy sa podieľali:

Mgr. Jarmila Androvičová, PhD.	 0000-0002-0090-6094
Mgr. Filip Bambúch, PhD.	 0000-0002-7300-2782
Ing. Magdaléna Bernátová, PhD.	
doc. PhDr. Alžbeta Brozmanová Gregorová, PhD.	 0000-0001-8559-8512
Mgr. Ema Brunovská	
Mgr. Aneta Červinková	 0000-0001-7134-6410
Mgr. Miroslava Galasová, PhD.	 0000-0001-8491-8254
PhDr. Et Mgr. Lucia Galková, PhD.	 0000-0002-4875-9070
Ing. Mgr. Ivana Hačková	 0009-0001-0324-2350
Mgr. Zuzana Heinzová, PhD.	 0000-0002-2274-2772
Prof. PaedDr. Peter Jusko, PhD.	 0000-0003-1401-035X
Mgr. Kamila Koza Beňová, PhD.	 0000-0001-9714-2491
Doc. PhDr. Lada Kaliská, PhD.	 0000-0001-9700-5980
PhDr. Katarína Kurčíková, PhD.	 0000-0003-4172-0058
Doc. Ing. Mária Murray Svidroňová, PhD.	 0000-0002-4414-479X
Mgr. Lívia Nemcová, PhD.	 0000-0001-7741-5413
Mgr. Zlatica Stillerová	
PhDr. Erik Šatara, PhD.	 0000-0001-5236-8294
Mgr. Jana Šolcová, PhD.	 0000-0002-1124-7784
Mgr. Lucie Vyvlečková	 0000-0002-7536-1519
PhDr. Patrícia Zólyomiová, PhD.	 0000-0002-7171-9069

Vydalo: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici
Edícia: Pedagogická fakulta

Recenzentka: Mgr. Katarína Čavojská, PhD.

ISBN 978-80-557-2227-6

EAN 9788055722276

<https://doi.org/10.24040/2025.9788055722276>

Táto publikácia je šírená pod licenciou Creative Commons Attribution-NoDerivatives 4.0 International Licence CC BY-ND (uviedenie autora - bez odvodeného obsahu).

Obsah

Zoznam obrázkov.....	6
Zoznam tabuliek.....	7
Zoznam grafov.....	10
1. Úvod.....	11
2. Metodológia, teoretické východiská a súčasná situácia mladých ľudí v situácii NEET na Slovensku.....	13
2.1. Mladí ľudia v situácii NEET – základné teoretické a koncepčné východiská.....	13
2.1.1. Definícia mladých ľudí v situácii NEET.....	13
2.1.2. Podskupiny mladých ľudí v situácii NEET.....	15
2.1.3. Faktory vedúce k situácii NEET.....	18
2.2. Mladí ľudia v situácii NEET na Slovensku.....	22
2.3. Metodika analýzy východiskovej situácie.....	27
2.4. Metodika kvalitatívneho výskumu.....	28
2.4.1. Etické dimenzie výskumu.....	28
2.4.2. Validita výskumu.....	29
2.4.3. Limity výskumu.....	29
2.4.4. Metodika analýzy príkladov dobrej praxe.....	29
2.4.5. Metodika realizácie fókusových skupín s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozenými situáciou NEET.....	30
2.5. Metodika mapovania aktérov.....	32
3. Východisková situácia.....	35
3.1. Opis všeobecnej situácie mladých ľudí v regióne.....	35
3.1.1. Banskobystrický kraj – základná charakteristika.....	35
3.1.2. Mladí ľudia v BBSK rodové a vekové zastúpenie.....	38
3.1.3. Mladí ľudia v BBSK – vzdelanie a predčasné ukončenie školskej dochádzky.....	43
3.1.4. Mladí ľudia v BBSK – trh práce.....	49
3.1.5. Mladí ľudia – využívanie aktívnych opatrení trhu práce.....	52
3.1.16. Mladí ľudia – migrácia.....	61
3.2. Stratégie prijaté na riešenie situácie mladých ľudí v BSSK a aktuálne národné projekty.....	64
3.3. Možnosti vzdelávania a uplatnenia sa v regióne.....	77
3.3.1. Možnosti vzdelávania v rámci formálneho vzdelávania.....	77
3.3.2. Dostupnosť programov neformálneho vzdelávania v regióne a dostupnosť týchto aktivít pre mladých NEET.....	79
3.3.3. Analýza možností uplatnenia z pohľadu štruktúry zamestnávateľov a chýbajúcich profesií a služieb.....	89

3.4.	Štruktúra mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET v regióne..	90
3.4.1.	Mladí ľudia v situácii NEET v BBSK na základe údajov zo SODB 2021.....	92
3.4.2.	Mladí ľudia v situácii NEET v BBSK a ohrození situáciou NEET na základe iných dostupných zdrojov	102
3.5.	Zhrnutie východiskovej situácie.....	116
4.	Rizikové faktory vzniku situácie NEET a identifikácia možných opatrení v regióne	119
4.1.	Analýza objektívnych a subjektívnych rizikových faktorov	119
4.2.	Analýza potrieb mladých v situácii NEET	191
4.3.	Analýza preventívnych a intervenčných aktivít pre mladých v situácii NEET	198
4.3.1.	Reflexia preventívnych a intervenčných aktivít z pohľadu mladých ľudí.....	198
4.3.2.	Analýza príkladov dobrej praxe	199
4.4.	Zhrnutie výsledkov zistení kvalitatívneho výskumu medzi mladými v situácii NEET	217
4.4.1.	Sumarizácia zistení o objektívnych a subjektívnych faktoroch vzniku situácie NEET a potrebách mladých ľudí.....	217
4.4.2.	Sumarizácia zistení o možnostiach prevencie a intervencie vo vzťahu k vzniku situácie NEET	219
4.4.3.	Návrhy riešení a opatrení pre prácu s mladými ľuďmi v situácii NEET.....	221
5.	Mapovanie relevantných aktérov a služieb	223
5.1.	Analýza činnosti aktérov a služieb pre mladých v situácii NEET	225
5.1.1.	Kľúčoví aktéri v Banskobystrickom kraji.....	225
5.1.2.	Okres Banská Bystrica	228
5.1.3.	Okres Banská Štiavnica	232
5.1.4.	Okres Brezno	234
5.1.5.	Okres Detva	238
5.1.6.	Okres Krupina	241
5.1.7.	Okres Lučenec	245
5.1.8.	Okres Poltár	248
5.1.9.	Okres Revúca	251
5.1.10.	Okres Rimavská Sobota.....	255
5.1.11.	Okres Veľký Krtíš	259
5.1.12.	Okres Zvolen.....	262
5.1.13.	Okres Žarnovica	266
5.1.14.	Okres Žiar nad Hronom.....	269
5.2.	Mapa aktérov pre mladých v situácii NEET	272
5.2.1.	Príklady dobrej praxe	276
5.3.	Zhrnutie mapovania relevantných aktérov a služieb v BBSK.....	291
6.	Záver a odporúčania.....	292

6.1. Zhrnutie najdôležitejších zistení o mladých ľuďoch situácii NEET a ohrozených situáciou NEET v BBSK, opatreniach a aktéroch	292
6.2. Odporúčania pre prípravu regionálnych akčných plánov	296
6.3. Odporúčanie pre umiestnenie jednotných kontaktných miest v BBSK (centier SPACE)	306
6.4. Návrh merateľných ukazovateľov, ktoré by sa na regionálnej úrovni vyhodnocovali s ročnou periodicitou vo vzťahu k napĺňaniu Regionálneho akčného plánu Záruky pre mladých	307
Zoznam použitej literatúry	309
Zoznam príloh	311

Zoznam obrázkov

Obrázok 2-1	Podskupiny mladých ľudí v situácii NEET podľa Eurofound (2012).....	16
Obrázok 2-2	Podskupiny mladých ľudí v situácii NEET podľa Eurofound (2016).....	18
Obrázok 3-1	Okresy BBSK.....	35
Obrázok 4-1	Schéma problémovej oblasti zamestnanie	121
Obrázok 4-2	Schéma problémovej oblasti vzdelávanie.....	130
Obrázok 4-3	Schéma problémovej oblasti financie	139
Obrázok 4-4	Schéma problémovej oblasti zdravie	143
Obrázok 4-5	Schéma problémovej oblasti bývanie	148
Obrázok 4-6	Schéma problémovej oblasti drogy	154
Obrázok 4-7	Schéma problémovej oblasti tradičné rodové roly žien.....	160
Obrázok 4-8	Schéma problémovej oblasti diskriminácia.....	165
Obrázok 4-9	Schéma problémovej oblasti násilie	168
Obrázok 4-10	Schéma problémovej oblasti voľný čas	171
Obrázok 4-11	Schéma problémovej oblasti kriminalita	174
Obrázok 4-12	Schéma problémovej oblasti služby	178
Obrázok 4-13	Schéma problémovej oblasti osobnostné a sociálne bariéry	184
Obrázok 4-14	Schéma faktory úspechu organizácií pracujúcich s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozenými situáciou NEET	200
Obrázok 4-15	Schéma prekážky v práci s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozenými situáciou NEET.....	207
Obrázok 4-16	Schéma návrhov riešení v práci s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozenými situáciou NEET.....	213

Zoznam tabuliek

Tabuľka 2-1 Podiel mladých ľudí v situácii NEET na Slovensku v roku 2023 podľa Eurostatu – vekové a rodové rozdiely	24
Tabuľka 2-2 Podiel mladých ľudí v situácii NEET na Slovensku v roku 2023 podľa Eurostatu – rodové rozdiely a rozdiely v postavení na trhu práce	24
Tabuľka 2-3 Charakteristika participantov a participantiek v rámci zberu príkladov dobrej praxe	30
Tabuľka 2-4 Prehľad počtu fókusových skupín a ich účastníkov (okresy a špecifické skupiny)	31
Tabuľka 2-5 Účastníci a účastníčky fókusových skupín z hľadiska veku a rodu	32
Tabuľka 3-1 Podiel mladých ľudí na celkovom počte obyvateľov v BBSK	39
Tabuľka 3-2 Podiel mladých ľudí v okresoch na celkovom počte mladých ľudí v BBSK	40
Tabuľka 3-3 Podiel mladých ľudí v okresoch BBSK v jednotlivých vekových skupinách	41
Tabuľka 3-4 Populácia mladých ľudí v rámci okresov a celého BBSK (podrobné dáta na úrovni obcí sú v Prílohe 3.1.1)	42
Tabuľka 3-5 Vzdelanie vo vekovej skupine 15 až 19 ročných	43
Tabuľka 3-6 Najvyššie dosiahnuté vzdelanie vo vekovej skupine 20 až 24 ročných	45
Tabuľka 3-7 Vzdelanie vo vekovej skupine 25 až 29 ročných	46
Tabuľka 3-8 Žiaci základných a špeciálnych základných škôl s predčasným ukončením školskej dochádzky v okresoch BBSK	47
Tabuľka 3-9 Žiaci stredných škôl s predčasným ukončením školskej dochádzky v okresoch BBSK	48
Tabuľka 3-10 Sumárne údaje o žiakoch s predčasným ukončením školskej dochádzky.	49
Tabuľka 3-11 Počet nezamestnaných mladých ľudí v BBSK (evidovaní UoZ)	50
Tabuľka 3-12 Podiel evidovaných nezamestnaných – uchádzačov o zamestnanie v jednotlivých vekových skupinách a okresoch BBSK k 31.12.2023	51
Tabuľka 3-13 Zapojenie mladých ľudí do aktívnych opatrení v trhu práce v BBSK k 31.12.2023	52
Tabuľka 3-14 Počet poberateľov príspevku (obsadených) na dochádzku za prácou - § 53 zákona o službách zamestnanosti vo vekových kategóriách 15 až 29 rokov v okresoch BBSK	54
Tabuľka 3-15 Počet poberateľov príspevku (obsadených) na podporu mobility za prácou - § 53a zákona o službách zamestnanosti vo vekových kategóriách 15 až 29 rokov v okresoch BBSK	56
Tabuľka 3-16 Počet poberateľov príspevku (obsadených) na činnosť pracovného asistenta - § 59 zákona o službách zamestnanosti vo vekových kategóriách 15 až 29 rokov v okresoch BBSK	58
Tabuľka 3-17 Počet osôb so ZP, ktorým bola poskytovaná pracovná asistencia - § 59 zákona o službách zamestnanosti vo vekových kategóriách 15 až 29 rokov v okresoch BBSK	59
Tabuľka 3-18 Počet podporených (obsadených) zamestnancov a SZČO so ZP - na základe príspevku na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov - § 60 zákona o službách zamestnanosti vo vekových kategóriách 15 až 29 rokov v okresoch BBSK	60
Tabuľka 3-19 Príliv a odliv mladých ľudí podľa okresov v roku 2023	61
Tabuľka 3-20 Odliv mladých ľudí podľa pohlavia a vekových kategórií z BBSK a okresov v roku 2023	62
Tabuľka 3-21 Príliv mladých ľudí podľa pohlavia a vekových kategórií z BBSK a okresov v roku 2023	63
Tabuľka 3-22 Prehľad využívania opatrení v rámci jednotlivých projektov mladými ľuďmi v BBSK vo veku 15 až 29 rokov	74

Tabuľka 3-23 Prehľad o využívaní jednotlivých opatrení národných projektov podľa rodu a okresu – mladí ľudia vo veku 15- 29 rokov	75
Tabuľka 3-24 Prehľad o počte škôl a žiakov a žiačok základných a stredných škôl v BBSK v školskom roku 2023/2024.....	77
Tabuľka 3-25 Prehľad a počte vysokých škôl a študentstva v akademickom roku 2023/2024	78
Tabuľka 3-26 Prehľad o počte žiactva – odídencom z Ukrajiny k 31.12.2023.....	79
Tabuľka 3-27 Akreditované vzdelávacie programy v oblasti práce s mládežou Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR k 3. štvrťroku 2024 organizácií so sídlom v BBSK	82
Tabuľka 3-28 Početnosť mladých ľudí v situácii NEET v Slovenskej republike a v jednotlivých krajoch vzhľadom na populáciu mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov....	93
Tabuľka 3-29 Podiel mladých ľudí v situácii NEET BBSK – územná úroveň okresy (zoradení od najvyššieho podielu NEET).....	94
Tabuľka 3-30 Mladí ľudia BBSK v situácii NEET podľa pohlavia a podskupín NEET v populácii mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov v Banskobystrickom kraji	96
Tabuľka 3-31 Mladí ľudia BBSK v situácii NEET podľa pohlavia a vekovej podskupiny 15 až 19 rokov v populácii mladých ľudí BBSK rovnakej vekovej podskupine	97
Tabuľka 3-32 Mladí ľudia BBSK v situácii NEET podľa pohlavia a vekovej podskupiny 20 až 24 rokov v populácii mladých ľudí BBSK rovnakej vekovej podskupine	97
Tabuľka 3-33 Mladí ľudia BBSK v situácii NEET podľa pohlavia a vekovej podskupiny 25 až 29 rokov v populácii mladých ľudí BBSK rovnakej vekovej podskupine	97
Tabuľka 3-34 Mladí ľudia vo veku od 15 do 29 rokov vybraných rizikových skupín NEET v banskobystrickom kraji a na Slovensku	99
Tabuľka 3-35 Mladí ľudia vo veku od 15 do 29 rokov podskupina NEET osamelé osoby starajúce sa o nezaopatrované deti/dieťa v domácnosti.....	100
Tabuľka 3-36 Mladí ľudia vo veku od 15 do 29 rokov podskupina NEET osoby so zdravotným postihnutím	100
Tabuľka 3-37 Mladí ľudia vo veku od 15 do 29 rokov podskupina NEET osoby s nižším ako stredné odborné vzdelanie	101
Tabuľka 3-38 Porovnanie dát o mladých ľuďoch UoZ vo veku od 15 do 29 rokov v BBSK k decembru 2020 podľa zdroja dát	102
Tabuľka 3-39 Podiel evidovaných nezamestnaných – uchádzačov o zamestnanie porovnanie v roku 2020 a 2023.....	103
Tabuľka 3-40 Mladiství evidovaní nezamestnaní v okresoch BBSK podľa ukončeného vzdelania	104
Tabuľka 3-41 Evidovaní nezamestnaní absolventi v okresoch BBSK.....	105
Tabuľka 3-42 Evidovaní nezamestnaní mladí ľudia, ktorí dosiahli vzdelanie nižšie ako stredné odborné vzdelanie podľa osobitného predpisu	106
Tabuľka 3-43 Evidovaní nezamestnaní, ktorí v období najmenej 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie nemali pravidelne platené zamestnanie a nevykonávali alebo neprevádzkovali samostatnú zárobkovú činnosť dlhšie ako 6 po sebe nasledujúcich mesiacov.....	107
Tabuľka 3-44 Evidovaní nezamestnaní , ktorí žijú ako osamelé dospelé osoby s jednou alebo viacerými osobami odkázanými na ich starostlivosť alebo starajúci sa aspoň o jedno dieťa pred skončením povinnej školskej dochádzky	108
Tabuľka 3-45 Evidované nezamestnané osoby so zdravotným postihnutím - podľa § 9 ods. 1 písm. a) zákona č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti.....	108
Tabuľka 3-46 Evidovaní nezamestnaní, ktorí ukončili poberanie materského alebo poberanie rodičovského príspevku menej ako dva roky pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie a ktorí počas poberania materského alebo počas poberania rodičovského	

príspevku nemali príjem zo zárobkovej činnosti zamestnanca a zo samostatnej zárobkovej činnosti	109
Tabuľka 3-47 Žiaci špeciálnych škôl v BBSK podľa pohlavia	110
Tabuľka 3-48 Žiaci v špeciálnych stredných školách v BBSK podľa druhu ŠVVP	110
Tabuľka 3-49 Počet individuálne integrovaných žiakov v BBSK zo sociálne znevýhodneného prostredia	111
Tabuľka 3-50 Školská integrácia detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, deti a žiaci zo SZP	112
Tabuľka 3-51 Počty detí a mladých ukrajinských odídcov vzdelávajúcich sa v školách v banskobystrickom kraji a na Slovensku	113
Tabuľka 3-52 Prehľad počtu ukrajinských odídcov v okresoch BBSK vo dvoch vekových kategóriách.....	114
Tabuľka 3-53 Počet odídcov vo veku 15 až 29 rokov registrovaných v BBSK od februára 2022 do augusta 2024.....	115
Tabuľka 3-54 Zariadenia sociálno-právnej ochrany v BBSK	115
Tabuľka 3-55 Deti a mladí ľudia od 0 do 27 rokov v zariadeniach sociálno-právnej ochrany v BBSK	116
Tabuľka 5-1 Počet aktérov v jednotlivých okresoch	224
Tabuľka 5-2 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Banská Bystrica	231
Tabuľka 5-3 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Banská Štiavnica	234
Tabuľka 5-4 Tabuľka primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Brezno	237
Tabuľka 5-5 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Detva	240
Tabuľka 5-6 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Krupina	244
Tabuľka 5-7 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Lučenec.....	247
Tabuľka 5-8 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Poltár	251
Tabuľka 5-9 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Revúca	254
Tabuľka 5-10 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Rimavská Sobota.....	258
Tabuľka 5-11 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Veľký Krtíš	261
Tabuľka 5-12 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Zvolen.....	265
Tabuľka 5-13 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Žarnovica.....	267
Tabuľka 5-14 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Žiar nad Hronom.....	270

Zoznam grafov

Graf 2-1 Mladí ľudia vo veku 15-19 rokov v situácii NEET v roku 2023 v EÚ	22
Graf 2-2 Vývoj podielu mladých ľudí v situácii NEET v EÚ a na Slovensku podľa Eurostatu 23	
Graf 2-3 Podiel mladých ľudí v situácii NEET na Slovensku v roku 2023 podľa Eurostatu - rozdiely z hľadiska vzdelania	24
Graf 2-4 Podiel mladých ľudí v situácii NEET na Slovensku v roku 2023 podľa Eurostatu - rozdiely z urbanizácie	26
Graf 3-1 Rodové zastúpenie mladých ľudí v BBSK.....	39
Graf 3-2 Podiel mladých ľudí v situácii NEET BBSK – územná úroveň okresy	95
Graf 3-3 Mladí ľudia BBSK v situácii NEET podľa pohlavia a podskupín NEET v populácii mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov v Banskobystrickom kraji.....	96
Graf 5-1 Počet mladých ľudí od 15-29 rokov v situácii NEET a počet overených aktérov v okresoch BBSK	272
Graf 5-2 Počet mladých ľudí od 15-29 rokov v situácii NEET a počet organizácií pracujúcich s mladými ľuďmi v situácii NEET ako primárnou cieľovou skupinou v okresoch BBSK	273
Graf 5-3 Počet mladých ľudí od 15-29 rokov v situácii NEET a počet organizácií pracujúcich s mladými ľuďmi v situácii NEET ako sekundárnou cieľovou skupinou v okresoch BBSK...	274
Graf 5-4 Počet mladých ľudí od 15-29 rokov v situácii NEET a organizácií, pre ktoré sú mladí ľudia ohrození situáciou NEET primárnou cieľovou skupinou v okresoch BBSK.....	275

1. Úvod

Regionálna analýza o mladých ľuďoch ohrozených situáciou NEET (Not in Education, Employment or Training) a v situácii NEET je vypracovaná ako súčasť projektu „Regionálne analýzy a partnerstvá pre mladých na území Banskobystrického samosprávneho kraja“, ktorý je spolufinancovaný Európskou úniou v rámci Programu Slovensko. Hlavným cieľom projektu je prispieť k zníženiu počtu mladých ľudí vo veku od 15 do 30 rokov, ktorí sú v situácii NEET, teda mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní, nie sú v procese vzdelávania, ani odbornej prípravy, s dôrazom na tých, ktorí sú neaktívni, teda nie sú registrovaní na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny. Projekt svojimi oprávnenými aktivitami prispieva k plneniu úloh Banskobystrického samosprávneho kraja (BBSK) v zabezpečení tvorby a plnenia programu sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja územia samosprávneho kraja, v utváraní podmienok na rozvoj výchovy, vzdelávania a ďalšieho vzdelávania a v starostlivosti o mládež.

V analýze o mladých ľuďoch ohrozených situáciou NEET a v situácii NEET v BBSK sa zameriavame na prezentáciu výsledkov týkajúcich sa východiskovej situácie, analýzy opatrení, potrieb a problémov mladých ľudí, ako aj príkladov dobrej praxe a mapovania relevantných aktérov a služieb v regióne. Analýza je rozdelená do niekoľkých častí, ktoré poskytujú komplexný obraz o situácii mladých ľudí ohrozených situáciou NEET a v situácii NEET v BBSK.

V kapitole 2 poskytujeme základný prehľad teoretických konceptov vo vzťahu k mladým ľuďom k situácii NEET a analyzujeme situáciu mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET na Slovensku. Zároveň podávame podrobný prehľad o použitých metodologických postupoch využitých v jednotlivých častiach analýzy.

V Kapitole 3 prezentujeme dostupné štatistické, kvantitatívne aj kvalitatívne údaje, ktoré umožňujú popísať štruktúru mladých ľudí z hľadiska kľúčových socio-ekonomických ukazovateľov v regióne ako je percentuálne zastúpenie mladých ľudí v kraji, ich dosiahnutá úroveň vzdelania, nezamestnanosť, zapojenie do aktívnych opatrení trhu práce, odliv mladých ľudí, mladí ľudia v situácii NEET, atď. Pri analýze týchto dát sú použité najmä deskripcia a grafické a tabuľkové spracovanie.

Kapitola 4 poskytuje prehľad výsledkov kvalitatívneho výskumu realizovaného na základe analýzy príkladov dobrej praxe a fókusových skupín s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozeným situáciou NEET v celom BBSK. V kapitole popisujeme kľúčové problémy identifikované mladými ľuďmi, ako aj možnosti prevencie a intervencie.

Kapitola 5 sa zameriava na relevantných aktérov, ktorých činnosti a poskytované služby sú určené aj, no nielen, pre mladých ľudí ohrozených situáciou NEET a v situácii NEET. Mapovanie relevantných aktérov v práci s mládežou v situácii NEET okrem situačnej analýzy prináša aj komplexné údaje o týchto aktéroch. Použité metódy možno zhrnúť v troch krokoch: 1. Práca s dostupnými databázami a adresármi a vyhľadávanie informácií o potenciálnych aktéroch; 2. Overovanie aktérov zameraných na prácu s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET; 3. Analýza a identifikovanie relevantných aktérov v oblasti práce s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET. Postup a metódy sú bližšie definované v samostatnej kapitole Metodológia.

V poslednej kapitole uvádzame zhrnutia, závery a odporúčania na základe jednotlivých častí analýzy.

Ako zdroje dát boli použité verejne dostupné dáta z databáz Štatistického úradu Slovenskej republiky, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR, Centra vedecko-technických

informácií SR, Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021, Registra sociálnych podnikov, Databázy sociálnych služieb a ďalších webových stránok relevantných pre potreby výskumu. Časť analýzy sa opiera o dáta vyžiadané cez Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny a Sociálnu poisťovňu a dáta zozbierané výskumným tímom ohľadom aktérov pracujúcich s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET. Ďalej bola použitá analýza príkladov dobrej praxe a fókusové skupiny s mladými ľuďmi v BBSK.

Na spracovaní analýzy sa podieľal výskumný tím zložený z odborníkov a odborníčok z oblasti sociálnej práce, psychológie, verejnej ekonomiky, sociológie, pedagogiky a sociálnej antropológie pracujúcich na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici a v Rade mládeže Slovenska. Pri analýze a zbere dát sme spolupracovali aj s ďalšími odborníkmi a odborníčkami, ich zoznam je uvedený v autorskom zozname. Zloženie tímu zaisťuje, že dáta sú analyzované z perspektívy rôznych vedných odborov.

2. Metodológia, teoretické východiská a súčasná situácia mladých ľudí v situácii NEET na Slovensku

Táto kapitola popisuje analytické a výskumné postupy použité pre spracovanie predloženej správy, uvádza limity analyzovaných dát a výskumného postupu. Kapitola taktiež poskytuje informácie o využitých analytických nástrojoch, softvéroch apod. Úvodom tejto kapitoly je aj krátky popis aplikovaných teoretických rámcov a relevantných konceptov vo vzťahu k mládeži v situácii NEET a analýza aktuálnej situácie mladých ľudí v situácii NEET na Slovensku.

2.1. Mladí ľudia v situácii NEET – základné teoretické a koncepcné východiská

Ako uvádzajú výskumné správy, ale aj dokumenty na úrovni rôznych politických inštitúcií a organizácií, téma mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní, nevzdelávajú sa a ani sa nezúčastňujú na odbornej príprave, je čoraz väčším problémom, ktorý si vyžaduje okamžitú pozornosť. Ocitnutie sa v situácii NEET pre mladých ľudí môže predstavovať ich odpojenie od kľúčových pilierov sociálnej a ekonomickej participácie. Mladí ľudia v situácii NEET môžu čeliť zvýšenému riziku chudoby, sociálnemu vylúčeniu, diskriminácii na trhu práce a nepriaznivým psychickým a sociálnym zdravotným následkom. Zároveň mladí ľudia, ktorí nie sú zamestnaní, ani sa nevzdelávajú, predstavujú pre spoločnosť značné ekonomické náklady.

Zníženie počtu NEET je preto jednou z hlavných politických priorít v Európskej únii. Cieľom Akčného plánu Európskeho piliera sociálnych práv je znížiť mieru NEET na 9 % do roku 2030, pričom tento cieľ je podporovaný značným objemom finančných prostriedkov EÚ.

2.1.1. Definícia mladých ľudí v situácii NEET

Konceptuálny a definičný rámec problematiky mladých ľudí v situácii NEET zachytáva viacero publikácií, na Slovensku v tejto oblasti veľmi dobré východisko tvorí publikácia Lelkes et al. (2019). Zámerom autorov je „priblížiť, akí ľudia vlastne tú skupinu NEET predstavujú, aké sú ich problémy a bariéry pri úplnej spoločenskej integrácii, ale tiež upozorniť na náklady (ekonomické i spoločenské), ktoré mladí NEET pre spoločnosť znamenajú“. Pre podrobnejšie východiská teda odkazujeme na túto publikáciu.

Štatistiky o zamestnanosti a nezamestnanosti sa tradične používajú na opis trhov práce, inými slovami, poskytujú údaje o ľuďoch, ktorí majú prácu, a o tých, ktorí si ju aktívne hľadajú. Analýza účasti mladých ľudí na trhu práce je však trochu odlišná, najmä preto lebo veľká časť mladých ľudí stále navštevuje školu alebo sa vzdeláva a ďalšia skupina mladých ľudí nie je zamestnaná, ani sa nezúčastňuje na vzdelávaní alebo odbornej príprave (NEET).

NEET je relatívne nový pojem, ktorý bol prvýkrát zavedený v politických dokumentoch Spojeného kráľovstva v 90. rokoch 20. storočia na kategorizáciu mladých ľudí, ktorí si neakumulovali ľudský kapitál prostredníctvom práce alebo vzdelávania (Istance et al. 1994). Pojem NEET v Európe definovala formálne správa s názvom Prekročiť priepasť (1999) a postupne sa začal takto definovaný používať aj na úrovni EÚ. Pre účely monitoringu v oblasti pomoci NEET rozhodol Výbor pre zamestnanosť (EMCO) Rady ministrov pre zamestnanosť a

sociálne veci (EPSCO) pre indikátory, definíciu a metodológiu sledovania tohto indikátora. Vekové kritérium pre definovanie toho, kto je považovaný v tomto prípade za mladého človeka môže byť rôzne. V európskom kontexte sa najprv používalo vekové ohraničenie od 15 do 24 rokov. V poslednom období sa analýza NEET v EÚ zameriava na osoby vo veku 15 - 29 rokov¹. Preto sa v tomto dokumente zameriavame na túto vekovú kategóriu mladých ľudí v situácii NEET.

V súčasnosti pojmu mládež NEET pripisujú väčší význam aj medzinárodné inštitúcie, ako napríklad Medzinárodná organizácia práce (ILO) a Organizácia Spojených národov (OSN), UNESCO a to z dôvodu predpokladaného prísľubu riešenia širšieho spektra zraniteľných skupín mládeže.

Podiel mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú zapojení do vzdelávania alebo odbornej prípravy, je ukazovateľ, ktorý meria podiel danej subpopulácie, ktorá nie je zamestnaná a nie je zapojená do žiadneho ďalšieho vzdelávania alebo odbornej prípravy. Títo ľudia sa môžu ďalej deliť na nezamestnaných a tých, ktorí sa považujú za osoby mimo pracovnej sily (inými slovami, nemajú prácu a aktívne si ju nehľadajú). Numerátor indikátora odkazuje na osoby, ktoré spĺňajú tieto dve podmienky: (1) nie sú zamestnané (teda sú nezamestnané alebo neaktívne v zmysle definície Medzinárodnej organizácie práce) a (2) nezúčastňujú sa na žiadnom vzdelávaní alebo odbornej príprave v priebehu uplynulých štyroch týždňov. Denominátor v celkovej populácii pozostáva z rovnakej vekovej skupiny rovnakého pohlavia s vylúčením respondentov, ktorí neodpovedali na otázku o účasti na pravidelnom vzdelávaní alebo odbornej príprave. Indikátor NEET je potom vypočítaný na základe údajov z európskeho výberového zisťovania pracovných síl (Eurostat, 2024).

Ako uvádzajú Lelkes et al. (2019) z hľadiska jasnej definície je dôležité zdôrazniť rozdiel medzi človekom označovaným ako „NEET“ a človekom označovaným ako „nezamestnaný“, resp. v podmienkach SR zo štatistického hľadiska evidovaný uchádzač o zamestnanie (UoZ). V prípade „nezamestnaného“ ide o človeka, ktorý je ekonomicky aktívny, nedokáže si nájsť prácu, ale aktívne si ju hľadá a využíva na to (verejné) služby zamestnanosti a miera nezamestnanosti sa počíta ako podiel nezamestnaných na všetkých ekonomicky aktívnych obyvateľoch. V prípade „NEET“ ide nielen o evidovaného nezamestnaného, ale aj ďalších mladých ľudí, ktorí nie sú zaradení do vzdelávania, ani do žiadnej formy prípravy na prácu, resp. získavania pracovných skúseností a nie sú ani evidovaní v našom prípade ako uchádzači o zamestnanie na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny. Miera NEET sa potom vypočíta ako podiel tejto skupiny mladých na všetkých mladých v rovnakej vekovej skupine v celej krajine. Preto je miera NEET, ako aj počet mladých NEET, bez výnimky vyššia (väčšia), ako je to v prípade evidovaných nezamestnaných a miery nezamestnanosti (mladých).

Viacerí autori a autorky (napr. Elder, 2015; Robson, 2008; Serracant, 2013) upozorňujú aj na negatíva používania tohto pojmu a dezinterpretácie, ktoré s jeho používaním vznikajú. Napríklad pojem môže znamenať, že mladí ľudia sa zdráhajú alebo nechcú pracovať alebo študovať. Elder (2015) upozorňuje na nesprávny výklad tohto pojmu a na nejednotnosť výkladu tohto pojmu zo strany viacerých aktérov vrátane medzinárodných organizácií. Elder tvrdí, že pojem NEET sa nachádza na priesečníku troch problémov, ktorými sú nezamestnanosť, znechutenie alebo odradenie (discouragement) a marginalizácia mladých ľudí. Vzhľadom na heterogenitu NEET tvrdí, že ak sa ich status stotožňuje len s nezamestnanosťou, prehliada sa napríklad skutočnosť, že mnohí z nich môžu mať rodinné povinnosti alebo zdravotné znevýhodnenie, ktoré im znemožňujú alebo neumožňujú pracovať. Mascherini a Ledermaier (2016) tvrdia, že pojem NEETs sa niekedy zneužíva so zámerom

¹ Hoci pojem NEET vznikol v EÚ, pre mladých ľudí, ktorí sú nie sú zapojení do vzdelávania a zamestnania, sú používané aj iné termíny, napríklad v USA sa o nich hovorí ako o "disconnected youth", v Latinskej Amerike ako "NiNis" a v Japonsku ako "freeters". (Kevelson et al., 2020). Novozelandska definícia sa zameriava najmä na pokrytie tínedžerov a japonská a kórejská sleduje postavenie úplne mimo spoločnosti, nielen mimo pracovného trhu (Lelkes et al., 2019).

stigmatizovať mladých ľudí ako "znevýhodnených a problematických" alebo "ťažko dostupných". Autori preto zdôrazňujú, že mladí ľudia v situácii NEET sú ľudia s potenciálom, ktorí majú svoje vlastné charakteristiky a potreby, nie problémy. Zároveň je to skupina, ktorá je vysoko heterogénna a príčiny ich situácie môžu byť veľmi rôzne.

Ako uvádza Eurofound (2016), hoci je zahrnutie rôznorodých a heterogénnych skupín obyvateľstva do politického rámca kľúčovou pridanou hodnotou ukazovateľa NEET, práve táto heterogenita môže predstavovať problém pri využívaní NEET pri tvorbe politík. Pod označením NEET sú zachytené rôzne skupiny mladých ľudí a politické opatrenia musia byť prispôsobené charakteristikám týchto podskupín, aj keď cieľ môže byť spoločný. Ako uvádzajú Ripamonti a Barberis (2021), keďže existujú rozdiely v rizikách, požiadavkách a podpore jednotlivých podskupín mladých ľudí v situácii NEET na trhu práce, prístup "univerzálny pre všetkých" nie je vhodný.

2.1.2. Podskupiny mladých ľudí v situácii NEET

Pojem NEET je značne široký zastrešujúci termín, ktorý zahŕňa rôznorodú skupinu mladých ľudí. Existuje mnoho dôvodov, prečo človek nie je zamestnaný, alebo sa nezúčastňuje na vzdelávaní alebo odbornej príprave. Niektoré z týchto dôvodov, ako napríklad dlhodobá nezamestnanosť alebo nečinnosť, môžu byť vážne znepokojujúce, zatiaľ čo iné, ako napríklad vysoko kvalifikovaní mladí ľudia, ktorí čelia krátkodobej a prechodnej nezamestnanosti, sú menej závažné. Vzhľadom na široký rozsah pojmu NEET je preto dôležité pochopiť rôznorodú povahu tejto skupiny.

Ako upozorňuje Furlong (2006) heterogenita mladých ľudí v situácii NEET znamená, že výskum aj opatrenia a politiky musia začať dezagregáciou, aby boli schopné identifikovať odlišné charakteristiky a potreby rôznych podskupín.

Rôznorodosť a heterogenita mladých ľudí v situácii NEET je v literatúre pomerne široko diskutovaná, nakoľko je naviazaná na konkrétne opatrenia pre jednotlivé skupiny. Uvádzame niektoré členenia, ktoré sú relevantné aj pre kontext situácie mladých ľudí v NEET v BBSK.

Williamson (2010) rozdeľuje mladých ľudí v situácii NEET do troch skupín:

- 1) *v podstate zmätení (essentially confused);*
- 2) *dočasne odstrčení (temporarily side-tracked);*
- 3) *hlboko odcudzení (deeply alienated).*

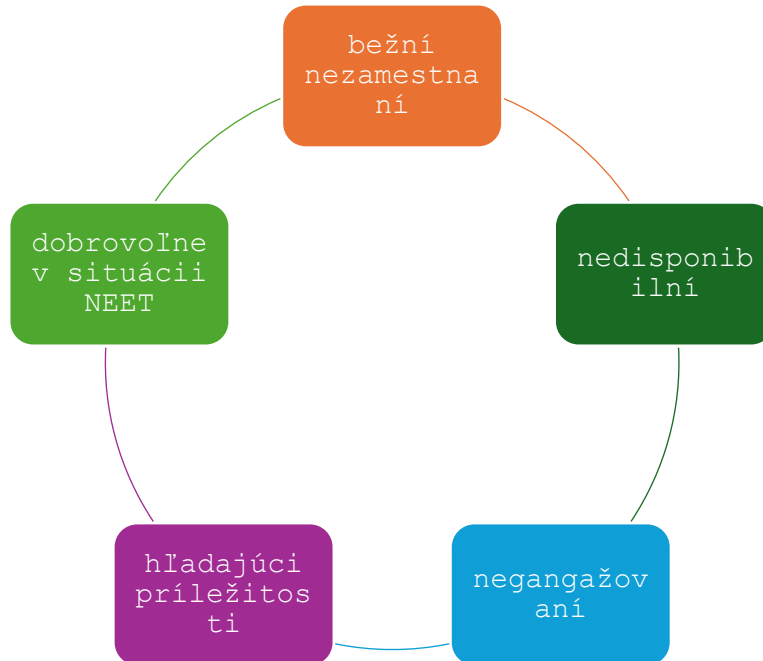
Podľa Williamsona prvá skupina „*v podstate zmätení*“ (essentially confused) je ochotná a pripravená sa znovu zapojiť, pokiaľ jej bude poskytnutá správna podpora a povzbudenie. Mladí ľudia v druhej kategórii „*dočasne odstrčení*“ (temporarily side-tracked) by potrebovali trpezlivosť, pochopenie a podporu, aby mohli riešiť konkrétne záležitosti, ktoré sa v danom čase odohrávajú v ich živote. Mladí ľudia v tretej skupine „*hlboko odcudzení*“ sú najviac ohrození. Títo môžu byť neangažovaní a nespokojní, môžu tiež objaviť alternatívne spôsoby získavania peňazí, napríklad prostredníctvom nelegálnej ekonomiky a ich rizikové správanie môže viesť aj ku konzumácii alkoholu a drog. Z týchto dôvodov Williamson (2010) navrhuje, aby sa tieto tri skupiny rozdelili na dve kategórie: politické možnosti a politické problémy. Do prvej skupiny patria tí mladí ľudia, ktorí často celkom presne vedia, čo chcú robiť (alebo nerobiť). Môže však byť dosť problematické povzbudiť a presvedčiť "hlboko odcudzených", aby sa zapojili do vzdelávania alebo sa vrátili na trh práce. Do tejto kategórie totiž nemusia patriť len mladí ľudia s rizikovým správaním, ale aj mladí ľudia zo strednej triedy, ktorí sa chcú stať umelcami a nechcú sa podieľať na oficiálnych systémoch štátnych vzdelávacích programov.

Eurofound (2012) identifikoval päť kategórií v rámci populácie NEET, niektoré zraniteľné a niektoré nie, s veľmi odlišnými charakteristikami a potrebami (Obrázok 1):

- *bežní nezamestnaní (conventionally unemployed);*

- *nedostupní alebo nedisponibilní (unavailable);*
- *odpojení alebo neangažovaní (disengaged);*
- *hľadajúci príležitosti (opportunity seekers);*
- *dobrovoľne v situácii NEET (voluntary NEETs).*

Obrázok 2-1 Podskupiny mladých ľudí v situácii NEET podľa Eurofound (2012)

Zdroj: Eurofound, 2012.

„*Bežní nezamestnaní*“ sú najväčšou skupinou v rámci populácie mladých ľudí v situácii NEET, ktorú možno ďalej rozdeliť na krátkodobo a dlhodobo nezamestnaných. Medzi „*nedisponibilných*“ patria mladí ľudia, ktorí sú nedostupní z dôvodu rodinných povinností alebo z dôvodu choroby alebo zdravotného postihnutia. Medzi „*neangažovaných*“ patria všetci mladí ľudia, ktorí si nehľadajú prácu ani sa nezúčastňujú na vzdelávaní alebo odbornej príprave a ktorí nemajú iné povinnosti, ktoré by im v tom bránili. Do tejto kategórie patria odradení pracujúci a mladí ľudia, ktorí vedú nebezpečný a asociálny životný štýl. Medzi „*hľadajúcich príležitosti*“ patria mladí ľudia, ktorí hľadajú prácu alebo odbornú prípravu, ale vyčkávajú na vhodnú príležitosť. „*Mladí ľudia dobrovoľne v situácii NEET*“ sa konštruktívne venujú iným činnostiam, ako je umenie, hudba a samostatné vzdelávanie.

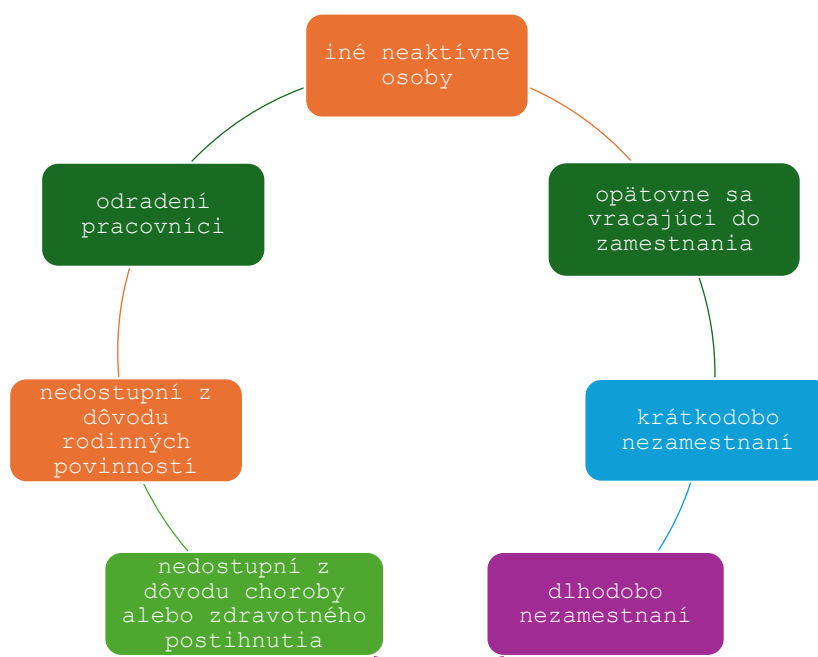
V rámci každej podskupiny existujú rôzne sociodemografické charakteristiky. Hoci je ťažké zovšeobecňovať, faktory ako vzdelanie, príjem a zázemie rodiny, imigračný status a zdravotný stav sú dôležité na vysvetlenie modelov zraniteľnosti. Z tohto dôvodu Eurofound (2012) dospel k záveru, že sa objavujú dve široké podkategórie NEET s veľmi odlišnými charakteristikami a rizikovými faktormi:

- 1) *zraniteľní NEET* - sú ohrození marginalizáciou, často im chýba sociálny, kultúrny a ľudský kapitál;
- 2) *nezraniteľní NEET* - bohatí na kultúrny, sociálny a ľudský kapitál; napriek tomu, že sú NEET, sú málo ohrození marginalizáciou.

V roku 2016 Eurofound revidoval na základe využitia prieskumu pracovných síl v EÚ (Labour Force Survey) uvedenú kategorizáciu z roku 2012 a vytvoril novú rozlišujúcu týchto 7 podskupín mladých ľudí v situácii NEET, ku ktorým je zároveň možné identifikovať dostupné štatistické údaje (Obrázok 2):

- 1) *Opätovne sa vracajúci do zamestnania*: Táto kategória zachytáva tých mladých ľudí, ktorí sa čoskoro vrátia do zamestnania, vzdelávania alebo odbornej prípravy a čoskoro začnú alebo obnovia akumuláciu ľudského kapitálu prostredníctvom formálnych kanálov. Sú to ľudia, ktorí už boli zamestnaní alebo sa zapísali do vzdelávania alebo odbornej prípravy.
- 2) *Krátkodobá nezamestnanosť*: Túto kategóriu tvoria všetci mladí ľudia, ktorí sú nezamestnaní, hľadajú si prácu a môžu do nej nastúpiť do dvoch týždňov a sú nezamestnaní menej ako rok. Krátke obdobie nezamestnanosti počas prechodu zo školy do práce možno považovať za normálne a možno očakávať, že miera zraniteľnosti ľudí v tejto kategórii bude mierna.
- 3) *Dlhodobá nezamestnanosť*: Túto kategóriu tvoria všetci mladí ľudia, ktorí sú nezamestnaní, hľadajú si prácu a môžu nastúpiť do dvoch týždňov a sú nezamestnaní viac ako rok. Ľudia v tejto kategórii sú vystavení vysokému riziku odlúčenia a sociálneho vylúčenia. Dlhodobá nezamestnanosť poškodzuje zamestnateľnosť mladých ľudí, ich ľudský kapitál a ich budúce výsledky v oblasti zamestnanosti; v niektorých prípadoch škody pretrvávajú do konca ich života.
- 4) *Nedostupní z dôvodu choroby alebo zdravotného postihnutia*: Táto kategória zahŕňa všetkých mladých ľudí, ktorí si nehľadajú zamestnanie alebo nie sú k dispozícii, aby nastúpili do zamestnania do dvoch týždňov z dôvodu choroby alebo zdravotného postihnutia. Do tejto skupiny patria tí, ktorí potrebujú väčšiu sociálnu podporu, pretože choroba alebo postihnutie znamená, že nemôžu vykonávať platenú prácu.
- 5) *Nedostupní z dôvodu rodinných povinností*: Do tejto skupiny patria tí, ktorí si nehľadajú prácu alebo nie sú k dispozícii na začatie nového zamestnania, pretože sa starajú o deti alebo nesamostatné a na starostlivosť odkázané dospelé osoby alebo majú iné menej špecifické rodinné povinnosti. Mladí ľudia v tejto skupine sú zmesou zraniteľných a nezraniteľných; niektorí sa nemôžu zúčastniť na trhu práce, pretože si nemôžu dovoliť platiť za starostlivosť o svoje dieťa alebo dospelého člena rodiny, zatiaľ čo iní sa dobrovoľne stiahnu z trhu práce alebo vzdelávania, aby sa venovali rodinným povinnostiam.
- 6) *Odradení pracovníci*: Táto skupina zahŕňa všetkých mladých ľudí, ktorí si prestali hľadať prácu, pretože sa domnievajú, že pre nich neexistujú žiadne pracovné príležitosti. Väčšinou ide o zraniteľných mladých ľudí s vysokým rizikom sociálneho vylúčenia, u ktorých je veľmi pravdepodobné, že v priebehu svojho pracovného života budú mať zlé výsledky v oblasti zamestnanosti a hrozí im vysoké riziko celoživotného odchodu zo zamestnania.
- 7) *Iné neaktívne osoby*: Do tejto skupiny patria všetci mladí ľudia v situácii NEET, ktorých dôvody pre NEET nespádajú do žiadnej z predchádzajúcich šiestich kategórií. Táto skupina je štatistickou reziduálnou kategóriou a tvoria ju tí, ktorí neuviedli žiadny dôvod svojho statusu NEET. Je pravdepodobné, že ide o mimoriadne heterogénnu zmes, ktorá zahŕňa ľudí zo všetkých extrémov spektra zraniteľnosti: najzraniteľnejších, ťažko dosiahnuteľných, tých, ktorým hrozí hlboké odcudzenie, a tých, ktorí čakajú na konkrétnu príležitosť alebo sa vydávajú alternatívnymi cestami, ako je kariéra v umení. (Eurofound, 2016).

Obrázok 2-2 Podskupiny mladých ľudí v situácii NEET podľa Eurofound (2016)

Zdroj: Eurofound, 2016.

2.1.3. Faktory vedúce k situácii NEET

Na rozsah a štruktúru mladých ľudí v situácii NEET má v jednotlivých krajinách vplyv viacero faktorov, ktoré sú navzájom prepojené. Môžeme hovoriť o komplexe ekonomických a sociálnych faktorov, ktoré majú svoj štrukturálny a inštitucionálny rozmer. Okrem toho dôležitú úlohu zohrávajú faktory na individuálnej úrovni. Nakoľko tieto faktory vytvárajú dôležitý kontext regionálnej analýzy, priblížime niektoré z nich.

Ako uvádzajú Lelkes et al. (2019) jedným z kľúčových faktorov ovplyvňujúcich rozsah NEET je **makroekonomický vývoj**, a to nielen v podobe hospodárskej krízy, ale aj schopnosti jednotlivých krajín vhodnou makroekonomickou politikou naštartovať opätovný hospodársky rast. Makroekonomický vývoj rozhodujúcim spôsobom ovplyvňuje vývoj (ne)zamestnanosti, ako sa ukázalo v európskych krajinách v rokoch 2008 a 2009 a tiež v rámci krízy spojenej s pandemiou COVID-19. Medzi dôležité ekonomické faktory, ktoré zohrávajú úlohu pri vzniku situácie NEET patria: dostupnosť pracovných miest, kvalita pracovných príležitostí, regionálna nezamestnanosť, ale aj všeobecné ekonomické podmienky v krajine alebo regióne a ekonomické krízy.

Avšak ani samotný vývoj hospodárstva (a to aj na mikro úrovni), najmä ten „pokrízový“, nemusí byť rozhodujúci pre riešenie problému NEET. Pozitívny makroekonomický vývoj si teda vyžaduje kombináciu s ďalšími faktormi, aby sa pozitívne prejavil aj na riešení problému NEET. Ide o **inštitucionálne faktory**, teda realizáciu vybraných politík štátu. Z týchto možno za najdôležitejšie považovať najmä inštitúcie realizujúce koordináciu, reguláciu a riadenie trhu práce a inštitúcie realizujúce štátnu politiku v oblasti vzdelávania (a to tak formálneho, ako aj neformálne, a tak školského, ako aj celoživotného) (Lelkes et al., 2019). V oblasti vzdelania patria medzi dôležité inštitucionálne faktory prístup k vzdelaniu, ale tiež kvalita vzdelávacích inštitúcií, dostupnosť odborného vzdelávania a rekvalifikačných kurzov. V oblasti politiky zamestnanosti možno za hlavné faktory považovať dostupnosť kariérneho poradenstva, programov zamestnanosti, a ďalších podporných služieb. Z inštitucionálnych faktorov môže

dôležitú úlohu zohrávať aj systém sociálneho zabezpečenia, ako napríklad finančná podpora v prípade nezamestnanosti, v prípade starostlivosti o blízku osobu, invalidity, systém kompenzácií dôsledkov zdravotného postihnutia či rôzne typy sociálnych služieb.

Dôležitými faktormi vzniku situácie NEET sú aj **širšie spoločenské súvislosti a zmeny** súvisiace s revolúciou v oblasti informačných technológií, globalizáciou a individualizáciou, ktoré zmenili kontext trhu práce aj podobu prechodu do dospelosti. Ako uvádza správa Eurofound (2014) prechod do dospelosti sa kedysi považoval za lineárnu postupnosť zo školy do práce, kde sa mladí ľudia ľahko začleňovali do spoločnosti a na trh práce. V posledných rokoch sa však dochádza k odlišným životným dráham prechodu do dospelosti, zmenil životný štýl, ako napr. napríklad túžba cestovať pred tým, ako sa mladí ľudia usadia v kariére, viedla k odlišnému správaniu. Ako konštatuje Higgins (2010) vo vekovej skupine od 15 do 29 rokov sa očakáva obdobie nezamestnanosti, vzhľadom k tomu, že mladí ľudia si nemusia byť istí svojím budúcim povoláním. Ako uvádza Salva-Mut et al. (2017) prechod do dospelosti sa stáva viac komplexnejším, heterogénnym a individualizovaným.

Ako však uvádza aj Rodriguez-Modroño (2019) medzi dôležité faktory zohrávajúce úlohu v rôznej miere zastúpenia mladých ľudí v situácii NEET patria aj **štrukturálne nerovnosti**. Štrukturálna nerovnosť je definovaná ako stav, keď sa jednej kategórii ľudí pripisuje nerovnaké postavenie vo vzťahu k iným kategóriám ľudí. Tento vzťah je udržiavaný a posilňovaný súbehom nerovných vzťahov v úlohách, funkciách, rozhodnutiach, právach a príležitostiach. Na rozdiel od kultúrnej nerovnosti, ktorá sa zameriava na individuálne rozhodnutia spojené s touto nerovnováhou, štrukturálna nerovnosť sa konkrétne vzťahuje na nerovnosti, ktoré sú systémovo zakorenené v bežnom fungovaní dominantných spoločenských inštitúcií, a možno ju rozdeliť do kategórií, ako je rezidenčná segregácia alebo diskriminácia v oblasti zdravotnej starostlivosti, zamestnanosti a vzdelávania. (United Nations, 2024) Tieto nerovnosti môžu ovplyvniť mladých ľudí tak, že im sťažujú prístup k vzdelaniu, zamestnaniu alebo iným formám sociálnej a ekonomickej mobility. Medzi štrukturálne nerovnosti vedúce k situácii NEET môžeme zaradiť najmä:

- Nerovnosti v príjmoch, ktoré môžu viesť k rozdielnemu prístupu k vzdelaniu, čo ovplyvňuje schopnosť mladých ľudí rozvíjať potrebné zručnosti a nájsť si zamestnanie.
- Rozdiely v ekonomickom rozvoji medzi mestskými a vidieckymi oblasťami môžu vytvárať nerovnosti v prístupe k vzdelávacím a pracovným príležitostiam.
- Rozdiely v kvalite škôl, prístup k vzdelaniu na rôznych úrovniach, vrátane vyššieho vzdelania, a nerovnosti v školskom systéme.
- Diskriminácia na základe rodu, rasy, etnicity, sociálneho statusu môže obmedzovať prístup mladých ľudí k vzdelaniu, zamestnaniu a iným dôležitým zdrojom.

Rozpoznanie štrukturálnych nerovností sa ukazuje kľúčové pre efektívne riešenie situácie NEET, pretože tieto nerovnosti často vyžadujú opatrenia na úrovni politik a systémových zmien, ktoré idú nad rámec individuálnej podpory jednotlivých ľudí v situácii NEET.

Predmetom výskumných štúdií a správ sú tiež **rizikové faktory, ktoré sa vzťahujú k individuálnym charakteristikám mladých ľudí v situácii NEET**, ktoré sú zároveň úzko prepojené so štrukturálnymi nerovnosťami. Rahmani a Goot (2023) v prehľadovej štúdii „Risk Factors of Being a Youth Not in Education, Employment or Training (NEET): A Scoping Review“ identifikujú a mapujú dôkazy o rizikových faktoroch mladých v situácii NEET. Do analýzy zahrnuli 91 štúdií publikovaných v období od roku 2000 do júna 2022. Všetky rizikové faktory rozdelili do ôsmich hlavných skupín: individuálne charakteristiky, vzdelanie a škola, práca, zdravie, závislosť, sociálne faktory, rodina a prostredie. Celkovo zistenia naznačujú, že premenné súvisiace so vzdelaním a rodinou majú rozhodujúci vplyv na mladých ľudí v situácii NEET. Najkritickejšími ukazovateľmi boli úroveň vzdelania, pracovné skúsenosti a zručnosti, fyzické a duševné zdravie, rodinný stav, chudoba a sociálne nerovnosti, životná situácia, príjem rodičov, vzdelanie a pracovné postavenie. Podobné rizikové faktory konštatuje aj správa Eurofound (2012). Priblížime najrizikovejšie faktory vzniku situácie NEET u mladých

ľudí, ktoré sú identifikované v prehľadovej štúdií. V texte neodkazujeme pritom na konkrétne štúdie, ich prehľad je spracovaný v pôvodnom zdroji.

- **Rod** je kľúčovým a hlavným prvkom súvisiacim s tým, že sa mladý človek ocitá v situácii NEET. Vydaté ženy a migrantky majú oveľa väčšiu pravdepodobnosť, že sa stanú NEET, ako muži. Vo väčšine krajín je miera nezamestnanosti žien vyššia ako miera nezamestnanosti mužov.
- **Vzdelanie** je základným determinantom a má najväčší vplyv na pravdepodobnosť, že sa mladý človek ocitne v situácii NEET; platí to na úrovni jednotlivca aj rodiny. Zo zistení vyplýva, že nízka úroveň zručností a slabé dosiahnuté vzdelanie výrazne zvyšujú pravdepodobnosť vykazovania dlhodobého statusu NEET, pričom vo všetkých modeloch ide o vysoko štatisticky významné pomery šancí. V štúdiách existujú konzistentné dôkazy o tom, že prediktorom (skoršieho) NEET je predčasné ukončenie školskej dochádzky, záškoláctvo a problémy s učením. Naopak, vyššia úroveň vzdelania, školské podmienky, školské výsledky a študijný odbor negatívne ovplyvňujú situáciu NEET. Úroveň vzdelania je najúčinnjším faktorom prevencie NEET a je vhodnou intervenciou. Osoby, ktoré predčasne ukončili školskú dochádzku, sú znevýhodnené, pretože im chýbajú zručnosti potrebné pre trh práce, nemajú prístup ku kanálom na hľadanie zamestnania a sociálny a kultúrny kapitál potrebný na uplatnenie sa na trhu práce.
- Pravdepodobnosť stať sa NEET *výrazne rastie s vekom*. V porovnaní s vekovým rozpätím 15 až 19 rokov sa miera NEET výraznejšie zvyšuje vo veku 20 až 24 rokov, keď mladí ľudia ukončili strednú školu a/alebo pomaturitné štúdium. Počet NEET výrazne stúpa medzi 25. a 29. rokom života, čo je zrejme spôsobené veľkým percentom žien, ktoré po 24. roku života opúšťajú pracovnú silu (spravidla v súvislosti so sobášom).
- Štúdie potvrdili **úlohu rodinného prostredia** pri zvyšovaní pravdepodobnosti stať sa osobou v situácii NEET. Mladí ľudia z rodín s nižšími príjmami majú nižšiu pravdepodobnosť dokončenia školy a nemajú dostatok sietí na zabezpečenie vhodnej kariéry. Rodinní príslušníci bez práce, nízky príjem, nízka úroveň vzdelania, osamelé materstvo, veľké rodiny žijúce v prenajatých bytoch a zlý zdravotný stav rodičov prispievajú k sociálno-ekonomickým ťažkostiam rodiny, ktoré zvyšujú riziko vzniku situácie NEET.
- Medzi rizikové faktory patria aj tie spojené s **väzbou na trh práce**. Neadekvátnosť kvalifikácie potrebám trhu práce, predchádzajúca nezamestnanosť, pasivita na trhu práce, neisté finančné podmienky, nízka alebo žiadna sociálna podpora a nedostatočná alebo chýbajúca inštitucionálna podpora boli identifikované ako kritické prvky, ktoré prispievajú k náchylnosti mladých ľudí na sociálne vylúčenie na trhu práce. Na druhej strane existujú konzistentné dôkazy, že pracovná história a skúsenosti, kariérne plánovanie a aspirácie a príprava na prácu sú negatívnymi prediktormi NEET.
- **Nepriaznivý zdravotný stav** je ďalším rizikom vzniku situácie NEET. Podľa zistení vyrastanie s dlhodobými zdravotnými problémami významne ovplyvňuje vzdelávacie a pracovné výsledky mladých ľudí pri vstupe do ranej dospelosti. Fyzické a duševné zdravotné problémy a zdravotné postihnutie sú významnými osobnými rizikovými faktormi, ktoré znižovali výsledky vo vzdelávaní a viedli k tomu, že sa mladí ľudia stali NEET.
- **Skoré užívanie drog a alkoholu** zvyšuje pravdepodobnosť zlého školského prospechu a najmä predčasného ukončenia školskej dochádzky. Užívanie drog v dospievaní je spojené so zvýšeným rizikom nezamestnanosti, nízkym príjmom a odkázanosťou na sociálnu pomoc v dospelosti a je identifikované ako rizikové vo vzťahu k vzniku situácie NEET.
- **Vystavenie násilnému správaniu, protispoločenským aktivitám a problémom s políciou** boli spojené so zvýšenou pravdepodobnosťou stať sa NEET. Mladí ľudia, ktorí trávajú veľa času v neorganizovanom prostredí a sú súčasťou deviantnej rovesníckej skupiny, sa častejšie zapájajú do protispoločenského alebo kriminálneho správania, čo

môže ovplyvniť ich sebaúctu a vzdelávacie a profesijné ciele, čím sa zvyšuje pravdepodobnosť, že sa stanú NEET.

- **Kvalita oblastí**, v ktorej mladí ľudia vyrastali a žijú môže mať zásadný vplyv na život mladých ľudí. Nižšia orientácia na úspech a študijné výsledky sa spájajú s pobytom v chudobných štvrtiach, najmä v mestských regiónoch charakterizovaných vysokou nezamestnanosťou, násilím a nedostatkom komunitných zdrojov, ako aj so zvýšenou pravdepodobnosťou rizikových pracovných prechodov, ako sú napríklad dlhšie obdobia nezamestnanosti. V porovnaní s jednotlivcami, ktorí bývajú v menej chudobných regiónoch, je u mladých ľudí, ktorí žijú v oblastiach s vysokou kriminalitou, vyššia pravdepodobnosť, že sa stanú NEET.
- **Život na vidieku** sa ukazuje ako ďalší rizikový faktor vzniku situácie NEET z dôvodu menšieho počtu príležitostí, dopravy a celkovo horšej infraštruktúry. V roku 2023 bol podiel mladých ľudí (vo veku 15-29 rokov), ktorí boli NEET, najnižší vo väčších mestách v porovnaní s vidieckymi oblasťami a menšími mestami a predmestiami v 17 členských štátoch EÚ.
- **Migrácia a etnická príslušnosť zohráva úlohu rizikového faktora pri vzniku situácie NEET u žien.** Kým pre mužov je migrácia ochranným faktorom pred tým, aby sa stali NEET, migrácia má opačný vplyv na ženy. Ďalšie zistenia ukazujú, že nedostatočné vzdelanie je pre ženy podstatnou prekážkou migrácie a spôsobuje, že sa stávajú NEET. Ženy z menšín majú väčšiu pravdepodobnosť stať sa NEET ako muži z menšín. Môže to byť spôsobené väčším sklonom žien rôznych etník alebo národností slúžiť ako hlavné opatrovatelky v domácnosti.

Individuálne, rodinné a vzdelanostné charakteristiky (pohlavie, vzdelanie, vek, zamestnanie rodičov, vzdelanie rodičov) patria teda medzi kľúčové faktory, ktoré rozhodujú o tom, či sa mladý človek stane alebo nestane NEET.

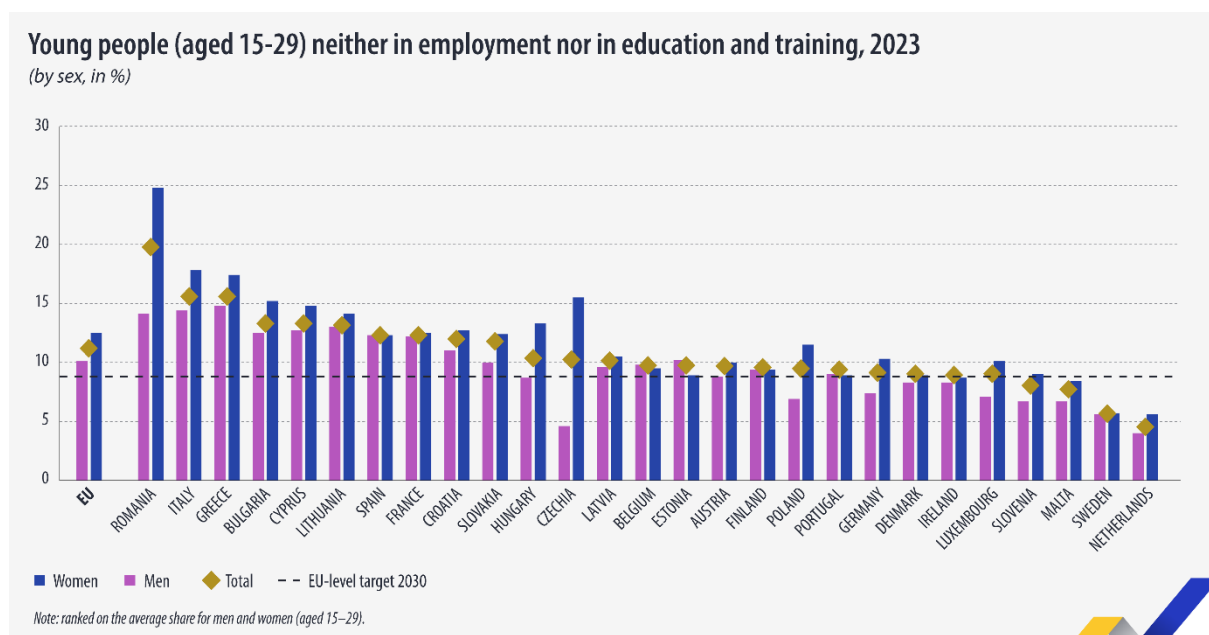
Je však potrebné zdôrazniť, že často nie je ľahké rozlíšiť medzi faktormi, ktoré spôsobujú alebo vedú k statusu NEET, a faktormi, ktoré sú jednoducho v korelácii so situáciou NEET. Okrem toho sa u mladých ľudí v situácii NEET často prejavujú viaceré znevýhodnenia a rizikové faktory. Je preto ťažké oddeliť, ktoré faktory určujú status NEET. To úzko súvisí aj so skutočnosťou, že štatistiky uvedené v literatúre neumožňujú hlbšiu analýzu kontextuálnej a individuálnej povahy ciest mladých ľudí k statusu NEET. Opisujú charakteristiky, ale málo hovoria o tom, ako sa ľudia dostali do svojej zraniteľnej situácie.

2.2. Mladí ľudia v situácii NEET na Slovensku

Informácie o mladých ľuďoch v situácii NEET na Slovensku v porovnaní s inými krajinami EÚ je možné získať z analýz a správ Eurostatu. Dostupné údaje z Eurostatu poskytujú základné informácie o cieľovej skupine mladých ľudí v situácii NEET. Analyzujú ich podiel v jednotlivých vekových skupinách, rodové rozloženie, vekové skupiny a to v jednotlivých EÚ krajinách a na úrovni geografického členenia NUTS2 (Západné Slovensko, Stredné Slovensko, Východné Slovensko a Bratislavský kraj). Tieto údaje vychádzajú z výberového zisťovania pracovných síl tzv. EU-LFS (Labour Force Survey). Ide o výberové zisťovanie domácností, ktoré poskytuje štvrťročné výsledky o účasti ľudí vo veku 15 a viac rokov na trhu práce a ľudí mimo trhu práce. Prieskum zahŕňa osoby vo veku od 15 rokov, ktoré žijú v domácnostiach. Osoby vykonávajúce verejnoprospešnú službu a osoby žijúce v ústavných alebo kolektívnych domácnostiach, nie sú zahrnuté. Toto zisťovanie má svoje limity najmä v tom, že neumožňuje analýzu na úrovni SK krajov a obcí a vo vzorke mladých ľudí nepredstavuje reprezentatívny prieskum. Umožňuje však porovnanie s inými krajinami a vytvára určitý obraz o základných ukazovateľoch mladých ľudí v situácii NEET podľa medzinárodne uplatňovanej metodiky. Z tohto dôvodu priblížime niektoré relevantné dáta. Zdrojom dát je online publikácia Eurostatu „[Education and training in the EU - facts and figures](#)“ (Eurostat, 2023) a [štatistika Eurostatu o mladých ľuďoch v situácii NEET](#). Údaje sú za rok 2023.

Ako uvádzame vyššie v texte, Európska únia stanovila pre vekovú skupinu 15 až 29 ročných cieľ na úrovni EÚ, podľa ktorého by podiel mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní ani sa nezúčastňujú na vzdelávaní alebo odbornej príprave, mal byť do roku 2030 nižší ako 9 %. V roku 2023 bolo v rámci EÚ identifikovaných v priemere 11,2 % mladých ľudí v situácii NEET. Medzi jednotlivými členskými štátmi však existujú rozdiely, niektoré krajiny už tento cieľ dosiahli, v niektorých prípadoch je tento cieľ pod priemerom EÚ (ako dokumentuje graf 2-1) Slovenská republika podľa Eurostatu dosiahla v roku 2023 podiel mladých ľudí v situácii NEET vo vekovej skupine 15 až 29 ročných na úrovni 11,2%, teda ako priemer EÚ.

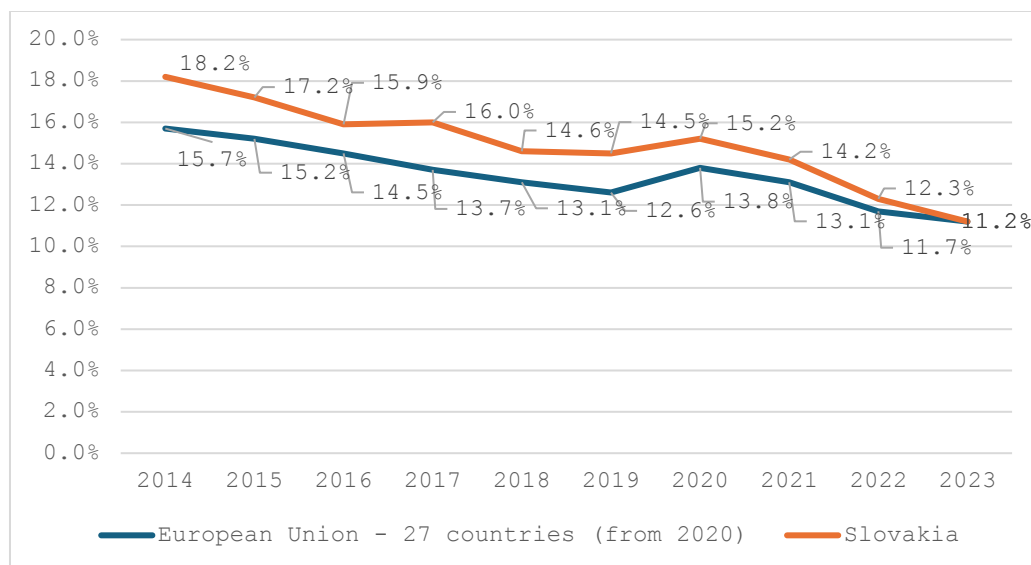
Graf 2-1 Mladí ľudia vo veku 15-19 rokov v situácii NEET v roku 2023 v EÚ

eurostat
Zdroj: [Eurostat, 2023](#)

Ako dokumentuje graf 2-2, na úrovni EÚ aj na Slovensku postupne dochádza k znižovaniu podielu mladých ľudí v situácii NEET. Kým v roku 2014 bol podiel na Slovensku 18,2 %, v roku 2023 to už bolo 11,2%. Výnimkou bol len rok 2020 kedy došlo k miernemu nárastu, ktorý sa pripisuje najmä pandémie COVID-19.

Graf 2-2 Vývoj podielu mladých ľudí v situácii NEET v EÚ a na Slovensku podľa Eurostatu

Zdroj: [Eurostat, 2023](#), vlastné spracovanie

Čo sa týka rozloženia jednotlivých vekových skupín mladých ľudí v situácii NEET a rodových rozdielov v kontexte Slovenska, ako dokumentuje tabuľka 2-1, podiel mladých ľudí v jednotlivých vekových skupinách nie je rovnomerný. Podľa Eurostatu bol v roku 2023 najnižší vo vekovej skupine 15 až 19 rokov, čo je prirodzené, nakoľko na Slovensku je táto skupina ešte väčšinou v procese vzdelávania a odbornej prípravy. Najvyššia miera (15 %) bola ale preukázaná vo vekovej skupine 25 až 29 ročných mladých ľudí.

Z hľadiska rodových rozdielov, v skupine mladých ľudí v situácii NEET existujú na Slovensku rozdiely. V celej populácii od 15 až 29 rokov je vykázaný vyšší podiel žien ako mužov, pričom vo vekovej skupine 25 až 29 rokov je to až 20,5 percentný podiel žien a len 9,8 percentný podiel mužov. Táto skutočnosť podľa nášho názoru súvisí práve s tradičnou rolou ženy v starostlivosti o rodinu a závislých členov a tiež s dĺžkou materskej a rodičovskej dovolenky na Slovensku. Ako dokumentuje tabuľka, v kategórii mladých ľudí od 20 do 24 rokov je totiž podiel mladých ľudí v situácii NEET z hľadiska rodu opačný, t.j. v tejto skupine prevažujú muži. Rovnako tabuľka 2-2 poukazuje na to, že kým v prípade nezamestnanosti (teda medzi evidovanými nezamestnanými) prevládajú muži, mimo trhu práce sa ocitajú na úrovni EÚ a aj v SR prevažne ženy.

Rodové a vekové rozdiely vzťahu k situácii NEET boli zistené aj vo výskumoch analyzovaných v predchádzajúcej časti a sú konštatované aj v správe Eurostatu.

Tabuľka 2-1 Podiel mladých ľudí v situácii NEET na Slovensku v roku 2023 podľa Eurostatu – vekové rozdiely

Vekové skupiny	spolu	muži	ženy
15 až 19 rokov	4,8%	nezistené	nezistené
20 až 24 rokov	12,9%	14,0%	11,8%
25 až 29 rokov	15,0%	9,8%	20,5%
15 až 29 rokov	11,2%	10,2%	12,4%

Zdroj: Eurostat, 2023, vlastné spracovanie

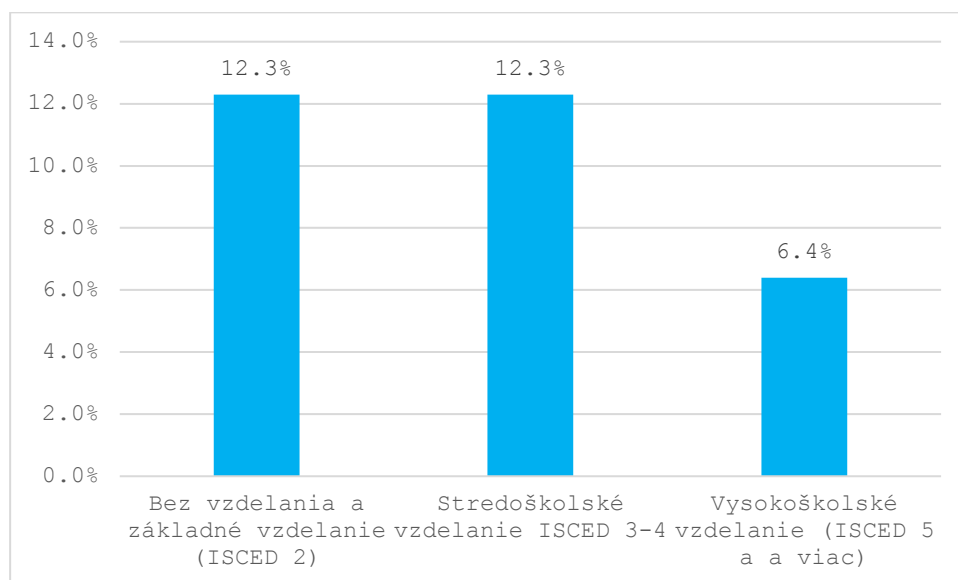
Tabuľka 2-2 Podiel mladých ľudí v situácii NEET na Slovensku v roku 2023 podľa Eurostatu – rodové rozdiely a rozdiely v postavení na trhu práce

	Nezamestnaní			Mimo trhu práce		
	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy
EÚ	4,3	4,7	3,8	7,0	5,4	8,7
Slovensko	5,4	6,6	4,2	5,8	3,4	8,3

Zdroj: Eurostat, 2023, vlastné spracovanie

Ďalšie dáta, ktorá prináša Eurostat, sa týkajú podielov mladých ľudí v situácii NEET z hľadiska vzdelania. Tie dokumentuje graf 2-3. Kým v skupine mladých ľudí bez vzdelania, zo základným vzdelaním a so stredoškolským vzdelaním neboli podľa Eurostatu na Slovensku zaznamenané rozdiely, nižší podiel mladých ľudí v situácii NEET je zo skupiny, ktorá má vysokoškolské vzdelanie (6,4%). Na nízke vzdelanie ako rizikový faktor situácie NEET upozorňujú aj vyššie spomenuté výskumy.

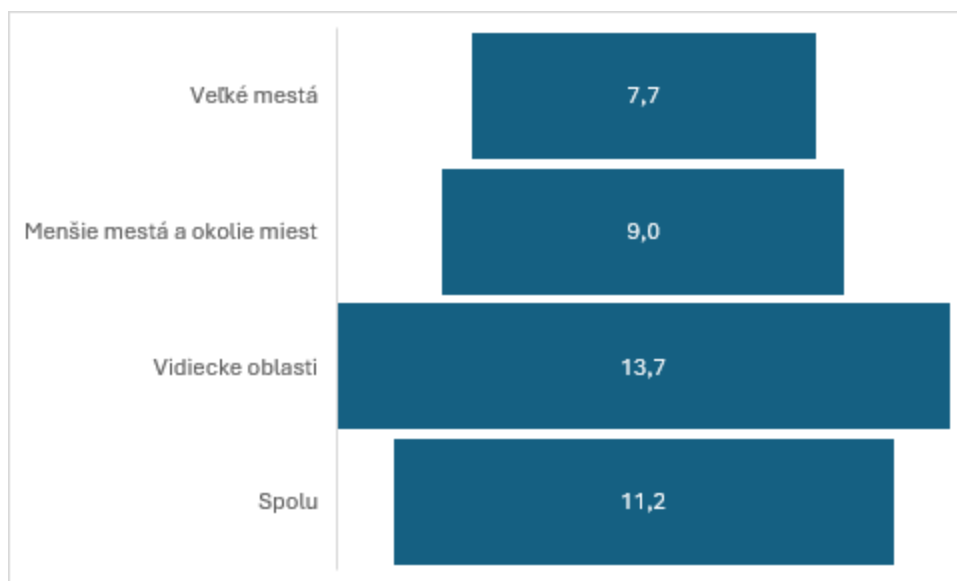
Graf 2-3 Podiel mladých ľudí v situácii NEET na Slovensku v roku 2023 podľa Eurostatu - rozdiely z hľadiska vzdelania

Zdroj: Eurostat, 2023, vlastné spracovanie

Posledný údaj z databázy Eurostatu sa týka miery urbanizácie v súvislosti s rizikom situácie NEET. Ako uvádza graf 2-4, súvislosť nachádzame aj na Slovensku, pričom najvyššiu mieru ohrozenia vykazuje mládež vo vidieckych regiónoch (tu bol podiel až 13,7 %) – to je významný údaj aj pre BBSK nakoľko v tomto kraji vo významnej miere prevažujú práve vidiecke oblasti. Aj keď rizikové situácie vo vzťahu k mladým ľuďom v situácii NEET vznikajú aj vo veľkých mestách.

Graf 2-4 Podiel mladých ľudí v situácii NEET na Slovensku v roku 2023 podľa Eurostatu - rozdiely z hľadiska urbanizácie

Zdroj: [Eurostat, 2023](#), vlastné spracovanie

Na Slovensku existuje niekoľko štrukturálnych nerovností, ktoré ovplyvňujú prístup mladých ľudí k vzdelaniu a zamestnaniu a ďalším dôležitým zdrojom a príležitostiam. Niektoré z týchto nerovností je potrebné reflektovať pri nastavovaní jednotlivých politík a predstavujú dôležité súvislosti analýzy.

Regionálne nerovnosti

Na Slovensku stále existujú značné regionálne rozdiely, primárne medzi západným Slovenskom, kde je ekonomika silnejšia, a východným a stredným Slovenskom, kde sú vyššie miery nezamestnanosti a nižšia úroveň hospodárskeho rozvoja. Tieto rozdiely vedú k nerovnakým príležitostiam pre mladých ľudí v oblasti vzdelania, zamestnania a životnej úrovne. V niektorých regiónoch, najmä v odľahlých alebo vidieckych oblastiach, je obmedzený prístup k dopravnej, zdravotnej a vzdelávacej infraštruktúre, čo môže obmedzovať možnosti mladých ľudí dosiahnuť vyššie vzdelanie alebo nájsť si zamestnanie. Ako uvádza aj aktuálna správa Národnej banky Slovenska „Štrukturálne výzvy“ regionálne rozdiely zostávajú jednou z najväčších výziev Slovenska. Jednotlivé regióny sa v poslednom roku darilo približovať najmä ekonomicky. Miera zamestnanosti, HDP na obyvateľa a disponibilný príjem sú ukazovatele, v ktorých sa rozdiel medzi regióňmi mierne znížil, ale naďalej zostáva veľký. V miere nezamestnanosti mladých do 24 rokov, ktorí nepracujú ani sa nevytvárajú, sa rozdiely zväčšujú.

Sociálno-ekonomické nerovnosti

Na Slovensku sú značné rozdiely v príjmoch medzi rôznymi sociálnymi skupinami, čo ovplyvňuje prístup k bývaniu, vzdelaniu a zdravotnej starostlivosti. Podľa NBS (2024) sa v Bratislave rozdiel medzi bohatými a chudobnými znižuje, v ostatných krajoch sa mierne zvýšil a životná situácia najchudobnejších sa zhoršila. Niektoré skupiny, ako napríklad rómska menšina, sú častejšie vystavené chudobe a sociálnemu vylúčeniu, čo sťažuje ich prístup k vzdelaniu a pracovným príležitostiam.

Nerovnosti vo vzdelávacom systéme

Rôznorodosť kvality vzdelávacích inštitúcií, vrátane rozdielov medzi mestskými a vidieckymi školami, ovplyvňuje príležitosti žiakov z rôznych sociálnych prostredí. Existujú tiež problémy so segregáciou v školstve, ktorá znevýhodňuje rómskych žiakov. Oddelené vzdelávanie detí s rôznym socioekonomickým a etnickým zázemím má negatívny dopad na ich vzdelávanie

výsledky. Vyššie stupne vzdelávania nie sú dostupné pre všetkých, pričom sťažené podmienky majú najmä zdravotne a sociálne znevýhodnení žiaci a študenti. V porovnaní s inými krajinami u nás získava vyššie vzdelanie ako ich rodičia výrazne menej ľudí. To sa do veľkej miery týka ľudí žijúcich v podmienkach sociálneho vylúčenia (Hall et al., 2019) Študenti z chudobnejších rodín majú často obmedzené možnosti pokračovať v štúdiu kvôli finančným prekážkam.

Rodové nerovnosti

Na Slovensku existujú platové rozdiely medzi mužmi a ženami, pričom ženy často zarábajú menej ako muži na rovnakých pozíciách. Podľa správy NBS (2024) Slovensko patrí medzi krajiny Európy s najvyššou mzdovou medzerou žien a mužov, keď slovenská žena zarobí približne o 20% menej za hodinu práce ako slovenský muž. Ženy na Slovensku sú tiež nedostatočne zastúpené v riadiacich pozíciách a v politike, čo môže ovplyvňovať rozhodovacie procesy a politiku smerujúcu k rodovej rovnosti.

Etnické a rasové nerovnosti a diskriminácia

Etnické a rasové menšiny, najmä rómska komunita, často čelia na Slovensku diskriminácii v oblasti vzdelávania, zamestnania a bývania, čo vedie k ich sociálnemu vylúčeniu a prehľbovaniu chudoby. Podľa správy „Rovnosť v prístupe k spravodlivosti: odstránenie prekážok pre Rómov a Rómky pri uplatňovaní svojich práv v prípadoch diskriminácie (Ivanco, 2024) sú Rómky a Rómovia na Slovensku už od útleho veku často diskriminovaní v rôznych oblastiach svojho života, ako je bývanie, vzdelávanie, zamestnanie a zdravotná starostlivosť. Rozšírené je aj policajné násilie a etnické profilovanie Rómov a Rómok. Rómske ženy často čelia viacnásobnej a prierezovej diskriminácii založenej na ich etnickom pôvode a rode. Odmietanie Rómov a Rómok a ich diskrimináciu podnecuje anticigánizmus, hlboko zakorenené stereotypy a pretrvávajúce negatívne postoje väčšinového obyvateľstva voči rómskej komunite. Európska komisia 19.4.2023 prijala rozhodnutie postúpiť prípad Slovenska Súdnemu dvoru Európskej únie, pretože účinne nerieši otázku segregácie rómskych detí vo vzdelávaní. Slovensko síce uskutočnilo od roku 2015 niekoľko legislatívnych reforiem a prijalo viaceré stratégie a akčné plány na podporu začlenenia Rómov do vzdelávania, Komisia však dospela k záveru, že doteraz prijaté reformy sú nedostačujúce. (Europska komisia, 2024). Mladí ľudia na Slovensku, ktorí sú rómskej národnosti majú z uvedených dôvodov vyššiu pravdepodobnosť, že sa stanú NEET po ukončení povinnej školskej dochádzky.

Riešenie problému mladých ľudí v situácii NEET si vyžaduje mnohostranný prístup, ktorý rieši základné štrukturálne a systémové prekážky, ktorým mladí ľudia čelia. Investície do vzdelávania, odbornej prípravy a cieľných programov zamestnanosti môžu pomôcť reintegrovať mladých NEET a poskytnúť im potrebné zručnosti a príležitosti na aktívnu účasť v hospodárstve a spoločnosti, potrebné sú však zmeny na viacerých úrovniach systému.

2.3. Metodika analýzy východiskovej situácie

Cieľom mapovania východiskovej situácie bolo analyzovanie štatistických údajov a dostupných kvantitatívnych a kvalitatívnych údajov z reprezentatívnych výskumov, ktoré umožňujú popísať populáciu mladých ľudí z hľadiska kľúčových socio-ekonomických ukazovateľov v regióne.

Dáta boli čerpané z viacerých databáz a webových stránok:

Databáza DataCube Štatistického úradu SR:

https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_dem/om7046rr/v_om7046rr_00_00_00_s_k

AKTUÁLNY POČET ŽIAKOV - Ukrajinskí odídenci:

<https://ukrajina.minedu.sk/aktualne-data/>

Sčítanie obyvateľov domov a bytov 2021:

<https://www.scitanie.sk/obyvatelia/zakladne-vysledky/struktura-obyvatelstva-podla-narodnosti/KR/SK032/OB>)

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR:

https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/aktivne-opatrenia-trhu-prace.html?page_id=1248

Štatistická ročenka školstva: https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statisticka-rocenka-publikacia/statisticka-rocenka-specialne-skoly.html?page_id=9600

A ďalšie dáta, ktoré boli vyžiadané priamo od ÚPSVaR a Sociálnej poisťovne vzhľadom na to, že štatistiky v potrebnej štruktúre nie sú zverejňované na webe.

Limitom uvedených dát je skutočnosť, že komplexné dáta o mladých ľuďoch v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET v členení na evidovaných a neevidovaných sa nám podarilo získať len zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021. Novšie dáta sú len o nezamestnaných mladých ľuďoch, získané z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny. Údaje o počte neevidovaných mladých ľuďoch nie je možné zistiť, nakoľko Ústredie nedisponuje štatistikami o zamestnanosti mladých ľudí v nami sledovanej vekovej kategórii a teda nie je možné tieto dáta dopočítať.

2.4. Metodika kvalitatívneho výskumu

Cieľom kvalitatívneho výskumu bolo identifikovať rizikové faktory, ako aj možnosti prevencie a intervencie vo vzťahu k mladým ľuďom identifikovaným ako NEET v BBSK. Tematické okruhy kvalitatívneho výskumu boli:

- problémy a potreby identifikované mladými ľuďmi v situácii NEET v regióne;
- subjektívne a objektívne faktory vedúce k situácii NEET v regióne z pohľadu mladých ľudí a ľudí s nimi pracujúcimi;
- prevenčné a intervenčné aktivity vo vzťahu k NEET.

V rámci zberu dát sme sa zamerali na dve cieľové skupiny, ktoré predstavujú jedinečné pohľady na danú situáciu – pracovníkov a pracovníčky s mládežou a na samotných ľudí v situácii NEET. Pohľad pracovníkov a pracovníčok sme zisťovali prostredníctvom analýzy príkladov dobrej praxe. Pohľad mladých ľudí sme zisťovali prostredníctvom fókusových skupín.

2.4.1. Etické dimenzie výskumu

V priebehu realizácie výskumu sme dôraz kládli na zabezpečenie etických dimenzií výskumu. V auguste 2024 sme požiadali Etickú komisiu UMB o vydanie stanoviska k realizácii výskumu. Dňa 10.9.2024 nám bolo zaslané súhlasné stanovisko k realizácii výskumu (č.z. 740/2024). Pri oboch výskumných vzorkách boli zabezpečené informované súhlasy s realizáciou výskumu. V prípade, že išlo o mladých ľudí pod 18 rokov informované súhlasy boli vyžadované od rodičov. Vzor informovaného súhlasu je v prílohe. Informované súhlasy sú uložené u koordinátorky výskumu.

Participantí a participantky boli oboznámení s účelom rozhovoru/fokusovej skupiny pri rekrutácii a v úvodnej fáze realizácie a využitím jeho výsledkov. Bola zabezpečená ich dobrovoľná účasť. Pri nahrávaní rozhovoru/fokusovej skupiny sme participantov a participantky informovali o zachovaní anonymity a požiadali sme ich o súhlas s nahrávaním. V prípade niektorých fókusových skupín, kde bolo nahrávanie nevhodné (napríklad fókusová skupina vo výkone trestu odňatia slobody), sme zabezpečili počas realizácie doslovný prepis.

Z dôvodu zachovania anonymity a dôvernosti neuvádzame vo výskume žiadne mená ani organizácie, z ktorých participantí a participantky pochádzajú. Opýtaným sme po vydaní publikácie sľúbili jej zaslanie.

2.4.2. Validita výskumu

Vo výskume sme na zabezpečenie validity zvolili všeobecne používané a akceptované základné kritériá kvalitatívneho výskumu. Pre naplnenie kritéria dôveryhodnosti výskumu sme využívali niekoľko techník. V texte používame na zdokumentovanie priame citácie participantov a participantiek, pričom prepis ich názorov a výrokov je doslovný s občasnými štylistickými úpravami, ktoré nemajú vplyv na obsah výpovedí, a vzájomnú reflexiu kódovania. Dôveryhodnosť výskumu tiež zvyšuje starostlivý výber opýtaných, kde jedným z kľúčových kritérií výberu bola miera skúseností so skúmaným javom. Pre zaistenie spoľahlivosti (reliability) sme zrealizovali presný prepis rozhovorov a konzistenciu otázok, súčasne sme v rozhovore overovali porozumenie otázkam a konzistenciu pri kódovaní, ktorú sme zabezpečili priebežnou vzájomnou komunikáciou medzi riešiteľmi. Pre zabezpečenie prenositeľnosti podrobne opisujeme výskumný proces a limity výskumu v ďalšej časti.

2.4.3. Limity výskumu

Uvedomujeme si, že výsledky získané kvalitatívnym výskumom nie je možné zovšeobecniť na celú populáciu. Na druhej strane práve prostredníctvom zvolenej metodológie sme získali hlboké dáta, ktoré môžu tvoriť významný podklad na realizáciu ďalších štúdií, ale najmä navrhovanie špecifických opatrení tak, aby bol v nich reflektovaný názor a skúsenosť mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET a skúsenosti pracovníkov a pracovníčok, ktoré s touto cieľovou skupinou pracujú.

2.4.4. Metodika analýzy príkladov dobrej praxe

V celom BBSK sme vychádzajúc z časti mapovania aktérov identifikovali 12 príkladov dobrej praxe práce s NEET alebo práce s mládežou ohrozenou situáciou NEET. So zástupcom alebo zástupkyňou organizácie sme zrealizovali online alebo osobný rozhovor podľa vopred pripravenej štruktúry. Cieľom bolo zodpovedať na tri základné otázky:

- Aké aktivity organizácia robí a aké sú jej faktory úspechu v práci s mládežou NEET?
- Aké sú prekážky realizácie aktivít cielených na mladých ľudí NEET?
- Aké sú potreby pre prácu s mládežou NEET a návrhy riešenia?

Na základe rozhovoru sme následne spracovali charakteristiku príkladu dobrej praxe (charakteristiky sú súčasťou kapitoly 5.1) a analýzu faktorov úspechu a faktorov neúspechu práce s mladými ľuďmi v situácii NEET a formulovali odporúčania pre tvorbu stratégií a riešení z pohľadu pracovníkov a pracovníčok. Zámerom bolo identifikovať opatrenia a stratégie, ktoré pri práci s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozenými situáciou NEET fungujú.

Zber dát sa realizoval v mesiacoch august až november 2024. Nahrávky rozhovorov boli nahraté do zdieľaného priestoru a následne analyzované podľa vopred pripravenej štruktúry dvomi členkami výskumného tímu. Rozhovory boli najprv spracované technikou otvoreného kódovania a následne boli vytvárané kategórie prostredníctvom techniky konštantnej komparácie. V priebehu analýzy v rámci tohto postupu sme porovnávali, hľadali podobnosti a rozdiely na všetkých úrovniach práce s dátami. S cieľom prezentácie výsledkov výskumu sme využili techniku vyloženia kariet. Jednotlivé kódy a kategórie zobrazujeme pri analýze aj graficky. Na prácu s dátami sme použili program Excel a program Miro pre vytváranie schém kódov.

Charakteristika participantov a participantiek výskumu v rámci zberu príkladov dobrej praxe je v tabuľke 2-3. V niektorých organizáciách sa rozhovoru zúčastnilo viac participantov a participantiek, preto je ich počet vyšší ako počet príkladov dobrej praxe.

Tabuľka 2-3 Charakteristika participantov a participantiek v rámci zberu príkladov dobrej praxe

Č.	Rod	Pracovná pozícia	Dĺžka praxe s mladými ľuďmi v situácii NEET	Vzdelanie
1	žena	garantka vzdelávania, lektorka	viac ako 20 rokov	vysokoškolské
2	žena	metodička pre sociálne služby	viac ako 20 rokov	vysokoškolské (sociálna práca)
3	žena	štatutárna zástupkyňa	2 roky	vysokoškolské
4	žena	vedúca tranzitného programu	6 rokov	vysokoškolské (sociálna práca)
5	žena	vedúca tranzitného programu	6 rokov	vysokoškolské (sociálna pedagogika)
6	muž	psychológ	3 roky	vysokoškolské (psychológia)
7	žena	manažérka pre oblasť sociálneho začlenenia a zamestnanosti	6 rokov	vysokoškolské (sociálna práca)
8	žena	manažérka pre oblasť sociálneho začlenenia a zamestnanosti	2 roky	vysokoškolské (prekladateľstvo)
9	žena	koordinátorka pracovných aktivít	9 rokov	vysokoškolské (sociálna práca)
10	muž	štatutárny zástupca	25 rokov	vysokoškolské
11	muž	štatutárny zástupca	31 rokov	vysokoškolské
12	žena	manažérka komunitného centra	35 rokov	vysokoškolské (sociálna práca)
13	muž	manažér komunitného centra	20 rokov	vysokoškolské (misijný práca)
14	žena	sociálna pracovníčka	1,5 roka	vysokoškolské (sociálna práca)
15	žena	odborná pracovníčka pre nízkoprahové programy	2,5 roka	vysokoškolské
16	žena	sociálna pracovníčka	10 rokov	vysokoškolské (sociálna práca)
17	žena	manažérka pre oblasť sociálneho začlenenia a zamestnanosti	2 roky	vysokoškolské (psychológia)

2.4.5. Metodika realizácie fókusových skupín s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozenými situáciou NEET

Na základe analýzy východiskovej situácie založenej na štatistických údajoch o mladých ľuďoch v situácii NEET v BBSK sme spracovali zámer realizácie fókusových skupín v BBSK. V pláne bolo zrealizovať 30 skupín rozložených do okresov + 9 špecifických skupín mladých ľudí v situácii NEET alebo ohrozených situáciou NEET. Počet fókusových skupín v jednotlivých okresoch sa odvíjal od podielu mladých ľudí v situácii NEET v okrese. Podľa toho sa v niektorom okrese realizovalo viac fókusových skupín ako v inom okrese.

Bol vytvorený plán realizácie fókusových skupín a následne sa začalo oslovovanie organizácií v regióne, aby nám pomohli zorganizovať mladých ľudí a fókusové skupiny. Tu sme využili výsledky mapovania aktérov. Organizáciu fókusových skupín zabezpečoval pracovník Rady mládeže Slovenska, ktorý dohadoval termíny realizácie s vybranými organizáciami v okresoch.

Zber dát sa realizoval podľa vopred pripraveného scenára fókusových skupín (scenár sa nachádza v prílohe) a zabezpečovali ho členovia a členky výskumného tímu. Zber dát prebiehal od septembra do decembra 2024. Na začiatku realizácie fókusovej skupiny boli účastníci a účastníčky oboznámení s účelom realizácie a všetkými aspektami informovaného súhlasu (v prílohe), ktorý následne vyplnili. Boli tiež dohodnuté pravidlá realizácie. Väčšinu fókusových skupín zabezpečovali dve osoby z výskumného tímu. Z fókusových skupín bola vyhotovená nahrávka, ale aj zápis na flipcharty, s ktorým sa tiež pri analýze pracovalo.

Z nahrávok fókusových skupín boli vyhotovené prepisy a následne bola zrealizovaná prvá fáza kódovania. Každá fókusová skupina bola kódovaná samostatne. Následne sa po mesiaci členovia a členky výskumného tímu stretli na spoločnom stretnutí a dohodli sa na ďalšom postupe. Boli definované problémové oblasti/katégorie, v rámci ktorých boli následne identifikované kódy predstavujúce objektívne a subjektívne príčiny problémov a návrhy riešení. Jednotlivé čiastkové analýzy fókusových skupín boli zlúčené do jedného dátového súboru v programe Excel. Zároveň bol zaznačený výskyt problému v konkrétnej fókusovej skupine. So zlúčeným dátovým súborom následne pracovala jedna riešiteľka. Na základe analýzy v programe Excel boli vytvorené pre jednotlivé problémové oblasti schémy kódov a podkategoríí v programe Miro. V priebehu analýzy v rámci tohto postupu sme porovnávali, hľadali podobnosti a rozdiely na všetkých úrovniach práce s dátami. S cieľom prezentácie výsledkov výskumu sme využili techniku vyloženia kariet.

Prehľad účastníkov a účastníčok fókusových skupín je uvedený v tabuľkách 2-4 a 2-5. Zrealizovali sme spolu 39 fókusových skupín s 230 účastníkmi a účastníčkami.

Tabuľka 2-4 Prehľad počtu fókusových skupín a ich účastníkov (okresy a špecifické skupiny)

	Počet fókusových skupín	Počet mladých ľudí v rámci fókusových skupín
BBSK SPOLU	39	230
Banská Bystrica	1	3
Banská Štiavnica	2	12
Brezno	3	12
Detva	2	7
Krupina	2	8
Lučenec	3	24
Poltár	1	13
Revúca	3	19
Rimavská Sobota	5	32
Veľký Krtíš	2	11
Zvolen	1	4
Žarnovica	2	13
Žiar nad Hronom	1	9
Osoby s fyzickým znevýhodnením/postihnutím	1	2

Osoby s psychickým ochorením	1	6
Osoby s mentálnym postihnutím	2	16
Mladí ľudia po ukončení náhradnej starostlivosti	1	2
Matky maloletých detí v rizikovom okrese	1	5
Odídenci	1	7
Osoby vo výkone trestu odňatia slobody	1	9
Osoby v reedukačnom centre	1	10
Osoby v resocializačnom centre	2	6

Počet účastníkov a účastníčok vo fókusových skupinách bol rôzny, pohyboval sa od dvoch do 13 ľudí. V niektorých prípadoch bolo na skupiny nahlásených viac ľudí, ale stalo sa, že nakoniec na stretnutie neprišli.

Tabuľka 2-5 Účastníci a účastničky fókusových skupín z hľadiska veku a rodu

Vek	ženy	muži	neuvedené	spolu	Podiel vekovej skupiny
15-19 rokov	40	40	-	80	34,8%
20-24 rokov	38	26	-	64	27,8%
25-29 rokov	34	17	-	51	22,2%
Neuvedené	-	-	35	35	15,2%
Spolu	112	83	35	230	100,0%

Ako dokumentuje tabuľka, fókusových skupín sa zúčastnilo 112 žien (48,7%) a 83 mužov (36,1%), v 35 prípadoch nebolo v súhlasoch pohlavie uvedené. V rámci vekových skupín veková skupina 15- rokov tvorila 34,8%, veková skupina 20-24 rokov 27,8% a veková skupina 25-29 rokov 22,2%.

2.5. Metodika mapovania aktérov

Cieľom mapovania bolo identifikovanie relevantných aktérov v práci s mladými ľuďmi v regióne. Výstupom mapovania je databáza/zoznam aktérov, ktoré sú v prílohe, ale sú tiež zverejnené prehľadne na stránke regionálnej analýzy. Súčasťou tohto cieľa je situačná analýza služieb poskytovaných rôznymi aktérmi v regióne. Spoločnou definičnou črtou týchto služieb je zameranie činnosti na mladých. Prezentované je, v akej oblasti aktéri pôsobia, čomu konkrétne sa venujú, aký je charakter ich činnosti.

Medzi kľúčových hráčov zaraďujeme osoby zastupujúce rôzne skupiny ľudí (mládež, politikov, výskumníkov, praktikov) a subjekty pracujúce s mládežou na území mesta (mesto, školy, univerzita, žiacky parlament, rada študentov, centrum voľného času, detské a mládežnícke organizácie, neziskové organizácie, komerčné subjekty, štátna správa atď.). Nadviazanie spolupráce je predpokladom pre to, že so získanými údajmi sa bude ďalej pracovať a budú využité pre tvorbu a realizáciu opatrení zameraných na zlepšenie situácie detí a mládeže.

Pod pojmom aktéri vnímame:

- **Inštitúcie:** sú verejné inštitúcie, samosprávy (úrad mestský/obecný, úrad práce sociálnych vecí a rodiny, okresný úrad, školy, školské zariadenia, špeciálne školy, reedukačné centrum apod.).
- **Organizácie:** občianske združenia, neziskové organizácie, nadácie a pod., ale aj sociálne podniky, či klasické firmy.

Súčasťou analýzy aktuálneho stavu je mapovanie fungujúcich subjektov zameraných na prácu s deťmi a mládežou v obci/meste či v konkrétnych mestských častiach a komunitách (Kollíková, Miková, Mihálik, a kol., 2005). Mapovanie sa dotýka subjektov z rôznych sektorov zameraných na rôzne vekové skupiny detí a mládeže (zariadenia sociálnych služieb, občianske združenia, centrá voľného času, školy a školské zariadenia, cirkevné zariadenia, športové a umelecké kluby, múzeá, miestne médiá a pod.). Mapovanie sa realizovalo v týchto krokoch:

1. Práca s dostupnými databázami a adresármi a vyhľadávanie informácií: máj/jún 2024.
2. Overovanie aktérov zameraných na prácu s NEET: jún/júl 2024.
3. Analýza a identifikovanie aktérov v oblasti práce s NEET: júl 2024.

Pri mapovaní sa vychádzalo z dostupných Akčných plánov SPACE BBSK a existujúcich správ, taktiež databáz, adresárov a zoznamov dostupných na oficiálnych webových stránkach:

- Školy a školské zariadenia BBSK: <https://www.bbsk.sk/sekcie/skoly-a-skolske-zariadenia>
- Zoznamy škôl a školských zariadení https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/registre/zoznamy-skol-a-skolskych-zariadeni.html?page_id=9332
- Resocializačné programy - [https://www.upsvr.gov.sk/buxus/docs/Akreditovae subjekty s resocializacnym programom.pdf](https://www.upsvr.gov.sk/buxus/docs/Akreditovae%20subjekty%20s%20resocializacnym%20programom.pdf)
- Katalóg sociálnych podnikov: <https://katalogsp.sk/index.html>
- Register sociálnych podnikov: <https://www.employment.gov.sk/topdf/register-socialnych-podnikov.pdf?docid=16210&insets=20>
- Register chránených dielní a chránených pracovísk - https://www.upsvr.gov.sk/sluzby-zamestnanosti/nastroje-aktivnych-opatreni-trhu-prace/podpora-zamestnavania-obcanov-so-zdravotnym-postihnutim/55-chranena-dielna-a-chranene-pracovisko.html?page_id=13312
- Agentúra podporovaného zamestnávania - https://www.upsvr.gov.sk/sluzby-zamestnanosti/nestatne-sluzby-zamestnanosti/agentury-podporovaneho-zamestnavania.html?page_id=13042
- Sociálne služby BBSK: <https://www.bbsk.sk/organizacie?categories=skolske-zariadenia#filter>
- Sociálne služby v Banskobystrickom samosprávnom kraji: https://www.e-vuc.sk/bbsk/socialna-pomoc/socialne-sluzby-v-banskobystrickom-samospravnom-kraji.html?page_id=101016
- Sprievodca sociálnymi udalosťami: MIKROREGIÓN NOVOHRADSKÉ PODZÁMČ (2023): <https://ciszs.sk/wp-content/uploads/2024/01/sprievodca-socialnymi-udalostami-mikroregion-novohradske-podzamcie.pdf>
- Sprievodca sociálnymi udalosťami: MIKROREGIÓN VEĽKÝ POTOK - IPEĽ (2023): <https://ciszs.sk/wp-content/uploads/2024/01/sprievodca-socialnymi-udalostami-mikroregion-velky-potok-ipel.pdf>
- Sprievodca sociálnymi udalosťami: OKRES BANSKÁ ŠTIAVNICA (2023): <https://ciszs.sk/wp-content/uploads/2024/01/sprievodca-socialnymi-udalostami-okres-banska-stiavnica.pdf>
- Informácie o kultúrnych inštitúciách v Banskobystrickom kraji: <https://www.bbsk.sk/sekcie/kulturne-institutcie>
- Živnostenský register Slovenskej republiky: www.zrsr.sk
- Register mimovládnych organizácií <https://ives.minv.sk/rmno/>
- Databáza organizácií pracujúcich s deťmi a mládežou v Banskej Bystrici: <https://mladez.centrumdobrovolnictva.sk/organizacie>
- Zoznam subjektov zapojených do Národného projektu MPSVaR Terénna sociálna práca a komunitné centrá (Spolu pre komunity) -

<https://iazasi.gov.sk/wp-content/uploads/2024/04/Zoznam-subjektov-zapojenych-do-NP-TSP-KC-aktivita-KC-k-29.4.2024.pdf?csrt=883028172684159450>

<https://fsr.gov.sk/wp-content/uploads/2024/04/Zoznam-subjektov-zapojenych-do-NP-TSP-KC-aktivita-TSP-k-18.4.2024.pdf?csrt=43929621095706380>

Na základe získaných základných informácií o subjektoch bolo aktuálne fungovanie aktéra/organizácie overované priamym kontaktovaním (telefonicky, mailom). Problematické bolo dohľadať kontakty na aktérov, tzn. organizácia bola nájdená v adresári/databáze, ale nebolo možné získať telefonickú ani emailovú adresu z verejne dostupných zdrojov. Bližšie informácie uvádzame v kapitole o mapovaní aktérov.

3. Východisková situácia

V rámci kapitoly Východisková situácia predkladáme spracovanie analýzy štatistických údajov a dostupných kvantitatívnych a kvalitatívnych údajov z reprezentatívnych výskumov, ktoré umožňujú popísať populáciu mladých ľudí z hľadiska kľúčových socio-ekonomických ukazovateľov v regióne. Ťažisková je v tejto časti identifikácia mladých NEET v rámci regiónu, ako aj štruktúra a proporcia jednotlivých podskupín NEET v rámci regiónu. Súčasťou tejto analýzy je aj identifikácia rodových rozdielov, rozdielov z hľadiska vekových kategórií, ako aj etnicity a zdravotného stavu/ znevýhodnenia v rámci týchto podskupín na základe dostupných údajov.

3.1. Opis všeobecnej situácie mladých ľudí v regióne

Prvá časť tretej kapitoly sa venuje opisu základnej charakteristiky BBSK a všeobecnej situácie mladých ľudí v kraji. Skúma percentuálne zastúpenie mladých ľudí v kraji do 29 rokov vrátane, s osobitnou pozornosťou venovanou vekovým kategóriám 15 - 19 rokov, 20 – 24 rokov a 25 - 29 rokov (pokiaľ to umožnila dostupnosť dát). V tabuľkách sú postupne prezentované údaje o dosiahnutej úrovni vzdelania a zručností, o nezamestnanosti, o zapojení sa mladých ľudí do aktívnych opatrení na trhu práce (AOTP), o odlive mladých ľudí z regiónu.

3.1.1. Banskobystrický kraj – základná charakteristika²

Banskobystrický kraj je jedným z ôsmich krajov na Slovensku. Je najväčším krajom na Slovensku podľa rozlohy (9 454km²), no s menšou hustotou obyvateľstva ako ostatné kraje na Slovensku (k 31.12.2023 to bolo 64,9 obyvateľov na km²).

Podľa územno-správneho usporiadania v zmysle zákona NR SR č. 221/1996 Z. z. sa člení na 13 okresov – Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Brezno, Detva, Krupina, Lučenec, Poltár, Revúca, Rimavská Sobota, Veľký Krtíš, Zvolen, Žarnovica a Žiar nad Hronom, v ktorých sa nachádza 516 obcí, z toho 24 miest. Z hľadiska rozlohy je najväčším okresom okres Rimavská Sobota (zaberá 15,6 % rozlohy kraja) a najmenším okres Banská Štiavnica (zaberá 3,1 % územia kraja). Najväčšími mestami sú Banská Bystrica (74,6 tis. obyvateľov) a Zvolen (39,8 tis. obyvateľov). V mestách banskobystrického kraja žije 51,5 % obyvateľov.

Obrázok 3-1 Okresy BBSK

² Spracované na základe údajov Štatistického úradu SR a stránky Banskobystrického samosprávneho kraja

Zdroj: www.wikipedia.sk

Demografia

Ku koncu roka 2023 žilo v Banskobystrickom kraji 614 356 obyvateľov, čo zodpovedalo podielu 11,3 % z populácie Slovenska. Hustota osídlenia dosiahla 65 obyvateľov na km² a bola najnižšia spomedzi krajov Slovenska. Najhustejšie osídlený bol okres Banská Bystrica, kde na 1 km² žilo 133 obyvateľov, najredšie osídlený bol okres Krupina s 36 obyvateľmi na 1 km².

V regióne dlhodobo prichádza k úbytku obyvateľstva, ktorý je spôsobený vyšším počtom úmrtí ako narodení a tiež sťahovaním obyvateľov mimo územie kraja. V roku 2023 sa živonarodilo menej detí (5 063) a umrelo viac osôb (7 114). Tiež sa vysťahovalo o 1 370 osôb viac ako prisťahovalo. V dlhodobom porovnaní rastie v populácii banskobystrického kraja podiel seniorov, klesajú podiely detí a obyvateľov v produktívnom veku. Seniorská zložka obyvateľstva prevažuje nad detskou od roku 2015. Podiel detí do 14 rokov v roku 2023 predstavoval 14,9 % a bol o 4,5 p. b. nižší ako podiel obyvateľov starších ako 64 rokov. Obyvateľstvo v produktívnom veku tvorilo 65,7 %. Priemerný vek obyvateľstva dosiahol 43 rokov.

Ekonomické a sociálne špecifiká

Banskobystrický kraj patrí medzi najmenej rozvinuté kraje v Slovenskej republike. Svedčí o tom nielen druhá najvyššia miera nezamestnanosti zo všetkých krajov a nižšie priemerné mzdy, ale aj dlhodobo klesajúce indexy rastu a percentuálne podiely kraja takmer vo všetkých ekonomických ukazovateľoch. Dôsledkom toho je zhoršujúca sa životná úroveň obyvateľov a rozširovanie oblastí trpiacich chudobou najmä na juhu a východe kraja. Z 13 okresov kraja bolo podľa zákona 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov päť okresov banskobystrického kraja (Lučenec, Poltár, Revúca, Rimavská Sobota a Veľký Krtíš) zaradených do kategórie „najmenej rozvinutých okresov“.

V roku 2022 ekonomicky aktívne obyvateľstvo tvorilo 51,9 % populácie, miera zamestnanosti (20 – 64 ročných) dosiahla 73,8 % a miera nezamestnanosti 9,7 %. Priemerná nominálna mesačná mzda dosiahla 1 340 eur a bola druhá najnižšia v porovnaní s ostatnými krajinami. Za celoslovenským priemerom zaostala o 10,7 %.

Z pohľadu organizácií pôsobilo k 31. 12. 2022 v banskobystrickom kraji 28,7 tis. právnických osôb, z ktorých 81,1 % tvorili podniky a 38,3 tis. fyzických osôb, z ktorých živnostníci tvorili podiel 91,4 %. Podniky sa zameriavali na podnikanie v odvetví obchodu, odborných,

vedeckých a technických činností a priemyslu. Najviac živnostníkov (viac ako pätina) pôsobilo v stavebníctve.

Hrubý domáci produkt kraja v roku 2022 dosiahol 9 892 mil. eur v bežných cenách a čo zodpovedalo 9 % z celonárodného HDP. V prepočte na obyvateľa predstavoval hodnotu 15 877 eur v bežných cenách a za národným priemerom zaostával o 20,5 %. Viac ako štvrtinu hrubej pridanej hodnoty kraja vytvorilo odvetvie priemyslu, nasledovali verejná správa, obrana, povinné sociálne zabezpečenie, zdravotníctvo a sociálna pomoc s podielom 17,4 % a obchod, doprava, ubytovanie a stravovanie s podielom 16,3 %.

Z dlhodobého pohľadu sa severná časť kraja vyznačuje pomerne vysokým stupňom industrializácie. V regióne je dlhodobo dominujúcim odvetvím hutníctvo hliníka a železa, ktoré exportuje až $\frac{3}{4}$ svojej produkcie. Ďalej prevláda strojársky priemysel, ktorý postupne predbehol hutníctvo a tretom mieste je chemický priemysel. Na ďalších miestach sa nachádza výroba potravín, drevospracujúci priemysel a výroba ostatných nekovových minerálnych výrobkov.

Napriek tomu, že drevospracujúci priemysel nemá v kraji dominantné postavenie, v rámci celoslovenského porovnania tvorí produkcia kraja až 45 %. V kraji má vytvorené aj významné materiálne technické, vzdelávacie a vedecko-výskumné zázemie, čoho výsledkom je aj najvyššia dosahovaná produktivita práce v rámci SR.

Poľnohospodárska pôda strednej kvality tvorí 43 % celej rozlohy kraja. Južná časť kraja je prirodzenou základňou potravinárskeho priemyslu a poľnohospodárstva a zásobárňou nerudných surovín, u ktorých taktiež došlo v posledných rokoch ku zníženiu ich ťažby ako aj ich následného zhodnocovania.

Na poľnohospodársku výrobu sa orientuje prevažne južná časť územia. Využíva sa na pestovanie obilnín, kukurice a aj hrozna. Lúky a pasienky, ktoré sa nachádzajú v severnej oblasti, sú základňou pre chov dobytka a oviec. Stavy oviec v tomto kraji sú dlhodobo najpočetnejšie, najpočetnejšie chovy sú v okrese Rimavská Sobota. Región sa v celoslovenskom rámci vyznačuje aj najväčšou plochou pokrytou lesmi, ktoré tvoria takmer polovicu rozlohy kraja. V ťažbe dreva (hlavne vo svojej severnej a severovýchodnej časti) niekoľkonásobne prevyšuje hodnoty iných krajov.

Aj stavebníctvo zaostávalo oproti ostatným krajom. Stavebná produkcia vykonaná vlastnými zamestnancami dosiahla 515,7 mil. eur a stavebná produkcia podľa dodávateľských zmlúv 566,3 mil. eur. V kraji sa postavilo 1 025 bytov, čo je najmenej v regionálnom porovnaní. Väčšina bytov sa skolaudovala v okresoch Banská Bystrica (305) a Veľký Krtíš (138).

Členitosť a náročnosť terénu v Banskobystrickom kraji nepriaznivo vplýva na výstavbu dopravných komunikácií. Prírodné podmienky neumožňujú významnejšie rozvinúť jednotlivé druhy dopravy. Dĺžka cestnej siete v roku 2022 predstavovala 3 218 km, z toho rýchlostné cesty tvorili 141 km, čo je najviac v regionálnom porovnaní. Po cestách jazdilo 382 tis. evidovaných motorových vozidiel, takmer 71 % z nich boli osobné automobily.

Školstvo reprezentuje široká sieť školských zariadení. V roku 2022 v kraji pôsobilo 385 materských škôl, 265 základných škôl, 27 gymnázií, 58 stredných odborných škôl. V Banskej Bystrici má svoje sídlo Univerzita Mateja Bela, Akadémia umení a Fakulta zdravotníctva Slovenskej zdravotníckej univerzity, vo Zvolene Technická univerzita a v Banskej Štiavnici Hudobná a umelecká akadémia Jána Albrechta.

O zdravie obyvateľstva sa v roku 2022 staralo 1 593 zdravotníckych zariadení zahrnujúcich 26 nemocníc, 1 215 zariadení ambulantnej zdravotnej starostlivosti a 6 liečební, z ktorých dominovala Rooseveltova nemocnica. Nezanedbateľnú úlohu majú aj kúpele a kúpeľná starostlivosť v Sliachi, Kováčovej, Dudinciach, Brusne, Číži a Sklených Tepliciach.

V oblasti kultúry je významným centrom mesto Zvolen so sídlom činohry Divadla Jozefa Gregora Tajovského, ktorá každoročne usporadúva prehliadku divadelných hier a divadelných súborov v rámci podujatia Zvolenské zámocké hry. Mesto Banská Bystrica je sídlom opery a baletu tohto divadla. Na území kraja v roku 2022 bolo spolu 15 divadiel, vrátane malých a nezávislých a 22 stálych kín. Návštevníci mali k dispozícii aj 4 galérie a 27 múzeí a čitatelia 242 knižníc.

Banskobystrický kraj ponúka množstvo kultúrnych a prírodných pamiatok. Mestá Banská Bystrica, Banská Štiavnica a Kremnica boli vyhlásené za mestské pamiatkové rezervácie, pričom Banská Štiavnica bola zapísaná do Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva. Špania Dolina, Štiavnické Bane a Sebechleby – Stará Hora sú pamiatkové rezervácie vidieckych sídiel. Prírodné krásy severnej časti kraja sú hojne využívané ako centrá zimného turistického ruchu. V roku 2022 kraj navštívilo 546,7 tisíc hostí, ktorí boli ubytovaní v 695 ubytovacích zariadeniach.

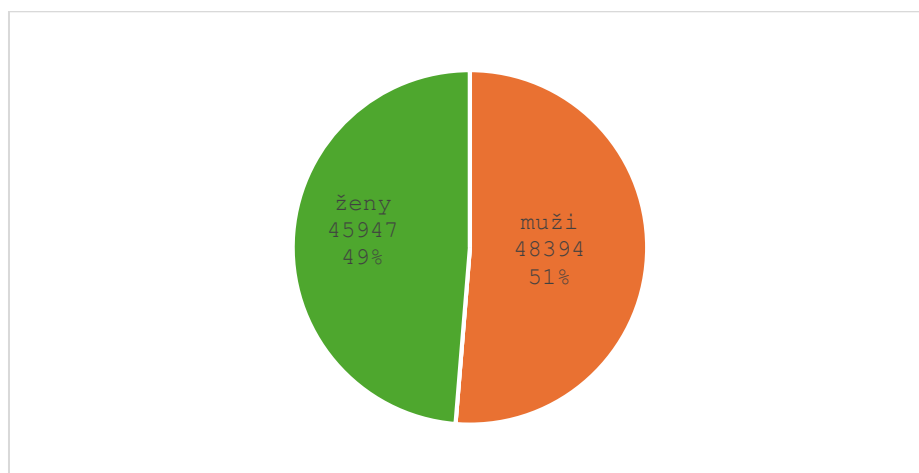
Na územie kraja zasahujú 4 národné parky – Národný park Nízke Tatry, Národný park Slovenský raj, Národný park Muránska planina, Národný park Veľká Fatra, 4 chránené krajinné oblasti – Poľana, Cerová vrchovina, Štiavnické vrchy a Ponitrie a 10 národných prírodných pamiatok, 54 prírodných pamiatok, 23 národných prírodných rezervácií, 109 prírodných rezervácií, 42 chránených areálov a 8 chránených vtáčích území.

3.1.2. Mladí ľudia v BBSK rodové a vekové zastúpenie

Mladí ľudia predstavujú v rámci BBSK dôležitú skupinu. V tejto časti vychádzame z údajov Štatistického úradu Slovenskej republiky k 31.12.2023. Základné údaje o populácii (počte a percentuálnom zastúpení) mladých ľudí v BBSK na úrovni okresov podľa rozloženia do vekových kategórií 15-19, 20-24 a 25-29 rokov sú v tabuľke 3.1.4 (dáta na úrovni obcí sú v Prílohe 1).

Podľa údajov Štatistického úradu SR v BBSK k 31.12.2023 žilo 94 341 mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov. Z tohto počtu bolo 48 394 mužov a 45 947 žien. (Graf 3-1)

Graf 3-1 Rodové zastúpenie mladých ľudí v BBSK

Zdroj: vlastné spracovanie podľa [Vekové skupiny - obce \[om7006rr\] - DATAcube. \(statistics.sk\)](#), dáta sú k 31.12.2023

Ako dokumentuje tabuľka 3-1, mladí ľudia vo veku od 15 do 29 rokov sa podieľajú na počte obyvateľov BBSK 15,4 percentami. Zastúpenie mladých ľudí v jednotlivých okresoch na celkovom počte obyvateľov sa pohybuje od 12,9 % v okrese Banská Bystrica, ktorý má najnižšie zastúpenie tejto vekovej skupiny až po 18,3 % v okrese Revúca, ktorý má najvyššie percentuálne zastúpenie mladých ľudí na počet obyvateľov okresu.

V mestách žilo v BBSK žilo 44 751 mladých ľudí, čo je 47,43 % a na vidieku 49 590, čo je 52,57% mladých ľudí vo veku 15 až 19 rokov.

Tabuľka 3-1 Podiel mladých ľudí na celkovom počte obyvateľov v BBSK

	počet mladých ľudí od 15-29 rokov	podiel mladých ľudí 15-29 rokov v populácii BBSK	celkový počet obyvateľov
	<i>n</i>	%	<i>N</i>
BBSK	94341	15,4	614356
Banská Bystrica	13783	12,9	107199
Banská Štiavnica	2268	14,7	15407
Brezno	9079	15,6	58297
Detva	4475	14,6	30562
Krupina	3624	17,0	21271
Lučenec	11161	16,2	69018
Poltár	3183	15,7	20247
Revúca	6928	18,3	37816
Rimavská Sobota	14123	17,7	79655
Veľký Krtíš	6306	15,4	40900
Zvolen	9384	14,3	65578
Žarnovica	3711	15,0	24668
Žiar nad Hronom	6316	14,4	43738

Zdroj: vlastné spracovanie podľa [Vekové skupiny - obce \[om7006rr\] - DATAcube. \(statistics.sk\)](#), dáta sú k 31.12.2023

Údaje o podiele mladých ľudí v celkovej mladej populácii BBSK na úrovni okresov prezentuje tabuľka 3-2. Podľa prezentovaných dát, mladí ľudia vo vekovej kategórii od 15 do 29 rokov sú

v mladej populácii BBSK zastúpení v jednotlivých okresoch nerovnomerne. Najnižšie percentuálne zastúpenie z celkového počtu mladých ľudí v BBSK pripadá na okres Banská Štiavnica, v ktorom bolo k 31.12.2023 2 268 mladých ľudí, čo je 2,4 % z celkového počtu mladých ľudí v BBSK. Za týmto okresom nasleduje okres Poltár, Krupina a Žarnovica, ktoré majú podiel na počte mladých ľudí v regióne menej ako 4 %. Na druhej strane medzi okresy s viac ako 10 % podielom na počte mladých ľudí v BBSK patria okres Lučenec (11,8 %), Banská Bystrica (14,6 %) a okres Rimavská Sobota (15,0 %).

Tabuľka 3-2 Podiel mladých ľudí v okresoch na celkovom počte mladých ľudí v BBSK

	Počet mladých ľudí (15-29 rokov)	Podiel mladých ľudí na celkovom počte mladých ľudí v BBSK
	<i>n</i>	%
BBSK	94341	100,0
Banská Bystrica	13783	14,6
Banská Štiavnica	2268	2,4
Brezno	9079	9,6
Detva	4475	4,7
Krupina	3624	3,8
Lučenec	11161	11,8
Poltár	3183	3,4
Revúca	6928	7,3
Rimavská Sobota	14123	15,0
Veľký Krtíš	6306	6,7
Zvolen	9384	9,9
Žarnovica	3711	3,9
Žiar nad Hronom	6316	6,7

Zdroj: [Vekové skupiny - obce \[om7006rr\] - DATAcube. \(statistics.sk\)](#), vlastné spracovanie, dáta sú k dátumu 31.12.2023

Pri porovnaní údajov v tabuľke 3-1 a 3-2 vidíme zaujímavé odlišnosti. Napríklad okres Banská Bystrica patrí medzi okresy s najvyšším počtom mladých ľudí v BBSK, ale zároveň podiel týchto ľudí na celkovom počte obyvateľov je najnižší spomedzi okresov v BBSK. Naopak okres Poltár napríklad patrí medzi okresy s celkovo nižším percentuálnym podielom mladých ľudí v BBSK, ale na počet obyvateľov je zastúpenie mladých ľudí vyššie.

Pomer zastúpenia mladých ľudí BBSK v rámci vekových kategórií je súčasťou tabuľky 3-3. Možno konštatovať, že vekové zastúpenie jednotlivých skupín je približne rovnomerné, ale najvyšší podiel mladých ľudí tvorí veková skupina od 25 do 29 rokov. V celom kraji podiel tejto vekovej skupiny 35,7 % na celkovom počte mladých ľudí v BBSK, pričom napríklad v okrese Detva tvoria mladí ľudia v tejto vekovej skupine 38,1 % mladých ľudí.

Tabuľka 3-3 Podiel mladých ľudí v okresoch BBSK v jednotlivých vekových skupinách

	15-19		20-24		25-29		Spolu
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>N</i>
BBSK	30673	32,5	30000	31,8	33668	35,7	94341
Banská Bystrica	4526	32,8	4219	30,6	5038	36,6	13783
Banská Štiavnica	756	33,3	718	31,7	794	35,0	2268
Brezno	2896	31,9	2863	31,5	3320	36,6	9079
Detva	1376	30,7	1394	31,2	1705	38,1	4475
Krupina	1123	31,0	1180	32,6	1321	36,5	3624
Lučenec	3685	33,0	3570	32,0	3906	35,0	11161
Poltár	982	30,9	1056	33,2	1145	36,0	3183
Revúca	2351	33,9	2224	32,1	2353	34,0	6928
Rimavská Sobota	4860	34,4	4599	32,6	4664	33,0	14123
Veľký Krtíš	1938	30,7	1997	31,7	2371	37,6	6306
Zvolen	3086	32,9	2947	31,4	3351	35,7	9384
Žarnovica	1123	30,3	1220	32,9	1368	36,9	3711
Žiar nad Hronom	1971	31,2	2013	31,9	2332	36,9	6316

Zdroj: vlastné spracovanie podľa [Vekové skupiny - obce \[om7006rr\] - DATAcube. \(statistics.sk\)](#), dáta sú k dátumu 31.12.2023

Tabuľka 3-4 Populácia mladých ľudí v rámci okresov a celého BBSK (podrobné dáta na úrovni obcí sú v Prílohe 3.1.1)

	15-19					20-24					25-29					SPOLU 15-29			
	muži		ženy		spolu	muži		ženy		spolu	muži		ženy		spolu	muži		ženy	
	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N	n	%	n	%
BBSK	15628	51,0	15045	49,0	30673	15436	51,5	14564	48,5	30000	17330	51,5	16338	48,5	33668	48394	51,3	45947	48,7
B. Bystrica	2293	50,7	2233	49,3	4526	2175	51,6	2044	48,4	4219	2499	49,6	2539	50,4	5038	6967	50,5	6816	49,5
B.Štiavnica	373	49,3	383	50,7	756	364	50,7	354	49,3	718	403	50,8	391	49,2	794	1140	50,3	1128	49,7
Brezno	1450	50,1	1446	49,9	2896	1468	51,3	1395	48,7	2863	1709	51,5	1611	48,5	3320	4627	51	4452	49
Detva	709	51,5	667	48,5	1376	709	50,9	685	49,1	1394	917	53,8	788	46,2	1705	2335	52,2	2140	47,8
Krupina	563	50,1	560	49,9	1123	596	50,5	584	49,5	1180	699	52,9	622	47,1	1321	1858	51,3	1766	48,7
Lučenec	1862	50,5	1823	49,5	3685	1831	51,3	1739	48,7	3570	2002	51,3	1904	48,7	3906	5695	51	5466	49
Poltár	496	50,5	486	49,5	982	560	53	496	47	1056	599	52,3	546	47,7	1145	1655	52	1528	48
Revúca	1216	51,7	1135	48,3	2351	1154	51,9	1070	48,1	2224	1270	54	1083	46	2353	3640	52,5	3288	47,5
R. Sobota	2538	52,2	2322	47,8	4860	2351	51,1	2248	48,9	4599	2407	51,6	2257	48,4	4664	7296	51,7	6827	48,3
Veľký Krtíš	978	50,5	960	49,5	1938	1029	51,5	968	48,5	1997	1198	50,5	1173	49,5	2371	3205	50,8	3101	49,2
Zvolen	1563	50,6	1523	49,4	3086	1504	51	1443	49	2947	1733	51,7	1618	48,3	3351	4800	51,2	4584	48,8
Žarnovica	579	51,6	544	48,4	1123	652	53,4	568	46,6	1220	726	53,1	642	46,9	1368	1957	52,7	1754	47,3
Žiar nad Hronom	1008	51,1	963	48,9	1971	1043	51,8	970	48,2	2013	1168	50,1	1164	49,9	2332	3219	51	3097	49

Zdroj: vlastné spracovanie podľa [Vekové skupiny - obce \[om7006rr\] - DATAcube. \(statistics.sk\)](#), dáta sú k dátumu 31.12.2023

3.1.3. Mladí ľudia v BBSK – vzdelanie a predčasné ukončenie školskej dochádzky

K významným demografickým ukazovateľom patrí vzdelanie a vzdelanostná úroveň. Keďže v našom prípade analyzujeme vekovú skupinu mladých ľudí medzi 15 a 29 rokov, prezentujeme údaje zvlášť za jednotlivé vekové skupiny, nakoľko veková skupina 15 až 19 ročných je v najväčšej miere ešte v procese vzdelávania a teda je zrejmé, že jej úroveň vzdelania sa odlišuje od úrovne vzdelania vekovej skupiny 25 až 29 ročných.

Ako uvádza tabuľka 3-5, vo vekovej skupine 15 až 19 ročných prevažujú mladí ľudia so základným vzdelaním a následne mladí ľudia bez vzdelania. Tento jav je prirodzený, nakoľko v tomto veku väčšina mladých ľudí ešte navštevuje základnú alebo strednú školu.

Tabuľka 3-5 Vzdelanie vo vekovej skupine 15 až 19 ročných

	Bez vzdelania		Základné		Stredné bez maturity		Stredné s maturitou		Nezistené	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
BBSK	4227	13,8	2162 3	70,5	1560	5,1	2365	7,7	898	2,9
Banská Bystrica	459	10,1	3481	76,9	79	1,7	438	9,7	69	1,5
Banská Štiavnica	74	9,8	571	75,5	33	4,4	65	8,6	13	1,7
Brezno	481	16,6	2026	70,0	111	3,8	214	7,4	64	2,2
Detva	157	11,4	1044	75,9	42	3,1	102	7,4	31	2,3
Krupina	169	15	794	70,7	46	4,1	88	7,8	26	2,3
Lučenec	580	15,7	2411	65,4	261	7,1	257	7,0	176	4,8
Poltár	120	12,2	685	69,8	76	7,7	74	7,5	27	2,7
Revúca	417	17,7	1517	64,5	192	8,2	129	5,5	96	4,1
Rimavská Sobota	838	17,2	3148	64,8	394	8,1	296	6,1	184	3,8
Veľký Krtíš	218	11,2	1340	69,1	129	6,7	163	8,4	88	4,5
Zvolen	339	11	2325	75,3	94	3,0	265	8,6	63	2,0
Žarnovica	114	10,2	839	74,7	38	3,4	111	9,9	21	1,9
Žiar nad Hronom	261	13,2	1442	73,2	65	3,3	163	8,3	40	2,0

Zdroj: vlastné spracovanie podľa www.statistics.sk, dáta sú k dátumu 31.12.2023

Odlišné údaje však zaznamenávame v tabuľke 3-6 a tabuľke 3-7, ktoré dokumentujú vzdelanostnú štruktúru vyšších vekových skupín.

Vo vekovej skupine 20 až 24 ročných tvoria najväčšiu skupinu mladí ľudia, ktorí majú ukončené stredoškolské vzdelanie s maturitou. V celom kraji predstavujú podiel z tejto vekovej skupiny 56,7 %. Za nimi nasleduje skupina so základným vzdelaním, ktorá v celom kraji tvorí v tejto vekovej skupine 16,6 %. Za ňou nasledujú mladí ľudia so stredoškolským vzdelaním bez maturity, ktorých je v tejto vekovej skupine v celom kraji 11,8 %.

Zároveň vo vzdelanostnej štruktúre zaznamenávame medzi okresmi veľmi veľké rozdiely. Najväčšie skupiny mladých ľudí bez vzdelania a so základným vzdelaním sú v okresoch Rimavská Sobota, Revúca, Lučenec a Brezno. Napríklad v prípade základného vzdelania je v okrese Banská Bystrica podiel vo vekovej skupine 20-24 ročných 6,3% a v okrese Rimavská

Sobota je to 31,6%. Naopak vysokoškolské vzdelanie v tejto vekovej skupine majú najmä mladí ľudia z okresov Zvolen (12,4 %), Banská Bystrica (12,3 %), Žarnovica (12,0 %), Detva (10,8 %), Žiar nad Hronom (10,5 %). Z okresu Revúca má vysokoškolské vzdelanie v tejto vekovej skupine 5 % mladých ľudí a v okrese Rimavská Sobota (5,9%).

Údaje o vzdelaní vo vekovej skupine 25 až 29 ročných zachytáva tabuľka 3-7. Vo vekovej skupine 25 až 29 ročných mladých ľudí prevládajú mladí ľudia so stredoškolským vzdelaním s maturitou s podielom 39,2 %, za nimi nasledujú mladí ľudia s vysokoškolským vzdelaním, ktorí tvoria 28,2 %. Na treťom mieste za celý kraj sú mladí ľudia so základným vzdelaním, ktorí vo vekovej skupine 25 až 29 ročných tvoria 13,8 %. Aj v prípade tejto vekovej skupiny však nachádzame v jednotlivých okresoch veľké rozdiely, tie opäť v podstate kopírujú situáciu u 20 až 24 ročných. Medzi okresy s najvyšším podielom a počtom mladých ľudí bez vzdelania patria okresy Rimavská Sobota, Revúca, Lučenec a Brezno. V okresoch Rimavská Sobota a Brezno je pritom najnižší podiel mladých ľudí vo vekovej skupine 25 až 29 ročných s vysokoškolským vzdelaním a so stredoškolským vzdelaním s maturitou.

Z hľadiska vzdelanostnej štruktúry mladých ľudí môžeme konštatovať, že najviac mladých ľudí z rizikových skupín so základným vzdelaním a bez vzdelania je v okresoch, ktoré patria medzi najmenej rozvinuté okresy. Najhoršia je pritom situácia v okrese Rimavská Sobota a Revúca, kde vo vekových skupinách, v ktorých je už možné predpokladať ukončenie povinnej školskej dochádzky, tvorí podiel mladých ľudí bez vzdelania a so základným vzdelaním okolo 35%. Mladí ľudia bez vzdelania či s najvyšším dosiahnutým základným vzdelaním tvoria významné skupiny aj v iných okresoch. Situácia je odlišná v okresoch Banská Bystrica, Zvolen, Žarnovica, Žiar nad Hronom a Detva, kde medzi mladými ľuďmi nad 20 rokov prevažujú mladí ľudia so stredoškolským vzdelaním s maturitou a vysokoškolským vzdelaním.

Tabuľka 3-6 Najvyššie dosiahnuté vzdelanie vo vekovej skupine 20 až 24 ročných

	Bez vzdelania		Základné		Stredné bez maturity		Stredné s maturitou		Vysokoškolské		Nezistené	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
BBSK	602	2,0	4986	16,6	3542	11,8	17005	56,7	2790	9,3	1075	3,6
Banská Bystrica	14	0,3	264	6,3	255	6,0	3066	72,7	521	12,3	99	2,3
Banská Štiavnica	11	1,5	71	9,9	95	13,2	463	64,5	63	8,8	15	2,1
Brezno	49	1,7	533	18,6	309	10,8	1628	56,9	273	9,5	71	2,5
Detva	7	0,5	98	7,0	138	9,9	963	69,1	150	10,8	38	2,7
Krupina	19	1,6	169	14,3	184	15,6	678	57,5	114	9,7	16	1,4
Lučenec	117	3,3	734	20,6	512	14,3	1714	48,0	304	8,5	189	5,3
Poltár	15	1,4	163	15,4	143	13,5	617	58,4	80	7,6	38	3,6
Revúca	104	4,7	646	29,0	315	14,2	942	42,4	112	5,0	105	4,7
Rimavská Sobota	200	4,3	1453	31,6	670	14,6	1796	39,1	272	5,9	208	4,5
Veľký Krtíš	25	1,3	264	13,2	342	17,1	1114	55,8	177	8,9	75	3,8
Zvolen	16	0,5	257	8,7	264	9,0	1932	65,6	366	12,4	112	3,8
Žarnovica	9	0,7	104	8,5	127	10,4	805	66,0	146	12,0	29	2,4
Žiar nad Hronom	16	0,8	230	11,4	188	9,3	1287	63,9	212	10,5	80	4,0

Zdroj: vlastné spracovanie podľa www.statistics.sk, dáta sú k dátumu 31.12.2023

Tabuľka 3-7 Vzdelanie vo vekovej skupine 25 až 29 ročných

	Bez vzdelania		Základné		Stredné bez maturity		Stredné s maturitou		Vysokoškolské		Nezistené	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
BBSK	764	2,3	4659	13,8	4064	12,1	13191	39,2	9484	28,2	1506	4,5
Banská Bystrica	38	0,8	221	4,4	406	8,1	2122	42,1	2065	41,0	186	3,7
Banská Štiavnica	14	1,8	52	6,5	99	12,5	378	47,6	232	29,2	19	2,4
Brezno	78	2,3	473	14,2	359	10,8	1328	40,0	951	28,6	131	3,9
Detva	19	1,1	100	5,9	182	10,7	795	46,6	538	31,6	71	4,2
Krupina	20	1,5	144	10,9	205	15,5	602	45,6	322	24,4	28	2,1
Lučenec	130	3,3	725	18,6	535	13,7	1409	36,1	892	22,8	215	5,5
Poltár	13	1,1	139	12,1	146	12,8	558	48,7	245	21,4	44	3,8
Revúca	141	6,0	646	27,5	303	12,9	743	31,6	407	17,3	113	4,8
Rimavská Sobota	211	4,5	1419	30,4	644	13,8	1339	28,7	794	17,0	257	5,5
Veľký Krtíš	37	1,6	257	10,8	441	18,6	962	40,6	566	23,9	108	4,6
Zvolen	36	1,1	229	6,8	295	8,8	1401	41,8	1237	36,9	153	4,6
Žarnovica	7	0,5	85	6,2	160	11,7	605	44,2	470	34,4	41	3,0
Žiar nad Hronom	20	0,9	169	7,2	289	12,4	949	40,7	765	32,8	140	6,0

Zdroj: vlastné spracovanie podľa www.statistics.sk, dáta sú k dátumu 31.12.2023

K dôležitým východiskovým údajom pre analýzu mladých ľudí ohrozených situáciou NEET a teda o mladých ľuďoch vo veku 15 až 29 rokov v oblasti vzdelávania patria údaje o **predčasnom ukončení školskej dochádzky či štúdia**. Dáta, ktoré prezentujeme v tabuľke 3-8, sa týkajú konkrétne žiakov základných škôl (odchod žiakov /počet), ktorí dokončili školskú dochádzku ZŠ v školskom roku 2022/2023 v 1.-8.ročníku. Za stredné školy ide o tzv. drop-out, teda vylúčenie zo štúdia, nepovolenie opakovať ročník alebo vykonať ukončovaciu skúšku, zanechanie/nevykonanie ukončovacej skúšky a to v dennom aj externom štúdiu spolu. Práve tieto údaje sú dôležitými, pretože táto skupina mladých ľudí sa javí ako najviac ohrozená situáciou NEET.

Tabuľka 3-8 Žiaci základných a špeciálnych základných škôl s predčasným ukončením školskej dochádzky v okresoch BBSK

	Základná škola (1.-8.roč.)					Špeciálna stredná škola				
	muži		ženy		spolu	muži		ženy		spolu
	n	%	n	%	n	n	%	n	%	n
BBSK	162	53	143	47	305	136	62	83	38	219
Banská Bystrica	10	56	8	44	18	0	0	0	0	0
Banská Štiavnica	2	25	6	75	8	7	78	2	22	9
Brezno	8	47	9	53	17	2	100	0	0	2
Detva	2	100	0	0	2	0	0	0	0	0
Krupina	0	0	1	100	1	4	80	1	20	5
Lučenec	25	44	32	56	57	20	61	13	39	33
Poltár	8	67	4	33	12	0	0	6	100	6
Revúca	37	62	23	38	60	44	65	24	35	68
Rimavská Sobota	59	54	50	46	109	20	57	15	43	35
Veľký Krtíš	2	50	2	50	4	11	44	14	56	25
Zvolen	8	73	3	27	11	20	95	1	47	21
Žarnovica	0	0	2	100	2	7	58	5	42	12
Žiar nad Hronom	1	25	3	75	4	1	33	2	67	3

Zdroj: vlastné spracovanie podľa [RIS - Portál \(iedu.sk\)](https://www.ris.gov.sk/), dáta sú k dátumu 31.12.2023

V školskom roku 2022/2023 ukončilo predčasne základnú školu 305 mladých ľudí a špeciálnu strednú školu 219 mladých ľudí. Predčasné ukončenie základnej školy aj špeciálnej strednej školy je vyššie o mužov ako u žien. Aj v tomto prípade nachádzame výrazné rozdiely v okresoch. Najvyšší počet mladých ľudí ukončilo predčasne základnú školu v okrese Rimavská Sobota (109 mladých ľudí), nasleduje okres Revúca (60 mladých ľudí) a okres Poltár (57 mladých ľudí). V týchto troch okresoch ukončilo základnú školu predčasne až 74,1 % mladých ľudí z celkového počtu mladých ľudí, ktorí ukončili základnú školu predčasne v BBSK. Podobné rozdiely sú aj v prípade stredných špeciálnych škôl, kde 68 mladých ľudí ukončilo predčasne školu v okrese Revúca, 35 v okrese Rimavská Sobota, 33 v okrese Lučenec.

Tabuľka 3-9 Žiaci stredných škôl s predčasným ukončením školskej dochádzky v okresoch BBSK

	SOU (neúplné stredné vzdelanie - výučný list)					Gymnázium + SOŠ (úplné stredné vzdelanie)					Nadstavbové štúdium (prvá maturita)					
	muži		ženy		spolu	muži		ženy		spolu	muži		ženy		spolu	
	n	%	n	%	n	n	%	n	%	n	n	%	n	%	n	
BBSK	246	5,5	20	4,5	448	13	49,2	14	51,0	272	11	6,9	6	8,6	3	187
Banská Bystrica	21	5,5	17	4,5	38	23	51,1	22	49,0	45	17	7,4	6	6,6	2	23
Banská Štiavnica	9	5,0	9	5,0	18	18	95,0	1	5,3	19	11	6,9	5	5,1	3	16
Brezno	26	7,2	10	2,8	36	3	38,3	5	63,0	8	0	0,0	0	0,0	0	0
Detva	0	0,0	0	0,0	0	1	20,0	4	80,0	5	0	0,0	0	0,0	0	0
Krupina	7	5,0	7	5,0	14	0	0,0	5	10,0	5	2	6,7	1	3,3	3	3
Lučenec	29	5,0	29	5,0	58	24	52,2	22	48,0	46	13	6,8	6	6,2	3	19
Poltár	12	5,0	12	5,0	24	0	0,0	0	0,0	0	14	8,8	2	1,3	1	16
Revúca	52	6,0	34	4,0	86	6	21,2	23	79,0	29	13	5,2	1	2,8	4	25
Rimavská Sobota	38	4,8	41	5,2	79	25	42,2	35	58,0	60	10	6,6	5	5,3	3	15
Veľký Krtíš	15	5,4	13	4,6	28	3	43,3	4	57,0	7	12	5,0	1	2,0	5	24
Zvolen	16	6,2	10	3,8	26	23	68,8	11	32,0	34	7	6,4	4	6,6	3	11
Žarnovica	10	7,1	4	2,9	14	3	30,0	7	70,0	10	12	6,0	8	8,0	4	20
Žiar nad Hronom	11	4,1	16	5,9	27	3	75,0	1	25,0	4	8	5,3	7	7,7	4	15

Zdroj: vlastné spracovanie podľa [RIS - Portál \(iedu.sk\)](https://www.ris.gov.sk/), dáta sú k dátumu 31.12.2023

V prípade stredných odborných škôl bez maturity ukončilo predčasne tieto školy spolu 448 žiakov a žiačok, pričom najviac ich bolo z okresov Revúca (86 žiakov a žiačok), Rimavská Sobota (79 žiakov a žiačok) a Lučenec (58 žiakov a žiačok). Čo sa týka gymnázií a stredných odborných škôl bez maturity, najviac mladých ľudí, ktorí ich predčasne ukončili, je z okresov Rimavská Sobota, Lučenec, Banská Bystrica a Zvolen. V tomto prípade zohráva podľa nášho názoru skutočnosť aj to, že v okrese Banská Bystrica a Zvolen študuje na danom type škôl viac mladých ľudí, ktorí môžu byť aj z okolitých obcí. Nadstavbové alebo pomaturitné štúdium ukončilo predčasne 187 mladých ľudí, pričom v tomto prípade výrazne prevládajú muži (64 %).

V sumárnej tabuľke 3-10 uvádzame údaje o predčasnom ukončení školy za základné školy a stredné školy spolu. Celkovo v školskom roku 2022/2023 ukončilo v BBSK predčasne základné a stredné školy 1431 mladých ľudí. Z nich bolo 55,6 % mužov a 44,4 % žien. Výraznejšie rodové rozdiely nachádzame v okrese Zvolen (71,8% mužov), Banská Štiavnica (67,1% mužov), Brezno (61,9% mužov). Najviac mladých ľudí, ktorí predčasnej ukončili školskú dochádzku je v okresoch Rimavská Sobota, Revúca a Lučenec. Tieto tri okresy zohrávajú v podiele mladých ľudí, ktorí predčasne ukončili školskú dochádzku až 54,4 %.

Tabuľka 3-10 Sumárne údaje o žiakoch s predčasným ukončením školskej dochádzky.

	Muži		Ženy		Spolu	podiel na celkovom počte žiakov, ktorí ukončili predčasne PŠD v BBSK
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>N</i>	%
BBSK	795	55,6	636	44,4	1431	100,0
Banská Bystrica	71	57,3	53	42,7	124	8,7
Banská Štiavnica	47	67,1	23	32,9	70	4,9
Brezno	39	61,9	24	38,1	63	4,4
Detva	3	42,9	4	57,1	7	0,5
Krupina	13	46,4	15	53,6	28	2,0
Lučenec	111	52,1	102	47,9	213	14,9
Poltár	34	58,6	24	41,4	58	4,1
Revúca	152	56,7	116	43,3	268	18,7
Rimavská Sobota	152	51,0	146	49,0	298	20,8
Veľký Krtíš	43	48,9	45	51,1	88	6,1
Zvolen	74	71,8	29	28,2	103	7,2
Žarnovica	32	55,2	26	44,8	58	4,1
Žiar nad Hronom	24	45,3	29	54,7	53	3,7

Zdroj: vlastné spracovanie podľa [RIS - Portál \(iedu.sk\)](https://portal.iedu.sk), dáta sú k dátumu 31.12.2023

Ako uvádzajú Hall et al. (2019) v správe o stave školstva na Slovensku, predčasné ukončenie školskej dochádzky je v mnohých prípadoch vyvrcholením predchádzajúcich zlyhaní. Nejde však o zlyhávanie jednotlivcov. Zlyháva predovšetkým vzdelávací systém, v ktorom sa nekladie dôraz na prevenciu, ale skôr na rôzne vyrovnávacie opatrenia, akými sú napríklad nulté ročníky či opakovanie ročníka. Predčasné ukončenie školskej dochádzky sa týka najmä detí zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia, ktoré spravidla vstupujú do 1. ročníka ako 7-, či dokonca 8-ročné. Vzdelávací systém nedokáže dostatočne reagovať na potreby týchto žiakov, straty sú ešte väčšie. Hrozí totiž, že na trh práce vôbec nevstúpia. Zo školy odchádzajú bez výučného listu či vysvedčenia. Čo je však ešte horšie, opúšťajú ju rezignovaní, s pocitom sklamaní, neúspechu či dokonca ľahostajnosti. Vzdelávací systém im totiž nedokázal pomôcť prekonať vstupné bariéry.

3.1.4. Mladí ľudia v BBSK – trh práce

K základným charakteristikám, ktoré sú potrebné pre analýzu stavu NEET v BBSK, sú potrebné aj údaje k **nezamestnanosti mladých ľudí** od 15 do 29 rokov vrátane. Tieto dáta uvádzame aj v kapitole 3.3., ale kvôli porovnaniu s inými údajmi ide o dáta zo Sčítania obyvateľov domov a bytov k roku 2021.

Ako dokumentuje tabuľka 3-11, k 31.12.2023 bolo v BBSK nezamestnaných 6190 mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov. Čo sa týka rozloženia v rámci jednotlivých vekových skupín, najviac nezamestnaných mladých ľudí bolo vo vekovej skupine 25 až 29 rokov (2732 ľudí), nasleduje veková skupina 20 až 24 ročných (2545 ľudí) a z vekovej skupiny 15 až 19 ročných bolo nezamestnaných v BBSK 913 mladých ľudí.

Tabuľka 3-11 Počet nezamestnaných mladých ľudí v BBSK (evidovaní UoZ)

	15-19					20-24					25-29					SPOLU 15-29				
	muži		ženy		spolu	muži		ženy		spolu	muži		ženy		spolu	muži		ženy		spolu
	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N
BBSK	479	52,5	434	47,5	913	1414	55,6	1131	44,4	2545	1324	48,5	1408	51,5	2732	3217	52,0	2973	48,0	6190
Banská Bystrica	33	71,7	13	28,3	46	120	56,3	93	43,7	213	126	51,0	121	49,0	247	279	55,1	227	44,9	506
Banská Štiavnica	9	75,0	3	25,0	12	39	66,1	20	33,9	59	27	57,4	20	42,6	47	75	63,6	43	36,4	118
Brezno	44	55,7	35	44,3	79	98	55,7	78	44,3	176	99	48,3	106	51,7	205	241	52,4	219	47,6	460
Detva	10	47,6	11	52,4	21	43	58,9	30	41,1	73	40	50,6	39	49,4	79	93	53,8	80	46,2	173
Krupina	12	41,4	17	58,6	29	43	57,3	32	42,7	75	33	45,8	39	54,2	72	88	50,0	88	50,0	176
Lučenec	69	47,3	77	52,7	146	171	52,1	157	47,9	328	195	49,2	201	50,8	396	435	50,0	435	50,0	870
Poltár	18	48,6	19	51,4	37	81	63,8	46	36,2	127	61	53,5	53	46,5	114	160	57,6	118	42,4	278
Revúca	56	56,6	43	43,4	99	129	47,1	145	52,9	274	143	43,6	185	56,4	328	328	46,8	373	53,2	701
Rimavská Sobota	151	52,8	135	47,2	286	416	57,9	303	42,1	719	372	49,0	387	51,0	759	939	53,2	825	46,8	1764
Veľký Krtíš	28	53,8	24	46,2	52	90	55,9	71	44,1	161	70	50,4	69	49,6	139	188	53,4	164	46,6	352
Zvolen	23	46,0	27	54,0	50	91	58,0	66	42,0	157	77	53,8	66	46,2	143	191	54,6	159	45,4	350
Žarnovica	13	59,1	9	40,9	22	38	47,5	42	52,5	80	36	42,4	49	57,6	85	87	46,5	100	53,5	187
Žiar nad Hronom	13	38,2	21	61,8	34	55	53,4	48	46,6	103	45	38,1	73	61,9	118	113	44,3	142	55,7	255

 Zdroj: vlastné spracovanie podľa [Mesačné štatistiky miest a obcí > ÚPSVaR \(gov.sk\)](#), dáta sú k 31.12.2023

Z hľadiska rodového rozloženia sa na nezamestnanosti vo väčšej miere podieľajú muži (52%). V okrese Banská Štiavnica je podiel nezamestnaných mladých mužov na počte nezamestnaných až 63,6 % a v Poltári 57,6 %. Naopak v troch okresoch v BBSK je vyšší podiel nezamestnaných žien ako mužov, konkrétne ide o okres Revúca (53,4 % žien), okres Žarnovica (53,5 %) a okres Žiar nad Hronom (55,7 %).

Z hľadiska nezamestnanosti zaznamenávame výrazné rozdiely medzi okresmi. Okres s najnižším počtom nezamestnaných mladých ľudí je okres Banská Štiavnica, na druhej strane okres s najvyšším počtom nezamestnaných mladých ľudí je okres Rimavská Sobota, v ktorom bolo k 31.12.2023 nezamestnaných 1764 mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov.

Bližšia analýza percentuálneho podielu uchádzačov o zamestnanie, t.j. nezamestnaných evidovaných mladých ľudí v tabuľke 3-12 ukazuje, že aj v prípade nezamestnanosti medzi okresy s najvyšším podielom nezamestnaných mladých ľudí patria okres Rimavská Sobota (12,5%), Revúca (10,1%), Poltár (8,7%) a Lučenec (7,8%). Naopak najnižší podiel nezamestnaných je v okresoch Banská Bystrica a Zvolen (3,7%).

Tabuľka 3-12 Podiel evidovaných nezamestnaných – uchádzačov o zamestnanie v jednotlivých vekových skupinách a okresoch BBSK k 31.12.2023

	15-19 rokov	20-24 rokov	25-29 rokov	15-29 rokov
BBSK	3,0%	8,5%	8,1%	6,6%
Banská Bystrica	1,0%	5,0%	4,9%	3,7%
Banská Štiavnica	1,6%	8,2%	5,9%	5,2%
Brezno	2,7%	6,1%	6,2%	5,1%
Detva	1,5%	5,2%	4,6%	3,9%
Krupina	2,6%	6,4%	5,5%	4,9%
Lučenec	4,0%	9,2%	10,1%	7,8%
Poltár	3,8%	12,0%	10,0%	8,7%
Revúca	4,2%	12,3%	13,9%	10,1%
Rimavská Sobota	5,9%	15,6%	16,3%	12,5%
Veľký Krtíš	2,7%	8,1%	5,9%	5,6%
Zvolen	1,6%	5,3%	4,3%	3,7%
Žarnovica	2,0%	6,6%	6,2%	5,0%
Žiar nad Hronom	1,7%	5,1%	5,1%	4,0%

Zdroj: vlastné spracovanie podľa [Mesačné štatistiky miest a obcí > ÚPSVaR \(gov.sk\)](#)

3.1.5. Mladí ľudia – využívanie aktívnych opatrení trhu práce

Okrem vyššie uvedených dát sme sa v rámci východiskovej situácie mladých ľudí vo veku 15 až 29 rokov (vrátane) zaujímali aj o zapojenie týchto do Aktívnych opatrení trhu práce (AOTP). Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny nám poskytlo príslušné dáta k ponúkaným AOTP, konkrétne ide o tieto opatrenia:

- a) Príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť - § 49 zákona o službách zamestnanosti
- b) Príspevok na zamestnávanie znevýhodneného UoZ - § 50 zákona o službách zamestnanosti
- c) Príspevok na zriadenie chránenej dielne a chráneného pracoviska - § 56 zákona o službách zamestnanosti
- d) Príspevok občanovi so zdravotným postihnutím na samostatnú zárobkovú činnosť - § 57 zákona o službách zamestnanosti
- e) Príspevok na dochádzku za prácou - § 53 zákona o službách zamestnanosti
- f) Príspevok na podporu mobility za prácou - § 53a zákona o službách zamestnanosti
- g) Príspevok na dopravu do zamestnania - § 53b zákona o službách zamestnanosti
- h) Príspevok na presťahovanie za prácou - § 53c zákona o službách zamestnanosti
- i) Príspevok na činnosť pracovného asistenta - § 59 zákona o službách zamestnanosti
- j) Poskytovanie pracovnej asistencie osobám so ZP - § 59 zákona o službách zamestnanosti
- k) Príspevok pre zamestnancov a SZČO so ZP - na základe príspevku na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov - § 60 zákona o službách zamestnanosti

V tabuľkách 3-14 až 3-18 uvádzame dáta k počtom poskytnutých príspevkov mladým ľuďom vo veku 15 až 29 rokov v BBSK na úrovni okresov, pričom uvádzame postupne v osobitných tabuľkách iba tie AOTP, v ktorých boli tieto príspevky poskytnuté (t.j. neuvádzame tabuľky, kde boli nulové hodnoty). V tabuľke 3-13 uvádzame prehľad počtov poskytnutých príspevkov v prehľade za BBSK.

Tabuľka 3-13 Zapojenie mladých ľudí do aktívnych opatrení v trhu práce v BBSK k 31.12.2023

Aktívne opatrenia trhu práce	Počet poberateľov mladých ľudí v BBSK
Príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť	0
Príspevok na zamestnávanie znevýhodneného UoZ	0
Príspevok na zriadenie chránenej dielne a chráneného pracoviska	0
Príspevok občanovi so zdravotným postihnutím na samostatnú zárobkovú činnosť	0
Príspevok na dochádzku za prácou	709
Príspevok na podporu mobility za prácou	12
Príspevok na dopravu do zamestnania	0
Príspevok na presťahovanie za prácou	0
Príspevok na činnosť pracovného asistenta	32
Poskytovanie pracovnej asistencie osobám so ZP	17
Príspevok pre zamestnancov a SZČO so ZP na základe príspevku na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov	31

Najčastejšie využívaným AOTP v BBSK u mladých ľudí vo veku 15 až 29 rokov sú príspevky na dochádzku za prácou - § 53 zákona o službách zamestnanosti, ktoré poberá v celom BBSK bez ohľadu na vek a pohlavie 709 mladých ľudí.

Najnižší počet poberateľov je pri AOTP príspevky na podporu mobility za prácou - § 53a zákona o službách zamestnanosti. Najčastejšie a to v každom opatrení poberajú príspevky mladí ľudia BBSK vo vekovej kategórii 25 až 29 rokov.

Žiadny mladý človek BBSK vo veku 15 až 29 rokov nepoberá príspevky v kategóriách: Príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť - § 49 zákona o službách zamestnanosti, Príspevok na zamestnávanie znevýhodneného UoZ - § 50 zákona o službách zamestnanosti, Príspevok na zriadenie chránenej dielne a chráneného pracoviska - § 56 zákona o službách zamestnanosti, Príspevok občanovi so zdravotným postihnutím na samostatnú zárobkovú činnosť - § 57 zákona o službách zamestnanosti, Príspevok na dopravu do zamestnania - § 53b zákona o službách zamestnanosti a Príspevok na presťahovanie za prácou - § 53c zákona o službách zamestnanosti.

Tabuľka 3-14 Počet poberateľov príspevku (obsadených) na dochádzku za prácou - § 53 zákona o službách zamestnanosti vo vekových kategóriách 15 až 29 rokov v okresoch BBSK

	15-19					20-24					25-29					SPOLU 15-29				
	muži		ženy		spolu	muži		ženy		spolu	muži		ženy		spolu	muži		ženy		spolu
	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N
BBSK	25	56,8	19	43,2	44	14	51,0	140	49,0	286	169	44,6	21	55,4	379	34	48,0	36	52,0	709
Banská Bystrica	2	50,0	2	50,0	4	14	53,8	12	46,2	26	14	27,5	37	72,5	51	30	37,0	51	63,0	81
Banská Štiavnica	0	0,0	0	0,0	0	5	41,7	7	58,3	12	3	30,0	7	70,0	10	8	36,4	14	63,6	22
Brezno	4	66,7	2	33,3	6	11	35,5	20	64,5	31	17	33,3	34	66,7	51	32	36,4	56	63,6	88
Detva	0	0,0	0	0,0	0	5	31,3	11	68,8	16	16	51,6	15	48,4	31	21	44,7	26	55,3	47
Krupina	0	0,0	2	100,0	2	12	66,7	6	33,3	18	7	38,9	11	61,1	18	19	50,0	19	50,0	38
Lučenec	3	42,9	4	57,1	7	12	46,2	14	53,8	26	25	62,5	15	37,5	40	40	54,8	33	45,2	73
Poltár	3	75,0	1	25,0	4	12	66,7	6	33,3	18	11	78,6	3	21,4	14	26	72,2	10	27,8	36
Revúca	1	50,0	1	50,0	2	13	81,3	3	18,8	16	8	66,7	4	33,3	12	22	73,3	8	26,7	30
Rimavská Sobota	5	71,4	2	28,6	7	28	58,3	20	41,7	48	22	52,4	20	47,6	42	55	56,7	42	43,3	97
Veľký Krtíš	4	100,0	0	0,0	4	9	39,1	14	60,9	23	14	50,0	14	50,0	28	27	49,1	28	50,9	55
Zvolen	1	50,0	1	50,0	2	12	52,2	11	47,8	23	12	41,4	17	58,6	29	25	46,3	29	53,7	54
Žarnovica	1	33,3	2	66,7	3	6	46,2	7	53,8	13	8	32,0	17	68,0	25	15	36,6	26	63,4	41
Žiar nad Hronom	1	33,3	2	66,7	3	7	43,8	9	56,3	16	12	42,9	16	57,1	28	20	42,6	27	57,4	47

Zdroj: dáta boli poskytnuté z UPSVAR na vyžiadanie autoriek štúdie, sú k dátumu 31.12.2023

Tabuľka 3-15 Počet poberateľov príspevku (obsadených) na podporu mobility za prácou - § 53a zákona o službách zamestnanosti vo vekových kategóriách 15 až 29 rokov v okresoch BBSK

	15-19					20-24					25-29					SPOLU 15-29					
	muži		ženy		spolu	muži		ženy		spo lu	muži		ženy		spo lu	muži		ženy		spol u	
	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N	
BBSK	0	0	0	0	0	1	50,0	1	50,0	2	5	50,0	5	30,0	10	6	50,0	6	50,0	12	
Banská Bystrica	0	0	0	0	0	0	0	1	100,0	1	1	100,0	0	0	1	1	50,0	1	50,0	2	
Banská Štiavnica	0	0	0	0	0	1	100,0	0	0	1	1	100,0	0	0	1	2	100,0	0	0	2	
Brezno	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	100,0	2	0	0	2	100,0	2	
Detva	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Krupina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lučenec	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Poltár	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Revúca	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rimavská Sobota	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	50,0	1	50,0	2	1	50,0	1	50,0	2	
Veľký Krtíš	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	100,0	1	0	0	1	100,0	1	
Zvolen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Žarnovica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Žiar nad Hronom	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	66,7	1	33,3	3	2	66,7	1	33,3	3	

Zdroj: dáta boli poskytnuté z UPSVAR na vyžiadanie autoriek štúdie, sú k dátumu 31.12.2023

Tabuľka 3-16 Počet poberateľov príspevku (obsadených) na činnosť pracovného asistenta - § 59 zákona o službách zamestnanosti vo vekových kategóriách 15 až 29 rokov v okresoch BBSK

	15-19					20-24					25-29					SPOLU 15-29				
	muži		ženy		spolu	muži		ženy		spolu	muži		ženy		spolu	muži		ženy		spolu
	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N
BBSK	1	100,0	0	0	1	1	10,0	9	90,0	10	1	47,6	1	52,4	21	1	37,5	2	62,5	32
Banská Bystrica	0	0	0	0	0	0	0	1	100,0	1	0	0	3	100,0	3	0	0	4	100,0	4
Banská Štiavnica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	100,0	0	0	1	1	100,0	0	0	1
Brezno	0	0	0	0	0	1	25,0	3	75,0	4	1	25,0	3	75,0	4	2	25,0	6	75,0	8
Detva	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Krupina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	100,0	0	0	1	1	100,0	0	0	1
Lučenec	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	100,0	1	0	0	1	100,0	1
Poltár	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Revúca	0	0	0	0	0	0	0	4	100,0	4	0	0	0	0	0	0	0	4	100,0	4
Rimavská Sobota	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	83,3	1	16,7	6	5	83,3	1	16,7	6
Veľký Krtíš	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	100,0	1	0	0	1	100,0	1
Zvolen	1	100,0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	100,0	0	0	1	2	100	0	0	2
Žarnovica	0	0	0	0	0	0	0	1	100,0	1	1	50,0	1	50,0	2	1	33,3	2	66,7	3
Žiar nad Hronom	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	100,0	1	0	0	1	100,0	1

Zdroj: dáta boli poskytnuté z UPSVAR na vyžiadanie autoriek štúdie, sú k dátumu 31.12.2023

Tabuľka 3-17 Počet osôb so ZP, ktorým bola poskytovaná pracovná asistencia - § 59 zákona o službách zamestnanosti vo vekových kategóriách 15 až 29 rokov v okresoch BBSK

	15-19					20-24					25-29					SPOLU 15-29				
	muži		ženy		spolu	muži		ženy		spolu	muži		ženy		spolu	muži		ženy		spolu
	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N
BBSK	0		0		0	2	33,3	4	66,7	6	7	63,6	4	36,4	11	9	52,9	8	47,1	17
Banská Bystrica	0		0		0	0	0	0	0	0	2	40	3	60	5	2	40	3	60	5
Banská Štiavnica	0		0		0	0	0	0	0	0	1	100	0	0	1	1	100	0	0	1
Brezno	0		0		0	0	0	3	100	3	0	0	0	0	0	0	0	3	100	3
Detva	0		0		0	1	100	0	0	1	1	50	1	50	2	2	66,7	1	33,3	3
Krupina	0		0		0	0	0	0	0	0	1	100	0	0	1	1	100	0	0	1
Lučenec	0		0		0	0	0	0	0	0	1	100	0	0	1	1	100	0	0	1
Poltár	0		0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Revúca	0		0		0	0	0	0	0	0	1	100	0	0	1	1	100	0	0	1
Rimavská Sobota	0		0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Veľký Krtíš	0		0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zvolen	0		0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Žarnovica	0		0		0	1	50	1	50	2	0	0	0	0	0	1	50	1	50	2
Žiar nad Hronom	0		0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Zdroj: dáta boli poskytnuté z UPSVAR na vyžiadanie autoriek štúdie, sú k dátumu 31.12.2023

Tabuľka 3-18 Počet podporených (obsadených) zamestnancov a SZČO so ZP - na základe príspevku na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov - § 60 zákona o službách zamestnanosti vo vekových kategóriách 15 až 29 rokov v okresoch BBSK

	15-19					20-24					25-29					SPOLU 15-29				
	muži		ženy		spolu	muži		ženy		spolu	muži		ženy		spolu	muži		ženy		spolu
	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N
BBSK	0		0		0	4	57,1	3	42,9	7	1	58,3	1	41,7	24	1	58,1	1	41,9	31
Banská Bystrica	0		0		0	1	100,0	0	0	1	1	25,0	3	75,0	4	2	40,0	3	60,0	5
Banská Štiavnica	0		0		0	0	0	0	0	0	1	50,0	1	50,0	2	1	50,0	1	50,0	2
Brezno	0		0		0	0	0	2	100,0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	100,0	2
Detva	0		0		0	1	100,0	0	0	1	1	100,0	0	0	1	2	100,0	0	0	2
Krupina	0		0		0	0	0	0	0	0	1	100,0	0	0	1	1	100,0	0	0	1
Lučenec	0		0		0	0	0	0	0	0	4	100,0	0	0	4	4	100,0	0	0	4
Poltár	0		0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Revúca	0		0		0	0	0	0	0	0	1	100,0	0	0	1	1	100,0	0	0	1
Rimavská Sobota	0		0		0	1	100,0	0	0	1	0	0	2	100,0	2	1	33,3	2	66,7	3
Veľký Krtíš	0		0		0	1	100,0	0	0	1	3	100,0	0	0	3	4	100,0	0	0	4
Zvolen	0		0		0	0	0	0	0	0	0	0	1	100,0	1	0	0	1	100,0	1
Žarnovica	0		0		0	0	0	1	100,0	1	1	100,0	0	0	1	1	50,0	1	50,0	2
Žiar nad Hronom	0		0		0	0	0	0	0	0	1	25,0	3	75,0	4	1	25,0	3	75,0	4

Zdroj: dáta boli poskytnuté z UPSVAR na vyžiadanie autoriek štúdie, sú k dátumu 31.12.2023

3.1.16. Mladí ľudia – migrácia

Ďalším sledovaným ukazovateľom pre analýzu celkovej situácie mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov v BBSK je migrácia, resp. príliv a odliv mladých ľudí. Ukazovatele, ktoré súvisia s dátami o prílive a odlive mladých ľudí, sú vystaňovanie z trvalého pobytu a do zahraničia a pristaňovanie na trvalý pobyt. Údaje sú v tabuľke 3-20 a 3-21. Tabuľka 3-19 zachytáva rozdiely v jednotlivých okresoch.

Z BBSK sa za rok 2023 odst'ahovalo celkovo 827 mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov, pričom podiel žien bol mierne vyšší oproti mužom. Najviac mladých ľudí pritom odišlo z okresu Lučenec (celkovo 185 mladých ľudí) a z okresu Banská Bystrica (180 mladých ľudí). Medzi okresy s vyššou mierou odlivu mladých ľudí patria aj okres Rimavská Sobota (úbytok 161 mladých ľudí) a okres Zvolen (úbytok 159 mladých ľudí).

Do BBSK sa za rok 2023 pristaňovalo celkovo 993 mladých ľudí, pričom najviac ich prišlo do okresu Banská Bystrica, Lučenec a Zvolen.

Ak sa pozrieme na rozdiely medzi prílivom a odlivom tak pozitívnu bilanciu vykazuje iba okres Banská Bystrica. Vo všetkých ostatných okresoch došlo k väčšiemu odlivu ako prílivu mladých ľudí v nami sledovanej vekovej kategórii.

Tabuľka 3-19 Príliv a odliv mladých ľudí podľa okresov v roku 2023

	Príliv	Odliv	Rozdiel
BBSK	993	827	166
Banská Bystrica	216	180	36
Banská Štiavnica	23	39	-16
Brezno	76	139	-63
Detva	40	67	-27
Krupina	37	47	-10
Lučenec	112	185	-73
Poltár	54	65	-11
Revúca	69	84	-15
Rimavská Sobota	103	161	-58
Veľký Krtíš	54	110	-56
Zvolen	110	159	-49
Žarnovica	36	67	-31
Žiar nad Hronom	63	98	-35

Zdroj: vlastné spracovanie podľa www.statistics.sk, údaje sú k 31.12.2023

Tabuľka 3-20 Odliv mladých ľudí podľa pohlavia a vekových kategórií z BBSK a okresov v roku 2023

	Muži				Ženy				spolu			
	15-19	20-24	25-29	spolu	15-19	20-24	25-29	spolu	15-19	20-24	25-29	spolu
BBSK	43	80	216	339	66	116	306	488	109	196	522	827
Banská Bystrica	8	17	49	74	19	32	55	106	27	49	104	180
Banská Štiavnica	4	6	9	19	3	4	13	20	7	10	22	39
Brezno	11	10	38	59	6	19	55	80	17	29	93	139
Detva	3	6	8	17	10	10	30	50	13	16	38	67
Krupina	3	2	13	18	4	7	18	29	7	9	31	47
Lučenec	17	16	38	71	19	34	61	114	36	50	99	185
Poltár	4	9	14	27	7	8	23	38	11	17	37	65
Revúca	4	8	14	26	13	23	22	58	17	31	36	84
Rimavská Sobota	16	12	32	60	22	27	52	101	38	39	84	161
Veľký Krtíš	12	11	24	47	10	15	38	63	22	26	62	110
Zvolen	7	19	37	63	19	24	53	96	26	43	90	159
Žarnovica	4	9	15	28	5	16	18	39	9	25	33	67
Žiar nad Hronom	6	12	22	40	6	19	33	58	12	31	55	98

Zdroj: vlastné spracovanie podľa www.statistics.sk, údaje sú k 31.12.2023

Tabuľka 3-21 Príliv mladých ľudí podľa pohlavia a vekových kategórií z BBSK a okresov v roku 2023

	Muži				Ženy				spolu			
	15-19	20-24	25-29	spolu	15-19	20-24	25-29	spolu	15-19	20-24	25-29	spolu
BBSK	94	96	180	370	122	193	308		216	289	488	993
Banská Bystrica	16	17	55	88	19	29	80	128	35	46	135	216
Banská Štiavnica	1	2	5	8	3	3	9	15	4	5	14	23
Brezno	6	11	9	26	14	14	22	50	20	25	31	76
Detva	4	4	5	13	3	5	19	27	7	9	24	40
Krupina	5	4	6	15	4	6	12	22	9	10	18	37
Lučenec	10	11	19	40	15	25	32	72	25	36	51	112
Poltár	10	3	10	23	6	17	8	31	16	20	18	54
Revúca	5	9	13	27	12	18	12	42	17	27	25	69
Rimavská Sobota	13	12	11	36	21	28	18	67	34	40	29	103
Veľký Krtíš	7	5	10	22	7	11	14	32	14	16	24	54
Zvolen	7	6	22	35	13	17	45	75	20	23	67	110
Žarnovica	3	6	4	13	2	5	16	23	5	11	20	36
Žiar nad Hronom	7	6	11	24	3	15	21	39	10	21	32	63

Zdroj: vlastné spracovanie podľa www.statistics.sk, údaje sú k 31.12.2023

3.2. Stratégie prijaté na riešenie situácie mladých ľudí v BSSK a aktuálne národné projekty

V rámci BBSK existuje niekoľko kľúčových dokumentov, ktoré sa venujú primárne alebo sekundárne mladým ľuďom v regióne. Stratégie však predstavujú skôr zámery a neopisujú aj vyhodnotenie a aké aktivity na dosiahnutie stanových cieľov sa zrealizovali. Napríklad posledné vyhodnotenie Stratégie rozvoja práce s mládežou Banskobystrického samosprávneho kraja na roky 2021-2025 je z roku 2021. Za kľúčové strategické dokumenty považujeme:

Dokumenty na národnej úrovni:

- Zákon č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov umožňuje koncentráciu nástrojov, opatrení a prirodzene aj peňažných zdrojov na rozširovanie hospodárskeho a sociálneho rozvoja a zamestnanosti;
- Národný plán posilnenia Záruky pre mladých ľudí v Slovenskej republike s výhľadom do roku 2027;
- Strategické priority rozvoja zamestnanosti v Slovenskej republike s výhľadom do roku 2030;
- Akčný plán na ďalšie posilnenie integrácie dlhodobo nezamestnaných na trh práce v SR s výhľadom do roku 2030;
- Programové vyhlásenie vlády SR;
- Národný program pre učiace sa regióny (špecificky pre tvorbu motivačného prostredia).

Záruky pre mladých v SR

Zavedenie záruk pre mladých prijala Slovenská republika z Európskej únie v roku 2014 v dokumente Národný plán implementácie Záruky pre mladých ľudí v Slovenskej republike³. Zavedenie záruky sa stalo súčasťou Národného programu reforiem Slovenskej republiky 2014, ktorý schválila vláda SR uznesením č. 195 z 23.4.2014. Záruka podľa toho obsahuje harmonogram legislatívnych reforiem a iniciatív v dvoch hlavných oblastiach: včasná intervencia a aktivácia a podporné opatrenia pre integráciu na trhu práce.

Vyššie uvedeným dokumentom bola Záruka z februára 2014 aktualizovaná a v apríli 2014 zaslaná Európskej komisii. Hlavná zmena spočívala v tom, že SR v porovnaní s pôvodnou zárukou posunula hranicu z 25 na 29 rokov veku mladých ľudí s podmienkou, že v skupine 25-29 rokov sa záruka bude vzťahovať najmä na dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) alebo aspoň nad 6 mesiacov v evidencii uchádzačov o zamestnanie. Prvým krokom na poskytnutie záruky, pokiaľ ide o integráciu na trh práce, bolo zaradenie mladých ľudí do evidencie uchádzačov o zamestnanie.⁴

V oblasti záruk pre mladých na celoštátnej úrovni boli realizované aktívne opatrenia trhu práce prostredníctvom úradov práce, sociálnych vecí a rodiny ako príspevok na vykonávanie absolventskej praxe, príspevok na podporu vytvorenia pracovného miesta v prvom pravidelne platenom zamestnaní a národné projekty zamerané na podporu zamestnania mladých do 29 rokov.

Podporným rámcom pre implementáciu záruky bol Operačný program Ľudské zdroje na programové obdobie 2014 – 2020, najmä jeho Prioritná os (PO) 2 Iniciatíva na podporu

³ ktorý prerokovala a vzala na vedomie vláda SR na svojom rokovaní dňa 5.2.2014

<https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/10562/1> a Implementácia bola prijatá Radou solidarity a rozvoja SR, ktorá 29.1.2014 prijala Spoločné vyhlásenie na jej podporu (.PDF).

⁴ <https://www.employment.gov.sk/sk/praca-zamestnanost/podpora-zamestnanosti/zaruka-mladych-ludi-sr/>

zamestnanosti mladých ľudí, PO 1 Vzdelávanie, ako aj PO 3 Zamestnanosť, PO 4 Sociálne začlenenie a PO 5 Integrácia MRK.

Týmito procesmi bol v Slovenskej republike vytvorený strategický rámec na zavedenie záruky pre mladých ľudí NEET.⁵

Dňa 30. 10. 2020 Rada EÚ prijala „Odporúčanie Rady o moste k pracovným miestam – posilnení záruky pre mladých ľudí, a ktorým sa nahrádza odporúčanie Rady z 22. apríla 2013 o zavedení záruky pre mladých ľudí“. Nové odporúčanie zohľadňuje aktuálne výzvy, podporuje rozvíjanie partnerstiev a je inkluzívnejšie s cieľom osloviť široké spektrum najzraniteľnejších skupín mladých ľudí. Systém záruky pre mladých ľudí má byť štruktúrovaný do štyroch fáz: mapovanie, osvetová činnosť, príprava a ponuka. Ich cieľom je lepšie pochopiť rozmanitosť NEET, prispievať k predchádzaniu predčasného ukončenia školskej dochádzky, zaviesť moderné informačné kanály, zintenzívniť poradenstvo, profesijnú orientáciu a mentorstvo, klásť dôraz na rozvoj zručností, najmä digitálnych, zelených, jazykových a podnikateľských a používať ciele a dobre navrhnuté stimuly pre zamestnanosť. Záväzok, že mladí ľudia dostanú kvalitnú ponuku zamestnania, ďalšieho vzdelávania, učňovskej prípravy alebo stáže do štyroch mesiacov od straty zamestnania alebo ukončenia formálneho vzdelávania, zostal zachovaný.⁶

Záruky pre mladých na miestnej úrovni – pilotný projekt vo Zvolene

V rokoch 2016 – 2019⁷ realizovala nezisková organizácia EPIC projekt Záruky pre mladých ľudí na miestnej úrovni⁸. Cieľom projektu bolo pilotné overenie programu Európskej únie Záruky pre mladých ľudí na miestnej úrovni v oblasti zamestnanosti na príklade dobrej praxe z fínskej samosprávy. Fínskym partnerom bola samospráva mesta Turku - oddelenie vzdelávania a partnerstvo na Slovensku prevzalo Mesto Zvolen. Išlo na Slovensku o jedinečný projekt, ktorého cieľom bolo identifikovať a realizovať opatrenia na miestnej úrovni, ktoré by dali mladým ľuďom do 29 rokov lepšie možnosti na zamestnateľnosť, vzdelanie, rozvoj zručností. Projekt bol realizovaný participatívne, za účasti aktérov verejného a súkromného sektora. Prvou úlohou bolo zoznámiť sa s princípom záruk pre mladých, v čom pomohol aj zahraničný partner projektu – Mesto Turku. Jeho zástupcovia predstavili účastníkom projektu na Slovensku, ale aj priamo vo Fínsku počas dvoch exkurzií viacero opatrení, ktoré v oblasti záruk pre mladých realizujú na miestnej úrovni – v odborných školách, v kariérovom poradenstve, v spolupráci a zapojení mladých ľudí ai.

Zo stretnutí širokej pracovnej skupiny, v ktorej boli zapojené okrem samosprávy mesta Zvolen aj školy, zamestnávateľia, inštitúcie pracujúce s mládežou a pod., vyšlo niekoľko pilotných projektov, ktoré boli realizované ešte počas projektu, konkrétne:

- **Marketingová kampaň očami študentov stredných škôl** – zapojili sa SPŠ dopravná, SOŠ hotelových služieb a obchodu a SOŠ drevárska, v ktorých boli realizované workshopy o marketingu a následne práca so študentmi, ktorí pripravovali marketingové kampane pre svoju školu. Cieľom bolo zlepšiť obraz odborných škôl v očiach súčasných a potenciálnych študentov, ich rodičov a inej verejnosti. Program vyústil **do konferencie Konektni.sa**, ktorá prebehla aj za účasti firiem a samospráv, vrátane zástupcov BBSK. Program bol zameraný na príležitosti v kariérovom rozvoji stredoškolákov. Za nástupcov tohto programu môžeme považovať program Show Your Talent, ktorý bol postavený na skúsenostiach a vzťahoch, ktoré vznikli počas tohto projektu.

⁵ <https://www.employment.gov.sk/sk/praca-zamestnanost/podpora-zamestnanosti/zaruka-mladych-ludi-sr/>

⁶ <https://www.employment.gov.sk/sk/praca-zamestnanost/podpora-zamestnanosti/zaruka-mladych-ludi-sr/europske-dokumenty.html>

⁷ Projekt prebiehal v období 1. september 2016 – 31. august 2019

⁸ Projekt finančne podporil program Európskej komisie Erasmus+

- Založenie a fungovanie **Poradenského centra pre mládež Konekt**. V spolupráci s Mestom Zvolen a mladých aktívnych Zvolenčanov a študentov a pedagógov Strednej odbornej školy drevárskej (výroba nábytku) vznikol bezpečný a zaujímavý priestor, kde počas projektu pracovali aj mladí koordinátori. Mladí ľudia mali možnosť prísť, získať informácie, kontakty na inštitúcie, alebo si niečo zorganizovať. Bolo tam zorganizovaných viacero podujatí rôzneho typu – záujmové, odborné, spoločenské, pre mladých ľudí, kariérových poradcov, aktérov práce s mládežou, realizovali sa stretnutia pracovných skupín. Konekt pôsobí v meste Zvolen doteraz, avšak bez náležitých financií na to, aby mohol plnohodnotne fungovať. Za nástupcov Konektu môžeme považovať Centrá práce s mládežou SPACE, v súčasnosti pod názvom: SPACE - jednotné kontaktné miesta pre mladých.
- Ďalším pilotným projektom v rámci projektu Záruky pre mladých vo zvolenskom regióne bolo **kariérové poradenstvo**, v rámci ktorého sa realizovalo niekoľko workshopov, ako aj akreditované vzdelávanie pre kariérových poradcov v spolupráci s Asociáciou lektorov a kariérnych poradcov. Súčasťou bolo aj individuálne poskytovanie kariérového poradenstva v poradenskom centre pre mladých Konekt, ktorý vznikol počas projektu. V rámci malého projektu Za-ruky financovaného z nadácie Accenture bolo zistené v rámci fókusových skupín medzi mladými ľuďmi, že sú v rozhodovaní o svojom budúcom kariérovom rozvoji do veľkej miery sami. Preto sa projekt Záruky pre mladých vo zvolenskom regióne intenzívne venoval rozvoju kariérového poradenstva a poukazovaniu na jeho potrebu.
- V rámci projektu bolo poskytované aj **individuálne poradenstvo ľuďom so zdravotným znevýhodnením**.
- Výhodou participatívneho tvorenia a realizácie opatrení bolo, že vznikli prieniky medzi rôznymi organizáciami a sektormi, ktoré sa bežne nestretávajú. Takto mohlo dôjsť k vzájomnému poznávaniu potrieb a očakávaní, napríklad medzi školami a zamestnávateľmi, medzi mladými ľuďmi a organizáciami apod. Sieťovanie sa ani po skončení projektu nestratilo a pomohlo vzniku ďalších aktivít, projektov a koncepcií, napríklad koncepcia rozvoja práce s mládežou, koncepcia rozvoja školstva, program hospodárskeho a sociálneho rozvoja, stratégia udržateľného mestského rozvoja.

Pilotný projekt svojimi opatreniami ukázal, že Záruky pre mladých ako koncept nemusí a nemá byť realizovaný len prostredníctvom aktívnych opatrení úradov práce, sociálnych vecí a rodiny. Záruky, že mladí ľudia do 29 rokov dostanú do štyroch mesiacov od straty zamestnania alebo ukončenia formálneho vzdelávania kvalitnú ponuku zamestnania, ďalšieho vzdelávania, učňovskej prípravy alebo stáže, musia a môžu spoločne vytvoriť rôzni aktéri tak na štátnej, regionálnej aj miestnej úrovni. Zároveň títo vedia a môžu aktívne pôsobiť aj preventívne, teda pomáhať mladým ľuďom tak, aby sa do situácie NEET nedostali.

Dokumenty z realizácie projektu sú uvedené na webstránke neziskovej organizácie EPIC: <https://epic-org.eu/zaruky-pre-mladych/> .

Dokumenty na regionálnej úrovni

<https://www.bbsk.sk/sk/strategicke-dokumenty-bbsk>

- Regionálna stratégia výchovy a vzdelávania v Banskobystrickom samosprávnom kraji na roky 2023 a 2024
- Koncepcia rozvoja školstva BBSK na roky 2021-2025
- Stratégia rozvoja práce s mládežou Banskobystrického samosprávneho kraja na roky 2021-2025

- Krajská koncepcia Environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu v Banskobystrickom kraji do roku 2030
- Regionálny plán udržateľnej mobility Banskobystrického samosprávneho kraja
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja BBSK na roky 2022-2030
- Stratégia tvorby zamestnanosti s vyššou pridanou hodnotou so zameraním na centrá podnikových služieb, pre BBSK na roky 2021-2027
- Akčný plán pre rast a zamestnanosť Banskobystrického samosprávneho kraja na rok 2022-2023 (Slovensko: Catching-Up Regions 4)
- Regionálna inovačná stratégia BBSK 2023-2025
- Programové priority pre Dobrý kraj (v kapitole 3 a 4 - zvyšovanie uplatniteľnosti absolventov sociálna ekonomika a riešenie dlhodobej nezamestnanosti)

Stratégie a akčné plány SPACE centier na obdobie 2022-2023:
<https://www.tvojspace.sk/dokumenty/>

V PHSR - programová časť je opísaný projektový zámer, v ktorom sú spomenutí mladí ľudia v situácii NEET takto: Centrá práce s mládežou ako nástroj prevencie upadnutia do statusu NEET, realizácia 2024 – 2029.

Ďalším projektovým zámerom, ktorý sa do veľkej miery týka aj mladých ľudí v situácii NEET, aj keď to nie je takto pomenované, je Integrovaný prístup k rozvoju vylúčených komúní.

V týchto strategických dokumentoch sa však dajú nájsť aj opatrenia, zamerané na rozvoj zamestnateľnosti mladých ľudí, ktoré môžeme vnímať ako dôležité smerom k mladým ľuďom v situácii, alebo ohrozených situáciou NEET, resp. z ďalších informácií, dokumentov a projektov vidíme, že ich takto vníma aj BBSK. Ich cieľom je zlepšiť ponuku odborného vzdelávania v súlade s ponukou na trhu práce, prispievať ku komunikácii a spolupráci všetkých zainteresovaných strán na strane dopytu a ponuky na trhu práce. Ide o nasledovné projekty a opatrenia:

Projekt BBSK „Regionálna platforma odborného vzdelávania⁹ - realizované opatrenia:

- webové sídlo www.idemnastrednu.sk - záujemcovia o štúdium na strednej škole tu na jednom mieste nájdu informácie o všetkých stredných školách v kraji, ich odboroch, uplatnení absolventov či zapojení do systému duálneho vzdelávania, samostatná podstránka sa venuje duálnemu vzdelávaniu, kde záujemcovia nájdu zoznam škôl v jednotlivých okresoch, ktoré sú do systému zapojené a zoznam zamestnávateľov, ktorí so školami v tomto systéme spolupracujú,
- marketingoví poradcovia na ôsmich školách, zvýšenie kvality vyučovania, vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov, prepojenie so zamestnávateľmi, zatraktívnenie odborov, marketingové poradenstvo pre osem vybraných stredných odborných škôl v kraji,
- mentori pre individuálnu prácu so žiakmi pri tvorbe a napĺňaní ich osobného kariérneho plánu,
- Regionálne centrá kariéry.

Do projektu bolo zapojených osem pilotných stredných škôl:¹⁰

- Stredná priemyselná škola Jozefa Murgaša, Hurbanova 6, Banská Bystrica,
- Stredná odborná škola, Pod Bánošom 80, Banská Bystrica,
- Spojená škola, Školská 7, Banská Bystrica,
- Stredná odborná škola služieb a lesníctva, Kolpašská 9, Banská Štiavnica,
- Spojená škola, Štúrova 848, Detva,

⁹ Úplný názov projektu: Posilnenie regionálneho riadenia v oblasti odborného vzdelávania a prípravy smerom k zlepšeniu kvality, atraktivity a vyššej orientácie na trhu práce v Banskobystrickom samosprávnom kraji 05/2021-01/2022

¹⁰ <https://www.bbsk.sk/aktuality/pokrok-projektu-regionalna-platforma-odborneho-vzdelavania-za-obdobie-052021-012022>

- Stredná odborná škola hotelových služieb a dopravy, Zvolenská cesta 83, Lučenec,
- Stredná odborná škola technická a agropotravinárska, Okružná 1916/61, Rimavská Sobota,
- Stredná odborná škola – Szakközépiskola, Šafárikova 56, Tornaľa.

Regionálne centrá kariéry¹¹

V rámci 60 stredných škôl v roku 2020 v BBSK nemalo samostatne vytvorenú pozíciu kariérového poradcu ani jedna zo škôl. Kariérovému poradenstvu sa na stredných školách venuje určený pedagóg v rozsahu od 2 do 4 hodín týždenne. V školách, ktoré nemajú zriadenú pozíciu kariérového poradcu, informačnú a konzultačnú činnosť v kariérovom poradenstve vykonáva pedagogický zamestnanec v kariérovej pozícii výchovný poradca. V zmysle § 5 ods. 3 písm. a) Nariadenia vlády SR č. 201/2019 Z. z. o priamej výchovno-vzdelávacej činnosti sa do základného úväzku týchto výchovných poradcov započítava počet žiakov školy, ktorým poskytujú výchovné poradenstvo a kariérové poradenstvo.

Problematika zosúladenia požiadaviek trhu práce, požiadaviek zamestnávateľov na pracovnú silu a absolventov vzdelávania je témou, ktorá v spoločnosti rezonuje dlhodobejšie. Banskobystrický samosprávny kraj s cieľom podieľať sa na odstraňovaní nesúladu v tejto oblasti otvoril pilotne vo Zvolene a v Rimavskej Sobote a následne v ďalších okresoch Regionálne centrum kariéry. V centre pôsobia kariéroví poradcovia a ich úlohou je sledovanie trendov na trhu práce, vznik nových študijných odborov a vzájomná komunikácia v tejto oblasti medzi zamestnávateľmi, školami, žiakmi a ich rodičmi. Primárnym cieľom centier je sledovanie trendov v regionálnom školstve a na trhu práce a sprostredkovanie informácií o vzdelávacích a kariérových príležitostiach žiakom a rodičom. Za týmto účelom majú centrá ambíciu realizovať rôzne aktivity, ktorých cieľom je pomôcť žiakom ujasniť si ciele vlastnej kariéry a porozumieť svetu práce. Medzi takéto aktivity patria napr. informačné dni o možnostiach duálneho vzdelávania, skupinové dni otvorených dverí, burzy stredných škôl či exkurzie žiakov základných a stredných škôl vo firmách. Všetky tieto aktivity sú realizované v spolupráci so školami, rodičmi, zamestnávateľmi a ďalšími zainteresovanými subjektmi. Centrá majú takisto ambíciu metodicky podporovať kariérových a výchovných poradcov na školách realizovaním školení, kurzov, seminárov a iných vzdelávacích aktivít. Ďalšou dôležitou činnosťou centra je sledovanie potrieb zamestnávateľov prostredníctvom priamych stretnutí s predstaviteľmi jednotlivých regionálnych firiem. Tieto informácie centrum odovzdáva kariérovým a výchovným poradcovi, riaditeľovi škôl, žiakom a rodičom v prehľadnej a ucelenej forme. Zbieranie informácií sa týka aj návrhov od zamestnávateľov na úpravy v osnovách učebných predmetov, ujasnení možností týchto úprav v rámci školského systému a následné zjednotenie aktivít pre ich implementáciu. Periodicky má centrum v pláne aktualizovať aj všeobecnejšie zdroje údajov o regionálnej nezamestnanosti, pohybe a trendoch na trhu práce.

Ďalšie aktivity zamerané na podporu zamestnávania a vzdelávania mladých ľudí organizujú mnohé iné organizácie v kraji. Vyberáme niektoré z nich:

- V rámci BBSK pôsobí aj Asociácia lektorov a kariérnych poradcov, ktorej poslaním je zabezpečovať kvalitnú prípravu lektorov v ďalšom odbornom vzdelávaní, podnecovať a podporovať profesionálny a odborný rast lektorov a kariérnych poradcov a rozširovať myšlienku potreby celoživotného vzdelávania.
- Centrá poradenstva a prevencie v rámci kraja zabezpečujú realizáciu štandardizovaných profesijných testov a následne ich individuálne vyhodnotenie.
- Pracovníci ÚPSVaR poskytujú k vybraným témam informácie potrebné pre orientáciu na slovenskom a európskom trhu práce v priebehu štúdia a po jeho skončení.
- Predstavitelia veľkých regionálnych firiem umožňujú žiakom získať prehľad o možnostiach uplatnenia sa po skončení štúdia v domácom prostredí.

¹¹ Konceptia rozvoja školstva BBSK na roky 2021 – 2025, str. 50 -51

- Vysoké školy a univerzity prostredníctvom svojich zástupcov informujú o možnostiach ďalšieho štúdia na Slovensku a v zahraničí.

Štátny inštitút odborného vzdelávania takisto zastáva názor, že kariérové poradenstvo a práca so žiakom sa musí začínať už na základnej škole. Zdôrazňuje, že najviac informácií o žiakovi, jeho schopnostiach, príprave na hodiny i jeho možnostiach vedia práve výchovní poradcovia a učitelia, ktorí so žiakom pracujú. Zároveň však zdôrazňujú aj potrebu so žiakom pracovať aj počas celej strednej školy, aby sa žiaci počas svojho štúdia reálne zaujímali o svoj odbor a po skončení školy vo vybranom odbore aj chceli zotrvať.

Uľahčiť prácu výchovných a kariérových poradcov, ale aj učiteľov by mali aj tzv. Duál Pointy. Ich úlohou je vytvoriť jednotný priestor a informačný zdroj o systéme duálneho vzdelávania, o učebných a študijných odboroch, prepájať základné školy, stredné odborné školy, zamestnávateľov, žiakov a rodičov na jednom mieste. Duál Pointy majú za cieľ slúžiť výchovným a kariérovým poradcom, žiakom a rodičom, stredným odborným školám, ako aj zamestnávateľom.

Za zmienku stojí upriamiť pozornosť aj na existujúceho Sprievodcu pre kariérového poradcu v Centre poradenstva a prevencie¹², ktorý vydal Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie, a ktorý pomáha nastaviť prácu v odbornej pozícii kariérového poradcu v Centrách poradenstva a prevencie.

SPACE – jednotné kontaktné miesta pre mladých¹³

SPACE - jednotné kontaktné miesta pre mladých poskytujú koordinované a individualizované služby mladým ľuďom do 30 rokov s cieľom podporiť zvýšenie regionálnej zamestnanosti a rozvíjať ich zručnosti nevyhnutné pre meniaci sa trh práce. SPACE sú miestom inšpirácie a objavovania potenciálu, kde je každý človek prijatý, vypočutý a rešpektovaný. V úzkej spolupráci odborných zamestnancov s relevantnými regionálnymi partnermi mladým ľuďom pomáhajú nájsť vlastné životné smerovanie a motiváciu, zamestnať sa alebo sa začať vzdelávať.

Pracujú s osobami v situácii NEET (nezamestnaní, nie v procese vzdelávania, ani odbornej prípravy) a osobami, ktoré sú touto situáciou ohrozené (žiaci ZŠ, SŠ, mladí ľudia so zdravotným postihnutím, mladí ľudia z MRK, mladí ľudia s nízkym vzdelaním, mladí ľudia odchádzajúci z ústavnej starostlivosti a pod.)

SPACE poskytuje napr. tieto služby: informačný servis, kariérové, sociálne a psychologické poradenstvo, rozhovory s prvkami koučingu a veľkú časť práce tvorí realizácia aktivít a programov neformálneho vzdelávania. Okrem toho si tu môžu mladí ľudia zlepšovať svoje digitálne zručnosti v technologických priestoroch Innolabb. Všetky služby sú poskytované bezplatne.

SPACE – JKM vznikli s podporou Rozvojovej agentúry BBSK a Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR a sú spolufinancované EÚ.

Centrá odborného vzdelávania a prípravy¹⁴

Oblasť celoživotného vzdelávania zastrešujú v kraji okrem iných organizácií aj centrá odborného vzdelávania a prípravy (ďalej len COVaP), ktoré sú jedným z pilierov podpory odborného vzdelávania. Označením Centra odborného vzdelávania a prípravy „COVaP“ sa potvrdzuje postavenie strednej odbornej školy v sieti škôl vo vzťahu k ostatným stredným odborným školám, ale aj vo vzťahu k zamestnávateľským subjektom a vyjadruje úroveň činností školy v rámci odborného vzdelávania a prípravy najmä v rozsahu OVP v spolupráci

¹² <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2023/08/sprievodca-pre-karieroveho-poradcu-v-centre-poradenstva-a-prevencie-v103.pdf>

¹³ www.tvojspace.sk

¹⁴ Konceptcia rozvoja školstva BBSK na roky 2021 – 2025, str. 54 -57

so zamestnávateľmi. Centrá sa stali veľkou výzvou a zároveň akýmsi „hnacím motorom“ odborného školstva.

Centrá ponúkajú vzdelávanie nielen pre žiakov školy a zamestnancov, ale aj pre občanov a širokú verejnosť. Činnosť centier odborného vzdelávania a prípravy významne prispela k podpore, aktivizácii a rozvoju celoživotného vzdelávania. Využitím pedagogického i materiálneho potenciálu týchto centier je zabezpečovaná príprava učiteľov odborných predmetov, príprava odborníkov pre funkciu majster odbornej výchovy (na základe požiadaviek firiem), príprava inštruktorov pre iné stredné školy, ale i kvalitné praktické vyučovanie, poskytovanie odborného poradenstva alebo aj vyhľadávanie talentovaných a nadaných žiakov.

Banskobystrický samosprávny kraj v spolupráci so Slovenskou obchodnou a priemyselnou komorou, Slovenskou poľnohospodárskou a potravinárskou komorou a Banskobystrickou regionálnou komorou zriadil od roku 2012 v súlade s § 11 zákona č. 184/2009 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov 9 centier odborného vzdelávania a prípravy (COVaP), v ktorých plánujú školy v rámci ich profilácie rozvíjať rôzne aktivity. V nasledujúcej časti uvádzame informácie o deviatich zriadených COVaP, spolu s ich deklarovanými cieľmi, ako ich uvádza BBSK.

1. COVaP pre stavebníctvo v Spojenej škole, Kremnička 10, Banská Bystrica
 - prehľbovať spoluprácu so stavebnými firmami, cechovými združeniami a vysokými školami v oblasti zamerania centra
 - realizovať odborné exkurzie žiakov u zamestnávateľov zaoberajúcich sa prípravou a realizáciou stavieb, výrobou a distribúciou elektrickej energie, vo firmách zameraných na obnoviteľné zdroje energie
 - zapájať žiakov do systému duálneho vzdelávania
 - pokračovať v realizácii projektu IROP „Kvalitné podmienky pre budúcich stavebných odborníkov – podpora praktického vyučovania“
2. COVaP pre elektrotechniku a informačné technológie v Strednej priemyselnej škole Jozefa Murgaša, Hurbanova 6, Banská Bystrica
 - vykonávať školenia zamerané na získanie oprávnenia pre elektrotechnikov
 - vybudovať kreatívne centrum RTVS Banská Bystrica
 - pokračovať v realizácii projektu IROP „Modernizácia materiálno-technického vybavenia odborných pracovísk“
 - spolupracovať s firmami a zamestnávateľmi a vysokými školami v oblasti elektrotechniky, implantácie IKT technológií
 - zapojiť žiakov do školskej a mimoškolskej činnosti v oblasti IKT a elektrotechniky
3. COVaP pre strojárstvo a automobilový priemysel v Spojenej škole, Školská 7, Banská Bystrica
 - rozširovať odborné vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov (školenie na obsluhu CNC strojov a zariadení,...)
 - modernizácia materiálno – technického vybavenia pre oblasť strojárstva a automobilového priemyslu
 - pokračovať v realizácii projektu IROP "Rozvoj Spojenej školy v Banskej Bystrici" a projektu v rámci iniciatívy Catching-Up Regions "Vzdelávanie pre oblasť elektromobility"
 - spolupracovať so základnými školami najmä v oblasti propagácie odborného vzdelávania a prípravy a podpory duálneho vzdelávania
 - rozvíjať spoluprácu s firmami, zamestnávateľmi a vysokými školami na poli profilácie centra
4. COVaP pre včelárstvo a cukrárstvo a pekárstvo v Strednej odbornej škole, Pod Bánošom 80, Banská Bystrica

- pokračovať v budovaní pracovísk odborného výcviku pre včelárstvo, cukrárstvo a pekárstvo v rámci projektu IROP s názvom „Celoživotné vzdelávanie pre rozvoj vidieka a služieb“ a projektu v rámci iniciatívy Catching-Up Regions „Dedičstvo rodinných fariem v rukách vzdelaného farmára – škola pre rozvoj poľnohospodárstva v regióne“
 - ponúkať akreditované kurzy a možnosť získať certifikát/osvedčenie v rámci profilu COVaP
 - organizovať v rámci neformálneho vzdelávania exkurzie, výstavy, workshopy pre deti a žiakov materských a základných škôl, ale aj pre širokú verejnosť
 - spolupracovať s firmami a zamestnávateľmi v oblasti včelárstva, cukrárstva a pekárstva
 - v oblasti ďalšieho vzdelávania využívať formy účasti na medzinárodných výstavách
5. COVaP pre hoteliérstvo a služby v Strednej odbornej škole hotelových služieb a dopravy, Zvolenská cesta 83, Lučenec
- realizovať akreditované kurzy, semináre, workshopy pre pedagogických zamestnancov školy, pre žiakov školy ale aj krátkodobé kurzy s tematickým zameraním pre verejnosť
 - možnosť realizácie skúšky odbornej spôsobilosti v príslušných odboroch
 - škola je v rámci iniciatívy Catching-Up Regions zaradená do projektu prostredníctvom ktorého bude možnosť rozšíriť oblasť poskytovaných vzdelávacích služieb
 - spolupracovať s organizáciami a zamestnávateľmi poskytujúcimi služby v oblasti hoteliérstva a gastronómie
6. COVaP pre hoteliérstvo a služby v Strednej odbornej škole hotelových služieb a obchodu, Jablňová 1351, Zvolen
- v spolupráci s VŠ, profesijnými zväzmi a organizáciami a zahraničnými partnermi poskytovať vzdelávanie pedagogickým zamestnancom a v rámci akreditovaných vzdelávacích programov rekvalifikačné kurzy firmám, nezamestnaným
 - prehĺbovať spoluprácu s profesijnými organizáciami a vzdelávacími inštitúciami doma aj v zahraničí
 - zapojiť žiakov do odborných súťaží na regionálnej, národnej a medzinárodnej úrovni a to v študijných a učebných odboroch zamerania COVaP
 - zapájať sa do projektov IROP ale aj do rozvojových projektov MŠVVaŠ SR
7. COVaP pre lesníctvo v Strednej odbornej škole lesníckej, Akademická 16, Banská Štiavnica
- zapojiť sa v rámci CŽV do oblasti obhospodarovanie lesa, lesné semenárstvo, lesné škôlkárstvo, IT technológie v lesníctve, moderné prístroje a pomôcky v lesníctve
 - realizovať projekty zamerané na zelenú ekonomiku, ozeleňovanie priestorov, ochrany prírody a jaskyniarstva
 - spolupracovať s organizáciami, zamestnávateľmi a vysokými školami v oblasti lesného hospodárstva
 - realizovať a spolupodieľať sa na podujatiach a aktivitách (lesnícky deň, lesy deťom, festivaly, ...) zameraných na budovanie zelene a ochranu životného prostredia
8. COVaP pre spracúvanie dreva v Strednej odbornej škole drevárskej, Lučenecká cesta 2193/17, Zvolen
- pokračovať v poskytovaní vzdelávania pre absolventov iných stredných odborných škôl a gymnázií prostredníctvom rekvalifikačných kurzov
 - v nasledujúcich rokoch škola plánuje experimentálne overovanie nového študijného odboru - výroba hudobných nástrojov

- pre zamestnancov firiem z praxe poskytovať prednášky, workshopy, prezentácie v oblasti profilácie COVaP
- spolupracovať s firmami, zamestnávateľmi a vysokými školami v oblasti výrobného procesu - programu CNC technológií, návrhov a dizajnov nábytku, bytových doplnkov, drevených hračiek, 3D scan, 3D tlač, automatizácia a robotizácia

9. COVaP pre hutníctvo, strojárstvo a elektrotechniku v hutníckom priemysle v Súkromnej strednej odbornej škole hutníckej Železiarne Podbrezová, Družby 554/64, Podbrezová
- poskytovať celoživotné vzdelávanie pre uplatniteľnosť v praxi
 - zvýšiť zručnosti pedagogických pracovníkov v oblasti informačných a komunikačných technológií v rámci on-line vyučovania,
 - zvýšiť kvalitu vzdelávania na škole
 - zapojiť sa do aktivít a súťaží zameraných na profiláciu COVaP
 - spolupracovať s firmami, zamestnávateľmi a vysokými školami so zameraním na hutníctvo, strojársky priemysel a elektrotechniku

Bližšie úlohy a ciele jednotlivých centier OVaP sú zadefinované v Regionálnej stratégii výchovy a vzdelávania v BBSK, ktorá sa vypracúva na každý kalendárny rok.

Podporu COVaP zabezpečuje aj **duálne vzdelávanie**, ktoré je zamerané na odborné vzdelávanie a prípravu žiaka založeného na zmluvnom vzťahu, výkone praktického vyučovania žiaka priamo u zamestnávateľa na pracovisku praktického vyučovania a financovaní praktického vyučovania zamestnávateľom podľa § 2 písm. i) Zákona č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Podľa web stránky www.idemnastredu.sk duálne vzdelávanie v BBSK je poskytované v 29 stredných školách,

BBSK vníma prínos COVaP hlavne pre žiakov, ktorí sa pripravujú v týchto stredných odborných školách, ako i pre pedagógov. Projekty týchto centier prispeli k modernizácii výchovno-vzdelávacieho procesu v ťažiskových odborných predmetoch a k zlepšeniu materiálo – technického vybavenia škôl. Majú veľký podiel na propagácii a podpore odborného vzdelávania a prípravy a ich činnosťou sa zintenzívnila spolupráca škôl so zamestnávateľmi v jednotlivých regiónoch¹⁵. (Zdroj: *Koncepcia rozvoja školstva BBSK na roky 2021 – 2025*, str. 57.)

Národné projekty na úrovni BBSK

Aktuálne je pre cieľovú skupinu mladých ľudí v situácii NEET určených niekoľko národných projektov:

NP Finančné stimuly - Poskytovanie finančných príspevkov zamestnávateľom a súčasne aj ZUoZ (Práca na skúšku)

NP Finančné stimuly - Poskytovanie finančných príspevkov zamestnávateľom a súčasne aj ZUoZ (Práca na skúšku) > ÚPSVaR (gov.sk)

Národný projekt Poradenstvom k zamestnaniu – Profesionálne poradenstvo pre uchádzačov o zamestnanie

Národný projekt Poradenstvom k zamestnaniu – Profesionálne poradenstvo pre uchádzačov o zamestnanie > ÚPSVaR (gov.sk)

NP Finančné stimuly - Podpora SZČO

NP Finančné stimuly - Podpora SZČO > ÚPSVaR (gov.sk)

Projekt Motivuj sa k zamestnaniu

¹⁵ Koncepcia rozvoja školstva BBSK na roky 2021 – 2025, str. 57

Projekt Motivuj sa k zamestnaniu > ÚPSVaR (gov.sk)

NP Finančné stimuly - Prax pre mladých

NP Finančné stimuly - Prax pre mladých > ÚPSVaR (gov.sk)

NP Finančné stimuly - Poskytovanie finančných príspevkov (Motivačný príspevok)

NP Finančné stimuly - Poskytovanie finančných príspevkov (Motivačný príspevok) > ÚPSVaR (gov.sk)

Projekt Právo na prvé zamestnanie

Projekt Právo na prvé zamestnanie > ÚPSVaR (gov.sk)

Národný projekt Zručnosti pre trh práce – rekvalifikácie uchádzačov o zamestnanie

Národný projekt Zručnosti pre trh práce – rekvalifikácie uchádzačov o zamestnanie > ÚPSVaR (gov.sk)

Národný projekt Zručnosti pre trh práce – vzdelávanie záujemcov o zamestnanie

Národný projekt Zručnosti pre trh práce – vzdelávanie záujemcov o zamestnanie > ÚPSVaR (gov.sk)

Národný projekt Poradenstvom k zamestnaniu - Individualizované poradenstvo pre mladých uchádzačov o zamestnanie

Národný projekt Poradenstvom k zamestnaniu - Individualizované poradenstvo pre mladých uchádzačov o zamestnanie > ÚPSVaR (gov.sk)

Prehľad využívania opatrení v rámci jednotlivých projektov mladými ľuďmi v BBSK je uvedený v tabuľke 3-22 a tabuľke 3-23.

Ako dokumentuje tabuľka 3-22, v BBSK bolo obsadených v rámci národných projektov využitých 529 obsadení k 30.6.2024. V mierne vyššej miere využívajú opatrenia muži v porovnaní so ženami. Z hľadiska okresov, najviac opatrení bolo využitých v okrese Rimavská Sobota (100), nasleduje okres Lučenec (77), Veľký Krtíš (50) a Revúca (47). Túto skutočnosť možno vzhľadom na to, že ide o okresy s vyššou mierou mladých ľudí v situácii NEET považovať za pozitívnu.

Tabuľka 3-22 Prehľad využívania opatrení v rámci jednotlivých projektov mladými ľuďmi v BBSK vo veku 15 až 29 rokov

	Muži	Ženy	spolu
BBSK SPOLU	286	243	529
Banská Bystrica	27	19	46
Banská Štiavnica	13	5	18
Brezno	13	22	35
Detva	5	2	7
Krupina	12	13	25
Lučenec	34	43	77
Poltár	12	14	26
Revúca	26	21	47
Rimavská Sobota	57	43	100
Veľký Krtíš	26	24	50
Zvolen	19	9	28
Žarnovica	22	15	37
Žiar nad Hronom	20	13	33

Zdroj: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, údaje k 30.6.2024

Z hľadiska jednotlivých opatrení sú najviac využívané opatrenia zamerané na individualizované poradenstvo a na vzdelávanie.

Tabuľka 3-23 Prehľad o využívaní jednotlivých opatrení národných projektov podľa rodu a okresu – mladí ľudia vo veku 15- 29 rokov

	NP Finančné stimuly - Poskytovanie finančných príspevkov zamestnávateľom a súčasne aj ZUoZ (Práca na skúšku)			Národný projekt Poradenstvom k zamestnaniu – Profesijné poradenstvo pre uchádzačov o zamestnanie			NP Finančné stimuly - Podpora SZČO			Projekt Motivuj sa k zamestnaniu			NP Finančné stimuly - Prax pre mladých		
	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S
BBSK SPOLU	2	0	2	36	28	64	0	0	0	29	18	47	7	11	18
Banská Bystrica	0	0	0	1	5	6	0	0	0	4	1	5	0	1	1
Banská Štiavnica	0	0	0	2	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Brezno	0	0	0	0	5	5	0	0	0	1	2	3	0	1	1
Detva	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	4	0	0	0
Krupina	0	0	0	2	2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lučenec	0	0	0	3	1	4	0	0	0	4	4	8	0	0	0
Poltár	2	0	2	0	2	2	0	0	0	1	2	3	0	0	0
Revúca	0	0	0	6	3	9	0	0	0	3	2	5	5	5	10
Rimavská Sobota	0	0	0	4	5	9	0	0	0	6	1	7	1	0	1
Veľký Krtíš	0	0	0	8	1	9	0	0	0	3	1	4	1	4	5
Zvolen	0	0	0	2	1	3	0	0	0	2	2	4	0	0	0
Žarnovica	0	0	0	6	0	6	0	0	0	1	0	1	0	0	0
Žiar nad Hronom	0	0	0	2	2	4	0	0	0	2	1	3	0	0	0

Zdroj: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, údaje k 30.6.2024

PNP Finančné stimuly - Poskytovanie finančných	Projekt Právo na prvé zamestnanie	Národný projekt Zručnosti pre trh práce –	Národný projekt Zručnosti pre trh práce –	Národný projekt Poradenstvom
---	--------------------------------------	--	--	---------------------------------

	príspevkov (Motivačný príspevok)						rekvalifikácie uchádzačov o zamestnanie			vzdelávanie záujemcov o zamestnanie			k zamestnaniu - Individualizované poradenstvo pre mladých uchádzačov o zamestnanie		
	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S
BBSK SPOLU	3	1	4	16	7	23	34	20	54	47	13	60	112	145	257
Banská Bystrica	0	0	0	5	1	6	2	1	3	4	1	5	11	9	20
Banská Štiavnica	0	0	0	0	0	0	1	1	2	2	1	3	8	2	10
Brezno	0	0	0	0	1	1	0	3	3	8	3	11	4	7	11
Detva	0	0	0	1	0	1	0	0	0	2	0	2	0	0	0
Krupina	0	0	0	1	0	1	1	1	2	2	0	2	6	10	16
Lučenec	2	0	2	1	1	2	3	2	5	5	1	6	16	34	50
Poltár	0	0	0	0	2	2	4	0	4	1	0	1	4	8	12
Revúca	1	0	1	0	0	0	3	3	6	2	2	4	6	6	12
Rimavská Sobota	0	1	1	6	0	6	11	5	16	11	2	13	18	29	47
Veľký Krtíš	0	0	0	2	1	3	2	1	3	1	1	2	9	15	24
Zvolen	0	0	0	0	1	1	2	0	2	2	0	2	11	5	16
Žarnovica	0	0	0	0	0	0	1	1	2	5	1	6	9	13	22
Žiar nad Hronom	0	0	0	0	0	0	4	2	6	2	1	3	10	7	17

Zdroj: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, údaje k 30.6.2024

3.3. Možnosti vzdelávania a uplatnenia sa v regióne

V tejto časti analýzy popisujeme možnosti vzdelávania v BBSK najmä typ a štruktúru, základných stredných a vysokých škôl (vrátane počtu žiakov a študentov na jednotlivých typoch škôl). Popisujeme tiež zahŕňať ponuku a dostupnosť programov neformálneho vzdelávania v regióne (z pohľadu mládežníckych organizácií, MNO aktívne v oblasti neformálneho vzdelávania) a dostupnosť týchto aktivít pre mladých NEET. Prehľad o aktéroch, ktorí poskytujú služby v oblasti vzdelávania, je uvedený aj v časti mapovania aktérov je organizácie je možné vyhľadávať aj na stránke, na ktorej je uvedená analýza. V kapitole tiež uvádzame stručné informácie o možnostiach uplatnenia sa v kraji z pohľadu štruktúry zamestnávateľov a z pohľadu chýbajúcich profesií a služieb.

3.3.1. Možnosti vzdelávania v rámci formálneho vzdelávania

Tabuľka 3-24 podáva podrobný prehľad údajov o základných a stredných školách v BBSK. V BBSK bolo v školskom roku 2023/2024 spolu 396 základných, stredných a špeciálnych škôl, na ktorých študovalo viac ako 78 tisíc žiakov a žiačok, pričom cca 90% študovalo na verejných základných a stredných školách. Z hľadiska rodového zloženia v celkovom počte žiakov a žiačok na základných a stredných školách mierne prevažujú muži. Výraznejšie rodové rozdiely zaznamenávame v prípade špeciálnych škôl, kde je podiel mužov výrazne vyšší. Podiel žien je výrazne vyšší na verejných a cirkevných gymnáziách a stredných športových školách a verejných a súkromných konzervatóriách, na druhej strane na súkromných gymnáziách a športových stredných školách je vyšší podiel mužov. Medzi študujúcimi na stredných odborných školách v externej forme je tiež vyššie percento žien v porovnaní s mužmi.

Tabuľka 3-24 Prehľad o počte škôl a žiakov a žiačok základných a stredných škôl v BBSK v školskom roku 2023/2024

	školy	žiaci spolu	žiaci ženy	žiaci muži	Podiel žiaci ženy	Podiel žiaci muži
spolu	396	78531	38758	39773	49,4%	50,6%
<i>spolu základné školy</i>	261	52053	25616	26437	49,2%	50,8%
<i>spolu stredné školy</i>	83	21468	10735	10733	50,0%	50,0%
<i>spolu špeciálne školy</i>	52	3854	1687	2167	43,8%	56,2%
verejné školy	347	70526	34658	35868	49,1%	50,9%
základné školy	239	48340	23837	24503	49,3%	50,7%
gymnázia a športové stredné školy	16	5305	3058	2247	57,6%	42,4%
konzervatóriá	1	228	157	71	68,9%	31,1%
stredné odborné školy	42	12203	5495	6708	45,0%	55,0%
špeciálne školy spolu	49	3772	1663	2109	44,1%	55,9%
stredné odborné školy externá forma		678	448	230	66,1%	33,9%
súkromné školy	34	4815	2440	2375	50,7%	49,3%
základné školy	12	1582	736	846	46,5%	53,5%
gymnázia a športové stredné školy	5	895	344	551	38,4%	61,6%
konzervatóriá	2	166	93	73	56,0%	44,0%
stredné odborné školy	12	1632	982	650	60,2%	39,8%

špeciálne školy spolu	3	62	13	49	21,0%	79,0%
stredné odborné školy externá forma		478	272	206	56,9%	43,1%
cirkevné	15	3190	1660	1530	52,0%	48,0%
základné školy	10	2131	1043	1088	48,9%	51,1%
gymnázia a športové stredné školy	4	961	602	359	62,6%	37,4%
stredné odborné školy	1	78	4	74	5,1%	94,9%
špeciálne školy spolu	0	20	11	9	55,0%	45,0%

Zdroj: CVTI, 2024

V BBSK môžu mladí ľudia študovať na 5 vysokých školách (viď tabuľka 3-25), pričom jednotlivé školy majú rôzne zameranie. Vysoká škola s najvyšším počtom študentstva je Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, na ktorej študovalo v akademickom roku 2023/2024 až 6 444 študentov a študentiek. Geograficky sú školy sústredné v meste Banská Bystrica a Zvolen s výnimkou jednej školy s veľmi nízkym počtom študentstva v Banskej Štiavnici.

Z hľadiska rodového zloženia výrazne v celkovom počte študujúcich vysokoškolských študentov a študentiek prevažujú ženy (58%), z hľadiska jednotlivých škôl je však situácia rôzna. Muži prevažujú na Technickej univerzite vo Zvolene, kde tvoria až 64,8 % a na akadémii umení v Banskej Bystrici kde ich je 55,6%.

Tabuľka 3-25 Prehľad o počte vysokých škôl a študentstva v akademickom roku 2023/2024

Názov vysokej školy	Počet študentov a spolu	Počet žien	Počet mužov	Podiel žien	Podiel mužov
Akadémia Umení	293	130	163	44,4%	55,6%
Hudobná akadémia Jána Albrechta Banská Štiavnica	37	19	18	51,4%	48,6%
Technická univerzita vo Zvolene	3 018	1 062	1 956	35,2%	64,8%
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici	6 444	4 389	2 055	68,1%	31,9%
Slovenská zdravotnícka univerzita Fakulta zdravotníctva	497	371	126	74,6%	25,4%
Spolu	10 289	5 971	4 318	58,0%	42,0%

Zdroj: CVTI, 2024

Prehľad o počte žiakov – odídenčov z Ukrajiny na jednotlivých školách v BBSK poskytuje tabuľka 3-26. Ako dokumentuje tabuľka, na základných a stredných školách v BBSK k 31.12.2023 študovalo 580 odídenčov. Najviac ich pritom študovalo v okrese Banská Bystrica a Zvolen.

Tabuľka 3-26 Prehľad o počte žiactva – odídencom z Ukrajiny k 31.12.2023

Okres	GYM	KON	SOŠ	SŠŠ	ZŠ	ŠSOŠ	ŠUP	ŠZŠ	Spolu
Spolu BBSK	36	8	86	6	424	6	7	7	580
Banská Bystrica	12	6	30	6	121	0	0	< 5	177
Banská Štiavnica	< 5	0	< 5	0	26	0	< 5	0	37
Brezno	0	0	10	0	42	0	0	< 5	53
Detva	< 5	0	< 5	0	22	0	0	0	30
Krupina	< 5	0	< 5	0	16	0	0	0	22
Lučenec	< 5	0	< 5	0	22	0	0	< 5	27
Poltár	0	0	0	0	6	0	0	0	9
Revúca	< 5	0	0	0	7	0	0	0	8
Rimavská Sobota	< 5	0	< 5	0	24	0	0	0	30
Veľký Krtíš	< 5	0	0	0	15	0	0	0	16
Zvolen	< 5	< 5	28	0	64	0	< 5	< 5	100
Žarnovica	< 5	0	< 5	0	29	0	< 5	0	36
Žiar nad Hronom	< 5	0	< 5	0	30	0	0	< 5	35

Zdroj: CVTI, Údaje k 31.12.2023

3.3.2. Dostupnosť programov neformálneho vzdelávania v regióne a dostupnosť týchto aktivít pre mladých NEET

Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky podľa § 7 ods. 5 zákona č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov zriaďuje Akreditačnú komisiu v oblasti práce s mládežou. Akreditačná komisia je poradným orgánom ministerstva, posudzuje žiadosti fyzických osôb a právnických osôb uvedených v § 15 ods. 2 a na základe splnenia podmienok a odporúča ministerstvu vydať alebo nevydať potvrdenie o akreditácii a hodnotí žiadosti o udelenie značky kvality. Ministerstvo uvádza na svojom webovom sídle zoznam akreditovaných kurzov, kde okrem organizácie, názvu kurzu uvádza aj ďalšie podrobnosti o kurze, ako cieľovú skupinu, získané kompetencie po absolvovaní kurzu, rozsah kurzu a lehotu platnosti akreditácie¹⁶.

Celkový počet platných akreditovaných vzdelávacích programov v oblasti práce s mládežou Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR k 3. štvrťroku 2024 je 53. Z toho je 10 kurzov, ktoré má akreditovaných sedem organizácií so sídlom v BBSK. Uvádzame ich v Tab. 1 - Akreditované vzdelávacie programy v oblasti práce s mládežou Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR k 3. štvrťroku 2024 organizácií so sídlom v BBSK, v ktorej uvádzame, či je v rámci cieľových skupín jednotlivých programov uvedená aj cieľová skupina,

¹⁶ <https://www.minedu.sk/akreditacie-v-oblasti-prace-s-mladezou>

z ktorej časť býva v situácii alebo ohrození NEET (napríklad zdravotne znevýhodnení, mládež zo znevýhodneného prostredia apod.). Takéto programy sú z uvedených desiatich tri. Okrem toho sme podľa cieľových skupín, tém a kompetencií posúdili, nakoľko sú jednotlivé vzdelávacie programy vhodné pre cieľovú skupinu NEET. Okrem tých troch, o ktorých sme sa zmienili vyššie, majú potenciál pomôcť tejto cieľovej skupine zlepšiť ich situáciu ďalšie tri kurzy.

V zozname akreditovaných vzdelávacích programov v oblasti práce s mládežou Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR k 3. štvrťroku 2024 je viacero programov, ktoré poskytujú organizácie s celoslovenskou pôsobnosťou, niektoré majú akreditované aj dva alebo tri kurzy. V nasledujúcom texte uvádzame zoznam týchto organizácií a názvy ich akreditovaných vzdelávacích programov:

- Asociácia pre mládež, vedu a techniku, Hagarova 4, 83151 Bratislava - Školenie animačného programu Zvedaví vedci,
- YMCA na Slovensku, Námestie Osloboditeľov 1, 03101 Liptovský Mikuláš - Rozvoj líderských zručností,
- eRko - Hnutie kresťanských spoločenstiev detí, Miletičova 7, 82108 Bratislava - Základný kurz pre vedúcich detských spoločenstiev, O táboroch,
- Združenie kresťanských spoločenstiev mládeže, Dolný Šianec 1013/1, 91101 Trenčín - Animátorská škola, Líderská škola,
- INEX Slovakia - občianske združenie, Prokopova 15, 851 01 Bratislava - Manažment dobrovoľníkov v multikultúrnom prostredí,
- EDUMA, n.o., Šášovská 6, 851 06 Bratislava - 4vé akadémia vnímavosti,
- Klub Prieskumník - Pathfinder, Cablkova 3, 82104 Bratislava - Kurz radcov - ako pracovať so skupinou detí a mládeže,
- YouthWatch, Úprkova 45, 81104 Bratislava-Staré Mesto - Marker CS - dlhodobé školenie pre pracovníkov s mládežou,
- Združenie informačných a poradenských centier mladých v SR, M. Falešníka 6, Prievidza - Štartér - školenie pre ambasádorov Európskeho dialógu, COOLtúra v myslení, Laterálne myslenie a kreativita,
- DOMKA - Združenie saleziánskej mládeže, Miletičova 7, 82108 Bratislava - Základný kurz animátora saleziánskeho systému edukácie,
- Slovenský skauting, Mokrohájska cesta 6, 841 04 Bratislava - Rozvoj lídrov,
- Plusko - zážitková organizácia, Lachova 32, 85103 Bratislava - Školenie inštruktorov zážitkovej pedagogiky,
- Detská organizácia FÉNIX, o.z., Račianska 72, 83103 Bratislava - Mladý vedúci, Úspešne pri práci s detským kolektívom,

Už podľa názvov týchto vzdelávacích programov je zrejmé, že ide o programy zamerané na výberové cieľové skupiny, ktoré sa chcú rozvíjať na nejakom základe, ktorý už majú. Po získaní nových kompetencií sa z nich môžu stať napríklad animátori, ambasádori Európskeho dialógu, mladí vedúci, manažéri dobrovoľníkov apod. Je predpoklad, že tieto vzdelávacie programy sú otvorené pre mládež v situácii alebo ohrození situáciou NEET, nie je však jasné, nakoľko sú pre nich aj reálne dostupné.

Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky uvádza aj akreditované vzdelávacie programy v oblasti celoživotného vzdelávania¹⁷. Počet programov, ktoré majú akreditované organizácie sídliace v BBSK, je 341. Medzi organizáciami sú aj odborné školy, vzdelávacie organizácie, alebo iné súkromné organizácie, vzdelávacie programy poskytujú základné remeselné zručnosti, ako napríklad krajčír/krajčírka, kaderník/kadernička, všeobecnejšie kompetencie ako administratívny pracovník, až po

¹⁷ Akreditácia je štátne overenie spôsobilosti vzdelávacej inštitúcie uskutočňovať akreditovaný vzdelávací program na základe splnenia podmienok ustanovených zákonom č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov. O udelení akreditácie rozhoduje Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky na základe stanoviska akreditačnej komisie pre ďalšie vzdelávanie. <https://www.minedu.sk/akreditacie-v-oblasti-celozivotneho-vzdelavania/>

špecifické a odborné kompetencie ako účtovník, kariérne poradenstvo, preklad odborných textov, programovanie mikropočítačov a pod. V ponuke sa dá filtrovať podľa mesta, inštitúcie, dĺžky kurzu, názvu a dátumu akreditácie. Každý kurz má cieľovú skupinu a profil absolventa¹⁸. Akreditácie vzdelávacím programom mimo školského prostredia udeľuje aj Ministerstvo zdravotníctva SR, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

¹⁸ <https://www.minedu.sk/akreditacie-v-oblasti-celozivotneho-vzdelavania/>

Tabuľka 3-27 Akreditované vzdelávacie programy v oblasti práce s mládežou Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR k 3. štvrťroku 2024 organizácií so sídlom v BBSK

Názov vzdelávacej organizácie Názov vzdelávacieho programu	Cieľová skupina	Získané kompetencie	Cieľovou skupinou je/nie je aj mládež v situácii alebo ohrození NEET	Vhodnosť kurzu pre mládež v situácii alebo ohrození NEET na zlepšenie ich situácie
Centrum voľného času - JUNIOR, Tajovského 30, 974 09 Banská Bystrica Bez vás to nejde!	Koordinátori žiackych školských rád (ŽŠR) na základných a stredných školách, ktorí sú novozvolení do tejto funkcie a nemajú skúsenosť s touto prácou, ale aj koordinátori, ktorí pracujú vo funkcii dlhšie, ktorí sa chcú v danej téme ďalej vzdelávať a zdieľať svoje skúsenosti z práce v žiackej školskej rade.	Absolvovaním vzdelávania "Bez vás to nejde!" koordinátori nadobudnú kompetencie, ktoré im uvedené fakty umožnia aktívne a profesionálne pracovať s členmi ŽŠR.	nie	skôr nie
Centrum voľného času - JUNIOR, Tajovského 30, 974 09 Banská Bystrica Šesť krokov na mojej ceste rozvoja	žiaci stredných škôl, mladí ľudia do 25 rokov	Absolvent vzdelávacieho programu: - rozumie základným princípom neformálneho vzdelávania a vie ich aplikovať do praxe - je spôsobilý uplatňovať pomenované silné stránky osobnosti v bežnom živote, - dokáže ovládať pomenované negatívne stránky osobnosti vo svojom každodennom fungovaní, - rozumie základným pojmom komunikácie a aplikuje ich v komunikácii s ostatnými, - využíva výhody tímovej práce v školskej aj mimoškolskej činnosti v oblasti spolupráce, - je spôsobilý vystupovať v rôznych prostrediach pred publikom s využitím prvkov správneho vystupovania, - schopný vytvoriť si plán osobnostného rozvoja pre potreby štúdia alebo zamestnania, - dokáže rozvíjať zručnosti v kompetenciách osobnostného rozvoja, komunikácie, tímovej práce a prezentačných zručností,	nie	skôr áno

		- identifikuje jednu vlastnú kompetenciu potrebnú pre ďalší rozvoj a navrhne spôsob jej rozvoja.		
Centrum voľného času - JUNIOR, Tajovského 30, 974 09 Banská Bystrica	žiaci stredných škôl, mladí ľudia do 30 rokov, pedagogickí zamestnanci	Účastník po absolvovaní vzdelávacieho programu: - pozná legislatívu súvisiacu s prácou školského parlamentu (ŠP), ako žiackeho samosprávneho orgánu na škole - ovláda procesy vzniku ŠP, a spôsoby volieb členov do ŠP a žiakov do Rady školy - pozná základné dokumenty ŠP, vie ich vytvoriť a navrhovať prípadné zmeny podľa situácie na škole - rozumie agende školského parlamentu a využíva nástroje získavania podnetov a identifikácie potrieb od žiakov - je schopný analyzovať situáciu v ŠP a odstraňovať príčiny nefungovania ŠP a posilňovať silné stránky a príležitosti ŠP - dokáže spolupracovať s koordinátorom ŠP a využívať jeho kompetencie pre prácu v ŠP - 7. je schopný využiť získané kompetencie pre svoj ďalší osobnostný rozvoj	nie	skôr nie
Môj školský parlament				
OZ TEAM, Dolná 51, 974 01 Banská Bystrica	Primárna cieľová skupina sú žiaci/žiačky 1. - 3. ročníka stredných škôl, ktorí/é prejavia záujem absolvovať vzdelávacie program. Sú motivovaní poznať svoju osobnosť, rozvíjať sa tak, aby sa stali jedinečnými. Chápu potrebu rozvinúť si kompetenciu naučiť sa učiť sa, aby boli pripravení na zmeny či na aktuálne potreby trhu práce. Nemajú skúsenosť so zažitým úspechom či neúspechom, ktorý by si cielene uvedomili a dokázali by s ním ďalej pracovať. Tak isto nezažili proces medzigeneračného učenia a podpory, vo formálnom vzdelávaní nemajú dost priestoru zoznámiť sa a spolupracovať so žiakmi z iných tried a ročníkov.	Absolvent/absolventka: - aplikuje prvky neformálneho vzdelávania v dobrovoľníckej práci, - je schopný/á efektívne verbálne a neverbálne komunikovať v bežnom aj pracovnom živote, - aplikuje základné vedomosti o štruktúre a dynamike tímu, uvedomuje si dôležitosť práce s atmosférou, - dokáže zhodnotiť svoje skúsenosti, zručnosti, vedomosti, má záujem sa v niektorej oblasti rozvíjať, - vie štruktúrovať problém do reťazca príčin a dôsledkov. Identifikuje príčinu, ktorú môže odstrániť, - v problémových situáciách aplikuje efektívnu argumentáciu a princípy dosahovania dohody, - dokáže pripraviť a zrealizovať krátku prezentáciu na verejnosti,	áno	áno
Show your talent				

		<ul style="list-style-type: none"> - v komunite vie definovať, popísať problém, pripraviť a podieľať sa na realizácii jednoduchého projektu, - pri projektoch dokáže zostaviť rozpočet aktivity a vyúčtovať náklady, - dokáže vytvoriť marketing a propagáciu projektu, aktivít školy a pod. využitím offline a online nástrojov, - v komunikácii využíva princípy spätnej väzby, vie ako podávať a prijímať spätnú väzbu, - v krízových situáciách využije poznatky o tom, ako sa vyrovnáť s náročnými situáciami, - dokáže uplatňovať líderský prístup v práci s tímom v rôznych situáciách, - v bežnom aj pracovnom živote aplikuje vedomosti o úlohách a spôsoboch sebamotivácie a motivácie iných. - dokáže využiť príležitosti pre rozvoj vlastných kľúčových kompetencií potrebných pre trh práce. 		
OZ TEAM, Dolná 51, 974 01 Banská Bystrica Show your talent Academy	Primárna cieľová skupina sú žiaci/žiačky 1. - 3. ročníka stredných škôl, ktorí/é prejavia záujem absolvovať vzdelávací program. Sú motivovaní/é poznať svoju osobnosť, rozvíjať sa tak, aby sa stali jedinečnými. Chápu potrebu rozvinúť si kompetenciu naučiť sa učiť sa, aby boli pripravení/é na zmeny, či na aktuálne potreby trhu práce. Nemajú skúsenosť so zažitým úspechom, či neúspechom, ktorý by si cielene uvedomi a dokázali by s ním ďalej pracovať. Tak isto nezažili proces medzigeneračného učenia a podpory, vo formálnom vzdelávaní nemajú dost priestoru zoznámiť sa a spolupracovať so žiakmi z iných tried, či ročníkov.	Absolvent/absolventka: <ul style="list-style-type: none"> - aplikuje prvky neformálneho vzdelávania v dobrovoľníckej práci, - je schopný/á efektívne verbálne a neverbálne komunikovať v bežnom aj pracovnom živote, - aplikuje základné vedomosti o štruktúre a dynamike tímu, uvedomuje si dôležitosť práce s atmosférou, - dokáže zhodnotiť svoje skúsenosti, zručnosti, vedomosti, má záujem sa v niektorej oblasti rozvíjať, - vie štruktúrovať problém do reťazca príčin a dôsledkov. Identifikuje príčinu, ktorú môže odstrániť, - dokáže pripraviť a zrealizovať krátku prezentáciu na verejnosti, - v komunite vie definovať, popísať problém, pripraviť a podieľať sa na realizácii jednoduchého projektu, 	áno	áno

		<ul style="list-style-type: none"> - pri projektoch dokáže zostaviť rozpočet aktivity a vyúčtovať náklady, - dokáže vytvoriť marketing a propagáciu projektu, aktivít školy a pod. využitím offline a online nástrojov, - v komunikácii využíva princípy spätnej väzby, vie ako podávať a prijímať spätnú väzbu, - dokáže uplatňovať líderský prístup v práci s tímom v rôznych situáciách, - dokáže využiť príležitosti pre rozvoj vlastných kľúčových kompetencií potrebných pre trh práce. 		
<p>Centrum komunitného organizovania, Námestie mládeže 587/17, 96001 Zvolen</p> <p>Školy za demokraciu</p>	<p>1. pracovníci s mládežou, mládežnícki vedúci pracujúci s mládežou ohrozenou sociálnym vylúčením a mládežou zasiahnutou sociálnym vylúčením</p> <p>2. študentskí lídri pomáhajúcich profesií pripravujúcich sa na prax s mládežou ohrozenou vylúčením a zasiahnutou vylúčením</p> <p>3. vzdelávatelia v školskom a mimoškolskom prostredí, ktorí chcú pro svojej práci s mládežou uplatňovať inkluzívny prístup podporujúci školské a mimoškolské inkluzívne projekty medzi ohrozenou mládežou a "bežnou" mládežou</p>	Absolvent programu je pracovník s mládežou alebo pedagogický pracovník, ktorý pracuje s mladými ľuďmi a je schopný integrovať do svojich aktivít témy a metódy kritického myslenia, živých knižníc, neformálneho vzdelávania k ľudským právam, interkultúrneho vzdelávania a prevencie násillia a kreatívneho a kritického čítania.	nie	skôr nie
<p>Združenie Pedagóg, Ružová 13, 974 11 Banská Bystrica</p> <p>ATELIÉR OBJAV(ME) DIVADLO(M)!</p>	<p>Primárna cieľová skupina:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pracovníci a pracovníčky s mládežou, sociálni pracovníci a pracovníčky, osoby pracujúce v oblasti neformálneho vzdelávania, - mládežnícki vedúci, koordinátor mládeže, lektor v oblasti práce s mládežou, - pracovníci s mládežou rôzneho stupňa vzdelávania, odborní zamestnanci a zamestnankyne škôl a školských zariadení. 	<p>Cieľom vzdelávania je sprostredkovať mladým ľuďom, budúcim učiteľom a budúcim učiteľkám, vychovávateľom, sociálnym pracovníkom/pracovníčkam (aj v iných profesiách) vedomosť a poznanie ako chápať divadlo, spoznať, čo je divadlo, možnosť zažiť a spracovať estetický zážitok a naučiť sa sprostredkovať tento zážitok iným.</p> <p>Vzdelávanie ukáže, ako prepojiť divadlo a edukáciu a rodinu, ako rozvíjať kľúčové kompetencie estetickej/umeleckej gramotnosti, k riešeniu problémov a občianske a ľudsko-právne kompetencie, tvorivú osobnosť mladého človeka a jeho kompetencie pre 21. storočie (kritické myslenie, spoluprácu, kreativitu, komunikáciu) spolu s rozvojom hodnôt (rešpekt, pomoc</p>	nie	skôr nie

		druhým, schopnosť odpustiť a prijať, česťnosť, zodpovednosť, empatia, priateľstvo atď.)		
Centrum dobrovoľníctva, n.o., Komenského 21, 97401 Banská Bystrica Manažment krátkodobých dobrovoľníckych aktivít	Prvou cieľovou skupinou sú záujemcovia o dobrovoľníctvo a dobrovoľníci a dobrovoľníčky, zväčša z radov mladých ľudí. Druhou cieľovou skupinou sú koordinátori a koordinátorky dobrovoľníkov a dobrovoľníčok v organizáciách (rôznych profesií, medzi nimi aj mládežnícki vedúci a pracovníci s mládežou) z rôznych sektorov (samospráva, štátna správa, organizácie zriadené samosprávou, mimovládne organizácie) a z rôznych oblastí (sociálne služby, detské a mládežnícke organizácie, kultúra, podpora dobročinnosti, vzdelávanie, voľný čas, životné prostredie a pod.).	Absolvent/absolventka vzdelávacieho programu: - vie definovať základné pojmy súvisiace s manažmentom dobrovoľníctva, - pozná špecifiká krátkodobých dobrovoľníckych aktivít, - pozná špecifiká dobrovoľníctva mládeže, - ovláda jednotlivé prvky manažmentu práce s mladými dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami pri krátkodobých aktivitách, vie ich naplánovať vo svojej organizácii a vhodne aplikovať v praxi.	nie	skôr áno
Centrum príležitostí Valaská - ZMR, o.z., ČSA 636/21, 97401 Banská Bystrica Inovatívne prvky v poradenstve a príprave mládeže z marginalizovaných rómskych komunít pre vstup a uplatnenie sa na trhu práce	Rómska mládež Zraniteľné skupiny obyvateľstva: - zdravotne ťažko postihnutí Marginalizované rómske komunity (všetky vekové kategórie) Dlhodobo nezamestnaní	Po zrealizovaní vzdelávacieho programu absolvent/absolventka: - pozná špecifiká mládeže z marginalizovaných rómskych komunít a reflektuje na ne pri realizácii poradenstva pre trh práce, - pracuje so svojimi stereotypmi a predsudkami, nevnáša ich do interakcie s mládežníkmi, - komunikuje s rešpektom, oceňujúco, pri poradenskom rozhovore sa zameriava na riešenie a rozvoj zručností, kladie vhodné otázky, - pozná inovatívne prvky sebaopoznávania a sebahodnotenia, podporuje motiváciu, vie zmapovať zdroje, nastavuje reálne ciele a podporuje rozvoj zručností pre trh práce pri vedení poradenského rozhovoru s mládežníkmi, - pozná inovatívne prvky sebaaprezentácie, vie zostaviť portfólium zručností, životopis, motivačný list, - pozná aktuálne potreby a výzvy trhu práce, vytvára podnety na rozvoj zručností pre orientáciu a uplatnenie sa na ňom primerané možnostiam a schopnostiam mládežníkov,	áno	áno

		<ul style="list-style-type: none"> - pozná fungovanie systému a následky vypadnutia zo systému v kontexte trhu práce, realizuje preventívne aktivity (fungovanie systému, rodiny, finančnej gramotnosti..), - vie vytvárať podporné siete pre svoju prácu, spolupracovať s prostredím mladého človeka a sieťovať ľudí a organizácie. 		
<p>Škola permakultúry o.z., Hrušov 472, 99142 Hrušov</p> <p>Deti a mládež v permakultúre</p>	<p>Cieľovou skupinou sú predovšetkým dospelí, ktorým záleží na tom, aby rozvoj spoločnosti rešpektoval udržateľnosť, a teda potreby prítomných generácií naplňal bez toho, aby ohrozil schopnosť budúcich generácií naplňovať svoje potreby. Ďalšou cieľovou skupinou sú pracovníci s mládežou a pedagogickí a nepedagogickí zamestnanci, dobrovoľníci mládežníckych organizácií, centier voľného času, škôl a školských klubov, detských domovov, detských a mládežníckych centier, pracovníkov s marginalizovanými skupinami.</p>	<p>Absolvent získa prehľad o súvislostiach a princípoch v permakultúre. Aplikuje etiku permakultúry v práci s deťmi a mládežou.</p> <p>Vie zaujať postoj k hlavným enviromentálnym a sociálnym problémom. Využíva prepojenie viacerých oblastí v jednej téme.</p> <p>S pomocou princípov permakultúry rieši problémy (vyberá si udržateľné riešenie) a problémové situácie. Rozumie jedinečnosti a podporuje samostatnosť detí a mládeže.</p> <p>Samostatne vynachádza a tvorí aktivity s dôrazom na vybraný princíp permakultúry.</p> <p>Vytvára konkrétne, metodicky spracované interaktívne pomôcky.</p> <p>Využije získané vedomosti, zručnosti a postoje pri uplatnení sa na trhu práce v inštitúciách, ktoré pracujú s deťmi a mládežou neformálnym spôsobom (centrá voľného času, krúžková činnosť).</p>	nie	skôr áno

Zdroj: Zoznam platných akreditovaných vzdelávacích programov v oblasti práce s mládežou Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR, <https://www.minedu.sk/akreditacie-v-oblasti-prace-s-mladezou/>

3.3.3. Analýza možností uplatnenia z pohľadu štruktúry zamestnávateľov a chýbajúcich profesií a služieb

Analýza možností uplatnenia z pohľadu štruktúry zamestnávateľov a chýbajúcich profesií a služieb poukazuje na niekoľko kľúčových aspektov. Základné informácie o ekonomike kraja sú uvedené v kapitole 3.1.1.

Štruktúra zamestnávateľov v Banskobystrickom kraji

Banskobystrický kraj má pestrú štruktúru zamestnávateľov, ktorá zahŕňa tradičné odvetvia ako ťažba, spracovateľský priemysel, poľnohospodárstvo a služby.

Regionálna ekonomika¹⁹ v kraji sa vyznačuje týmito charakteristikami:

- Dominantným odvetvím hospodárstva kraja je priemysel – historicky silná priemyselná tradícia.
- Hutnícky priemysel predstavuje 60% priemyselného exportu (najmä oceliarstvo a spracovanie hliníka), dominantným zamestnávateľom je najmä v severnej časti kraja Žiar nad Hronom – Žarnovica – Zvolen (21 z 50 najväčších priemyselných podnikov z hľadiska tržieb, 11 je v Banskej Bystrici).
- Ďalšími dôležitými odvetviami v kraji sú drevospracujúci, strojársky, chemický a farmaceutický priemysel, výroba potravín.
- Výroba potravín a poľnohospodársky sektor je koncentrovaný v južnej časti kraja.
- Z hľadiska zamestnanosti má najväčšie zastúpenie sektor služieb (42%), nasleduje priemysel (30%).
- Mesto Banská Bystrica je z veľkej časti orientovaná najmä na služby a obchod, je sídlom centier podnikových služieb spoločností O2 Slovakia, IBM Slovensko, Meine Bank, Soitron a ďalších.
- BBSK sa zaraďuje medzi kraje s nadpriemerným zastúpením high-tech malých a stredných podnikov, ktoré sa môžu do budúcnosti stať hnacím motorom rozvoja inovácií v kraji.

Zahraničné firmy pôsobiace na území kraja s najvyššími obrátmi:

- Continental Automotive Systems Slovakia s.r.o.
- Nematik Slovakia s.r.o.
- INTERCABLE s. r. o.
- TAURIS, a.s.
- KRONOSPAN, s.r.o.

Medzi najväčších zamestnávateľov v BBSK²⁰ patria:

- Slovenská pošta, a.s.
- Finančné riaditeľstvo SR
- Lesy Slovenskej republiky, štátny podnik
- Fakultná nemocnica s poliklinikou F. D. Roosevelta
- Železiarne Podbrezová, a.s.
- Mesto Banská Bystrica
- Nematik Slovakia, s.r.o.
- Tauris, a.s.
- COOP Jednota Krupina
- Stredoslovenská vodárenská prevádzková spoločnosť, a.s.
- YURA ELTEC Corporation Slovakia, s.r.o.

¹⁹ <https://www.bbsk.sk/investujte-v-kraji>

²⁰ <https://www.finreg.sk/rebrický/NZ?kraj=SK032>

- Continental Automotive Systems Slovakia s.r.o

Chýbajúce profesie a služby

Podľa zoznamu zamestnaní s nedostatkom pracovnej sily pre prvý štvrťrok 2025, ktorý zverejnilo Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny²¹, sú identifikované profesie s nedostatkom pracovnej sily v jednotlivých samosprávnych krajoch. Podľa tejto analýzy sú v BBSK chýbajúce najmä profesie v zdravotníctve – lekári a zdravotné sestry a ďalší zdravotnícky personál, ďalej opatrovatelia a ošetrovatelia pre staršie osoby a osoby so zdravotným postihnutím, operátori v hutníckom priemysle, vo výrobe, v doprave a vodiči.

Banskobystrický kraj má potenciál pre rozvoj v nasledujúcich oblastiach:

- **IT a digitálne služby:** S rozvojom digitálnej ekonomiky je potrebný rozvoj IT služieb, vrátane vývoja softvéru, kybernetickej bezpečnosti a digitálneho marketingu.
- **Zdravotné a sociálne služby:** Vzhľadom na starnúcu populáciu je potrebný rozvoj zdravotných a sociálnych služieb, vrátane domov dôchodcov a sociálnych služieb.
- **Cestovný ruch a rekreačné služby:** Kraj má potenciál pre rozvoj agroturistiky, ekoturistiky a adrenalinových aktivít, čo si vyžaduje investície do infraštruktúry a služieb.
- **Vzdelávanie a rekvalifikácie:** Vzhľadom na rýchle zmeny na trhu práce je potrebný rozvoj vzdelávacích programov a rekvalifikácií, najmä v technických a IT oblastiach.

3.4. Štruktúra mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET v regióne

Analýzu o štruktúre mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET sme rozdelili do dvoch častí. V prvej časti prezentujeme údaje o mladých ľuďoch v situácii NEET v BBSK kraji, pričom pri analýze sme vychádzali primárne z dát zo sčítania obyvateľov, domov a bytov, ktoré sa uskutočnilo v roku 2021 (SODB 2021) a dát uvedených v publikácii Štúdia uplatniteľnosti modelu centier práce s mládežou v BBSK (ďalej ako Štúdia uplatniteľnosti) z decembra 2023, kde sa nachádzajú detailné dáta k NEET z celého Slovenska, v rámci ktorého boli NEET aj v podskupinách mapovaní až na úroveň obcí. Údaje v prvej časti tejto kapitoly sú teda k 31.12.2020.

V druhej časti prezentujeme dáta, ktoré sa týkajú mladých ľudí v situácii NEET alebo ohrozených situáciou NEET k 31.12.2023. Pri analýze dát, ktoré sú dostupné za rok 2023 sme zistili, že mnohé z dát nie sú dostupné v členení na vekové skupiny, a ani Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny či Štatistický úrad SR takýmito dátami nedisponuje alebo ich nevie poskytnúť. Dôležitým zistením v tejto časti analýzy je zároveň to, že je potrebné stanoviť indikátory, ktoré je možné reálne sledovať aj v čase a vyhodnocovať v časových sledoch, čím sa umožní sledovať vývoj situácie mladých ľudí ohrozených alebo v situácii NEET v kraji. Sčítanie obyvateľov neprináša k tejto problematike úplne relevantné dáta a je len raz za 10 rokov. Podľa našich analýz sa tieto indikátory, ktoré by sledovali mladých ľudí v situácii NEET vzťahujú primárne k evidovaným uchádzačom o zamestnanie, u ktorých je možné sledovať situáciu aj v analýze vekových skupín a rodových rozdielov a to na úrovni okresov, prípadne obcí a údaje o žiakoch s predčasne ukončenou dochádzkou. Údaje o neevidovaných mladých ľuďoch v situácii NEET v podstate v iných štatistikách vedených rôznymi inštitúciami a organizáciami nie sú dostupné a je ich možné zisťovať len reprezentatívnymi prieskumami, tak ako to sleduje napríklad Eurostat. Takéto zisťovania sú však finančne nákladné a prinášajú údaje len o odhadovaných podieloch, nie o reálnych počtoch. Nakoľko niektoré údaje nám v čase odovzdania analýzy zo strany Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny neboli stále

²¹ https://www.upsvr.gov.sk/buxus/docs/SSZ/OISS/NEDOSTATKOVE_PROFESIE/2025/Banskobystricky_samospravny_kraj.pdf

zaslané, napriek našej urgencii (napríklad údaje o počte detí v náhradnej starostlivosti, údaje o dlhodobozamestnaných vo vekovej skupine od 15 do 29 rokov), nevieme, či dáta nie je možné zo systémov takto agregovať. Z tohto dôvodu nami navrhované indikátory sledovania, ktoré sa budú vzťahovať k mladým ľuďom v situácii NEET a niektoré ďalšie údaje v kapitole budú doplnené v druhej časti analýzy.

Pre potreby analýzy o mladých ľuďoch sa ako otázne javí aj samotné zadanie pre spracovanie analýzy.

V zadaní spracovania analýzy boli stanovené tieto podskupiny NEET:

1) **NEET - nevidovaná osoba** (osoba, ktorá nie je zamestnaná, ale nie je evidovaná ako UoZ, nie je ani v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, ani aktívne nehľadá prácu)

- Osoba, ktorá sa o niekoho stará/nedisponibilný (o vlastné dieťa, o rodiča) s dôrazom na rodiča, ktorý poberá materskú dávku alebo rodičovský príspevok, a ktorý
 - nebol aktívny na trhu práce
 - nemá ukončenú školskú dochádzku
- Osoba so zdravotným znevýhodnením, ktorá
 - je uznaná za invalidnú
 - nie je uznaná za invalidnú, ale má dlhodobé zdravotné znevýhodnenie (dlhodobozchorí, resp. ťažko zdravotne znevýhodnení mladí ľudia) znižujúce jej telesné, mentálne, intelektuálne a zmyslové schopnosti, ktoré bránia jej plnohodnotnému a účinnému zapojeniu sa do pracovného prostredia v porovnaní so zdravou fyzickou osobou
- Demotivovaný (odradený) mladý človek
 - Ide o osobu, ktorá prestala veriť, že dokáže nájsť vhodnú prácu alebo na žiadnu dobrú prácu nemá dostatočné predpoklady, ale aj ľudia, ktorí žijú výrazne asociálnym spôsobom živote (napr. drogovozávislí, kriminálne aktivity)
- Znevýhodnená osoba, alebo zraniteľná osoba
 - Osoba z marginalizovanej rómskej komunity
 - Mladý dospelý po ukončení náhradnej starostlivosti (bývalí maloletí s nariadenou ústavnou starostlivosťou - Centier pre deti a rodiny, náhradnou osobnou starostlivosťou a pestúnskou starostlivosťou)
 - Osoba s predčasne ukončenou školskou dochádzkou
 - Osoba sociálne nezaraďovaná do spoločnosti/osoba neangažovaná, ktorá si nehľadá prácu, ani vzdelávanie, neprejavuje záujem o akúkoľvek spoločenskú angažovanosť (bezdomovec, závislosť, kriminalita,...)
- Inak neaktívna osoba (tvoria mladí ľudia, ktorí neuviedli dôvod svojho statusu, táto skupina pozostáva zo zmesi NEET, od tých najzraniteľnejších až po ťažko dosiahnuteľných, až po tých, ktorí sú privilegovaní alebo majú v úmysle ísť alternatívnou cestou, ako napríklad kariéra v hudbe alebo v umení)

2) **NEET - osoba evidovaná na ÚPSVaR, uchádzač o zamestnanie**

- Osoba vo veku od 15 do 29 rokov aktívne hľadajúca zamestnanie (evidovaná na ÚPSVaR), ktorá sa nezúčastňuje na vzdelávaní alebo odbornej príprave (podľa dĺžky nezamestnanosti/evidencie):
 - Krátkodobo nezamestnaná osoba (do 12 mesiacov)
 - Dlhodobo nezamestnaná osoba (12 a viac mesiacov)
 - Osoba z marginalizovanej rómskej komunity
 - Mladý dospelý po ukončení náhradnej starostlivosti (bývalí maloletí s nariadenou ústavnou starostlivosťou - Centier pre deti a rodiny, náhradnou osobnou starostlivosťou a pestúnskou starostlivosťou)
 - Osoba s predčasne ukončenou školskou dochádzkou
 - Absolventi stredných a vysokých škôl

- Osoba sociálne nezaradená do spoločnosti (bezdomovectvo, závislosti, kriminalita,...)

3) **Osoby ohrozené situáciou NEET**

Žiak ZŠ

- Žiaci z marginalizovanej rómskej komunity
- Žiaci zo sociálne a ekonomicky znevýhodneného prostredia
- Žiaci s nariadenou ústavnou alebo osobnou starostlivosťou
- Žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami
- Žiaci končiacich ročníkov
- Žiaci ohrození sociálno-patologickými javmi (drogovo závislí a iné závislosti, kriminalita a iné rizikové správanie)

Žiak SŠ

- Žiaci z marginalizovanej rómskej komunity
- Žiaci zo sociálne a ekonomicky znevýhodneného prostredia
- Žiaci s nariadenou ústavnou alebo osobnou starostlivosťou
- Žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami
- Žiaci končiacich ročníkov
- Žiaci ohrození sociálno-patologickými javmi (drogovo závislí a iné závislosti, kriminalita a iné rizikové správanie)

4) **Študent VŠ**

- Študent z marginalizovanej rómskej komunity
- Študent zo sociálne a ekonomicky znevýhodneného prostredia
- Študent s nariadenou ústavnou alebo osobnou starostlivosťou
- Študent demotivovaný, váhavý, neistý

5) **Migrant**

- Osoba do rokov, ktorá sa nachádza mimo územia štátu, ktorej je občanom alebo štátnym príslušníkom

Ku viacerých podskupinám definovaným vyššie neexistujú dostupné štatistické dáta, nakoľko nie sú buď v databázach spárované alebo sa o nich nevedie žiadna evidencia a teda ich identifikáciu by bolo možné opäť len učiť prostredníctvom reprezentatívneho prieskumu alebo výberových zisťovaní. Otázne sú tiež niektoré charakteristiky a kategórie, napríklad študent vysokej školy zo sociálne a ekonomicky znevýhodneného prostredia je definovaný ako ohrozená skupina, ale z našich skúseností a práce so študentstvom na vysokej škole sú práve títo mladí ľudia motivovaní k štúdiu a po ukončení VŠ štúdia sa v praxi uplatňujú. Rovnako by sme za skupiny ohrozené situáciou NEET automaticky nedefinovali všetkých žiakov a žiačky končiacich ročníkov na základných alebo stredných školách.

V druhej kapitole tejto časti sme sa rozhodli prezentovať údaje, ktoré sa vzťahujú k mladým ľuďom v situácii NEET alebo ohrozeným situáciou NEET, ktoré sme v čase spracovania analýzy získali z voľne dostupných databáz alebo na základe vyžiadaných údajov.

3.4.1. Mladí ľudia v situácii NEET v BBSK na základe údajov zo SODB 2021

V tejto kapitole prezentujeme základné údaje o cieľovej skupine mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov v Banskobystrickom samosprávnom kraji z hľadiska príslušnosti do dvoch skupín:

- **NEET – nezamestnaný mladý človek**, uchádzač o zamestnanie, ktorý je evidovaný na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny
- **NEET – neaktívny a neevidovaný mladý človek** (mladý človek v situácii NEET, ktorý nie je evidovaný na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny).

Štúdia uplatniteľnosti je jednou z posledných a komplexných štúdií, ktorá spracovala dáta zo SODB 2021 v zmysle identifikácie mladých ľudí v situácii NEET v slovenskej populácii mladých obyvateľov. Pri zaradení obyvateľov do dvoch základných skupín NEET ako skupiny znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie vychádzali z ich definovania Zákona č. 5/2004 o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Do skupiny **NEET – nezamestnaných uchádzačov o zamestnanie (UoZ)** boli zaradení mladí ľudia vo veku od 15 do 29 rokov, ktorí boli k 31.12.2020 nezamestnaní a evidovaní na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny²². Do skupiny **NEET - neaktívnych** boli započítané osoby vo veku od 15 do 29 rokov, ktoré nepracujú ani neštudujú na základnej, strednej alebo vysokej škole a zároveň pri sčítaní obyvateľov, domov a bytov uviedli svoju ekonomickú aktivitu ako „osoba v domácnosti“, alebo ako „nepracujúci dôchodca“ (v uvedenej vekovej kohorte ide o osoby na invalidnom dôchodku).

Pre utvorenie si celkového obrazu mladých ľudí v situácii NEET v rámci celoslovenského kontextu prezentujeme v tabuľke 3-28 dáta o počte a percentuálnom zastúpení cieľovej skupiny NEET v populácii mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov v rámci celého Slovenska a jeho krajov. Všetky dáta vychádzajú zo SODB 2021.

Tabuľka 3-28 Početnosť mladých ľudí v situácii NEET v Slovenskej republike a v jednotlivých krajoch vzhľadom na populáciu mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov

	Mladí ľudia v situácií NEET		NEET - UoZ		NEET - neaktívni		Populácia od 15 do 29 rokov N
	n	%	n	%	n	%	
Slovensko	175765	19,74%	56316	6,32%	119449	13,42%	890 411
Bratislavský	12587	13,68%	3631	3,95%	8956	9,74%	91980
Trnavský	13329	15,33%	3956	4,55%	9373	10,78%	86927
Trenčiansky	12919	14,60%	4158	4,70%	8761	9,90%	88461
Nitriansky	17308	16,56%	4733	4,53%	12575	12,03%	104498
Žilinský	18767	15,41%	6394	5,25%	12373	10,16%	121802
Banskobystrický	23694	23,34%	8406	8,28%	15612	15,38%	101537
Prešovský	38878	25,00%	14155	9,10%	24723	15,90%	155530
Košický	37959	27,18%	10883	7,79%	27076	19,38%	139676

Pozn.: % sú počítané z celej populácie Slovenska vo veku 15 - 29 rokov
Zdroj: vlastné spracovania podľa SODB 2021, <https://www.scitanie.sk/>

Ako sme už spomenuli, pri identifikácii mladých ľudí v situácii NEET a jej podskupinách sme vychádzali z metodiky, ktorú použili autori Štúdie uplatniteľnosti (2023) a spolu s nimi upozorňujeme, že aj keď dáta zo SODB sú najdetailnejšie dáta zbierané v Slovenskej republike, nemajú mladých ľudí v situácii NEET presne a detailne, keďže zber dát nebol zameraný na identifikáciu tejto cieľovej skupiny. Mladí ľudia vo veku od 15 do 29 rokov boli identifikovaní iba cez ich ekonomickú aktivitu a teda nepriamo.

Údaje v tabuľke 3-28 poukazujú na fakt, že v Slovenskej populácii mladých ľudí od 15 do 29 rokov tvorili v roku 2020 mladí ľudia v situácii NEET viac ako 19%, pričom 13% predstavovali

²² Podľa vysvetliviek k SODB 2021 nezamestnaný predstavuje osobu, ktorá je vedená na úrade práce, je bez práce, ale aktívne si hľadá prácu.

neaktívni NEET. V BBSK tvorili mladí ľudia v situácii NEET celkovo 23,34% a neaktívni NEET 15,38% populácie mladých ľudí v kraji. Po košickom a prešovskom kraji bol banskobystrický kraj tretím v poradí, čo sa týka početnosti mladých ľudí v situácii NEET na Slovensku.

Pre porovnanie podľa štatistiky Eurostatu, ktorú analyzujeme v kapitole 2.2. bol podiel mladých ľudí v situácii NEET 11,2%. Štatistiky Eurostatu, teda z pohľadu slovenských mladých ľudí v situácii NEET ponúkajú optimistickejšie číslo.

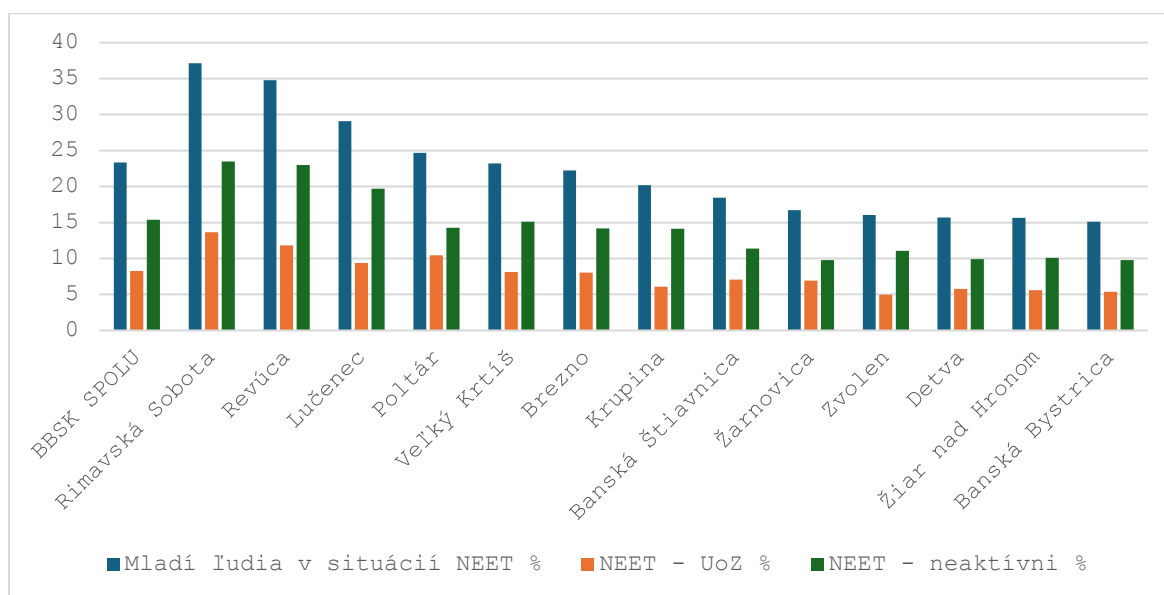
Okrem postavenia mladých ľudí v situácii NEET v rámci BBSK v kontexte Slovenska je vhodné pozrieť sa aj na dáta ohľadne samotného banskobystrického kraja a jeho okresov, miest a obcí a to z pohľadu jednak ich postavenia na Slovensku v nami sledovaných charakteristikách, ale aj akéhosi vnútrokrajového porovnania situácie mladých ľudí v situácii NEET. Prehľad prináša tabuľka 3-29, v ktorej sú zoradené okresy podľa zastúpenia mladých ľudí v situácii NEET a grafické zobrazenie je v grafe 3-2.

Tabuľka 3-29 Podiel mladých ľudí v situácii NEET BBSK – územná úroveň okresy (zoradení od najvyššieho podielu NEET)

	Mladí ľudia v situácii NEET		NEET - UoZ		NEET - neaktívni		Populácia od 15 do 29 rokov N
	n	%	n	%	n	%	
BBSK SPOLU	23694	23,34	8406	8,28	15612	15,38	101537
Rimavská Sobota	5356	37,14	1967	13,64	3389	23,50	14420
Revúca	2492	34,79	847	11,82	1645	22,97	7163
Lučenec	3437	29,10	1111	9,40	2326	19,69	11813
Poltár	845	24,69	357	10,43	488	14,26	3422
Veľký Krtíš	1622	23,23	567	8,12	1055	15,11	6982
Brezno	2203	22,22	798	8,05	1405	14,17	9913
Krupina	798	20,21	240	6,08	558	14,13	3949
Banská Štiavnica	460	18,46	176	7,06	284	11,40	2492
Žarnovica	684	16,72	284	6,94	400	9,78	4091
Zvolen	1637	16,03	506	4,96	1131	11,08	10209
Detva	784	15,69	289	5,78	495	9,91	4996
Žiar nad Hronom	1091	15,66	389	5,58	702	10,07	6968
Banská Bystrica	2285	15,11	810	5,36	1475	9,76	15119

Zdroj: vlastné spracovania podľa SODB 2021, <https://www.scitanie.sk/>

Graf 3-2 Podiel mladých ľudí v situácii NEET BBSK – územná úroveň okresy

Zdroj: vlastné spracovania podľa SODB 2021, <https://www.scitanie.sk/>

Z pohľadu populácie mladých ľudí v situácii NEET v banskobystrickom kraji obsadil prvé miesto okres Rimavská Sobota (UoZ 13,64%; Neaktívni: 23,50%; spolu 37,14%) a to v oboch podskupinách NEET. Na druhom mieste (rovnako v oboch podskupinách) je okres Revúca (UoZ 11,82%; Neaktívni: 22,97%, spolu: 34,79%). Na treťom mieste v podskupine NEET UoZ sa nachádza okres Poltár (10,43%) a v podskupine NEET neaktívni okres Lučenec (19,69%), ktorý má tretí najvyšší podiel mladých ľudí v situácii NEET celkovo.

Pri porovnaní percentuálneho zastúpenia podskupín mladých ľudí v situácii NEET drží okres Rimavská Sobota viacero prvenstiev:

- z pohľadu všetkých okresov Slovenska je okres Rimavská Sobota prvý v podskupine NEET UoZ s 13,64%;
- z pohľadu okresov BBSK je okres Rimavská Sobota prvý vo všetkých podskupinách (viď dáta vyššie);
- z pohľadu všetkých obcí BBSK obec Lipovec z okresu Rimavská Sobota prvá v podskupine NEET UoZ.

Podrobné zastúpenie mladých ľudí v situácii NEET na úroveň obcí uvádzame v Prílohe 2. Zaujímavým faktom je, že v 58 (11,24% z celkového počtu 516 obcí) obciach BBSK dosahujú počty mladých ľudí v situácii NEET 50% a viac, pričom v 4 obciach je podiel mladých ľudí v situácii NEET 80% a vyššie. Najvyššie percento mladých ľudí BBSK v situácii NEET má obec Dulovo (okres Rimavská Sobota), kde celkový podiel NEET tvorí 84,62%. Prvenstvo v podskupine NEET UoZ má obec Lipovec (okres Rimavská Sobota) so 40,91% a obec Ploské (okres Revúca) má v rámci obcí BBSK prvenstvo v podskupine NEET neaktívni (70,59%).

Ďalej považujeme za dôležité pozrieť sa bližšie aj na zloženie mladých ľudí v situácii NEET v banskobystrickom kraji z pohľadu pohlavia a vekových podskupín. Všetky dáta budeme vyhodnocovať v rámci percentuálneho vyčíslenia k populácii mladých ľudí v BBSK.

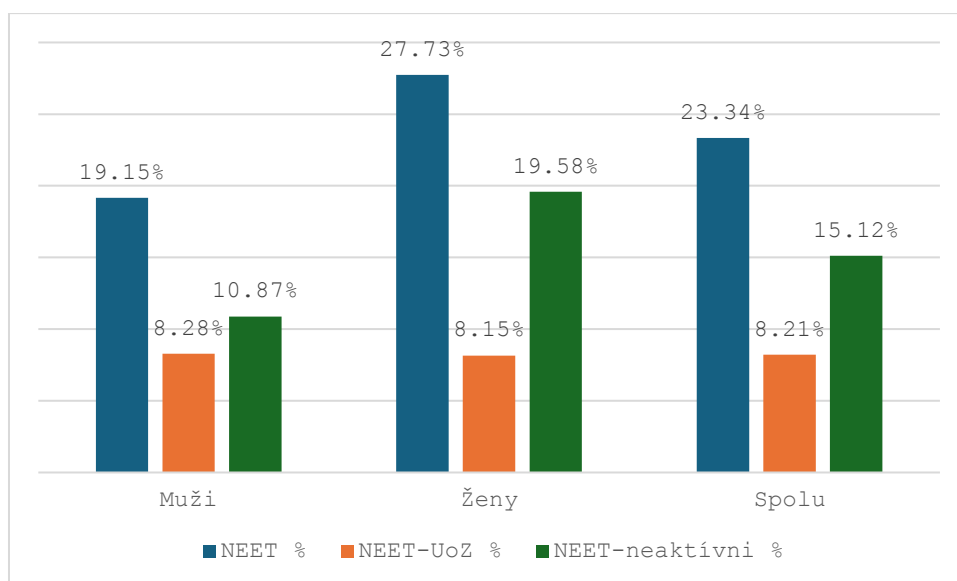
Tabuľka 3-30 a graf 3-3 prezentujú situáciu NEET z pohľadu ich zastúpenia v populácii mladých ľudí od 15 do 29 rokov v banskobystrickom kraji celkovo aj vzhľadom na zastúpenie mužov a žien v jednotlivých podskupinách NEET.

Tabuľka 3-30 Mladí ľudia BBSK v situácii NEET podľa pohlavia a podskupín NEET v populácii mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov v Banskobystrickom kraji

	NEET		NEET-UoZ		NEET-neaktívni		Populácia od 15 do 29 rokov (Banskobystrický kraj)
	n	%	n	%	n	%	N
Muži	9959	19,15%	4306	8,28%	5653	10,87%	52000
Ženy	13735	27,73%	4035	8,15%	9700	19,58%	49537
Spolu	23694	23,34%	8341	8,21%	15353	15,12%	101537

Zdroj: vlastné spracovanie podľa SODB 2021, <https://www.scitanie.sk/>

Graf 3-3 Mladí ľudia BBSK v situácii NEET podľa pohlavia a podskupín NEET v populácii mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov v Banskobystrickom kraji

Zdroj: vlastné spracovania podľa SODB 2021, <https://www.scitanie.sk/>

V banskobystrickom kraji tvoria ženy početnejšiu skupinu NEET a to najmä jej podskupinu NEET neaktívni mladí ľudia, kde ženy v populácii BBSK predstavujú 19,58%. Mužom patrí prevaha pri NEET UoZ s 8,28%, no v porovnaní so ženami ide o nepatrný rozdiel vzhľadom na celkovú populáciu mladých ľudí BBSK. Tento fakt kopíruje aj stav z celoslovenskej populácii NEET, kde v skupine NEET - UoZ mierne dominujú muži, v skupine NEET - neaktívni prevládajú ženy (Štúdiá uplatniteľnosti modelu centier práce s mládežou v BBSK, 2023, s. 13).

Tabuľky 3-31 až 3-33 prezentujú počty mladých ľudí v situácii NEET podľa jednotlivých vekových podskupín a vzhľadom na pohlavie. Percentuálny podiel bol opäť počítaný na príslušnú populáciu mladých ľudí v banskobystrickom kraji. Pre lepšiu prehľadnosť uvádzame extra tabuľku pre každú vekovú podskupinu.

Tabuľka 3-31 Mladí ľudia BBSK v situácii NEET podľa pohlavia a vekovej podskupiny 15 až 19 rokov v populácii mladých ľudí BBSK rovnakej vekovej podskupine

	NEET		NEET-UoZ		NEET-neaktívni		Populácia od 15 do 19 rokov (Banskobystrický kraj)
	n	%	n	%	n	%	N
Muži	1802	11,80	548	3,59%	1254	8,21%	15274
Ženy	1969	13,46	475	3,25%	1494	10,21%	14630
Spolu	3771	12,61	1023	3,42%	2748	9,19%	29904

Zdroj: vlastné spracovania podľa SODB 2021, <https://www.scitanie.sk/>

Vo vekovej podskupine 15 až 19 rokov výraznejšie dominujú ženy v podskupine NEET neaktívni s 10,21% podielom v populácii mladých ľudí BBSK rovnakého veku, v podskupine NEET UoZ mierne dominujú muži. Celkovo v tejto vekovej skupine dominujú neaktívni NEET v porovnaní s NEET evidovanými.

Tabuľka 3-32 Mladí ľudia BBSK v situácii NEET podľa pohlavia a vekovej podskupine 20 až 24 rokov v populácii mladých ľudí BBSK rovnakej vekovej podskupine

	NEET		NEET-UoZ		NEET-neaktívni		Populácia od 20 do 24 rokov (Banskobystrický kraj)
	n	%	n	%	n	%	N
Muži	4312	25,55	1843	10,92%	2469	14,63%	16879
Ženy	5580	34,98	1588	9,96%	3992	25,03%	15950
Spolu	9892	30,13	3431	10,45%	6461	19,68%	32829

Zdroj: vlastné spracovania podľa SODB 2021, <https://www.scitanie.sk/>

Vo vekovej podskupine 20 až 24 rokov došlo k prirodzenému zvýšeniu objemu mladých ľudí v situácii NEET, keďže mnoho mladých ľudí v tomto vekovom období ukončuje svoje vzdelanie a stávajú sa voľnými pre trh práce. Čo sa týka porovnania pohlaví, opakuje sa situácia, kedy ženy banskobystrického kraja dominujú výraznejšie v podskupine NEET neaktívni a pri NEET UoZ je rozdiel s príklonom vyššieho pomeru mužov v populácii, no opäť je percentuálne zastúpenie mužov a žien v ich populačnej vekovej podskupine iba mierny.

Tabuľka 3-33 Mladí ľudia BBSK v situácii NEET podľa pohlavia a vekovej podskupine 25 až 29 rokov v populácii mladých ľudí BBSK rovnakej vekovej podskupine

	NEET		NEET-UoZ		NEET-neaktívni		Populácia od 25 do 29 rokov (Banskobystrický kraj)
	n	%	n	%	n	%	N
Muži	3845	19,37	1915	9,65%	1930	9,72%	19847
Ženy	6186	32,63	1972	10,40%	4214	22,23%	18957
Spolu	10031	25,85	3887	10,02%	6144	15,83%	38804

Zdroj: vlastné spracovania podľa SODB 2021, <https://www.scitanie.sk/>

Rovnaká situácia s pomerom žien a mužov v situácii NEET neaktívni nastala aj vo vekovej podskupine 25 až 29 rokov. Tu už však ženy prevažujú v oboch podskupinách NEET, aj keď v NEET UoZ ide iba o miernu prevahu, no v podskupine NEET neaktívni už ide o väčší nepomer medzi mužmi (9,72%) a ženami (22,23%).

Celkovo môžeme konštatovať na základe dát získaných zo SODB 2021, že v banskobystrickom kraji je medzi mladými ľuďmi v situácii NEET vyšší počet žien ako mužov a výrazne dominujú predovšetkým v podskupine NEET neaktívni. Podobné zistenia sú aj v situácii na Slovensku, ktorá analyzujeme v kapitole 2.2.

Pri zadelovaní a vyhľadávaní mladých ľudí v situácii NEET v týchto rizikových skupinách sme vychádzali z rovnakej metodiky, ktorú použili autori Štúdie uplatniteľnosti modelu centier práce s mládežou v BBSK (2023, s.15):

- **„osamelé dospelé osoby starajúce sa o nezaopatrené dieťa/deti v domácnosti.** Za osamelé osoby starajúce sa o jednu alebo viac odkázaných osôb považujeme len tých, ktorí sú zaradení medzi NEET - neaktívni a ktorí sa starajú o jedno alebo viac nezaopatrených detí. Starostlivosť o deti je jedinou podmienkou pre zaradenie do tejto skupiny, keďže údaje o iných osobách v starostlivosti nie sú v potrebnej štruktúre k dispozícii.
- **osoby so zdravotným postihnutím.** Ide o neaktívnych NEET so zdravotným postihnutím. Do tejto skupiny zaraďujeme osoby, ktoré v danej vekovej skupine od 15 do 29 rokov poberajú dôchodok (invalidný).
- **osoby s dosiahnutým vzdelaním nižším ako stredné odborné vzdelanie.**
- **štátni príslušníci tretích krajín.** Do skupiny vzhľadom na disponibilné údaje zaraďujeme štátnych príslušníkov tretích krajín, všetkých mladých ľudí, ktorí sú NEET a zároveň nie sú štátnymi príslušníkmi jednej z týchto krajín: Slovensko, Česká republika, Maďarsko, Poľsko, Chorvátsko, Rumunsko, Bulharsko, Rakúsko, Nemecko, Taliansko a Francúzsko.“

V prípade uvedených špecifických skupín mladých ľudí v situácii NEET môžu byť niektorí obyvatelia zaradení naraz vo viacerých kategóriách, keďže ide o výsledky štyroch samostatných extrakcií z databázy.

Prehľad počtu a podielu spomenutých špecifických rizikových skupín mladých ľudí vo veku 15 až 29 rokov prezentujeme súhrnne v tabuľke 3-34, kde uvádzame počty týchto špecifických rizikových skupín v banskobystrickom kraji a pre porovnanie celkovo na Slovensku, pričom percentuálny výpočet sme uskutočnili na základe príslušnej populácie buď za populáciu banskobystrických mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov alebo za populáciu mladých ľudí v rovnakom veku za Slovensko.

Tabuľka 3-34 Mladí ľudia vo veku od 15 do 29 rokov vybraných rizikových skupín NEET v banskobystričkom kraji a na Slovensku

		Muži		Ženy		Spolu	
		<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Osamelé dospelé osoby starajúce sa o nezaopatrené dieťa/deti v domácnosti	BBSK	33	0,06	2420	4,89	2453	2,42
	SK	249	0,05	17996	4,14	18245	2,05
Osoby so zdravotným postihnutím*	BBSK	790	1,52	546	1,10	1336	1,32
	SK	6835	1,50	4672	1,08	11507	1,29
Osoby s dosiahnutým vzdelaním nižším ako stredné odborné vzdelanie	BBSK	2734	5,26	3830	7,73	6564	6,46
	SK	17215	3,78	24727	5,69	41942	4,71
Štátni príslušníci tretích krajín**	BBSK	11	0,02	37	0,07	48	0,05
	SK	172	0,04	381	0,09	553	0,06

Pozn.: % predstavuje podiel na príslušnej populácii vo veku 15-29 rokov na základe pohlavia a územného celku (BBSK alebo Slovensko)

* Ide o aproximáciu prostredníctvom statusu dôchodcu v uvedenej vekovej kohorte

** Ide o osoby so štátnou príslušnosťou inou ako Slovenská, Česká, Maďarská, Poľská, Rakúska, Rumunská, Bulharská, Chorvátska, Nemecká, Francúzska, Talianska a Španielska (ostatné krajiny EÚ nie je možné na základe uvedenej kategorizácie údajov vylúčiť). Osoby s udeleným azylom alebo doplnkovou ochranou nie je možné špecificky identifikovať. (Štúdia uplatniteľnosti, 2023, s.16)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa SODB 2021 a Štúdia uplatniteľnosti (2023)

Tak, ako v prípade ostatných NEET v rámci banskobystričského kraja, aj v prípade špecifických rizikových skupín sú v troch zo štyroch nami sledovaných skupinách dominantnejšie v počtoch ženy, konkrétne ide o rizikové skupiny osamelých dospelých osôb starajúcich sa o nezaopatrené dieťa / deti v domácnosti, osoby s dosiahnutým vzdelaním nižším ako stredné odborné vzdelanie a štátne príslušníčky tretích krajín. Muži dominujú (aj keď nie výrazne) v rizikovej skupine osôb so zdravotným postihnutím. Z hľadiska celkového pohľadu mladých ľudí vo veku 15 až 29 rokov medzi rizikovými skupinami výraznejšie dominuje skupina osôb s dosiahnutým vzdelaním nižším ako stredné odborné vzdelanie.

Tabuľky 3-35, 3-36 a 3-37 uvádzajú podiel a početnosť mladých ľudí vo vybraných rizikových skupinách v členení na okresy BBSK.

Tabuľka 3-35 Mladí ľudia vo veku od 15 do 29 rokov podskupina NEET osamelé osoby starajúce sa o nezaopatrené deti/dieťa v domácnosti

	Muži		Ženy		Spolu	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Banská	1	0,01	147	1,95	148	0,98
Banská	1	0,08	49	4,07	50	2,01
Brezno	3	0,06	217	4,52	220	2,22
Detva	1	0,04	83	3,43	84	1,68
Krupina	0	0,00	98	5,09	98	2,48
Lučenec	5	0,08	376	6,47	381	3,23
Poltár	1	0,06	77	4,74	78	2,28
Revúca	5	0,13	300	8,83	305	4,26
Rimavská	13	0,18	537	7,61	550	3,81
Veľký Krtíš	1	0,03	178	5,26	179	2,56
Zvolen	1	0,02	151	3,03	152	1,49
Žarnovica	0	0,00	70	3,62	70	1,71
Žiar nad Hronom	1	0,03	137	3,96	138	1,98

Zdroj: spracované podľa Štúdia uplatniteľnosti modelu centier práce s mládežou v BBSK (2023)

Tabuľka 3-36 Mladí ľudia vo veku od 15 do 29 rokov podskupina NEET osoby so zdravotným postihnutím

	Muži		Ženy		Spolu	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Banská	73	0,64	48	0,96	121	0,80
Banská	18	1,41	17	1,40	35	1,40
Brezno	89	0,90	43	1,74	132	1,33
Detva	55	1,32	32	2,14	87	1,74
Krupina	44	1,30	25	2,17	69	1,75
Lučenec	100	1,07	62	1,67	162	1,37
Poltár	16	1,60	26	0,89	42	1,23
Revúca	43	0,82	28	1,14	71	0,99
Rimavská	113	1,09	77	1,53	190	1,32
Veľký Krtíš	51	1,71	58	1,42	109	1,56
Zvolen	76	0,98	49	1,45	125	1,22
Žarnovica	38	1,40	27	1,76	65	1,59
Žiar nad Hronom	74	1,56	54	2,11	128	1,84

Zdroj: spracované podľa Štúdia uplatniteľnosti modelu centier práce s mládežou v BBSK (2023)

Tabuľka 3-37 Mladí ľudia vo veku od 15 do 29 rokov podskupina NEET osoby s nižším ako stredné odborné vzdelanie

	<i>n</i>	%
Banská	151	1,00
Banská	33	1,32
Brezno	446	4,50
Detva	55	1,10
Krupina	116	2,94
Lučenec	722	6,11
Poltár	116	3,39
Revúca	588	8,21
Rimavská	1347	9,34
Veľký Krtíš	275	3,94
Zvolen	165	1,62
Žarnovica	46	1,12
Žiar nad	137	1,97

Zdroj: spracované podľa Štúdia uplatniteľnosti modelu centier práce s mládežou v BBSK (2023)

Ako dokumentujú tabuľky, aj v prípade jednotlivých skupín nachádzame rozdiely medzi okresmi a tieto rozdiely v podstate kopírujú rozdiely v okresoch v podiele mladých ľudí v situácii NEET celkovo. Kým však pri skupine NEET mladých ľudí - osoby so zdravotným postihnutím rozdiely nie sú výrazné, v prípade osamelých osoby starajúce sa o nezaopatrené deti/dieťa v domácnosti sa ich podiel v okresoch pohybuje od 0,98% v okrese Banská Bystrica až po 4,26% v okrese Revúca. Ešte výraznejšie sú rozdiely medzi okresmi v prípade mladých ľudí s dosiahnutým vzdelaním nižším ako stredné odborné vzdelanie. V prípade okresu Banská Bystrica je podiel tejto skupiny NEET na celkovej populácii mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov len 1% a v okrese Rimavská Sobota je to 9,34% a okrese Revúca 8,21%.

3.4.2. Mladí ľudia v situácii NEET v BBSK a ohrození situáciou NEET na základe iných dostupných zdrojov

Ako uvádzame v úvode tejto časti, k situácii mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET je potrebné identifikovať aj dáta, ktoré bude možné sledovať medziročne a budú indikátormi, ktoré bude možné ľahko sledovať vo vzťahu k tejto skupine mladých ľudí aj v budúcnosti.

Prvým údajom sú údaje o počte evidovaných nezamestnaných mladých ľudí v kraji zo štatistík Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny. Tento údaj v podstate poskytuje analogické údaje ako údaje zo sčítania obyvateľov domov a bytov o nezamestnaných mladých ľuďoch. Ako dokumentuje tabuľka 3-38, rozdiel v dátach uvádzaných v rámci sčítania obyvateľov domov a bytov a evidencie ústredia sú len minimálne.

Tabuľka 3-38 Porovnanie dát o mladých ľuďoch UoZ vo veku od 15 do 29 rokov v BBSK k decembru 2020 podľa zdroja dát

	UPSVAR		SODB 2021		Populácia od 15 do 29 rokov
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>N</i>
BBSK	8318	8,19	8406	8,28	101537
Banská Bystrica	800	5,29	814	5,38	15119
Banská Štiavnica	166	6,66	177	7,10	2492
Brezno	806	8,13	805	8,12	9913
Detva	284	5,68	290	5,80	4996
Krupina	239	6,05	241	6,10	3949
Lučenec	1091	9,24	1122	9,50	11813
Poltár	355	10,37	359	10,49	3422
Revúca	815	11,38	855	11,94	7163
Rimavská Sobota	1971	13,67	1977	13,71	14420
Veľký Krtíš	616	8,82	575	8,24	6982
Zvolen	480	4,70	512	5,02	10209
Žarnovica	294	7,19	287	7,02	4091
Žiar nad Hronom	401	5,75	392	5,63	6968

Zdroj: vlastné spracovanie podľa UPSVAR 2020 > ÚPSVaR (gov.sk) a SODB2021 <https://www.scitanie.sk/>

Údaje o nezamestnaných mladých ľuďoch v kraji sme predstavili v kapitole 3.1 a to v členení podľa pohlavia aj podľa vekových skupín. V tomto prípade porovnáme údaje za okresy v rokoch 2020 a 2023, aby sme videli trend v tejto oblasti. V rokoch 2020 a 2023 medzi okresy s najvyššiu mierou evidovanej nezamestnanosti mladých ľudí patrili v poradí: Rimavská Sobota, Revúca, Poltár, Lučenec a Veľký Krtíš. V prípade rozdielov medzi rokmi 2020 a 2023 vidíme väčší rozdiel v okrese Veľký Krtíš (pokles o 3,22%) a v okrese Brezno (pokles o 3,03%).

Tabuľka 3-39 Podiel evidovaných nezamestnaných – uchádzačov o zamestnanie porovnanie v roku 2020 a 2023

	2020	2023	Rozdiel percentuálneho bodu
BBSK	8,2%	6,6%	1,59%
Banská Bystrica	5,3%	3,7%	1,59%
Banská Štiavnica	6,7%	5,2%	1,46%
Brezno	8,1%	5,1%	3,03%
Detva	5,7%	3,9%	1,78%
Krupina	6,1%	4,9%	1,15%
Lučenec	9,2%	7,8%	1,44%
Poltár	10,4%	8,7%	1,67%
Revúca	11,4%	10,1%	1,28%
Rimavská Sobota	13,7%	12,5%	1,17%
Veľký Krtíš	8,8%	5,6%	3,22%
Zvolen	4,7%	3,7%	1,00%
Žarnovica	7,2%	5,0%	2,19%
Žiar nad Hronom	5,8%	4,0%	1,75%

Zdroj: vlastné spracovanie podľa [2020 > ÚPSVaR \(gov.sk\)](https://www.upsvar.gov.sk/)

Evidovaných nezamestnaných je možné ďalej členiť podľa rodu a podľa jednotlivých vekových skupín, opäť na úroveň okresov v prípade počtu uchádzačov aj na úroveň obcí. Informácie sú v Prílohe.

V rámci evidovaných nezamestnaných mladých ľudí (vo veku od 15 do 29 rokov)²³ je potom možné sledovať dáta za tieto podskupiny:

- mladiství (mladí ľudia vo veku 14 až 18 rokov) – voľne dostupné dáta
- absolventi školy (občan mladší ako 26 rokov veku, ktorý ukončil príslušným stupňom vzdelania sústavnú prípravu na povolanie v dennej forme štúdia pred menej ako dvomi rokmi a od jej ukončenia nemal pravidelne platené zamestnanie) – voľne dostupné dáta
- občania, ktorí dosiahli vzdelanie nižšie ako stredné odborné vzdelanie podľa osobitného predpisu – dáta na vyžiadanie z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny
- občania, ktorí v období najmenej 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie nemali pravidelne platené zamestnanie a nevykonávali alebo neprevádzkovali samostatnú zárobkovú činnosť dlhšie ako 6 po sebe nasledujúcich mesiacov – dáta na vyžiadanie z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny
- občania, ktorí žijú ako osamelé dospelé osoby s jednou alebo viacerými osobami odkázanými na ich starostlivosť alebo starajúci sa aspoň o jedno dieťa pred skončením povinnej školskej dochádzky – dáta na vyžiadanie z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny
- občania so zdravotným postihnutím – dáta na vyžiadanie z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny
- občania, ktorí ukončili poberanie materského alebo poberanie rodičovského príspevku menej ako dva roky pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie a ktorí počas poberania materského alebo počas poberania rodičovského príspevku nemali príjem zo zárobkovej činnosti zamestnanca a zo samostatnej zárobkovej činnosti - dáta na vyžiadanie z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny

²³ Dáta sú voľne dostupné väčšinou len za celú populáciu

Mladiství (mladí ľudia vo veku 14 až 18 rokov) evidovaní nezamestnaní

Údaje o nezamestnaných mladistvých, teda osobách vo veku od 14 do 18 rokov z hľadiska vzdelania v jednotlivých okresoch uvádza tabuľka 3-40. Ako dokumentujú údaje, najviac problematickými sú v tomto prípade okres Rimavská Sobota, Lučenec, Brezno a Revúca. V okrese Banská Štiavnica na druhej strane nebol k 31.12.2023 evidovaný mladistvý uchádzač o zamestnanie.

Tabuľka 3-40 Mladiství evidovaní nezamestnaní v okresoch BBSK podľa ukončeného vzdelania

	Spolu	s neukončenou ZŠ	s ukončenou ZŠ	po skončení SŠ
BBSK	165	27	121	17
Banská Bystrica	5	0	4	1
Banská Štiavnica	0	0	0	0
Brezno	19	1	15	3
Detva	1	0	1	0
Krupina	8	1	7	0
Lučenec	37	13	20	4
Poltár	5	0	4	1
Revúca	16	0	13	3
Rimavská Sobota	50	9	38	3
Veľký Krtíš	6	0	4	2
Zvolen	3	1	2	0
Žarnovica	2	0	2	0
Žiar nad Hronom	13	2	11	0

Zdroj: vlastné spracovanie podľa [2020 > ÚPSVaR \(gov.sk\)](https://www.upsvar.gov.sk/), dáta sú k 31.12.2023

Evidovaní nezamestnaní absolventi školy

Za absolventa školy sa považuje občan mladší ako 26 rokov veku, ktorý ukončil príslušným stupňom vzdelania sústavnú prípravu na povolanie v dennej forme štúdia pred menej ako dvomi rokmi a od jej ukončenia nemal pravidelne platené zamestnanie. Ako dokumentuje tabuľka 3-41, medzi nezamestnanými absolventmi škôl je výrazne vyšší počet absolventov stredných ako vysokých škôl, čo kopíruje aj rozloženie mladých ľudí v situácii NEET z hľadiska vzdelania. Na vyššom počte nezamestnaných absolventov v okresoch Banská Bystrica a Zvolen sa podieľajú vo vyššom počte absolventi vysokých škôl v porovnaní s inými okresmi. Celkovo medzi nezamestnanými absolventmi mierne prevažujú v BBSK muži, ale v niektorých okresoch je situácia opačná, rozdiely však nie sú významné.

Tabuľka 3-41 Evidovaní nezamestnaní absolventi v okresoch BBSK

	spolu	VŠ	SŠ	ženy	muži	UoZ vo vekovej skupine 15-29 rokov	
						n	%
BBSK	989	142	847	452	537	6190	16,0
Banská Bystrica	115	27	88	51	64	506	22,7
Banská Štiavnica	27	1	26	10	17	118	22,9
Brezno	73	11	62	27	46	460	15,9
Detva	49	13	36	20	29	173	28,3
Krupina	34	5	29	19	15	176	19,3
Lučenec	124	9	115	54	70	870	14,3
Poltár	46	6	40	23	23	278	16,5
Revúca	69	5	64	35	34	701	9,8
Rimavská Sobota	158	14	144	66	92	1764	9,0
Veľký Krtíš	86	10	76	39	47	352	24,4
Zvolen	109	23	86	55	54	350	31,1
Žarnovica	40	7	33	21	19	187	21,4
Žiar nad Hronom	59	11	48	32	27	255	23,1

Zdroj: vlastné spracovanie podľa [2020 > ÚPSVaR \(gov.sk\)](https://www.upsvar.gov.sk/), dáta sú k 31.12.2023

Evidovaní nezamestnaní mladí ľudia, ktorí dosiahli vzdelanie nižšie ako stredné odborné vzdelanie

Ako dokumentuje tabuľka 3-42, medzi evidovanými nezamestnanými mladými ľuďmi vo veku 15 až 29 rokov bolo v celom kraji 2729 takých, ktorí dosiahli vzdelanie nižšie ako stredné odborné. Je to 44% z celkového počtu evidovaných nezamestnaných mladých ľudí. Najviac evidovaných nezamestnaných mladých ľudí pritom bolo v okrese Rimavská Sobota (až 42,1%) z celkového počtu evidovaných nezamestnaných s nižším ako stredným odborným vzdelaním. S vyššími počtami tejto skupiny sú aj okresy Revúca a Lučenec. Rizikovým faktorom nezamestnanosti mladých ľudí je podľa týchto údajov nízke vzdelanie.

Tabuľka 3-42 Evidovaní nezamestnaní mladí ľudia, ktorí dosiahli vzdelanie nižšie ako stredné odborné vzdelanie podľa osobitného predpisu

	<i>muži</i>		<i>ženy</i>		<i>spolu</i>
	N	%	N	%	N
BBSK	1314	48,15%	1415	51,85%	2729
Banská Bystrica	46	56,10%	36	43,90%	82
Banská Štiavnica	16	72,73%	6	27,27%	22
Brezno	104	50,00%	104	50,00%	208
Detva	17	44,74%	21	55,26%	38
Krupina	24	45,28%	29	54,72%	53
Lučenec	184	42,79%	246	57,21%	430
Poltár	51	57,30%	38	42,70%	89
Revúca	185	44,79%	228	55,21%	413
Rimavská Sobota	573	49,91%	575	50,09%	1148
Veľký Krtíš	48	46,15%	56	53,85%	104
Zvolen	25	56,82%	19	43,18%	44
Žarnovica	17	44,74%	21	55,26%	38
Žiar nad Hronom	24	40,00%	36	60,00%	60

Zdroj: dáta boli poskytnuté z UPSVAR na vyžiadanie autoriek štúdie, sú k dátumu 31.12.2023

Evidovaní nezamestnaní, ktorí v období najmenej 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie nemali pravidelne platené zamestnanie a nevykonávali alebo neprevádzkovali samostatnú zárobkovú činnosť dlhšie ako 6 po sebe nasledujúcich mesiacov

Ako dokumentuje tabuľka 3-43 v BBSK bolo k 31.12.2023 až 4548 evidovaných mladých ľudí, ktorí v období najmenej 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie nemali pravidelne platené zamestnanie a nevykonávali alebo neprevádzkovali samostatnú zárobkovú činnosť dlhšie ako 6 po sebe nasledujúcich mesiacov. Z celkového počtu evidovaných mladých ľudí vo vekovej skupine 15 až 29 ročných je to až 73%. z údajov je zrejmé, že ide vo vysokej miere o opakovanú nezamestnanosť. Opäť okres s najvyšším podielom a počtom ľudí v tejto špecifickej kategórii nezamestnaných je okres Rimavská Sobota, medzi okresy s vyšším výskytom patria aj okresy Lučenec a Revúca.

Tabuľka 3-43 Evidovaní nezamestnaní, ktorí v období najmenej 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie nemali pravidelne platené zamestnanie a nevykonávali alebo neprevádzkovali samostatnú zárobkovú činnosť dlhšie ako 6 po sebe nasledujúcich mesiacov

	muži		ženy		spolu
BBSK SPOLU	2224	48,90%	2324	51,10%	4548
Banská Bystrica	181	55,69%	144	44,31%	325
Banská Štiavnica	53	63,86%	30	36,14%	83
Brezno	168	50,60%	164	49,40%	332
Detva	61	51,69%	57	48,31%	118
Krupina	45	39,82%	68	60,18%	113
Lučenec	303	46,33%	351	53,67%	654
Poltár	95	52,20%	87	47,80%	182
Revúca	230	42,51%	311	57,49%	541
Rimavská Sobota	723	50,28%	715	49,72%	1438
Veľký Krtíš	126	51,01%	121	48,99%	247
Zvolen	124	53,22%	109	46,78%	233
Žarnovica	49	40,16%	73	59,84%	122
Žiar nad Hronom	66	41,25%	94	58,75%	160

Zdroj: dáta boli poskytnuté z UPSVAR na vyžiadanie autoriek štúdie, sú k dátumu 31.12.2023

Evidovaní nezamestnaní, ktorí žijú ako osamelé dospelé osoby s jednou alebo viacerými osobami odkázanými na ich starostlivosť alebo starajúci sa aspoň o jedno dieťa pred skončením povinnej školskej dochádzky

Medzi nezamestnanými mladými ľuďmi vo veku od 15 do 29 rokov bolo k 31.12.2023 v BBSK 31 takých, ktorí žijú ako osamelé dospelé osoby s jednou alebo viacerými osobami odkázanými na ich starostlivosť alebo starajúci sa aspoň o jedno dieťa pred skončením povinnej školskej dochádzky. Z nich je 30 žien a 1 muž. Najviac ich je pritom opäť v okrese Rimavská Sobota. Starostlivosť o blízke osoby je v tomto prípade bariérou zamestnania sa žien.

Tabuľka 3-44 Evidovaní nezamestnaní , ktorí žijú ako osamelé dospelé osoby s jednou alebo viacerými osobami odkázanými na ich starostlivosť alebo starajúci sa aspoň o jedno dieťa pred skončením povinnej školskej dochádzky

	muži		ženy		spolu
BBSK	1	3,23%	30	96,77%	31
Banská Bystrica	0	0,00%	2	100,00%	2
Banská Štiavnica	0	0,00%	1	100,00%	1
Brezno	0	0,00%	1	100,00%	1
Detva	0	0,00%	5	100,00%	5
Krupina	0	0,00%	1	100,00%	1
Lučenec	0	0,00%	2	100,00%	2
Poltár	0	0,00%	0	0,00%	0
Revúca	0	0,00%	4	100,00%	4
Rimavská Sobota	1	10,00%	9	90,00%	10
Veľký Krtíš	0	0,00%	0	0,00%	0
Zvolen	0	0,00%	1	100,00%	1
Žarnovica	0	0,00%	3	100,00%	3
Žiar nad Hronom	0	0,00%	1	100,00%	1

Zdroj: dáta boli poskytnuté z UPSVAR na vyžiadanie autoriek štúdie, sú k dátumu 31.12.2023

Evidované nezamestnané osoby so zdravotným postihnutím

K 31.12.2023 bolo v evidencii 37 mladých ľudí so zdravotným postihnutím v BBSK, ich rodové zastúpenie bolo približne rovnaké a najvyšší počet bol v tejto skupine v okrese Rimavská Sobota a Banská Bystrica. Podiel tejto skupiny na skupine nezamestnaných mladých ľudí bol 0,04% v celom kraji.

Tabuľka 3-45 Evidované nezamestnané osoby so zdravotným postihnutím - podľa § 9 ods. 1 písm. a) zákona č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti

	muži		ženy		spolu
	n	%	n	%	N
BBSK	19	51,4	18	48,6	37
Banská Bystrica	4	57,1	3	42,9	7
Banská Štiavnica	1	50	1	50	2
Brezno	2	100	0	0	2
Detva	1	33,3	2	66,7	3
Krupina	0	0	0	0	0
Lučenec	1	25	3	75	4
Poltár	0	0	0	0	0
Revúca	1	50	1	50	2
Rimavská Sobota	6	66,7	3	33,3	9
Veľký Krtíš	2	40	3	60	5
Zvolen	0	0	0	0	0
Žarnovica	0	0	1	100	1
Žiar nad Hronom	1	50	1	50	2

Zdroj: dáta boli poskytnuté z UPSVAR na vyžiadanie autoriek štúdie, sú k dátumu 31.12.2023

Evidovaní nezamestnaní, ktorí ukončili poberanie materského alebo poberanie rodičovského príspevku menej ako dva roky pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie a ktorí počas poberania materského alebo počas poberania rodičovského príspevku nemali príjem zo zárobkovej činnosti zamestnanca a zo samostatnej zárobkovej činnosti

Ako dokumentuje tabuľka 3-46, z celkového počtu nezamestnaných mladých ľudí bolo 237 takých, ktorí ukončili poberanie materského alebo poberanie rodičovského príspevku menej ako dva roky pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie a ktorí počas poberania materského alebo počas poberania rodičovského príspevku nemali príjem zo zárobkovej činnosti zamestnanca a zo samostatnej zárobkovej činnosti. Opäť ide teda o osoby, ktoré sa starali alebo starajú o nezaopatrené deti. Z tohto počtu bolo 231 žien, čo je 97%. Výrazne vysoký podiel je v tomto prípade v okrese Rimavská Sobota, kde je až 172 mladých ľudí v tejto skupine evidovaných nezamestnaných.

Tabuľka 3-46 Evidovaní nezamestnaní, ktorí ukončili poberanie materského alebo poberanie rodičovského príspevku menej ako dva roky pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie a ktorí počas poberania materského alebo počas poberania rodičovského príspevku nemali príjem zo zárobkovej činnosti zamestnanca a zo samostatnej zárobkovej činnosti

	muži		ženy		spolu
BBSK	6	2,53%	231	97,47%	237
Banská Bystrica	0		0		0
Banská Štiavnica	0	0,00%	1	100,00%	1
Brezno	0		0		0
Detva	0	0,00%	4	100,00%	4
Krupina	0	0,00%	4	100,00%	4
Lučenec	0	0,00%	12	100,00%	12
Poltár	0		0		0
Revúca	1	3,13%	31	96,88%	32
Rimavská Sobota	5	2,91%	167	97,09%	172
Veľký Krtíš	0		0		0
Zvolen	0	0,00%	3	100,00%	3
Žarnovica	0	0,00%	1	100,00%	1
Žiar nad Hronom	0	0,00%	8	100,00%	8

Zdroj: dáta boli poskytnuté z UPSVAR na vyžiadanie autoriek štúdie, sú k dátumu 31.12.2023

Údaje mladých ľudí v situácii NEET, ktorí nie sú evidovaní na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny, nie je zo štatistík možné získať. Tieto osoby totiž nie sú nikde evidované. Ako uvádzame vyššie, databáza Eurostatu neposkytuje údaje za BBSK a sčítanie obyvateľov sa realizuje raz za 10 rokov. Prístupné sú údaje o vybraných skupinách mladých ľudí, ktorí sú ohrození situáciou NEET.

Dôležitým údajom o ohrozených skupinách sú mladí ľudia, ktorí ukončili predčasne dochádzku, podrobné informácie o tejto skupine sú v kapitole 3.1.1.

Žiaci so špeciálnymi vzdelávacími potrebami a žiaci na špeciálnych základných a stredných školách

Z ďalších indikátorov, ktoré je možné dohľadať, sú žiaci so špeciálnymi vzdelávacími potrebami a žiaci na špeciálnych základných a stredných školách. Údaje k 15.9.2023 prináša Štatistická ročenka školstva.

Ako dokumentuje tabuľka 3-47, v BBSK bolo k 15.9.2023 zapísaných na 52 špeciálnych školách 3854 žiakov a žiačok, z toho bolo 43,8% žien a 56,2 mužov.

Tabuľka 3-47 Žiaci špeciálnych škôl v BBSK podľa pohlavia

	Spolu	Ženy	Muži
Štátne			
Základné a špeciálne základné	3183	1412	1771
Stredné odborné školy	101	28	73
Odborné učilištia	383	172	211
Praktické školy	105	51	54
Spolu	3772	1663	2109
Súkromné			
Základné a špeciálne základné	51	10	41
Praktické školy	11	3	8
Spolu	62	13	49
Čirkevné			
Základné a špeciálne základné	20	11	9
SPOLU	3854	1687	2167

Zdroj: vlastné spracovanie zo štatistickej ročenky školstva: https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statisticka-rocenka-publikacia/statisticka-rocenka-suhrnne-tabulky.html?page_id=9603, údaje sú k 15.9.2023

Z hľadiska ŠVVP prevládali na špeciálnych stredných školách žiaci s mentálnym postihnutím.

Tabuľka 3-48 Žiaci v špeciálnych stredných školách v BBSK podľa druhu ŠVVP

	s postihnutím						poruchy správania	
	sluchu		mentálnym		telesným		spolu	ženy
	spolu	ženy	spolu	ženy	spolu	ženy		
Štátne školy	63	28	460	207	28	16	38	0
Súkromné	0	0	11	3	0	0	0	0
Spolu	63	28	471	210	28	16	38	0

Zdroj: vlastné spracovanie zo štatistickej ročenky školstva: https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statistica-rocenka-publikacia/statistica-rocenka-suhrnne-tabulky.html?page_id=9603, údaje sú k 15.9.2023

Samostatným údajom sú dáta o integrácii žiakov so ŠVVP podľa druhu ŠVPP a informácie o individuálne integrovaných žiakoch zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Tabuľka 3-49 Počet individuálne integrovaných žiakov v BBSK zo sociálne znevýhodneného prostredia

	SPOLU	Ženy	Podiel žien
Štátne školy v BBSK	3991	2002	50,2%
Materské školy	839	404	48,2%
Základné školy	12798	6304	49,3%
Gymnázia a SŠŠ	16	5	31,3%
Stredné odborné školy	301	94	31,2%
Súkromné školy v BBSK	148	73	49,3%
Materské školy	0	0	0,0%
Základné školy	0	0	0,0%
Gymnázia a SŠŠ	0	0	0,0%
Konzervatóriá	0	0	0,0%
Stredné odborné školy	72	36	50,0%
Cirkevné školy v BBSK	45	20	44,4%
Materské školy	66	30	45,5%
Základné školy	227	110	48,5%
Gymnázia a SŠŠ	0	0	0,0%
Stredné odborné školy	0	0	0,0%
BBSK	4184	2095	50,1%

Zdroj: vlastné spracovanie zo štatistickej ročenky školstva: https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statistica-rocenka-publikacia/statistica-rocenka-suhrnne-tabulky.html?page_id=9603, údaje sú k 15.9.2023

Tabuľka 3-50 Školská integrácia detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, deti a žiaci zo SZP

	CELKOVO		Syndróm autizmu		Mentálne postihnutie		Sluchové postihnutie		Zrakové postihnutie		Narušená komunik. schopnosť		Telesné postihnutie		Poruchy správania		Vývinové poruchy učenia		intelektovo nadaní		iné	
	spolu	diev.	spolu	diev.	spolu	diev.	spolu	diev.	spolu	diev.	spolu	diev.	spolu	diev.	spolu	diev.	spolu	diev.	spolu	diev.	spolu	diev.
Štátne školy	5935	1988	252	35	652	305	63	22	61	23	742	220	63	23	70	16	2635	914	149	66	1248	364
Materské školy	108	38	21	6	9	4	14	7	2	0	33	12	11	3	2	0	0	0	0	0	16	6
Základné školy	5130	1947	119	28	930	437	97	45	33	17	495	169	70	34	46	8	2679	1028	131	51	530	130
Gymnázia a SŠŠ	156	23	11	2	0	0	2	2	0	0	7	0	7	2	3	1	83	7	14	2	29	7
Stredné odborné školy	879	321	23	9	30	13	16	7	3	1	28	7	14	9	6	2	659	244	1	0	99	29
Súkromné školy	482	168	44	10	38	12	1	1	1	0	52	15	6	3	4	1	200	78	42	8	94	40
Materské školy	14	5	3	0	2	1	0	0	0	0	4	1	2	1	0	0	0	0	0	0	3	2
Základné školy	151	59	4	1	0	0	0	0	0	0	8	2	0	0	1	0	86	35	41	17	11	4
Gymnázia a SŠŠ	22	9	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	15	6	1	1	4	1
Konzervatóriá	6	1	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	3	0
Stredné odborné školy	212	96	6	1	2	0	2	2	0	0	16	6	2	1	1	1	169	76	0	0	14	9
Cirkevné školy	265	91	23	9	1	1	2	0	4	2	35	8	7	2	0	0	108	41	10	4	75	24
Materské školy	5	3	1	1	0	0	0	0	0	0	3	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Základné školy	417	148	31	3	26	12	3	1	2	1	32	11	2	2	1	0	251	100	9	1	60	17
Gymnázia a SŠŠ	35	12	3	1	0	0	1	1	0	0	3	2	2	0	0	0	17	3	3	2	6	3
Stredné odborné školy	50	27	0	0	0	0	3	3	9	5	2	1	0	0	0	0	33	16	0	0	3	2
BBSK	6682	2247	319	54	691	318	66	23	66	25	829	243	76	28	74	17	2943	1033	201	78	1417	428

Zdroj: vlastné spracovanie zo štatistickej ročenky školstva: https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statisticka-rocenka-publikacia/statisticka-rocenka-suhrnne-tabulky.html?page_id=9603, údaje sú k 15.9.2023

Mladí ľudia – odídenci z Ukrajiny

Keďže od roku 2022 svet a Slovensko čelí špecifickej situácii v súvislosti s vojnou na Ukrajine, považujeme za potrebné pokúsiť sa identifikovať potenciálnych rizikových mladých ukrajinských odídcov vo veku od 15 do 29 rokov žijúcich na Slovensku. Jediné, nám v čase analýzy dostupné dáta, boli uvedené v rámci štatistík Ministerstva školstva, vedy, výskumu a mládeže SR a ide o dáta k 31.12. 2023. Dáta uvádzame od základných škôl až po stredné školy a gymnáziá bez vekového rozloženia. Nepriamo z nich môžeme vyčítať, koľko mladých ľudí ukrajinskej národnosti môže byť aktuálne ohrozených situáciou NEET.

Tabuľka 3-51 Počty detí a mladých ukrajinských odídcov vzdelávajúcich sa v školách v banskobystričkom kraji a na Slovensku

	Základná škola	Špeciálna základná škola	Špeciálna stredná odborná škola	Odborné učilište	Stredná odborná škola	Gymnázium	Stredná športová škola	Konzervatórium	Škola umeleckého priemyslu
Slovensko	7570	64	7	2	1507	503	57	109	99
BBSK	7	6	0	0	86	36	6	8	0
Banská Bystrica	< 5	0	0	0	30	12	6	6	0
Banská Štiavnica	0	< 5	0	0	< 5	< 5	0	0	0
Brezno	< 5	0	0	0	10	0	0	0	0
Detva	0	0	0	0	< 5	< 5	0	0	0
Krupina	0	0	0	0	< 5	< 5	0	0	0
Lučenec	< 5	0	0	0	< 5	< 5	0	0	0
Poltár	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Revúca	0	0	0	0	0	< 5	0	0	0
Rimavská Sobota	0	0	0	0	< 5	< 5	0	0	0
Veľký Krtíš	0	0	0	0	0	< 5	0	0	0
Zvolen	< 5	< 5	0	0	28	< 5	0	< 5	0
Žarnovica	0	< 5	0	0	< 5	< 5	0	0	0
Žiar nad Hronom	< 5	0	0	0	< 5	< 5	0	0	0

Zdroj: <https://www.minedu.sk/29993-sk/vseobecne-informacie/>; dáta sú k 31.12.2023

Situácia s potenciálnymi mladými ľuďmi z Ukrajiny žijúcimi na Slovensku v situácii NEET je v skutočnosti odlišná. Stále však nie sú dostupné údaje o počte odídcov z Ukrajiny z dôvodu ozbrojenej agresie Ruskej federácie voči Ukrajine, ktorí aktuálne žijú v jednotlivých regiónoch. Značná časť z nich sú aj mladí ľudia, ktorí majú problém pokračovať alebo ukončiť vzdelávanie prípadne si kvôli rôznym bariéram nevedia nájsť zamestnanie.

Ako sa uvádza v správe Inštitútu sociálnej ekonomiky MPSVaR (2024) v súčasnosti sú síce na Slovensku dostupné údaje o počte žiadostí o dočasné útočisko, ako aj o počte udelených útočísk. Časť odídcov sa však vrátila späť na Ukrajinu alebo sa presunula do iných krajín. Počet navrátiťších pritom nemusí byť zanedbateľný. Napríklad z Českej republiky sa späť na Ukrajinu vrátila zhruba tretina odídcov. Na Slovensku sú síce k dispozícii údaje z rôznych rezortných systémov, tieto údaje však v súčasnosti z dôvodu ochrany osobných údajov nie je možné medzi rezortmi zdieľať alebo nie sú z dôvodu používania rozdielnych identifikátorov prepajiteľné. Pre tvorbu verejných politík je však nevyhnutné poznať skutočný počet odídcov, ktorí sa zdržiavajú na území Slovenskej republiky.

Zamestnanosť odídencom z Ukrajiny na Slovensku dosiahla vo februári 2023 zhruba 34 %. To znamená, že zhruba dve tretiny odídencom v produktívnom veku sú na Slovensku ekonomicky neaktívne. Aktiváciu odídencom v súčasnosti realizujú úrady práce prostredníctvom národných projektov „Pomáhame odídencom“ a „Pomáhame odídencom - poradenstvo“. Cieľom týchto projektov je zvyšovať zamestnateľnosť odídencom (napríklad prostredníctvom odborného alebo jazykového vzdelávania) a poskytovať im podporu pri kontakte s potenciálnym zamestnávateľom priamo v ukrajinskom jazyku. Informácie o projektoch sú dostupné v ukrajinskom jazyku na webovej stránke Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny SR a zároveň sú distribuované prostredníctvom letákov. Úrady práce však v súčasnosti nemajú veľa možností, ako dostať informácie o možnostiach vzdelávania a ďalšej podpory k tým, ktorí sa ich priamo nerozhodnú vyhľadať. Aktívne oslovovanie odídencom sťažuje už spomínaná neexistencia jednotného registra odídencom s kontaktnými údajmi. Výnimku tvoria len odídencom poberajúci dávku v hmotnej núdzi, na ktorých úrady práce majú telefonický kontakt. Títo však tvoria len malú časť ekonomicky neaktívnych odídencom.

Kvôli približnému prehľadu o ukrajinských odídencom v Banskobystrickom kraji prinášame tabuľku s prehľadom o dvoch vekových kategóriách.

Tabuľka 3-52 Prehľad počtu ukrajinských odídencom v okresoch BBSK vo dvoch vekových kategóriách.

	0-17			18-60		
	<i>Muži</i>	<i>Ženy</i>	<i>Spolu</i>	<i>Muži</i>	<i>Ženy</i>	<i>Spolu</i>
Slovensko SPOLU	20313	18704	39017	20438	55128	75566
BBSK	1229	1137	2366	802	2997	3799
Banská Bystrica	391	337	728	358	1023	1381
Banská Štiavnica	63	60	123	29	114	143
Brezno	140	116	256	52	251	303
Detva	48	51	99	18	142	160
Krupina	70	72	142	29	157	186
Lučenec	87	74	161	42	183	225
Poltár	17	14	31	4	24	28
Revúca	16	21	37	16	55	71
Rimavská Sobota	34	41	75	35	85	120
Veľký Krtíš	39	46	85	38	214	252
Zvolen	160	148	308	95	341	436
Žarnovica	78	84	162	29	161	190
Žiar nad Hronom	86	73	159	57	247	304

Zdroj: <https://www.minv.sk/?docasne-utocisko>

Z Ministerstva vnútra SR sa nám podarilo získať informácie o počtoch odídencom aj podľa veku, na základe ktorých sme spracovali tabuľku 3-53. Ide o odídencom evidovaných v BBSK od vypuknutia vojny na Ukrajine, t.j. od februára 2022 do augusta 2024. Mnohí z nich sa však už mohli vrátiť na Ukrajinu alebo presťahovať do inej časti Slovenska či inej krajiny. Dáta sú teda skôr ilustratívne.

Tabuľka 3-53 Počet odídcov vo veku 15 až 29 rokov registrovaných v BBSK od februára 2022 do augusta 2024

	Muži	ženy	Spolu
BBSK	2237	4588	6825
Banská Bystrica	832	1524	2356
Banská Štiavnica	98	188	286
Brezno	209	417	626
Detva	68	205	273
Krupina	104	250	354
Lučenec	152	289	441
Poltár	23	42	65
Revúca	37	84	121
Rimavská Sobota	79	146	225
Veľký Krtíš	84	274	358
Zvolen	278	560	838
Žarnovica	114	258	372
Žiar nad Hronom	159	351	510

Zdroj: vlastné spracovanie z údajov poskytnutých Ministerstvom vnútra SR

Ako dokumentujú dáta v tabuľke, najvyšší počet mladých ľudí – odídcov malo registrovaný pobyt v okrese Banská Bystrica, až tretina, 67% odídcov boli ženy.

Dáta o mladých ľuďoch v Centrách pre deti a rodiny v BBSK

V BBSK je poskytovaná starostlivosť deťom v 22 zariadeniach sociálno-právnej ochrany. Z toho v troch je poskytovaný resocializačný program. Prehľad je uvedený v tabuľke 3-54.

Tabuľka 3-54 Zariadenia sociálno-právnej ochrany v BBSK

Názov	Typ programu	Okres
Centrum pre deti a rodiny Banská Bystrica	základný program	BB
Spoločenstvo sv. rodiny Centrum pre deti a rodiny Potôčik	základný program	BB
Stredisko evanjelickej DIAKONIE Banská Bystrica Domov detí	základný program	BB
Signál ohrozenia, o.z. Centrum Srdiečko	základný program	BB
Centrum pre deti a rodiny, Dom sv. Alžbety KS n.o.	základný program	BB
Centrum pre deti a rodiny Valaská	základný program	BR
Centrum pre deti a rodiny Polomka	základný program	BR
Centrum pre deti a rodiny Hriňová	základný program	DT
<i>O.Z. Victus</i>	<i>resocializačný program</i>	KA
<i>COR Centrum, n.o.</i>	<i>resocializačný program</i>	KA
Centrum pre deti a rodiny Lučenec	základný program	LC
OZ za dôstojný život, Centrum pre deti a rodiny Margarétka	základný program	LC
Dieťa v ohrození, n.o. Centrum pre deti a rodiny	základný program	LC
Centrum pre deti a rodiny Jesenské	základný program	LV

Centrum pre deti a rodiny Tornaľa	základný program	RA
Centrum pre deti a rodiny Hnúšťa	základný program	RS
centrum pre deti a rodiny Rimavská Sobota	základný program	RS
Súkromné liečebno-výchovné sanatórium. n.o..	základný program	VK
Centrum pre deti a rodiny Nová Baňa	základný program	ZC
Centrum pre deti a rodiny Kremnica	základný program	ZH
Centrum pre deti a rodiny Trnava	základný program	ZV
<i>Návrat RDZO</i>	<i>resocializačný program</i>	ZV

V roku 2023 bolo v zariadeniach sociálno-právnej ochrany 868 detí a mladých ľudí vo veku od 0 do 27 rokov. Vo veku od 15 do 27 rokov to bolo 236 mladých ľudí. Rozdelenie podľa okresov nie je uvedené, lebo v niektorých prípadoch nemohli byť údaje z dôvodu ochrany osobných údajov poskytnuté.

Tabuľka 3-55 Deti a mladí ľudia od 0 do 27 rokov v zariadeniach sociálno-právnej ochrany v BBSK

	Muži		Ženy		Spolu
	N	%	N	%	
BBSK SPOLU	460	53,00%	408	47,00%	868
Banská Bystrica	79	47,02%	89	52,98%	168
Banská Štiavnica	-	-	-	-	-
Brezno	52	56,52%	40	43,48%	92
Detva	22	52,38%	20	47,62%	42
Krupina	41	62,12%	25	37,88%	66
Lučenec	45	60,81%	29	39,19%	74
Poltár	-	-	-	-	-
Revúca	37	52,86%	33	47,14%	70
Rimavská Sobota	58	47,15%	65	52,85%	123
Veľký Krtíš	38	82,61%	8	17,39%	46
Zvolen	40	47,62%	44	52,38%	84
Žarnovica	21	44,68%	26	55,32%	47
Žiar nad Hronom	27	48,21%	29	51,79%	56

Zdroj: Vlastné spracovanie z údajov poskytnutých Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR

3.5. Zhrnutie východiskovej situácie

Podľa údajov Štatistického úradu SR v BBSK k 31.12.2023 žilo 94 341 mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov. Z tohto počtu bolo 48 394 mužov a 45 947 žien. Mladí ľudia vo veku od 15 do 29 rokov sa podieľajú na počte obyvateľov BBSK 15,4 percentami. Z hľadiska vzdelanostnej štruktúry mladých ľudí môžeme konštatovať, že najviac mladých ľudí z rizikových skupín so základným vzdelaním a bez vzdelania je v okresoch, ktoré patria medzi najmenej rozvinuté okresy. Najhoršia je pritom situácia v okrese Rimavská Sobota a Revúca, kde vo vekových skupinách, v ktorých je už možné predpokladať ukončenie povinnej školskej dochádzky, tvorí podiel mladých ľudí bez vzdelania a so základným vzdelaním okolo 35%. Mladí ľudia bez vzdelania či s najvyšším dosiahnutým základným vzdelaním tvoria významné skupiny aj v iných okresoch. Situácia je odlišná v okresoch Banská Bystrica, Zvolen, Žarnovica, Žiar nad Hronom a Detva, kde medzi mladými ľuďmi nad 20 rokov prevažujú mladí ľudia so stredoškolským vzdelaním s maturitou a vysokoškolským vzdelaním.

Celkovo v školskom roku 2022/2023 ukončilo v BBSK predčasne základné a stredné školy 1431 mladých ľudí. Z nich bolo 55,6 % mužov a 44,4 % žien.

Podľa údajov zo sčítania obyvateľov domov a bytov že v Slovenskej populácii mladých ľudí od 15 do 29 rokov tvorili v roku 2020 mladí ľudia v situácii NEET viac ako 19%, pričom 13% predstavovali neaktívni NEET. V BBSK tvorili mladí ľudia v situácii NEET celkovo takmer 24% a neaktívni NEET 15% populácie mladých ľudí v kraji. Po košickom a prešovskom kraji bol banskobystrický kraj tretím v poradí, čo sa týka početnosti mladých ľudí v situácii NEET na Slovensku.

Pre porovnanie podľa štatistiky Eurostatu, ktorú analyzujeme, bol podiel mladých ľudí v situácii NEET 11,2%. Štatistiky Eurostatu, teda z pohľadu slovenských mladých ľudí v situácii NEET ponúkajú optimistickejšie číslo.

Z pohľadu populácie mladých ľudí v situácii NEET v banskobystrickom kraji obsadil prvé miesto okres Rimavská Sobota (UoZ 13,71%; Neaktívni: 23,62%; spolu 37,33%) a to v oboch podskupinách NEET. Na druhom mieste (rovnako v oboch podskupinách) je okres Revúca (UoZ 11,94%; Neaktívni: 23,23%, spolu: 35,17%). Na treťom mieste v podskupine NEET UoZ sa nachádza okres Poltár (10,49%) a v podskupine NEET neaktívni okres Lučenec (19,99%), ktorí má tretí najvyšší podiel mladých ľudí v situácii NEET celkovo.

V banskobystrickom kraji tvoria ženy početnejšiu skupinu NEET a to najmä jej podskupinu NEET neaktívni mladí ľudia, kde ženy v populácii BBSK predstavujú takmer 20%. Mužom patrí prevaha pri NEET UoZ s 8,34%, no v porovnaní so ženami ide o nepatrný rozdiel vzhľadom na celkovú populáciu mladých ľudí BBSK. Tento fakt kopíruje aj stav z celoslovenskej populácie NEET, kde v skupine NEET - UoZ mierne dominujú muži, v skupine NEET - neaktívni prevládajú ženy (Štúdiá uplatniteľnosti modelu centier práce s mládežou v BBSK, 2023, s. 13).

K 31.12.2023 bolo podľa evidencie Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny v BBSK nezamestnaných 6190 mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov. Čo sa týka rozloženia v rámci jednotlivých vekových skupín, najviac nezamestnaných mladých ľudí bolo vo vekovej skupine 25 až 29 rokov (2732 ľudí), nasleduje veková skupina 20 až 24 ročných (2545 ľudí) a z vekovej skupiny 15 až 19 ročných bolo nezamestnaných v BBSK 913 mladých ľudí.

Z hľadiska rodového rozloženia sa na nezamestnanosti vo väčšej miere podieľajú muži (52%). V okrese Banská Štiavnica je podiel nezamestnaných mladých mužov na počte nezamestnaných až 63,6 % a v Poltári 57,6 %. Naopak v troch okresoch v BBSK je vyšší podiel nezamestnaných žien ako mužov, konkrétne ide o okres Revúca (53,4 % žien), okres Žarnovica (53,5 %) a okres Žiar nad Hronom (55,7 %).

Z hľadiska nezamestnanosti zaznamenávame výrazné rozdiely medzi okresmi. Okres s najnižším počtom nezamestnaných mladých ľudí je okres Banská Štiavnica, na druhej strane okres s najvyšším počtom nezamestnaných mladých ľudí je okres Rimavská Sobota, v ktorom bolo k 31.12.2023 nezamestnaných 1764 mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov.

Bližšia analýza percentuálneho podielu uchádzačov o zamestnanie, t.j. nezamestnaných evidovaných mladých ukazuje, že aj v prípade nezamestnanosti medzi okresy s najvyšším podielom nezamestnaných mladých ľudí patria okres Rimavská Sobota (12,5%), Revúca (10,1%), Poltár (8,7%) a Lučenec (7,8%). Naopak najnižší podiel nezamestnaných je v okresoch Banská Bystrica a Zvolen (3,7%).

Medzi evidovanými nezamestnanými mladými ľuďmi vo veku 15 až 29 rokov bolo v celom kraji:

- 2729 takých, ktorí dosiahli vzdelanie nižšie ako stredné odborné. Je to 44% z celkového počtu evidovaných nezamestnaných mladých ľudí. Rizikovým faktorom nezamestnanosti mladých ľudí je podľa týchto údajov nízke vzdelanie.
- 4548 mladých ľudí, ktorí v období najmenej 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie nemali pravidelne platené zamestnanie a nevykonávali alebo neprevádzkovali samostatnú zárobkovú činnosť dlhšie ako 6 po sebe nasledujúcich mesiacov. Z údajov je zrejmé, že ide vo vysokej miere o opakovanú nezamestnanosť.
- 31 takých, ktorí žijú ako osamelé dospelé osoby s jednou alebo viacerými osobami odkázanými na ich starostlivosť alebo starajúci sa aspoň o jedno dieťa pred skončením povinnej školskej dochádzky. Z nich je 30 žien a 1 muž.
- 37 mladých ľudí so zdravotným postihnutím.
- 237 takých, ktorí ukončili poberanie materského alebo poberanie rodičovského príspevku menej ako dva roky pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie a ktorí počas poberania materského alebo počas poberania rodičovského príspevku nemali príjem zo zárobkovej činnosti zamestnanca a zo samostatnej zárobkovej činnosti.

Analýza poukazuje na výrazné regionálne rozdiely v kraji čo sa týka mladých ľudí v situácii NEET aj ohrozených situáciou NEET. Faktormi, ktoré zohrávajú dôležitú úlohu, sú vzdelanie, predčasné ukončenie školskej dochádzky a starostlivosť o blízke osoby, ktorá je výrazne rodovo podmienená. Medzi okresy s vysokou mierou výskytu mladých ľudí v situácii NEET patria okresy Rimavská Sobota, Revúca, Poltár a Lučenec.

4. Rizikové faktory vzniku situácie NEET a identifikácia možných opatrení v regióne

V rámci tejto kapitoly sú analyzované výsledky kvalitatívneho výskumu, ktorý bol realizovaný v rámci regiónu tak, aby adekvátne pokryl štruktúru mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET identifikovaných v kap. 3.3. Cieľom tohto kvalitatívneho výskumu bolo identifikovať rizikové faktory, ako aj možnosti prevencie a intervencie vo vzťahu k mladým ľuďom identifikovaným ako NEET.

Metodika výskumu je opísaná v časti 2.4., v tejto časti prezentujeme zistenia z analýzy príkladov dobrej praxe a analýzy fókusových skupín s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozenými situáciou NEET. V závere v samostatnej časti sumarizujeme zistenia.

4.1. Analýza objektívnych a subjektívnych rizikových faktorov

V rámci tejto kapitoly sú analyzované dáta získané v kvalitatívnom výskume, ktoré obsahovo odkazujú k objektívnym a subjektívnym faktorom vedúcim k situácii NEET z pohľadu mladých ľudí. V rámci tejto kapitoly vychádzame z analýzy zistení z fókusových skupín.

Analýza zistení z fókusových skupín prináša jedinečný pohľad mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET na problémy, ktorými žijú a ktoré sa ich týkajú. Tieto PROBLÉMY zároveň predstavujú rizikové faktory vo vzťahu k vzniku, ale aj k riešeniu situácie, v ktorej sa nachádzajú. Problémy a v rámci nich rizikové faktory na objektívnej a subjektívnej úrovni sme zachytili v niekoľkých oblastiach a netýkajú sa len zamestnania alebo vzdelávania, tieto oblasti však významne determinujú. Skutočnosť, že mladý človek sa ocitol mimo trhu práce alebo vzdelávania je totiž zložitá a je potrebné sa na ňu pozeráť komplexne.

Problémy, ktoré v tejto časti analyzujeme, pomenovali mladí ľudia. Nie je účelom tieto problémy generalizovať ani spochybňovať ich existenciu alebo zisťovať, či sú alebo nie sú pravdou. Tak, ako o nich hovorili v rámci fókusových skupín, ich vnímajú a sú pre nich dôležité. Ide o ich jedinečnú subjektívnu skúsenosť.

Problémy, ktoré identifikujeme na základe analýzy a k nim prislúchajúce rizikové faktory, sa nevyskytli ani neboli pomenované vo všetkých okresoch alebo všetkých špecifických skupinách. Neznačená to opäť, že sú typickými len pre konkrétne skupiny, v našom výskume však v rámci konkrétnej skupiny neboli pomenované. V niektorých okresoch sa ako problematické ukázalo vôbec nakontaktovať cieľovú skupinu, s ktorou sme chceli realizovať fókusové skupiny. Napriek mapovaniu aktérov, ktoré sme realizovali v predchádzajúcom období, sme neboli schopní veľmi dlho nájsť organizáciu, ktorá by bola ochotná s nami spolupracovať na realizácii. Išlo o okresy Žarnovica, Krupina a Veľký Krtíš.

Skúsenosti zo zberu dát zároveň ukázali, že mladí ľudia nemali problém identifikovať problémy, ktoré súvisia s ich situáciou, aj ich subjektívne a objektívne príčiny, ale bolo pre nich výzvou identifikovať návrhy na riešenia. Najmä v okresoch s vysokou mierou podielu mladých ľudí v situácii NEET je možné identifikovať **syndróm naučenej bezmocnosti**. Na druhej strane mnoho mladých ľudí ocenilo, že si niekto vypočul ich názor na situáciu a prejavili skutočný záujem zapojiť sa do riešenia.

Problémy, ktoré mladí ľudia v situácii NEET vnímajú ako súvisiace s ich situáciou, sú v jednotlivých okresoch špecifické a teda aj opatrenia, ktoré sa navrhujú pre riešenie ich situácie by mali byť pre jednotlivé okresy špecifické. Rovnako sú špecifické pre niektoré skupiny ako napríklad pre ženy, pre odíencov z Ukrajiny a pod.

Problémy, ktoré sme identifikovali, sú spojené so subjektívnymi faktormi identifikovanými skôr na strane mladých ľudí. Tie vyžadujú riešenia a opatrenia spočívajúce v posilňovaní individuálnych kapacít a zmocňovaní mladých ľudí pre riešenie ich situácie. Na druhej strane ako oveľa zložitejšie vnímame štrukturálne problémy, ktoré vytvárajú sociálne nerovnosti v spoločnosti. Ich riešenie totiž neleží v rukách mladých ľudí. Je následkom dlhodobu neriešenej situácie v rizikových okresoch BBSK. Tieto faktory si budú vyžadovať zainteresovanie oveľa väčšieho počtu aktérov pre riešenie situácie, systémové zdroje i dlhodobé stratégie.

V analýze identifikujeme pri viacerých prípadoch najmä rodové rozdiely. Rozdielne postavenie mužov a žien, ale aj tradičné rodové roly a stereotypy spojené s mužskou a ženskou rolou zohrávajú aj u mladých ľudí v situácii NEET významnú úlohu.

V rámci zberu dát reflektujeme ďalšiu skutočnosť. Mladí ľudia v situácii NEET alebo ohrozených situáciou NEET z vylúčených komunít žijú iné problémy a je možné u nich identifikovať iné rizikové faktory ako u mladých ľudí, ktorí žijú v nevyklúčenom prostredí. V reflexii skúseností zo zberu dát sme tiež identifikovali rozličné nastavenie a motiváciu pre riešenie problémov. Kým v prípade vylúčených komunít sme sa vo fókusových skupinách stretli so záujmom o riešenie situácie, v prípade mladých ľudí v situácii NEET z nevyklúčeného prostredia, sme identifikovali väčšiu apatiu, nezáujem a stagnáciu.

Nakoľko sme vo výskumne zachytili aj špecifické skupiny mladých ľudí, ako sú mladí ľudia vyrastajúci v náhradných rodinách, mladí ľudia s rôznymi fyzickými a psychickými obmedzeniami, odídenici a odídenkyne z Ukrajiny, či mladí ľudia vo výkone trestu odňatia slobody, resocializácii či reedukácii, venujeme sa aj identifikácii špecifických problémov pomenovaných týmito skupinami.

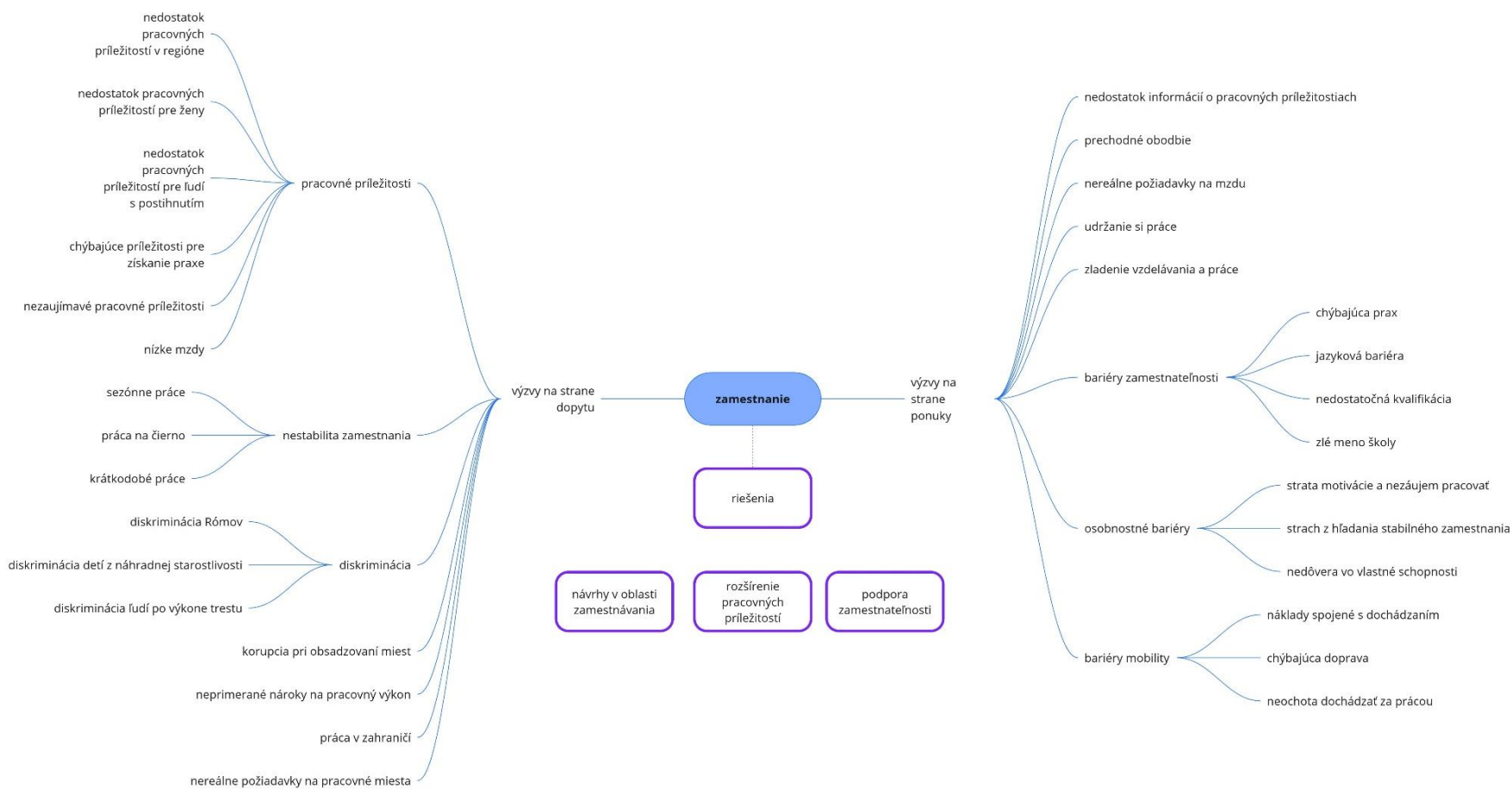
Pri zbere dát sme vo fókusových skupinách zachytili aj evidovaných mladých ľudí aj neevidovaných mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET, rozdiely medzi týmito skupinami však nie je možné identifikovať, pri fókusových skupinách sme nevedeli, ktorí z mladých ľudí sú evidovaní a ktorí nie. Je však zrejmé, že toto nie je určujúci faktor vnímaných a žitých problémov a rizikových faktorov, ale že určujúcu úlohu zohrávajú iné charakteristiky sociálneho prostredia, v ktorom mladí ľudia žijú, alebo ich individuálnej životnej situácie.

Problémové okruhy predstavujeme postupne, pričom ich poradie neurčuje ich prioritizáciu, či vnímanú dôležitosť. V niektorých prípadoch sa identifikované problémy, či faktory, ktoré k nim prislúchajú, navzájom prelínajú. Napríklad problémový okruh diskriminácia sme pomenovali aj samostatne, ale diskriminácia sa objavuje ako objektívny faktor aj v oblasti zamestnania, vzdelávania, či bývania.

Nakoľko je z nášho pohľadu dôležité, aby analýza problémov tvorila celok, do analýzy sme zahrnuli aj návrhy riešení z pohľadu mladých ľudí, tie zároveň sumarizujeme v závere tejto kapitoly.

Zamestnanie

Obrázok 4-1 Schéma problémovej oblasti zamestnanie

Zdroj: vlastný výskum, 2024

Problémová oblasť zamestnanie spolu s problémovou oblasťou vzdelávanie tvorili najkomplexnejšie problémové okruhy, čo je prirodzené, keďže sme sa sústredili na analýzu problémov, výziev a rizikových faktorov mladých ľudí v situácii bez zamestnania a bez aktuálnej prebiehajúcej prípravy vo vzdelávacom systéme.

Výzvy v oblasti zamestnania sme rozdelili na dve základné oblasti, a to výzvy v oblasti dopytu, ktoré je možné vnímať ako objektívne faktory, či súvislosti nezamestnanosti alebo zamestnanosti a na výzvy v oblasti ponuky, ku ktorým sme zaradili tie viažuce sa na charakteristiky mladých ľudí.

Výzvy na strane dopytu

Mladí ľudia v situácii NEET čelia mnohým prekážkam pri hľadaní práce. Tieto problémy vychádzajú z nedostatku pracovných miest, diskriminácie, nízkych miezd a ďalších faktorov.

PRACOVNÉ PRÍLEŽITOSTI

Nedostatok pracovných príležitostí v regióne

V menej rozvinutých regiónoch, ako sú menšie mestá či vidiecke oblasti, je ponuka pracovných miest obmedzená.

P: „Ale veď všetci hovoria, že tu je to zlé, nielen v Hnúšti, v Rimavskej Sobote, nikto to nerieši, že nikde, nielen tu nie je práca.“

P: „Tu v Brezne je to ťažké, pretože je to malé mesto a aj preto tu je málo miest.“

P: „V tomto okrese celkovo práca nie je tak dostupná, čo majú iba vzdelanie stredné alebo základné, tak to nemajú také šance.“

Nedostatok pracovných príležitostí zohľadňujúcich potreby žien

Ženy, najmä matky, nemajú prístup k flexibilným pracovným miestam. To im komplikuje zosúladenie pracovného života s rodinnými povinnosťami.

P: „Nie sú ponuky pre ženy, ktoré by zohľadňovali naše potreby.“

P: „Ja nemám ani rodičov, a nemám kde nechať deti a bojím sa o ne. A preto sa neviem zamestnať.“

P: „V tomto okolí neexistujú nejaké pracovné ponuky, ktoré sú pre tie matky. Napríklad Tesco - potrebujem odrobiť 4h, lebo dieťa chodí do škôlky, ale vám nedajú tú možnosť. Buď budete chodiť na poobedné, alebo vôbec, tak to je.“

P: „Ženy sa tu proste nemajú kde zamestnať. Že väčšinou chodia niekde do iných veľkých miest, alebo robiť opatrovatelky do zahraničia.“

Nedostatok pracovných príležitostí pre ľudí so znevýhodnením

Osoby so zdravotným postihnutím sú často vynechávané zo zamestnania kvôli nedostatku inkluzívnych pracovných možností.

P: „Chýbajú možnosti zamestnať sa pre hendikepovaných ľudí.“

Chýbajúce príležitosti pre získanie praxe

Pre mladých ľudí bez skúseností je problematické získať prax, ktorá by im pomohla pri budúcom uplatnení na trhu práce.

P: „V Hnúšti si nenájdu brigádu, ani do Rimavskej Soboty ich tiež nevezmú, inde dieťa do 18 rokov kde to má ísť hľadať.“

Nezaujímavé pracovné príležitosti

Mladí ľudia sú demotivovaní ponukami práce, ktoré ich nenapíňajú, alebo ich považujú za monotónne a neatraktívne.

P: „Nebaví ma práca, ktorá ma nenapíňa.“

P: „Mnohých nebaví práca, taká práca, aká je tu dostupná.“

Nízke mzdy

Nízka odmena za prácu motivuje mladých ľudí k odchodu do zahraničia alebo k práci v šedej ekonomike.

P: „Práca je málo ohodnotená. Môžete robiť tak za 700–800 eur, aspoň v tomto zvolenskom okolí, skade ja pochádzam. Mladí ľudia tak robiť nechcú, že utekajú do zahraničia. Tu na Slovensku nezostáva nikto.“

P: „Žije sa tu od výplaty do výplaty.“

P: „Nie je to tu dobre ohodnotené, radšej budem cestovať hodinu autom niekde a bude to lepšie finančne ohodnotené aj viac mi to dá, práca do života.“

P: „Napríklad robila som v čínskom obchode v Brezne... mala som na hodinu dve päťdesiat.“

P: „A keď si už človek aj nájde prácu, často nie je dobre finančne ohodnotená a skôr do práce nepôjde a radšej začne dílovať drogy, lebo bežná práca sa mu neoplatí.“

P: „Keď aj nájdem prácu, tak na mesiac mám 200 eur, za normálnu prácu okolo 500 eur.“

NESTABILITA ZAMESTNANIA

Sezónne práce

Práca závislá na turistickej sezóne neposkytuje stabilitu ani dostatočný príjem.

P: „Ak už tu nejaká práca je, tak je sezónna, lebo sú tu turisti, potom keď tu turisti nie sú, tak tie prevádzky tu bohvieako nefungujú, otváracie hodiny sú kratšie, potom má človek menej odpracovaných hodín a menšiu plácu.“

Práca na čierno

Hoci niektorí uprednostňujú prácu na čierno, tá prináša riziko neplatenia mzdy a absenciu právnej ochrany.

P: „Ľahšie sa im pracuje na ruku/na čierno.“

P: „Lebo robím na čierno, oklamú ma o peniaze alebo čo a nevyriešim s tým nič, nie som ani krytý, ani nič.“

P: „Darmo ja budem chodiť k tam tým, keď mi ani dohodu ani nič nedá, odrobím u neho mesiac a vyplatí mi dva týždne.“

Krátkodobé práce

Dočasné zamestnania neposkytujú istotu ani príjem dostatočný na pokrytie potrieb.

P: „Krátkodobé práce neposkytujú dostatočný príjem na pokrytie základných potrieb alebo plánovanie do budúcnosti.“

P: „Možnosť len krátkodobej práce alebo dočasnej.“

DISKRIMINÁCIA

Diskriminácia na základe etnicity, veku, pôvodu alebo zázemia značne obmedzuje možnosti zamestnania. Skúsenosť s diskrimináciou pri hľadaní práce alebo v zamestnaní demotivuje mladých ľudí pre hľadanie si práce a zmenu svojej situácie.

Diskriminácia Rómov a Rómok

P: „...nefunguje to tak, že pod' vyskúšam ťa na mesiac, čo z teba bude. Nie, si cigáň. Odchod. Nemáme. Nechceme. Odchod.“

P: „Povedia šéfovi, aby ho nezobral, lebo je Róm, lebo je špinavý...“

P: „...tie predsudky, napríklad ja mám konzervatórium vyštudované a na pohovore boli aj nerómovia, keď som išla na pohovor, bola som tam jediná Rómka a tak zobrali radšej neróma.“

P: „Dajme tomu, idete sem dole do závodu, raz za 10 rokov máte šťastie, že sa tam dostane nejaký cigáň.“

Diskriminácia detí z náhradnej starostlivosti

P: „Majú nedôveru zamestnávateľa, vzhľadom na ich skúsenosti s niektorými inými mladými z detských domovov.“

P: „No, podľa mňa, veľa ľudí odľákajú, keď hľadáme prácu, veľa ľudí odrádza všetko, že sme z detského domova.“

P: „Akonáhle sa zamestnávateľ dozvie, že sme z decáku, tak je to jasné, že nás nevezme.“

P: „Vlastne si pozrie, že si z detského domova, plus ešte máme nálepku na sebe, že sme Rómovia, alebo čo neviem. Hej, takže to.“

Diskriminácia ľudí po výkone trestu

P: „S trestným registrom ma nikde nezamestnajú, aj keď som len kradol.“

KORUPCIA PRI OBSADZOVANÍ MIEST

Praktiky, kde sa miesta obsadzujú na základe známostí, oslabujú dôveru v spravodlivý trh práce.

P: „Veľakrát sa dosádzajú na miesta ľudia, ktorí tam nemajú byť, za nejaké konexie, bez výberového konania, čo je už dopredu dohodnuté.“

PRÁCA V ZAHRANIČÍ

Odchod za prácou do zahraničia je často nutnosťou, ktorá rozdeľuje rodiny.

P: „No ak chce muž môj pracovať, musí chodiť len na turnusy, takže s nami nie je.“

P: „Chodí na pätnásť dní, lebo inak sa to na takú diaľku nedá a tu by mu nik nezaplátil tak dobre.“

NEREÁLNE POŽIADAVKY NA PRACOVNÉ MIESTA

Jednou z hlavných výziev, ktorým čelia uchádzači a uchádzačky o zamestnanie, sú prehnané požiadavky na pracovné pozície. Zamestnávateľa očakávajú, že kandidáti/kandidátky budú spĺňať rozsiahly zoznam kritérií, ktoré zahŕňajú vysokú úroveň vzdelania, odbornú prax a špecifické zručnosti, a to aj na pozíciách, kde by tieto nároky nemali byť prioritou. Pre mnohých mladých ľudí hľadajúcich zamestnanie sú tieto požiadavky nerealizovateľné, čo ich automaticky diskvalifikuje z výberových procesov.

P: „Požiadavky na pozície sú často nereálne a vysoké.“

NEPRIMERANÉ NÁROKY NA PRACOVNÝ VÝKON

Okrem nereálnych požiadaviek na uchádzačov a uchádzačky sa zamestnanci často stretávajú s neprimeranými nárokmi v samotnom pracovnom prostredí. Zamestnávateľa očakávajú, že budú vykonávať nadmerné množstvo práce, často nad rámec ich pracovných povinností, pričom mzda za tieto činnosti nezodpovedá ich úsiliu ani pracovným hodinám. Táto situácia vedie k frustrácii a demotivácii mladých ľudí.

P: „Práce často vyžadujú viac, než za čo platia.“

P: „Zamestnávateľa očakávajú, že budú vykonávať viacero úloh za nízky plat.“

P: „...čím viacej roboty za menej nejakej výplaty.“

BARIÉRY ZAMESTNATEĽNOSTI

Chýbajúca prax

Jedným z najčastejších problémov mladých ľudí v situácii NEET je nedostatok pracovných skúseností, ktoré sú často požadované aj na základné pozície. Mladí ľudia sa ocitajú v začarovanom kruhu – nemajú prax, a preto nemôžu získať prácu, ale bez práce nemajú možnosť prax nadobudnúť.

P: „Napríklad niektoré dievčatá alebo chlapci, ktorí by už v 18tich rokoch mohli pracovať, sa nezamestnávajú, lebo ich nikto nikde nechce vziať na brigády, takže nemajú možnosť získať prax, a kvôli nedostatku praxe nemajú potom od 18tich prácu.“

P: „...prax môže byť príčina toho, že som nezamestnaná, že nemám tú prax.“

P: „Nie sú ponuky, ak aj sú, tak tam vyžadujú prax.“

P: „Nezobrali ma do práce, že nemám skúsenosti.“

P: „Lebo zase s tou prácou, že nenájdeme prácu, nemáme skúsenosti, nemáme prax a potom do ďalšej práce zase neprijmú, lebo nemáme prax.“

Nedostatočné vzdelanie

Mnohé pracovné pozície vyžadujú určitú úroveň vzdelania alebo kvalifikácie, ktorú mladí ľudia často nemajú. Chýbajúci výučný list, či iné certifikáty sú častým dôvodom ich nezamestnanosti.

P: „Pýtajú si výučný list.“

P: „Nemáme vzdelanie na tie miesta, ktoré tu voľné sú.“

P: „Nemám výučný list a nemôžem si nájsť prácu.“

P: „Tu aj keď v obchode sa chceš zamestnať alebo čo, potrebujete papiere.“

P: „Bez vzdelania sa asi málokde zamestnáme.“

P: „Nevezmú ma, keď nie som predavačka vyučená.“

Neovládanie cudzích jazykov a jazyková bariéra

Nedostatok jazykových zručností, najmä ovládanie cudzích jazykov, je ďalšou prekážkou zamestnania. Tí, ktorí nehovoria dostatočne dobre jazykom potrebným pre prácu, majú menšie šance na úspech.

P: „Nevieme jazyky.“

P: „Jazyková bariéra, pozerú sa na vás a už vedia...“

Zlé meno školy

P: „Škola, ktorú som skončila, je vnímaná negatívne, a preto ma odmietajú na pracovných pozíciách.“

OSOBNOSTNÉ BARIÉRY

Nedôvera vo vlastné schopnosti

Nedostatok sebadôvery u mladých ľudí často vedie k pochybnostiam o vlastných schopnostiach a k znižovaniu ich motivácie uchádzať sa o zamestnanie.

P: „Niekedy sa mi zdá, že možno na to nemám, že nie som taká múdra, neviem komunikovať, som tichšia.“

P: „Tak mne každý povie, že som sprostá, to celý život.“

P: „Viete, ta nič iné nepočujem, len že ja som neschopná.“

P: „Nie, tak to by som ja nedala takú prácu.“

Strata motivácie a nezáujem pracovať

Dlhodobé neúspechy pri hľadaní práce spôsobujú u mladých stratu motivácie. Niektorí mladí ľudia majú nezáujem pracovať, či už z pohodlnosti, alebo z nedostatku perspektív.

P: „Je ťažké získať motiváciu, keď nemáme šancu na prax.“

P: „Nechce sa mi hľadať si prácu.“

P: „Niektorí sú aj leniví pracovať.“

P: „Nieкто vstáva o desiatej, nechce sa mu chodiť do práce.“

Strach z hľadania stabilného zamestnania

Pre mnohých mladých je náročné nájsť stabilnú prácu, čo ich demotivuje a vyvoláva obavy o budúcnosť.

P: „Bojím sa, či si niekedy nájdem trvalú prácu a nielen brigádu.“

BARIÉRY V OBLASTI MOBILITY ZA PRÁCOU

Mobilita za prácou je častou prekážkou, najmä kvôli nedostupnej doprave, vysokým nákladom na dochádzanie a neochote opustiť svoje rodinné prostredie.

Náklady spojené s dochádzaním

Dochádzanie za prácou predstavuje významnú finančnú záťaž, ktorá môže byť pre mladých ľudí prekážkou pri získavaní zamestnania. Náklady na dopravu, najmä na začiatku pracovného pomeru, sú problémom, pretože zamestnávateľia často neposkytujú zálohy, alebo príspevky na cestovné.

P: „Nikto vám na ten autobus nedá.“

P: „Musíte mať auto.“

P: „Nemáme na naftu ten prvý mesiac.“

Chýbajúca doprava

V mnohých vidieckych oblastiach je nedostatočná infraštruktúra verejnej dopravy, čo znemožňuje pravidelné dochádzanie do zamestnania. Problémy nastávajú najmä pri nočných alebo skorých ranných smenách, keď autobusy, či vlaky nepremávajú.

P: „Býva v obci, nie je pravidelný spoj, nemá sa ako dostať ráno, alebo domov z roboty.“

P: „Do tej nočnej alebo rannej sa nemá ako dopraviť, keď skoro ráno začína. Nemá auto, je problém. Nejde autobus alebo vlak.“

Neochota dochádzať za prácou

Niektorí mladí ľudia, najmä z rómskych komunit, preferujú prácu v blízkosti svojho bydliska. Dochádzanie za prácou na väčšie vzdialenosti nie je pre nich atraktívne, často kvôli emocionálnemu spojeniu s rodinou a komunitou.

P: „Neradi chodíme ďaleko od rodiny. Chcem pracovať tu, je mi jedno, aká práca.“

NEDOSTATOK INFORMÁCIÍ O PRACOVNÝCH PRÍLEŽITOSTIACH

Mladí ľudia nevedia, kde získať spoľahlivé informácie o možnostiach zamestnania, čo im sťažuje orientáciu na trhu práce.

P: „Keby aj niečo bolo (prac. ponuka), kde také informácie získať?“

PRECHODNÉ OBDOBIE OD SKONČENIA ŠKOLY

Niekedy je obdobie nezamestnanosti pre mladých ľudí len prechodným obdobím.

P: „Čakám na pracovnú pozíciu, kým sa uvoľní.“

P: „Čakám na psychotesty, potom sa zamestnám ako vojak.“

UŽÍVANIE DROG

Užívanie drog je problémom, ktorý negatívne ovplyvňuje zamestnateľnosť mladých ľudí. Marihuana a iné návykové látky sú vnímané ako únik z reality, ale zároveň vedú k pasivite, strate záujmu o prácu a problematickému správaniu.

P: „Radšej si dajú marihuanu, väčšinou každý fetuje, nie sú hladní, smädní, smejú sa do jedenástej vonku, ráno čakajú, že maminka halušky urobí. Rodičom to vadí, ale vlastné dieťa nevyhodia.“

UDRŽANIE SI PRÁCE

Aj keď si mladí ľudia prácu nájdú, niekedy si ju nedokážu udržať. Problémy s disciplínou, nízka tolerancia zamestnávateľov k chybám alebo nedostatočné pracovné zručnosti vedú k ukončeniu pracovného pomeru.

P: „Najväčší problém je udržať si prácu, aj keď si ju človek nájde. Ľudia si už nemôžu dovoliť ani jednu chybu, lebo sú zaškatulkovaní.“

PROBLÉMY ZLADENIA VZDELÁVANIA A PRÁCE

Niektorí mladí uprednostňujú okamžitý zárobok pred dokončením vzdelania, čo môže obmedziť ich možnosti v budúcnosti. Iní zas bojujú so zladením štúdia a práce, najmä ak nemajú finančnú podporu.

P: „Nejdem na tú strednú školu, ale idem si zarobiť radšej, aby som mal hneď peniaze.“

P: „Nemáme peniaze na to, kebyže máme možnosť, že rodičia nás financujú, tak si vyberieme školu a dokončíme si ju.“

P: „Ak chce človek aj pracovať, aj študovať, je to náročné, pretože ak je ten človek samoživiteľ a nemá podporu od rodičov, tak nemožno potiahnuť zároveň aj prácu.“

NEREÁLNE POŽIADAVKY NA MZDU

Niektorí mladí ľudia majú neprimerané očakávania, čo sa týka výšky platu, čo ich často demotivuje prijať prácu.

P: „Niektorí majú vysoké nároky na plat a potom nepracujú.“

P: „A keď si už človek nájde prácu, často nie je dobre finančne ohodnotený a skôr do práce nepôjde a radšej začne dílovať trávu, lebo bežná práca sa neoplatí.“

Návrhy riešení

Návrhy riešenia problémov v oblasti zamestnania mladých ľudí v situácii NEET sa na jednej strane sústredili na väčšiu ponuku pracovných príležitostí, na druhej strane sa zameriavali na podporu zamestnateľnosti mladých ľudí.

Návrhy na rozšírenie ponuky pracovných príležitostí

Podpora zamestnávania na trvalé pracovné pomery

Jedným z hlavných návrhov v oblasti zamestnávania bolo zamerať sa na podporu trvalých pracovných pomerov. Tieto pozície by umožnili stabilitu a dlhodobú perspektívu pre zamestnancov, čo je kľúčové pre ich osobný a profesionálny rast.

Podpora zamestnávania absolventov/absolventiek

Špeciálna pozornosť by mala byť venovaná absolventom, ktorí sa často stretávajú s problémami pri hľadaní prvého zamestnania.

Rozšírenie pracovných možností v okrese

Podpora lokálnych podnikov a vytváranie pracovných miest v regiónoch by pomohlo zachovať kvalitu života a udržať pracovnú silu v oblastiach, ktoré majú menší prístup k pracovným príležitostiam.

Zakladanie sociálnych podnikov a chránených dielní

Tento návrh sa zameriava na vytváranie pracovných miest pre znevýhodnené skupiny obyvateľstva, ako sú osoby so zdravotným postihnutím alebo dlhodobo nezamestnaní.

Vytváranie rodinných firiem

Podpora zakladania rodinných firiem by mohla priniesť väčšiu flexibilitu a možnosť zamestnávania v lokálnych komunitách.

Výstavba závodov

Investovanie do výstavby nových závodov, najmä v oblastiach, kde je vysoká nezamestnanosť, by mohlo poskytnúť tisíce nových pracovných miest.

Vybudovanie služieb

Rozšírenie sektora služieb, ako sú kaderníctvo a kozmetika, by mohlo vytvoriť mnoho nových pracovných miest.

Návrhy v oblasti zamestnávania

Prísnejšia kontrola pracovných podmienok

Prísna kontrola pracovných podmienok by zabezpečila, že zamestnávateľia dodržiavajú zákony a poskytujú adekvátne pracovné podmienky svojim zamestnancom.

Zálohy od zamestnávateľov na podporu mobility za prácou

Zálohy alebo podpora zamestnávateľov na presťahovanie pracovníkov za prácou by mohli pomôcť mladým ľuďom, ktorí hľadajú prácu v iných mestách alebo regiónoch.

Zvyšovanie ochoty zamestnávateľov zamestnávať aj Rómov a Rómky

Pre zlepšenie zamestnateľnosti Rómov a Rómkov a iných znevýhodnených skupín by sa malo pracovať na zvyšovaní povedomia medzi zamestnávateľmi.

Návrhy v oblasti podpory zamestnateľnosti mladých ľudí

Rozšírenie ponuky kurzov zameraných na marketing, programovanie, podnikanie

Mladí ľudia, ktorí sa nachádzajú v situácii NEET, by mali mať prístup ku kurzom a školeniam, ktoré sú relevantné pre aktuálne trendy na pracovnom trhu.

Motivácia k výkonu remesiel

Motivovať mladých ľudí k tomu, aby sa učili remeslám a pracovali v tejto oblasti, by bolo prospešné pre zníženie nezamestnanosti a zabezpečenie pracovnej sily v tradičných sektoroch.

Podpora absolventskej praxe

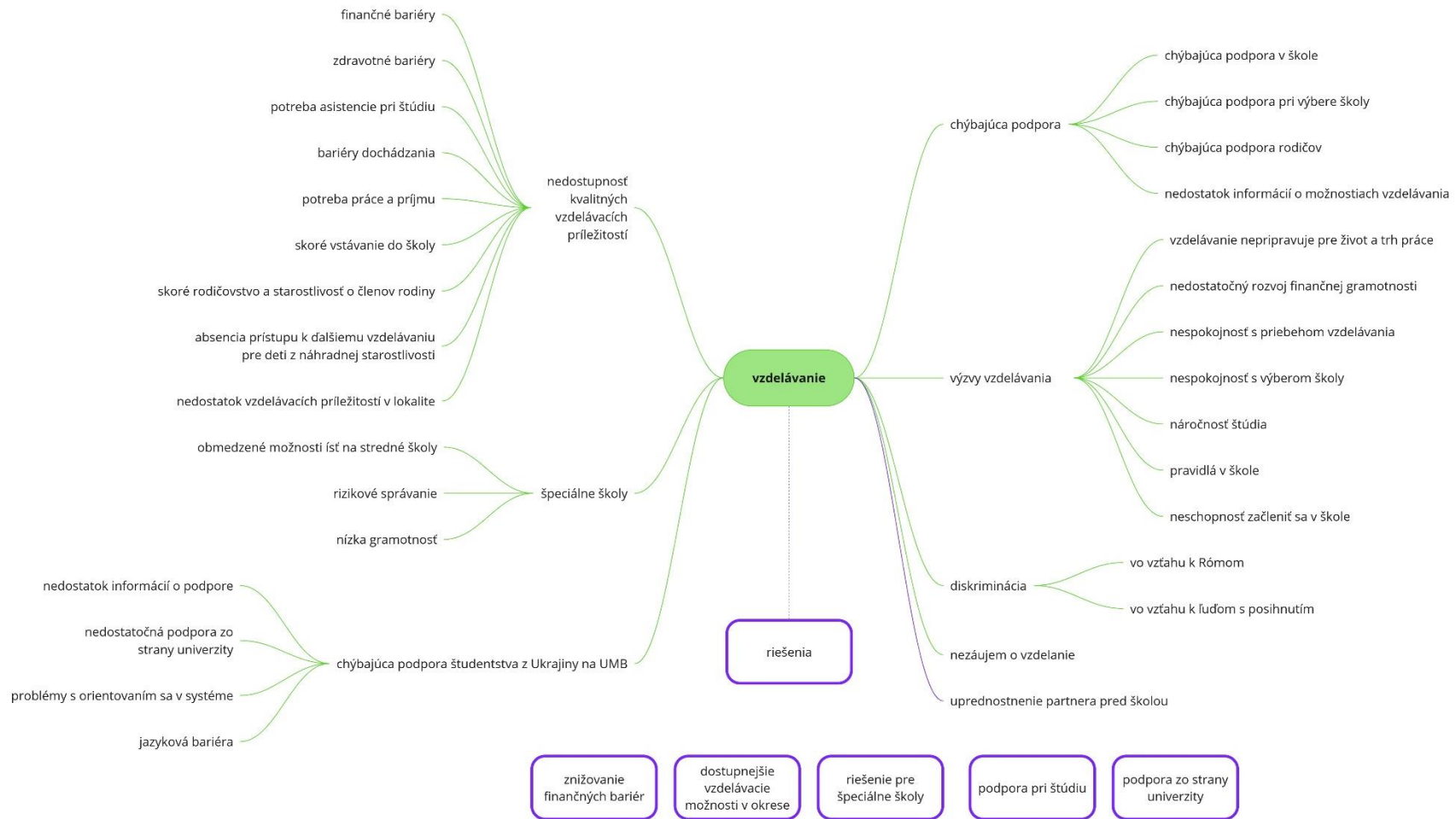
Podporovanie absolventskej praxe v rôznych oblastiach môže byť dôležitým krokom k tomu, aby mladí ľudia získali cenné skúsenosti a prepojili teoretické poznatky so skutočnými pracovnými situáciami.

Poskytnutie šance ako dobrovoľník/dobrovoľníčka

Podporovať možnosť dobrovoľníckych prác pre mladých ľudí, ktorí hľadajú zamestnanie, by bolo prínosné, pretože im umožní nadobudnúť pracovné skúsenosti, zlepšiť svoj životopis a získať praktické zručnosti v rôznych oblastiach.

Vzdelávanie

Obrázok 4-2 Schéma problémovej oblasti vzdelávanie

Zdroj: vlastný výskum, 2024

Vzdelávanie je problémovou oblasťou pre mladých ľudí v situácii NEET, pretože mnohí nemajú dokončené štúdium alebo potrebnú kvalifikáciu, čo im bráni v prístupe na trh práce. V tejto oblasti mladí ľudia v situácii NEET a ohrození situáciou NEET reflektovali množstvo problémov a výziev. Tieto sme kategorizovali do niekoľkých oblastí, ktoré bližšie popisujeme.

NEDOSTUPNOSŤ KVALITNÝCH VZDELÁVACÍCH PRÍLEŽITOSTÍ

Nedostupnosť kvalitného vzdelania je pre mladých ľudí v situácii NEET jednou z hlavných prekážok ich rozvoja a zamestnateľnosti. Tieto bariéry môžeme rozdeliť do viacerých kategórií:

Finančné bariéry

Mnoho mladých ľudí nemá dostatok finančných prostriedkov na pokrytie nákladov spojených so vzdelávaním.

P: „Chcel som dokončiť kurz, ale posledné štyri mesiace som nemal peniaze.“

P: „Pre získanie vzdelávania sa potrebujeme financie, ale my ich nemáme, takže nemáme možnosť ho mať.“

P: „Tak ako môžem mať to vzdelanie, keď musím ísť až do Banskej Bystrice, na čo zase nemám.“ „Kurzy, školenia, učebné pomôcky a cestovanie za vzdelaním sú pre mnohých jednoducho nedostupné, čo prehľbuje ich znevýhodnenie.“

P: „Kurzy a školenia sú drahé a nemôžem si ich dovoliť.“

P: „Strašne veľa peňazí to stojí, nové učebnice, peračníky, pravítka, ceruzky, perá, všetko...“

P: „Moja starká nemala dostatok financií.“

Zdravotné bariéry

Zdravotné problémy môžu mladým ľuďom sťažiť alebo znemožniť prístup k vzdelaniu, napríklad pre absencie, fyzické obmedzenia alebo potrebu asistencie.

P: „Nechcelí ma vziať na strednú školu kvôli absenciám a zdravotným problémom.“

P: „Ona nemôže sama cestovať do školy.“

P: „Slabá dostupnosť pre vozíčkarov.“

Potreby asistencie pri štúdiu

Niektorí mladí ľudia v situácii NEET potrebujú asistenciu pri štúdiu, čo môže byť problémom, ak nie sú k dispozícii adekvátne podmienky.

P: „Keby aj mohla niekde študovať, musela by mať asistenta.“

Bariéry dochádzania

Potreba dopravy do školy môže byť problémom, ak sú školy vzdialené, alebo ak neexistujú dostatočné možnosti cestovania.

P: „Niektorých odradí to zdĺhavé cestovanie.“

Potreba práce a príjmu

Mnohí mladí ľudia nemajú možnosť venovať sa vzdelávaniu, pretože musia pracovať, aby podporili rodinu.

P: „Nemôžem ísť na strednú školu, lebo musím ísť na brigádu alebo do roboty, aby sme mali v rodine peniaze, mama a oco tak povedia.“

Skoré vstávanie do školy

Skoré vstávanie do školy je problémom, ktorý môže obmedzovať mladých, ktorí už musia pomáhať v domácnosti alebo pracovať.

P: „Vstávame o šiestej od malička.“

Skoré rodičovstvo a starostlivosť o členov/členky rodiny

Skoré rodičovstvo alebo starostlivosť o deti, či iných členov a členky rodiny môže brániť mladým v dokončení školských povinností.

P: „Lebo niekto bol tehotný a musel odísť zo školy.“

P: „Veľa z nich to už potom vzdá, keď už má dieťa, tak si povie, že už to nepotrebujem.“

P: „Nemôžem ísť na školu, lebo musím doma strážiť deti, kým rodičia idú do práce. A oni musia chodiť do práce, lebo nebudeme mať peniaze.“

P: „14-ročné čaká dieťa a má po škole.“

Absencia prístupu k ďalšiemu vzdelávaniu detí z náhradnej starostlivosti

Deti, ktoré vyrastajú v náhradnej starostlivosti, majú menej prístupov k rôznym vzdelávacím príležitostiam a krúžkom, ktoré môžu pomôcť v ich osobnom raste.

P: „Rodičia im platia vodičáky, nám vodičáky nikto nebude platiť, my si sami musíme zaplatiť. Skade ja zoberiem 900 eur na vodičáky.“

P: „Oni chodia od malička na krúžky, tenis, plávanie, ale nám to decák nepreplatil, keď to bolo také drahé.“

Nedostatok vzdelávacích príležitostí v lokalite

Nedostatočná ponuka vzdelávacích príležitostí, odborných kurzov alebo školení v určitých lokalitách môže mladým ľuďom sťažiť prístup k ďalšiemu vzdelávaniu.

P: „V tomto okrese sa nemajú kde preškoliť.“

ŠPECIÁLNE ŠKOLY

Obmedzené možnosti ísť na stredné školy

Mladí ľudia, ktorí absolvovali špeciálnu školu, sa stretávajú s obmedzenými možnosťami pokračovať v ďalšom vzdelávaní na stredných školách. Tieto školy, aj keď môžu byť výhodné z praktických dôvodov, neponúkajú rovnaké príležitosti na ďalší rozvoj a mladí ľudia sa stretávajú s predsudkami a odmietnutím zo strany bežných stredných škôl.

P: „Tým, že ma moji rodičia dali do špeciálnej školy, aby som to mala bližšie a neplatila za autobus, ale niektoré školy ma nevezmú na strednú, lebo som zo špeciálnej školy.“

P: „Nedajú jej výučný list, iba zaškolenie, takže po troch rokoch jej napísali, že je zaškolená na 45%.“

Rizikové správanie a jeho súvislosť so špeciálnou školou

Rizikové správanie, ako je neúčast' na vyučovaní alebo konflikty v škole, sa môže v špeciálnych školách prejaviť inak, než v bežných školách, čo má následky na vzdelávanie a ďalší život mladých ľudí.

P: „Chodili sme poza školu a mali sme zlé správanie a potom sme išli do reedukáču. Tak som sa dostal do špeciálnej školy, tu sa vám tak nevenujú.“

Špeciálne školy a gramotnosť

Špeciálne školy sa zameriavajú na veľmi základné vzdelanie, často len na výučbu čítania a písania, čo nie je dostatočné na získanie komplexného vzdelania potrebného pre uplatnenie sa na trhu práce.

P: „Áno, v špeciálnej škole vás naučia písať a čítať, ale nič viac.“

CHÝBAJÚCA PODPORA

Chýbajúca podpora v škole

Mladí ľudia v situácii NEET sa často stretávajú s nedostatkom individuálnej podpory vo vzdelávaní, čo im bráni v rozvoji ich schopností a motivácie pokračovať v štúdiu.

P: „ale všade, kde som bol na škole, je tam napr. 30 detí. Viem, že sa nemôžu každému venovať, ja to chápem, ale, keby sa aspoň viacej pokúšali vysvetliť. On vysvetlí to raz, vysvetlí to tak, že napíše 300 tisíc vzorcov a to je tak všetko. Uč sa ako chceš. Nájdi si! Zober si knihu! Nech mi aspoň povie, kde, akú knihu, v čom to mám hľadať?“

Chýbajúca podpora pri výbere školy

Výber správnej školy alebo odboru je pre mnohých mladých ľudí zložitý, najmä keď nemajú potrebnú podporu zo strany rodičov, či učiteľov a učiteľiek. Tento nedostatok poradenstva a informácií môže viesť k tomu, že mladí ľudia sa rozhodnú pre zlé voľby, ktoré im obmedzia možnosti do budúcnosti.

P: „Chcela som študovať iný odbor, ale rodičia ma nechceli pustiť ďalej z domu, ani známky som na to nemala na ZŠ, keby mi to bol vtedy niekto povedal, že sú známky dôležité.“

P: „Veľa ľudí nevie, kam má ísť na výšku.“

P: „Chýba tam informovanosť, nejaká styčná osoba na tej škole, ktorá by sa venovala len ľuďom, ktorí majú nejaký hendikep a prekážky, a že by im dala tu máte takéto a takéto možnosti.“

Chýbajúca podpora rodičov

Podpora zo strany rodičov je kľúčová pre rozvoj mladých ľudí, avšak nie vždy sa jej dostáva v dostatočnej miere. Niektorí rodičia nemajú dostatočné vzdelanie alebo zručnosti na to, aby poskytli svojim deťom adekvátnu podporu pri štúdiu. Tento postoj rodičov môže limitovať príležitosti mladých ľudí na vzdelávanie a seberealizáciu.

P: „Ale aj rodičia slabo motivujú tie deti k vzdelávaniu.“

P: „Tak my sami nevieme dobre písať, alebo čo máme robiť s deťmi. Teraz k nám chodia a rozprávame sa s pracovníčkami, čo s deťmi robiť, keď sme doma s nimi.“

P: „Nemám podporu od samotných rodičov, nevidia v tom význam a zmysel, aby som šla do školy.“

P: „Rodičia neveria dievčatám, že budú do školy chodiť, myslia si, že hneď s niekým, preto nechcú, aby išli na inú školu ďaleko a inde.“

Nedostatok informácií o možnostiach vzdelávania

Mnohí mladí ľudia sa tiež stretávajú s problémom nedostatku informácií o dostupných vzdelávacích príležitostiach, ktoré by im umožnili získať potrebné zručnosti a kvalifikácie. Bez informácií o tom, kde hľadať ďalšie vzdelávacie možnosti, sa mladí ľudia ocitajú v situácii, v ktorej nie sú schopní zlepšiť svoje zručnosti, alebo nájsť vhodnú kariéru.

P: „Nevie, kde by získal podporu, aby sa doškolil.“

P: „Neviem, kam ísť, aby som našla kurzy, ktoré sú pre mňa dostupné.“

VÝZVY VZDELÁVANIA

Vzdelávanie nepripravujúce na život a potreby trhu práce

Mnohé mladé osoby čelia problému, že vzdelávací systém neposkytuje dostatočnú prípravu na reálny pracovný trh. Mnohé školy sa zameriavajú na teoretické poznatky, ktoré nie sú priamo aplikovateľné v praxi, čo spôsobuje, že absolventi nie sú schopní efektívne pracovať v konkrétnych pracovných podmienkach.

P: „Vzdelávanie je príliš teoretické a nepripravuje nás na reálne pracovné situácie.“

P: „Praktické zručnosti nám v osnovách chýbajú.“

P: „V školách sa neučíme praktické veci, ako napríklad dane.“

Nedostatočný rozvoj finančnej gramotnosti

Finančná gramotnosť je pre mladých ľudí dôležitá, ale školy často nevenujú tejto oblasti dostatočnú pozornosť. Tento nedostatok vzdelania v oblasti finančných záležitostí môže viesť k zlému hospodáreniu s peniazmi a zbytočným finančným problémom.

P: „Kúpia si mobil a dajú ho do záložne, v škole neučia ako narábať s peniazmi, keď zarobí aj 1000 eur, tak on nevie čo s tým, dá to rodine a potom on nič nemá.“

P: „Škola vás naučí, že viem čítať, písať, ale nenaučí vás finančnú gramotnosť. Ja som vyšiel zo školy a ja som dostal 2000 eur a ja som nemal 2000 eur za ten deň.“

Nespokojnosť s priebehom vzdelávania v škole

Mladí ľudia sa tiež sťažujú na kvalitu vzdelávania, najmä v rámci praktických aktivít, ktoré považujú za nezaujímavé a neprospievajúce ich osobnému rozvoju. Tento nedostatok zaujímavých a zmysluplných aktivít v praxi môže viesť k demotivácii a frustrácii.

P: „Na praxi nám dávajú jednoduché práce, nebaví nás to - len čistíme potraviny a nevaríme.“

P: „Viacerí spolužiaci neprídu na prax - nechce sa im, sú chorí, nebaví ich to, potom máme my veľa práce.“

Nespokojnosť s výberom školy

Pre niektorých mladých ľudí je rozhodnutie o výbere školy alebo odboru komplikované, najmä ak nemajú dostatočné informácie alebo podporu. Tento pocit nespokojnosti so študijným odborom môže mať negatívny dopad na ich záujem o školu a môže viesť k rozhodnutiu zanechať vzdelávanie.

P: „Chcem niečo viac ako to, čo študujem.“

P: „Nebaví ma odbor, ktorý študujem, je tam veľa práce, práca je pre dievčatá namáhavá, napríklad prenášame veľké hrnce, bolia nás nohy, keď nie sme zvyknuté.“

Náročnosť štúdia

Štúdium na stredných alebo vysokých školách môže byť pre niektorých mladých ľudí veľmi stresujúce, najmä keď čelia náročným požiadavkám. Tento stres z náročného štúdia môže mať vplyv aj na ich sebavedomie a ochotu pokračovať v štúdiu.

P: „Vo štvrtom ročníku je toho strašne veľa, sa to tam akosi nakopilo. Ľudia môžu mať z toho stresy. Aj to, že musíme chodiť na siedmu do školy, to musím vstávať o štvrtý, potom len pijem kávu a idem. Áno, aj únavné to je, tak skoro vstávať. A všade chcú od nás na predmetoch stále niečo.“

P: „Na výške je toho učiva naozaj veľa.“

Pravidlá v škole

Školské pravidlá môžu byť pre niektorých žiakov a žiačky prekážkou, ak sa cítia obmedzovaní a znevýhodňovaní.

P: „Zákaz fajčenia v škole je dôvod neísť do školy.“

Neschopnosť začleniť sa v škole

Niektorí mladí ľudia sa stretávajú s problémom začleniť sa do školy alebo do kolektívu, najmä ak sú z iného sociálneho prostredia. Tento problém môže byť pre mladých ľudí frustrujúci a môže viesť k tomu, že sa rozhodnú školu opustiť, keď sa necítia akceptovaní alebo zapojení.

P: „Častokrát, sú dievčatá naučené len na kamarátky z osady, a potom nevedia, keď dakde prídu, sa normálne skamarátiť s inými, tu žijú ako super spoločensky a inde skončia školu, lebo sú tam samé.“

DISKRIMINÁCIA

Diskriminácia vo vzťahu k Rómom a Rómkam

Diskriminácia voči Rómom a Rómkam je stále prítomná vo viacerých školách, kde sa stretávajú s predsudkami a nechotou spolupracovať s nimi zo strany ostatných detí.

P: „Od spolužiakov áno, ale keď si na nás zvyknú, tak je to ok.“

P: „Nerómske deti sa nechcú s nami hrať.“

Diskriminácia vo vzťahu k ľuďom s postihnutím

Mladí ľudia s postihnutím čelia ďalšiemu typu diskriminácie, ktorá im sťažuje prístup k vzdelaniu. Títo študenti a študentky sú často odkázaní na špeciálne školy, ktoré sú vzdialené, čo vytvára ďalšie bariéry pri získavaní vzdelania.

P: "Ja si myslím, že aj predsudky. Tie školy nechcú prijímať ľudí, ako som ja. Jediná škola je v Levoči, ktorá je pre zrakovo postihnutých, to je veľká diaľka, ale aj tie financie na dochádzanie..."

P: "Keď som sa snažila nájsť si školu v okolí, tak ma odbili, že nie proste, že by som to nezvládla. Snažila som sa hocijaký odbor, kuchár, čašník, hlavne som chcela ísť do školy."

NEZÁUJEM O VZDELANIE

Pre niektorých mladých ľudí nie je vzdelanie prioritou, najmä ak nevidia jeho priamy prínos pre svoju budúcnosť.

P: „A na čo má chodiť do školy, aj tak z nej doktorka nebude.“

UPREDNOSTNENIE PARTNERA PRED ŠKOLOU

Mnohí mladí ľudia uprednostňujú osobný život pred vzdelaním, čo môže ovplyvniť ich akademické výsledky.

P: „Lebo si nájdú frajerov, vystúpi v meste a nejdú do školy, ale k frajerovi.“

CHÝBAJÚCE PODPORNÉ SLUŽBY NA UNIVERZITE MATEJA BELA PRE ŠTUDENTOV A ŠTUDENTKY Z UKRAJINY

Nedostatok informovanosti o podporných službách

Ukrajinskí študenti a študentky na univerzite čelia problémom so získaním potrebných informácií o dostupných podporných službách.

P: „Ukrajinci o tom nevedia, že existuje nejaké kariérne centrum na univerzite, pretože univerzita, v podstate univerzite je to jedno.“

Nedostatočná podpora zo strany univerzity

UMB neposkytuje dostatočnú podporu študentom a študentkám z Ukrajiny, čo vedie k ich frustrácii a pocitu zanedbania. Tento nedostatok podpory môže mať vážne dôsledky na ich akademický výkon a celkový život na univerzite.

P: „Univerzita sa o nás nezaujíma.“

P: „Študentov tak nechávajú napospas.“

Problémy s orientovaním sa v systéme

Ukrajinskí študenti a študentky, ktorí/é prichádzajú na slovenské univerzity, čelia výzvam aj pri orientovaní sa v administratívnom systéme a pri získavaní pomoci. Rôzne fakulty a študijné oddelenia nemusia mať jednotný systém, čo môže viesť k zmäteniu a frustrácii študentov a študentiek.

P: „Prehadzujú vás ako horúci zemiak. Pretože napríklad obráťte sa na jedného učiteľa alebo na študijné oddelenie a on vám povie, že musíte ísť za týmto. A tento učiteľ vám povie, že nie, ja za to nemôžem, musíte sa obrátiť ešte na nejakého iného, pretože nikto to nechce v podstate riešiť.“

P: „Ešte to, že každá fakulta má úplne ten svoj systém.“

Problémy s jazykovou bariérou a samoštúdiom

Štúdium v cudzom jazyku je pre ukrajinských študentov a študentky na Slovensku výzvou, najmä ak ide o výučbu v slovenčine. Jazyková bariéra znamená, že nie všetci študenti a

študentky majú rovnakú schopnosť pochopiť prednášky a materiály v slovenčine, čo spôsobuje problémy pri učení a znižuje ich akademický výkon.

P: „Ja by som radšej sedela na všetkých prednáškach a počúvala všetko, čo hovorí učiteľ, ako sedieť doma a učiť sa to sama. A aj preto dáva sa mi to ťažko.“

Ukrajinskí študenti a študentky čelia ďalšej výzve v podobe literatúry, ktorá nie je dostupná v ich rodnom jazyku. Pre mnohých Ukrajincov je čeština tiež cudzí jazyk, čo znamená, že musia zvládať ďalší jazyk okrem slovenčiny, čo komplikuje ich učenie a sprístupnenie potrebného materiálu.

P: „Literatúra v češtine - je to ďalší cudzí jazyk.“

Návrhy riešení

Návrhy mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET vo vzťahu k riešeniu výziev vo vzdelávaní sa týkali znižovania finančných bariér, väčšej ponuky vzdelávania, zmeny v prístupe učiteľov/učiteľiek a motivácie a podpore k vzdelávaniu.

Znižovanie finančných bariér

Finančná podpora pre študentov a študentky z chudobných oblastí

Pre mladých ľudí v situácii NEET je dôležité znižovať finančné bariéry, ktoré im bránia v prístupe k vzdelávaniu. To by mohlo zahŕňať zníženie alebo úplné odpustenie cestovného pre študentov a študentky zo sociálne slabších oblastí, čím by sa zvýšil ich prístup k vzdelaniu.

P: „Možnosť pre tých, čo chodia do školy z chudobnej Hnúšte, aby neplatili za lístok.“

Podpora študentov a študentiek cez nadácie a granty

P: „Možno by stačila aj nejaká podpora, kamarátka dostala cez nejakú nadáciu, ale ona bola najlepšia z nás, tak iba takí dostanú.“

Zabezpečenie školských pomôcok a bezplatného ubytovania

P: „Zabezpečenie školských pomôcok.“

P: „Bezplatný internát.“

Školský autobus a bezplatná doprava

Zavedenie školských autobusov alebo iných alternatívnych foriem dopravy by mohlo pomôcť študentom a študentkám, ktorí musia dochádzať do školy zo vzdialenejších miest alebo osád, čím by sa odstránili geografické bariéry.

P: „Preplácanie cestovného.“

Väčšia ponuka kurzov a alternatívne vzdelávacie možnosti

Viac bezplatných a dostupných kurzov

Mladí ľudia v situácii NEET často potrebujú flexibilné možnosti vzdelávania. Viac kurzov, ktoré sú bezplatné a prístupné online, by umožnilo mladým ľuďom študovať podľa vlastného tempa a v čase, ktorý im vyhovuje.

P: „Viac bezplatných a dostupných kurzov.“

Večerné školy a jazykové kurzy

Večerné školy môžu poskytnúť príležitosť pre tých, ktorí musia pracovať počas dňa, ale zároveň chcú pokračovať vo vzdelávaní.

P: „Večerné školy.“

Jazykové kurzy by mali byť podporované, aby sa mladí ľudia mohli lepšie začleniť do pracovného trhu a získať širšie možnosti zamestnania.

P: „Projekty na jazykové kurzy.“

Špeciálne školy a prístup k štúdiu pre deti s prekážkami

Zlepšenie prístupu k stredným školám pre absolventov špeciálnych škôl

Tento problém je častou prekážkou, keď študenti a študentky zo špeciálnych škôl nemajú rovnaký prístup na bežné školy. Poskytovanie príležitostí pre ich prístup na ďalšie štúdium by mohlo zlepšiť ich šance na pracovný úspech.

P: „Môcť ísť na školu, aj keď som zo špeciálnej školy.“

Zrušenie špeciálnych škôl alebo ich prispôsobenie špecifickým potrebám

P: „Nech sú špeciálne školy skôr pre tých, čo sú nejako špeciálni, akože vedľa niečo strašne dobre, toto riešenie je krásne 😊.“

Podpora pri štúdiu

Zmena v prístupe učiteľov, učiteliek a motivácie k vzdelávaniu

Učitelia a učiteľky by mali byť vyškolení v individuálnom prístupe k študentom a študentkám, ktorí čelia rôznym životným výzvam. Motivácia a podpora zo strany učiteľov a učiteliek sú kľúčové pri pomoci mladým ľuďom z NEET situácie.

P: „Zmena v prístupe učiteľov.“

Motivácia k vzdelávaniu a zamestnanie pedagogických asistentov a asistentiek

P: „Motivovať ku vzdelávaniu.“

Mladí ľudia potrebujú konkrétnu podporu, ktorá ich motivuje pokračovať v štúdiu. Rómski asistenti a asistentky môžu slúžiť ako most medzi študentmi, študentkami a školským prostredím, pomáhať znižovať sociálne a kultúrne bariéry.

P: „Zamestnanie rómskeho asistenta učiteľa.“

Pomoc zo strany univerzity a špecializovaných koordinátorov a koordinátoriek

Univerzitná podpora pre študentov a študentky v ťažkej situácii

Univerzita by mala vypracovať programy a podporu pre študentov a študentky zo znevýhodnených pomerov, aby sa lepšie orientovali v akademickom systéme a mali prístup k potrebnej pomoci.

P: „Myslím si, že tá pomoc musela byť od miesta štúdia. Takže od univerzity a fakulty.“

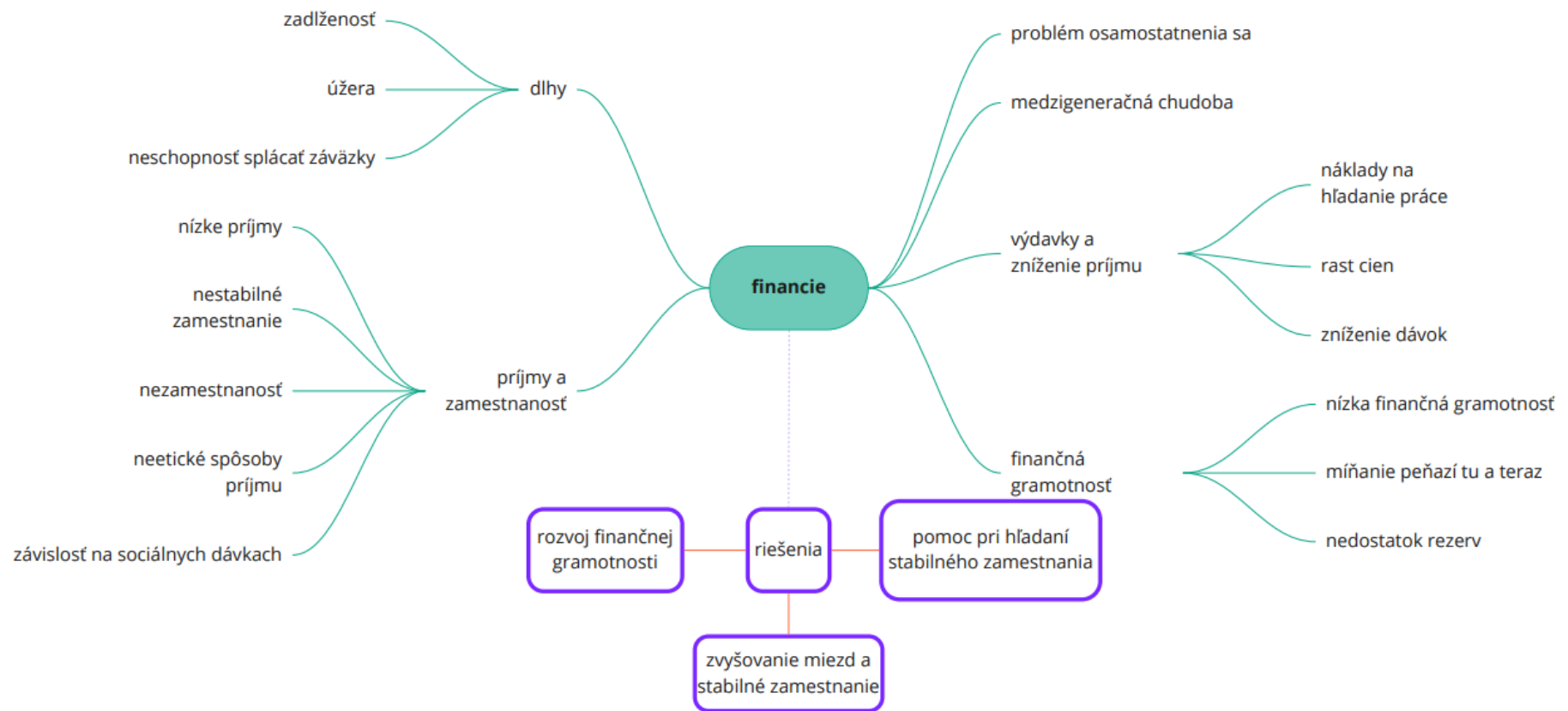
Koordinátori a koordinátorky pre znevýhodnených študentov a študentky

P: „Koordinátor z radov učiteľov - na slovenskej VŠ nie je 'krúžkový učiteľ', ako to je na Ukrajine.“

Tento koordinátor by mohol pomáhať študentom a študentkám s rôznymi problémami, ako je orientácia v systéme, preklad materiálov alebo koordinovanie prístupov k rôznym podporným službám.

Financie

Obrázok 4-3 Schéma problémovej oblasti financie

Zdroj: vlastný výskum, 2024

Mladí ľudia v situácii NEET často čelia finančným problémom, ktoré ovplyvňujú ich každodenný život, perspektívy, aj schopnosť začleniť sa do spoločnosti. Hlavný dôvod, prečo sú financie pre nich problémom, je nedostatok pravidelného príjmu. Väčšina mladých ľudí v situácii NEET nemá stabilné zamestnanie, a teda ani pravidelný príjem. To im sťažuje financovanie základných potrieb, ako sú bývanie, strava, zdravotná starostlivosť, či doprava. Nezamestnanosť mladých ľudí často vedie k závislosti na podpore rodiny, sociálnych dávkach alebo priateľoch, čo ich vystavuje finančnej neistote a neschopnosti osamostatniť sa.

V súvislosti s financiami sme identifikovali niekoľko súvisiacich problémov, tie sme rozdelili do kategórií: príjmy a zamestnanosť, dlhy, výdavky a zníženie príjmu, finančná gramotnosť, medzigeneračná chudoba a problém osamostatnenia sa.

PRÍJMY A ZAMESTNANOSŤ

Nízke mzdy a nestabilné zamestnania

Mladí ľudia, ktorí majú príjmy prevažne z brigádnických prác, čelia nízkym zárobkom a nestabilite. Táto situácia spôsobuje neistotu a neschopnosť dlhodobejšie finančne plánovať. Brigádnicke práce majú často len krátkodobý charakter, čo zvyšuje riziko opätovnej nezamestnanosti. Problémom sú aj nízke príjmy v stabilnejších zamestnaniach.

P: „Brigády sú nestabilné, plat je nízky, len od týždňa do týždňa.“

P: „Keď mi povie niekto, že mám robiť celý mesiac za 500 alebo 600 eur.“

P: „Práce často platia príliš málo a nenapĺňajú očakávania.“

Nezamestnanosť

Nezamestnanosť je jedným z hlavných faktorov spôsobujúcich finančné problémy.

P: „Bez práce nemáme peniaze.“

Neetické spôsoby príjmu

Niektorí mladí ľudia volia alternatívne formy zárobku, často spojené s morálnymi alebo právnyimi otázkami. Predaj obsahu na internete je vnímaný ako rýchly zdroj peňazí.

P: „Predávanie nahých fotografií/videí cez sociálne siete – rýchly príjem.“

Závislosť na sociálnych dávkach

Závislosť na sociálnych dávkach predstavuje problém, ktorý sa často stáva spúšťačom pasivity a neochoty hľadať alternatívne spôsoby zabezpečenia živobytia.

P: „Tak sa už naučil, že nebude riešiť nič s chudobou, lebo len čaká, čo mu úrad za peniaze dá.“

MEDZIGENERAČNÁ CHUDOBA

Problém medzigeneračnej chudoby súvisí s tým, že chudoba a finančné ťažkosti sa prenášajú z jednej generácie na druhú. Rodičia, ktorí sa ocitli v chudobných podmienkach, môžu mať tendenciu odovzdávať tieto skúsenosti a vzorce správania aj svojim deťom. Mladí ľudia, ktorí vyrastali v prostredí chudoby, majú často obmedzené možnosti na zlepšenie svojej životnej úrovne. Prípadný dlh, ktorý sa prenáša na ďalšiu generáciu, vytvára bariéry v prístupe k potrebným službám a znižuje motiváciu k zmene.

P: „Už moji rodičia mali dlhy, potom sme furt nemali peniaze a ja nemala som kam ísť, ešte aj dlhy splácam, tak som aj ja stále chudobná.“

DLHY

Zadlženosť

Mnohí mladí ľudia si musia požičiavať na pokrytie základných životných potrieb. Tento trend vedie k cyklu zadlžovania, keď sa riešenie finančných problémov presúva do budúcnosti.

P: „Musíme si vždy požičať, niečo dať do záložne, aby sme vyriešili málo peňazí.“

P: „Sú takí, pravdaže, mladí ľudia si musia požičiavať.“

Úžera

V snahe rýchlo získať potrebné financie mnohí siahajú po neoverených zdrojoch pôžičiek. Takéto „garážové pôžičkárne“ poskytujú pôžičky s extrémne vysokými úrokmi, čo len prehĺbuje problémy mladých dlžníkov a dlžníčok.

P: „Áno, uvedomujú si, že nie len z overených zdrojov si berú, ale taktiež aj z kadejakých garážových pôžičkárni.“

Neschopnosť splácať záväzky

Mladí ľudia, ktorí sa dostanú do zadlženia, často nie sú schopní splácať svoje záväzky. Tento problém vedie k ďalšiemu zadlženiu alebo k právnym problémom.

P: „Prestanú platiť tie úvery.“

VÝDAVKY A ZNÍŽENIE PRÍJMU

Náklady na hľadanie práce

Vyhľadávanie pracovných príležitostí si vyžaduje financie, najmä na dopravu alebo adekvátne oblečenie. Tieto výdavky však môžu byť pre mladých ľudí bez stabilného príjmu problémom.

P: „Do Nitry som šla na pohovor a musela som cestovať celý deň, čo stálo veľa peňazí.“

Rast cien

Zvýšené náklady na potraviny, energie a iné základné potreby prehĺbujú finančný stres mladých ľudí.

P: „Všetko je od korony drahšie, od jedla až po oblečenie.“

Zníženie sociálnych dávok

Politické rozhodnutia, ako je napríklad zníženie sociálnych dávok, obmedzujú dostupné zdroje pre mladých ľudí v núdzi.

P: „Idú nám strhnúť dávky.“

FINANČNÁ GRAMOTNOSŤ

Nízka finančná gramotnosť

Mnohí mladí ľudia nemajú základné vedomosti o hospodárení s financiami. Nedostatok zručností v oblasti šetrenia a plánovania výdavkov ich znevýhodňuje v dlhodobom finančnom zabezpečení.

P: „Nikdy nám nechýbalo jedlo, ale nikdy sme nešetrili. Nevieme, ako sa to robí.“

P: „Veľa rodičov dieťaťu kúpi čo chce, keď vyrastú, nepoznajú hodnotu peňazí. Drahé hodinky mu kúpia, majú ho viesť k hodnotám.“

Míňanie peňazí tu a teraz

Prednosť sa dáva okamžitému uspokojeniu pred dlhodobým plánovaním. Tento prístup znižuje šance na vytvorenie finančnej rezervy.

P: „Rómovia žijú tu a teraz. Keď má peniaze, tak ich miniem tu a teraz.“

Nedostatok rezerv

Pre mladých ľudí, najmä tých v detských domovoch, je vytváranie rezerv prakticky nemožné kvôli nízkym príjmom a systémovým bariéram.

P: „U nás v detskom domove by ste si nemali z čoho odkladať, systém je nastavený, že dostaneme odchodné.“

PROBLÉM OSAMOSTATNENIA SA

Finančné problémy bránia mladým ľuďom v získaní nezávislosti, čo predlžuje ich závislosť na rodine alebo štáte.

P: „Osamostatniť sa, v zmysle financií.“

Návrhy riešení

Pri návrhoch riešení v tejto oblasti mladí ľudia vnímali ako potrebné najmä zvyšovanie **finančnej gramotnosti**.

P: „Pracovník, ktorý by im pomáhal hospodáriť s financiami.“

P: „Vzdelávanie ako funguje bankový účet, sporenie.“

P: „Učenie k finančnej gramotnosti už na ZŠ.“

Ako potrebné tiež vnímajú **nájdenie si stabilného zamestnania a zvýšenie miezd**. Niektorí mladí ľudia si uvedomujú, že potrebujú **pomoc pri hľadaní práce**.

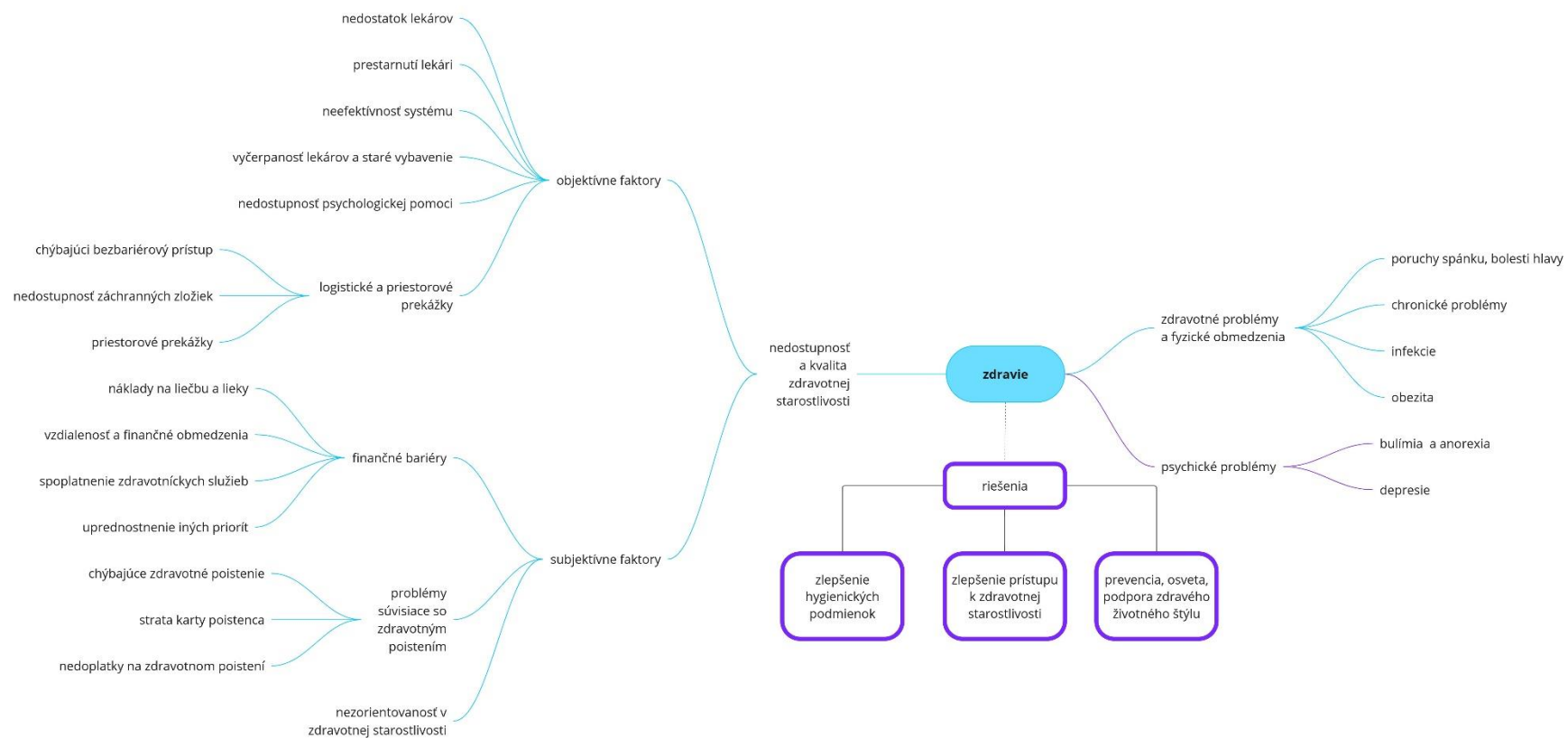
P: „Zvýšiť možnosti stabilného zamestnania.“

P: „Zvýšenie miezd.“

P: „Pracovník, ktorý by im pomáhal nájsť si prácu.“

Zdravie

Obrázok 4-4 Schéma problémovej oblasti zdravie

Zdroj: vlastný výskum, 2024

Zdravie mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET je úzko prepojené so sociálnymi a ekonomickými faktormi. Mladí ľudia, s ktorými sme realizovali fókusové skupiny, identifikovali v oblasti zdravia niekoľko problémov, ktoré súviseli s problémami – fyzickými a psychickými, súvisiacimi s rôznorodými prekážkami v prístupe k zdravotnej starostlivosti, ale aj so spôsobom ich života a ich životnou situáciou ako je chudoba, či nedostatočná podpora rodinného prostredia. Problémy v oblasti zdravia môžu byť na jednej strane príčinou situácie NEET, na druhej strane, najmä psychické problémy, môžu byť následkom situácie nezamestnanosti.

ZDRAVOTNÉ PROBLÉMY A FYZICKÉ OBMEDZENIA

Mladí ľudia v situácii NEET čelia zdravotným ťažkostiam, ktoré im bránia v aktívnom živote. **Chronické ochorenia** obmedzujú ich možnosti zapojiť sa do vzdelávania alebo práce, najmä ak ide o fyzicky náročné činnosti alebo činnosti vyžadujúce jemnú motoriku.

P: „Mám DMO.“

P: „Mala som zápal okostnice. Potom som mala problémy s prstami.“

Infekcie a zanedbaná hygiena

Zdravotné problémy sú často dôsledkom zanedbanej hygieny a nedostatku preventívnej starostlivosti. Tieto faktory bývajú implicitne spojené s finančnými problémami a nedostatkom vzdelania o zdraví.

Mladí ľudia v situácii NEET uvádzajú tiež zdravotné problémy, ktoré môžu byť **spôsobené stresom alebo preťažením**. Tieto ťažkosti často súvisia s psychickým vyčerpaním z neistoty a z nedostatku perspektívy.

P: „Bolesti hlavy, migrény.“

Mladí ľudia ako problém identifikovali u svojej generácie **obezitu**.

P: „...málo sú vyšportovaní, leniví, nič sa im nechce.“

PSYCHICKÉ PROBLÉMY

Psychické ťažkosti sú u mladých NEET výrazným fenoménom, ktorý ich izoluje a zhoršuje ich šance na zlepšenie životnej situácie.

Depresie

Nedostatok rodinnej podpory často vedie k psychickým problémom a strate motivácie.

P: „Niektorí majú zlé vzťahy v rodine, príde o domov a padne na dno.“

Bulímia a anorexia

Ako špecifické problémy mladých ľudí uviedli aj bulímiu a anorexiu.

NEDOSTUPNOSŤ A KVALITA ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI

Prístup k zdravotnej starostlivosti môže byť pre mladých v situácii NEET obmedzený viacerými faktormi, ktoré prispievajú k prehĺbovaniu ich problémov. Tieto faktory sme rozdelili na dve skupiny: objektívne a subjektívne faktory.

OBJEKTÍVNE FAKTORY

Nedostatočný počet lekárov a lekárk v niektorých regiónoch spôsobuje, že mladí ľudia v situácií NEET nemajú prístup k základnej zdravotnej starostlivosti:

P: „Detská lekárka tu nie je.“

P: „Málo lekárov chce ísť robiť na dedinu.“

P: „Nemáme tu detskú lekárku, musíme s deťmi do Revúcej, čo je 40 minút cesty autobusom.“

V niektorých lokalitách identifikovali mladí ľudia aj problém s **prestarnutím lekárov a lekárk**.

P: „...tak máme lekára, ktorý chodí do dediny k nám, ale on je taký starý, že už ani nepočuje, čo mu hovoríme.“

Neefektívnosť systému

Zastaralé procesy a dlhé čakacie doby mladých ľudí odrádzajú.

P: „4 - 5 hodín čakám.“

P: „Nevhodné objednávacie systémy – papierové časenky.“

P: „Lekár vybavuje veľa pacientov po telefóne a na tých v ambulancii nemá čas.“

Vyčerpanosť lekárov, lekárk a staré vybavenie

Nedostatok zdrojov ovplyvňuje kvalitu zdravotnej starostlivosti:

P: „Veľa pacientov na lekára, ktorý je vyčerpaný.“

P: „Veľakrát si človek povie, že bože aká hlúpa (sestrička) a potom sa na to pozrie tak, preboha veď oni toho majú naozaj strašne veľa a za tie platy, celkovo za tie podmienky, že tá budova sa dobre že nerozpadne.“

Nedostatok psychologickej a psychiatrickej pomoci

Dlhé čakacie doby na odbornú pomoc mladým ľuďom v situácii NEET komplikujú riešenie psychických problémov:

P: „Čakacia doba na psychológa je 2 – 3 mesiace.“

Logistické a priestorové prekážky obmedzujú prístup mladých ľudí v situácii NEET k potrebným službám. Príkladom sú:

Nedostupnosť záchranných zložiek

P: „3-4 hodiny čakáte, kým príde sanitka.“

P: „Nie je tu ani terén na to, aby sem prišla sanitka.“

P: „Kým prišla sanitka, ja som aj porodila.“

Chýbajúci bezbariérový prístup

P: „Musím ísť po schodoch.“

Priestorové prekážky

P: „Nie sú priestory na to, aby tu bol lekár.“

SUBJEKTÍVNE FAKTORY

Medzi subjektívne faktory, ktoré súvisia a nedostupnosťou zdravotnej starostlivosti, sme zaradili **problémy súvisiace so zdravotným poistením**, a to konkrétne:

- zadlženosť v zdravotnej poisťovni,
- strata karty poistenca,
- chýbajúce zdravotné poistenie.

Druhou skupinou subjektívnych faktorov sú **finančné bariéry**. Nedostatok financií mladých ľudí v situácii NEET je častou prekážkou v zabezpečení základnej zdravotnej starostlivosti. V tejto oblasti sme identifikovali tieto súvislosti:

Náklady na liečbu a lieky:

P: „Cena liekov.“

P: „Nemáme peniaze na vitamíny, lebo sú drahé.“

Vzdialenosť a finančné obmedzenia:

Finančné a logistické prekážky ešte viac sťažujú prístup k zdravotníckym službám:

P: „Za lekárom cestujeme 70 km do Lučenca.“

P: „Nemáme peniaze na autobus, peniaze sú, až keď príde manžel.“

Spoplatnenie zdravotných služieb:

P: „Spoplatnený vstup do nemocnice – 10 eur.“

Uprednostnenie iných priorít:

P: „Namiesto plombovania si radšej kúpia jedlo.“

Medzi subjektívne faktory sme zaradili aj neznalosť a **nezorientovanosť v zdravotnej starostlivosti**, ktoré sa objavili u mladých ľudí vyrastajúcich v náhradnej starostlivosti.

P: „Neboli sme k tomu vedené, boli sme naučené, že to za nás premyslí niekto iný, tak nás vzala vychovávateľka a išli sme. Nikdy sme nechodili samé, aj teraz, keď sme na strednej škole, ide s nami vychovávateľka alebo riaditeľ. Nevieť presne, kde mám ísť napríklad, keď ma niečo bolí.“

Návrhy riešení

Návrhy mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET sa vzťahovali k zlepšeniu prístupu k zdravotnej starostlivosti, zlepšeniu hygienických podmienok, prevencii, osвете a zmene životného štýlu.

Zlepšenie prístupu k zdravotnej starostlivosti

Ako uvádzame v analýze vyššie, jednou z najväčších výziev mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET v oblasti zdravia je obmedzený prístup k zdravotnej starostlivosti, či už kvôli nedostatku lekárov, finančným bariéram, alebo vzdialenosti.

Zvýšenie počtu lekárov, lekároek, psychológov, psychologičiek, psychoterapeutov, psychoterapeutiek a zavedenie mobilných zdravotníckych jednotiek alebo pravidelných návštev lekárov a lekároek by mohlo zmierniť problém v odľahlých lokalitách. Rozšírenie dostupnosti psychológov a psychologičiek, terapeutov a terapeutiek by pomohlo riešiť nárast duševných problémov medzi mladými ľuďmi.

P: „Keby aspoň raz za mesiac bol na nejaký čas lekár v dedine.“

P: „Zvýšiť počet odborníkov/terapeutov v oblasti psychických problémov.“

Lekár, lekárka na diaľku. Rozšírenie telemedicíny by umožnilo konzultácie na diaľku aj mimo bežnej pracovnej doby, čo by najmä mladým ľuďom s obmedzeným prístupom k doprave značne pomohlo.

P: „Doktor na diaľku (na telefóne aj po 22,00 hod.).“

Zlepšenie materiálo-technického vybavenia zdravotníckych zariadení by zvýšilo dôveru pacientov, pacientiek a zlepšilo kvalitu poskytovanej starostlivosti.

P: „Lepšie a čisté a modernejšie vybavenie.“

Zavedenie digitálnych systémov objednávanía by mohlo eliminovať dlhé čakacie doby a zlepšiť spokojnosť pacientov a pacientiek.

P: „Moderný objednávkový systém.“

Zlepšenie hygienických podmienok

Základná hygiena je pre mnohých mladých ľudí NEET nedostupná kvôli chýbajúcej infraštruktúre alebo finančným problémom. Investície do zlepšenia hygienických podmienok v domácnostiach a komunitách môžu výrazne zlepšiť ich fyzické i psychické zdravie.

P: „WC a sprcha v domácnostiach.“

Prevenia, osvetová činnosť a podpora zdravotného životného štýlu

Vzdelávanie mladých ľudí o ich právach, možnostiach a prevencii zdravotných problémov má kľúčový význam.

Zvýšenie povedomia o programoch a službách pre mladých, ako je SPACE, môže podporiť ich zapojenie do spoločnosti a riešenie ich problémov.

P: „Viac informácií o SPACE (nepoznali to viacerí).“

Podpora zdravého životného štýlu

Zdravý životný štýl má významný vplyv na fyzické aj psychické zdravie mladých ľudí.

Fyzická aktivita a výživa: propagácia športových aktivít a zabezpečenie dostupnosti zdravých potravín v školách aj v domácnostiach.

P: „Hýbať sa, zdravé jedlo.“

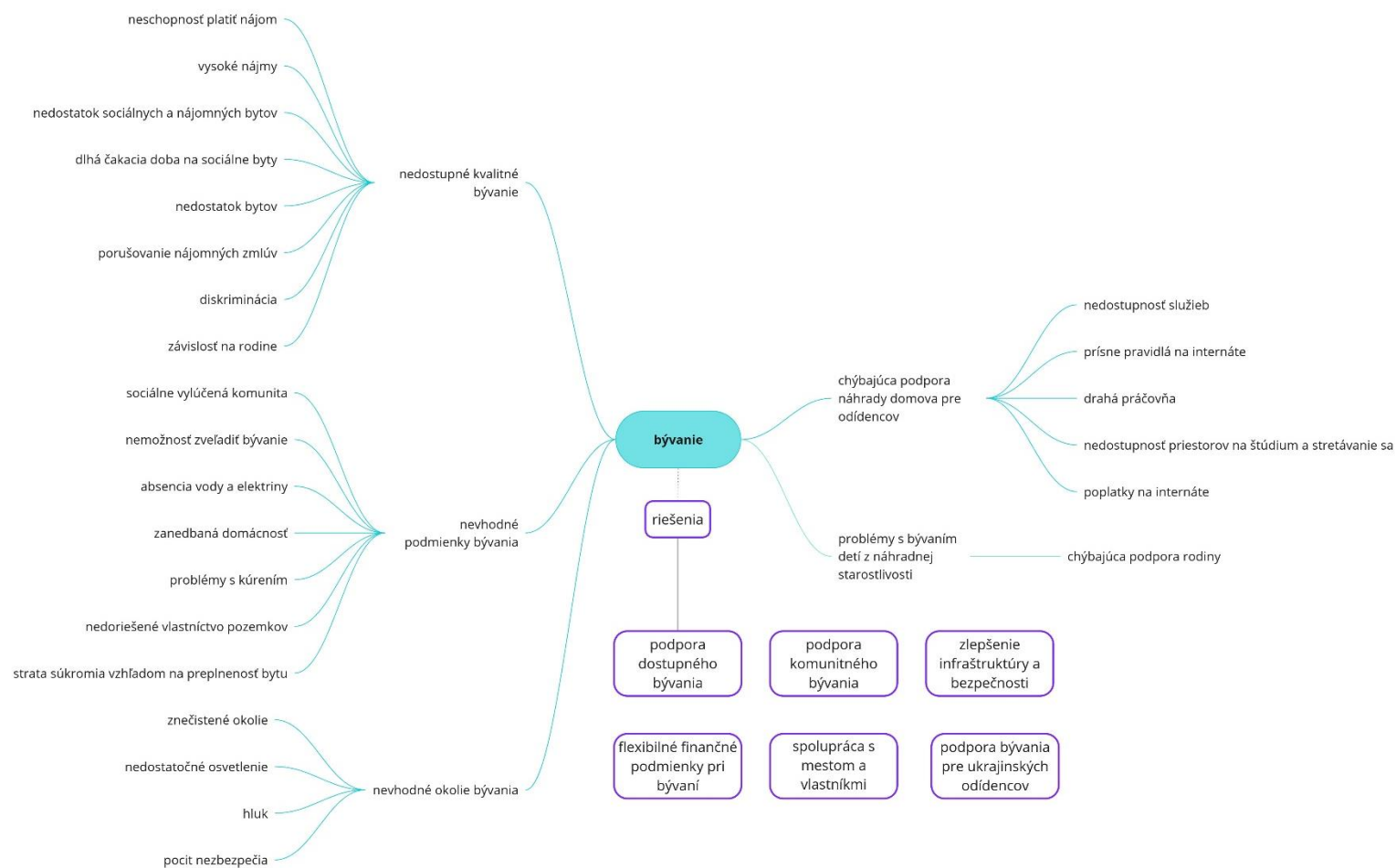
P: „Rodičia by nemali dávať deťom peniaze na jedlo, nech sa škola stará o jedlo, zdravšie jedlá.“

Regulácia používania sociálnych sietí mladými ľuďmi môže obmedziť negatívne dopady na ich psychické zdravie.

P: „Na sociálne siete 18+ (cez sken občianskeho preukazu).“

Bývanie

Obrázok 4-5 Schéma problémovej oblasti bývanie

Zdroj: vlastný výskum, 2024

V oblasti bývania sme identifikovali tri hlavné a relatívne samostatné problémové okruhy viažuce sa na špecifické skupiny mladých ľudí. Prvou skupinou sú problémy v oblasti bývania mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET, ktoré sú úzko spojené s chýbajúcimi financiami a životom mladých vo vylúčených lokalitách alebo nevhodných bývaniach. Druhá skupina súvisí s mladými ľuďmi – odídcami z Ukrajiny. Tretia skupina sa viaže na problémy detí z náhradnej starostlivosti.

V prvej skupine identifikujeme tri hlavné kategórie: nevhodné podmienky bývania, nedostupnosť kvalitného bývania a nevhodné podmienky okolia. Vo všetkých troch kategóriách mladí ľudia pomenovali niekoľko konkrétnych problémov.

NEDOSTUPNÉ KVALITNÉ BÝVANIE

Nedostupnosť kvalitného bývania súvisí nielen s finančnými problémami, ale často aj s diskrimináciou. Táto situácia sa týka širokej škály problémov, ktoré sťažujú mladým ľuďom v rôznych životných situáciách možnosti získať alebo udržať si dôstojné bývanie.

Neschopnosť platiť vyšší nájom

Mladí ľudia, ktorí majú obmedzené príjmy, čelia problémom so zaplatením nájomného. Ako uvádzajú niektorí:

P: „Nedokážem platiť vyšší nájom.“

P: „Z čoho by som si ja dovolila lepšie bývanie, dostanem 525 euro, do školy deťom, a plienky, mlieko, elektriku vodu keď zaplatím.“

Vysoké nájom

Ceny nájomného sú často neúnosné alebo neprimerané príjmom mladých ľudí:

P: „Ceny nájomného sú príliš vysoké na to, aby sme si mohli nezávisle žiť zo mzdy.“

P: „Tých 200 eur, keď sa na to mám pozrieť tak, tých 200 eur je možnosť zarobiť za ten mesiac, hocikde. Keby som mala ísť zbierať túto špaky, čo ľudia hádžu a budú mi niečo hádzať, ja ich zarobím. Lenže tých 500 eur, keď to tak zhrniem dokopy, na tú zábezpeku, takí, ktorí sú nezamestnaní, nemajú odkiaľ.“

P: „Nedokážem ušetriť dostatok na bývanie, keď zarábam minimálnu mzdu.“

Absencia sociálnych bytov a podnájmu

Sociálne byty predstavujú základnú potrebu, ktorá však často nie je uspokojená.

P: „No, to je hlavné, tie sociálne. Aby každý, nie len ja, ale každý aby mal byt.“

P: „...je to tu veľmi ťažké, nie je ponuka podnájmu.“

P: „Nie sú nájomné a keď sú, musíte čakať 6 mesiacov. A ja som čakal 2 roky.“

Dlhá čakacia doba na sociálne byty

Čakanie na pridelenie sociálneho bytu môže byť mimoriadne dlhé:

P: „Čakali by sme tri roky. Ja som čakala tri a pol roka, kým mi schválili žiadosť. A viete, prečo mi ju schválili? Len preto, že máme spolu dieťa.“

Nedostatok nehnuteľností na trhu

P: „V prvom rade nie sú voľné byty na bývanie.“

Závislosť na rodine

Finančné bariéry vedú mladých ľudí k dlhodobej závislosti na rodine:

P: „Na čo by išiel do nájmu za 400 eur, keď môže byť u mamy, kde má všetko za 100 eur.“

Diskriminácia

Diskriminácia sa prejavuje vo viacerých formách:

P: „Keď máte dieťa, máte problém. Vás nezoberú, lebo im to dieťa tam všetko zničí.“

P: „...alebo aj tu keď chcete kúpiť dom, susedia sa najprv poradia medzi sebou a normálne dajú do inzerátu - bez Rómov, akože tu je to tak, že v tejto obci je strašne veľký rasizmus.“

Porušovanie nájomných zmlúv

Prenajímatelia nedodržiavajú podmienky zmlúv:

P: „Porušujú zmluvy, niečo je v zmluve napísané a to nedodržia.“

NEVHODNÉ PODMIENKY BÝVANIA

Bývanie v sociálne vylúčenej lokalite

Bývanie v sociálne vylúčených lokalitách prináša mladým ľuďom množstvo problémov. Tieto miesta sú často vnímané negatívne, čo znižuje sociálny status obyvateľov a obyvateľiek a ich rešpekt v širšej komunite. Obyvatelia a obyvateľky sa cítia izolovaní a často sú diskriminovaní kvôli svojej adrese.

P: „Bývame v gete, preto nás nikto nerešpektuje.“

Nemožnosť zveľaďovať bývanie

Obmedzenia týkajúce sa úprav a zlepšenia bývania vytvárajú ďalšiu bariéru. Obyvatelia a obyvateľky nemôžu vykonať ani drobné úpravy, ktoré by zlepšili kvalitu ich života:

P: „Nie, toto nemôžeme zútulniť. Zakázal nám pán primátor mesta.“

Zákazy a obmedzenia zo strany miestnych úradov im bránia nielen vo zveľaďovaní svojho domova, ale aj v budovaní pocitu domova a stability.

Chýbajúca voda a elektrina

Základné potreby, ako je voda a elektrina, sú v niektorých lokalitách stále nedostupné, čo výrazne ovplyvňuje kvalitu života:

P: „Môže to byť aj elektrika.“

P: „Problém je, že nie je v činžiaku voda.“

P: „15 rokov sa to už rieši, že nemáme vodu a elektrinu.“

P: „Nikto tu nemá vlastnú vodu.“

Absencia týchto základných zdrojov má vážne dopady na hygienu, zdravie a každodenné fungovanie rodín. Dlhodobé riešenie týchto problémov je často zanedbávané.

Zanedbaná domácnosť: šváby a ploštice

Zlá údržba bytov vedie k problémom s hmyzom, ako sú šváby a ploštice. Tieto podmienky majú negatívny dopad na zdravie obyvateľov a obyvateľiek, najmä detí:

P: „A dobre, mňa poštipie, ja sa poškrabem, ale malú poštipalo a plače celý deň. Lebo ona nevie, čo sa deje.“

Problémy s kúrením

Chýbajúce základné zariadenia, ako sú radiátory, alebo nedostatok teplej vody robí zimné mesiace náročnými:

P: „...s kúrením máme problém, nemáme napr. radiátory, teplá voda chýba, základné veci.“

Tieto nedostatky ovplyvňujú nielen komfort, ale aj zdravie obyvateľov, najmä detí a starších osôb.

Nevysporiadané pozemky

Nedostatok právnej jasnosti v otázke vlastníctva pozemkov znemožňuje ich rozvoj a využitie:

P: „Vlastne to, že nie sú vyvlastnené je príčina...pozemky sú buď obecné, alebo nevysporiadané.“

Tento stav vytvára právnu neistotu a bráni akýmkoľvek dlhodobým investíciám do bývania.

Strata súkromia vzhľadom na preplnenie bytu

Preplnené byty, kde žije viacero generácií alebo početné rodiny, vedú k strate súkromia a konfliktom:

P: „Sme buď veľké rodiny v byte, alebo je situácia, že majú veľa detí, ako napr. detská izba, aby mali deti súkromie, žena s mužom nemajú súkromie.“

NEVYHOVUJÚCE OKOLIE BÝVANIA

Znečistené prostredie

Znečistené prostredie je jedným z najviditeľnejších problémov sociálne vylúčených lokalít. Nahromadený odpad, neudržiavané verejné priestranstvá a zanedbaná infraštruktúra vytvárajú nielen estetický problém, ale prispievajú aj k negatívnemu vnímaniu týchto komunít. Znečistenie má navyše vážny dopad na zdravie obyvateľov, obyvateľiek a najmä detí, ktoré sú častejšie vystavené baktériám a parazitom nachádzajúcich sa v okolí. Neexistencia pravidelného odvozu odpadu a nedostatok odpadkových košov situáciu ešte viac zhoršujú. Vysoké náklady na likvidáciu odpadu sú ďalšou finančnou záťažou pre obyvateľov, ktorí už tak majú obmedzené zdroje.

Nedostatočné osvetlenie na uliciach

Chýbajúce alebo nedostatočné osvetlenie na verejných priestranstvách spôsobuje, že obyvatelia a obyvateľky sa po zotmení cítia ohrození. Tma prispieva k nárastu kriminality a znižuje pocit bezpečia obyvateľov. Okrem toho chýbajúce svetlo obmedzuje pohyb po uliciach a sťažuje základné činnosti, ako je návrat z práce, či školy:

P: „Po celej Kortíne, po celom gete nie je svetlo.“

Hluk

Hluk predstavuje ďalší závažný problém v týchto oblastiach. Či už ide o hlučné susedské konflikty, dopravný ruch, alebo aktivity spojené s nízkou úrovňou rešpektu k okoliu, obyvatelia a obyvateľky sú často vystavení nadmernému hluku. Ten negatívne ovplyvňuje ich psychickú pohodu a schopnosť odpočinku.

Pocit nebezpečia

Kombinácia znečisteného prostredia, nedostatočného osvetlenia a hluku výrazne zvyšuje pocit nebezpečia medzi obyvateľmi. Strach z kriminality, násilia, či neoprávneného vstupu do domov alebo bytov je bežný.

CHÝBAJÚCA PODPORA NÁHRADY DOMOVA PRE UKRAJINCOV A UKRAJINKY

Ukrajinci a Ukrajinky, ktorí prišli na Slovensko v dôsledku vojnového konfliktu, čelia výraznému pocitu straty domova. Neustále sťahovanie, či už v rámci Ukrajiny alebo medzi krajinami, prehľbuje ich neistotu a nemožnosť ukotviť sa na jednom mieste:

P: „Začala sa tá vojna ešte Donbasom a stále všetci, aj ja to mám, stále sa sťahujeme (niektorí aj v rámci Ukrajiny ešte predtým) a už nevieš, kde je domov a už je to úplne jedno.“

Absencia stabilného prostredia negatívne ovplyvňuje psychickú pohodu ľudí, ktorí sa snažia vyrovnáť s dôsledkami vojny a zároveň nájsť nové miesto, kde by mohli začať odznova.

Nedostupnosť služieb

Ukrajinci a Ukrajinky si na Slovensku museli zvykať na odlišný systém fungovania služieb, ktorý je pre nich často obmedzujúci:

P: „Pre Ukrajincov je absolútne divné, že cez víkend niekto nepracuje a je zavreté. Lebo na Ukrajine máme aj potravinársky obchod, ktorý pracuje 24/7. A bolo to ako, že...“

divné pre nás, keď sme prišli a všetko sa zatvára o ôsmej, deviatej, cez víkend ešte skoršie. Už sme privykli. Zvykli sme. Ale v hocíjakom prípade je to divné."

Táto odlišnosť v dostupnosti služieb zhoršuje ich adaptáciu na nové prostredie, najmä ak potrebujú rýchlo vybaviť základné životné potreby.

Prísne pravidlá na internáte

Internáty, ktoré poskytujú ubytovanie Ukrajincom a Ukrajinkám, sú často spravované prísnyimi pravidlami, ktoré ich obyvateľov frustrujú:

P: „Pravidlá na internátoch sú hrozne prísne. Pokuta za jednu vec je 15 eur. Tie pravidlá sú napísané tak, že sú výhodné pre vedúcich a ubytovateľov, ako dostať viac peňazí z toho."

P: „Na ŠD3 to funguje tak, že keď niekto niečo urobí v kuchyni a ubytovateľka nezistí, kto to urobil, pokutu dávajú na všetkých. Na celé poschodie."

Kolektívne pokuty a neflexibilné pravidlá zvyšujú stres a vytvárajú napätie medzi spolubývajúcimi.

Drahá práčovňa

Finančné zaťaženie spôsobené využívaním základných služieb, ako je pranie, predstavuje pre študentov a študentky ďalší problém:

P: „5 eur je veľa za pranie. Platí sa v hotovosti, nie kartou. Pranie v meste je za 4 eurá, ale zasa treba chodiť s taškami."

Takéto poplatky sú pre mnohých obyvateľov a obyvateľiek internátov vysoké a komplikujú ich každodenný život.

Nedostupnosť priestorov na štúdium a stretávanie sa

Internáty často neposkytujú dostatočný priestor na štúdium ani sociálne aktivity:

P: „Keďže Slováci idú domov, nemáme sa napríklad s kým porozprávať, chceli by sme ísť, takže na internáte niekam si sadnúť, ale všetko je zatvorené."

P: „Máme študovňu, ale ona sa zatvára skoro. Napríklad v pondelok o deviatej, v piatok o štvrtej. A celý víkend zase kde?"

Takéto obmedzenia bránia obyvateľom a obyvateľkám vytvárať si sociálne väzby a venovať sa svojim aktivitám vo voľnom čase.

Poplatky na internáte

Neprehľadné a nelogické poplatky obyvateľom a obyvateľkám internátov znepriemňujú život:

P: „Urobili poplatok na začiatku roku za nezistené škody. Keď sa niečo pritrafí v kuchyni alebo vo výťahu, tak za to platí internát. Keď sa nič nestane, peniaze nevracajú."

Takéto opatrenia vzbudzujú nedôveru a vytvárajú dojem nespravodlivosti.

PROBLÉM S BÝVANÍM DETÍ Z NÁHRADNEJ STAROSTLIVOSTI

Deti vyrastajúce v náhradnej starostlivosti čelia veľkým výzvam pri osamostatňovaní sa:

P: „Ja si myslím, že keď je niekto v rodine a vyrastie s biologickými rodičmi, že to má ľahšie. Lebo aj keď v tej osemnástke odídu, môžu ostať v tej rodine. Nie je také náhle, že v osemnástich ísť do života a nevedia, aké bývanie, kde..."

Návrhy riešení

Mladí ľudia k problémom s bývaním navrhli aj niekoľko riešení, ktoré sme zoskupili do viacerých oblastí:

Podpora dostupného bývania

- Dotované bývanie pre mladých.
- Príspevok na bývanie pre mladých.
- Príspevok na postavenie bunky, pomoc komunity.
- Postaviť nájomné byty pre mladých.
- Výstavba sociálnych bytov.

- Dlhodobé nájmy s možnosťou odkúpenia formou splátok.
- Nízka kaucia na prenájom.

Flexibilné finančné podmienky pri bývaní

- Nižšia daň pre mladých.
- Zavedenie splátkového kalendára.
- Zatláčenie na neplatičov a vyriešenie problémov s dlhmi.

Podpora komunitného bývania

- Viacgeneračné bývanie.
- Zapojenie komunity do riešenia bývania.
- Prístupné podmienky pre každého, dať šancu každému.

Spolupráca s mestom a vlastníkmi

- Dohoda s mestom a vlastníkmi nehnuteľností.
- Vyriešenie problému s parcelami na výstavbu dostupného bývania.

Zlepšenie infraštruktúry a bezpečnosti

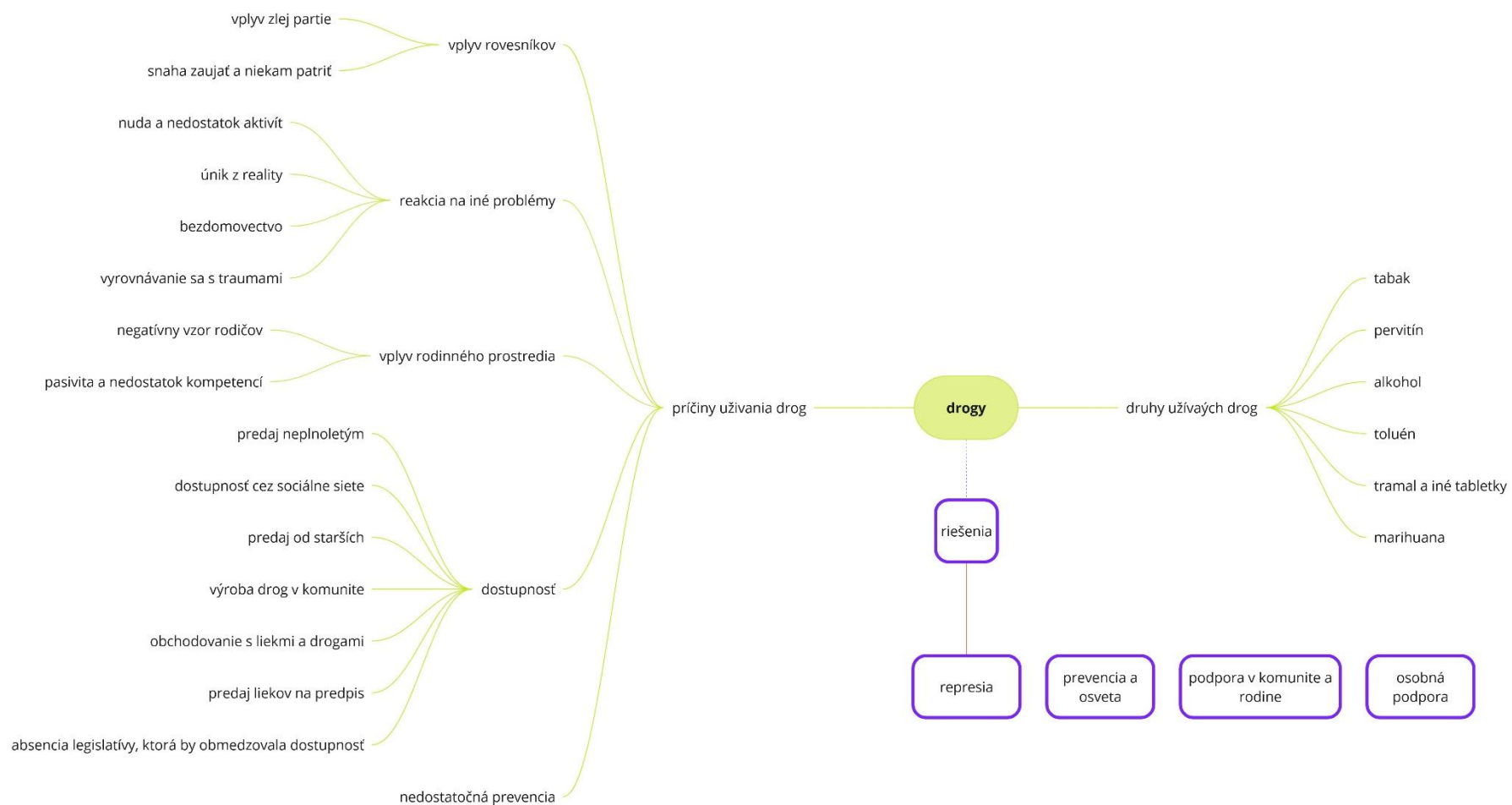
- Zavedenie verejného osvetlenia.
- Občianska hliadka a monitorovanie kamerami.
- Kontajnery na odpad pre zlepšenie čistoty.
- Podpora základných potrieb.

Podpora bývania pre ukrajinských odídenecov a odídeniek

Potrebná je flexibilita a dostupnosť služieb, vytváranie priestorov na stretávanie a štúdium, ako aj transparentnejšie pravidlá pre obyvateľov a obyvateľky internátov. Mladí ľudia navrhovali aj zriadenie práčovne zadarmo.

Drogy

Obrázok 4-6 Schéma problémovej oblasti drogy

Zdroj: vlastný výskum, 2024

Drogy sú problémom mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET, ktorý je možné vnímať na jednej strane ako príčinu situácie bez zamestnania a vzdelávania, ale rovnako aj ako následok. Problémy súvisiace s užívaním drog sú často začarovaným kruhom, ktorý zhoršuje šance mladých ľudí v situácii NEET na nájdenie si práce či návrat do vzdelávania. Bez zamestnania či vzdelania mladí ľudia často zažívajú frustráciu, nízke sebavedomie a absenciu štruktúry v každodennom živote, čo ich robí zraniteľnejšími voči návykovým látkam. Drogy môžu byť pre nich únikom z reality alebo spôsobom, ako zvládať stres a emocionálne ťažkosti. V prostredí, kde chýbajú podporné systémy, sa ich užívanie môže rýchlo rozšíriť v rámci sociálnych skupín. Zároveň nedostatok finančných zdrojov často vedie k riskantnému správaniu, aby si mohli drogy zabezpečiť.

Problémy v tejto oblasti sme zoskupili na základe vyjadrení mladých ľudí podľa jednotlivých drog. Ďalej mladí ľudia v tejto oblasti uvažovali o rôznych druhoch užívania drog.

DRUHY UŽÍVANÝCH DROG

Rôzne druhy drog a ich užívanie odrážajú situáciu, v ktorej mladí ľudia žijú.

Alkohol

Alkohol je najčastejšie spomínaným problémom, ktorý ovplyvňuje nielen mladých, ale aj ich rodiny a širšiu komunitu. Často je ľahko dostupný a sociálne tolerovaný, čo vedie k jeho nadmernému užívaniu. Alkoholizmus je často spojený s nedostatkom iných možností trávenia času, čo potvrdzuje aj výrok:

P: „Tak lebo nemáme tu potraviny, ani poštu, ale krčmu má pán starosta a predáva aj lacné čučo.“

Problémy súvisia aj s pocitom ohrozenia a strachu v komunitách:

P: „Večer, hneď ako sa zotmie, sa bojíte ísť vonku. Ani nejdete, lebo sú tu opilci. Muži, čo nemajú robotu, pijú a všetci sa ich boja.“

Pervitín

Pervitín (tzv. "piko") predstavuje vážny problém, keďže jeho výroba je rozšírená v niektorých komunitách. Dostupnosť a vysoká návykovosť z neho robia obzvlášť nebezpečnú drogu:

P: „Piko tu varia všade.“

Závislosť na liekoch

Medzi mladými ľuďmi sa spomína aj užívanie liekov, ako sú tramal a neurol, ktoré môžu byť legálne dostupné, no pri nesprávnom používaní vedú k závislosti:

P: „...viac drog u mladých, ja viem o tramale a neurole, závislosť na liekoch.“

Marihuana

Marihuana je často vnímaná ako menej závažná droga, no jej užívanie mladými ľuďmi je stále časté a považované za problém:

P: „...aj tráva...“

Tabak

Fajčenie je ďalším rozšíreným problémom:

P: „Radšej nejedia, aby si mohli zapáliť.“

Toluén

Inhalácia rozpúšťadiel, ako je toluén, je extrémne rizikovou formou užívania drog, ktorá sa objavuje najmä medzi sociálne znevýhodnenými skupinami a už aj medzi veľmi malými deťmi.

P: „Fetuje, ak poznáte čo je toluén, kamarátkin frajer. Aj ona fetuje, pije.“

P: „Oni sú ľahko dostupné a keďže to nie je trestné, môžu to deti fetovať.“

PRÍČINY UŽÍVANIA DROG

Príčiny užívania drog sa vzťahujú k ich dostupnosti, tá bola zmieňovaná pri rôznych druhoch drog a ich dostupnosť súvisí napríklad s tým, že niektoré z užívaných drog sú legálne, prípadne k ich výrobe dochádza priamo v komunite.

Dostupnosť drog

Podľa mladých ľudí rôzne druhy legálnych aj nelegálnych drog sú ľahko dostupné a ich šírenie uľahčuje slabá regulácia, nízka kontrola a nezáujem o dôsledky. Tento komplexný problém ukazuje, že dostupnosť drog nie je len otázkou samotnej látky, ale zahŕňa aj širší kontext komunity, jej ekonomickej situácie, vzorcov správania a sociálnych noriem. Drogy sú v niektorých komunitách nielen bežne dostupné, ale ich distribúcia je takmer neobmedzená. Táto realita ukazuje na prepojenie drogovej problematiky s komunitnými štruktúrami, ktoré nie sú schopné efektívne čeliť týmto výzvam.

P: „...drogy sú tu dostupné.“

P: „Videl som na vlastné oči v meste, že podávalo decko chlapovi drogu.“

Predaj nepľnoletým

V niektorých komunitách je bežné, že sa návykové látky predávajú aj maloletým, často bez akejkoľvek kontroly alebo obmedzenia. Tento nedostatok regulácie umožňuje mladým ľuďom ľahký prístup k alkoholu, cigaretám a ďalším látkam, čím sa problém začína už v ranom veku.

P: „Bežne tu predajú malým deťom cigarety.“

P: „Alkohol tu kúpíte hocikde, tu predajú všade.“

Dostupnosť cez sociálne siete

Moderné technológie uľahčili šírenie drog, ktoré sa stali prístupné aj cez digitálne platformy. Sociálne siete poskytujú priestor na anonymné obchodovanie a kontaktovanie predajcov:

P: „Sociálne siete nie sú regulované... potom tam sa ľudia rýchlo dostanú ku gamblingu, alebo sa dajú získať drogy.“

Predaj od starších

Starší členovia a členky komunity zohrávajú úlohu sprostredkovateľov drog pre mladších. Tento jav podčiarkuje prepojenosť generácií a šírenie negatívnych vzorcov správania v komunite.

P: „Dávajú starší mladším.“

Výroba drog v komunite

V niektorých oblastiach je výroba drog, ako napríklad pervitínu, hlavným problémom, pričom sa často odohráva priamo v komunitách:

P: „Piko tu varia všade.“

Obchodovanie s liekmi a drogami

Predaj liekov a drog je vnímaný ako rýchly zdroj príjmu, najmä pre tých, ktorí nie sú zamestnaní:

P: „Vnuci alebo deti zavolajú za starého rodiča, že im došiel tramal a oni tí lekári neriešia, že mu ešte netreba a dajú im ho a oni ho potom ďalej predávajú.“

P: „Možnosť rýchleho príjmu (nepracujú ako zamestnanci, lebo predať drogy je pri nich rýchly zárobok).“

P: „Že sa stáva dilerom, ale zároveň aj užíva tie drogy.“

Predaj liekov na predpis

Niektorí pacienti a pacientky, ktorí dostávajú predpísané lieky, ich predávajú ďalej, čím podporujú čierny trh s liekmi:

P: „Sú ľudia, ktorí to majú brať a oni si to vybaví a potom si to navzájom predávajú medzi sebou za vlastné peniaze.“

Absencia legislatívy, ktorá by obmedzovala dostupnosť

P: „...keďže to nie je trestné, môžu to deti fetovať (toluén, riedidlo).“

Vplyv rovesníkov a rovesníčok na užívanie drog a iné rizikové správanie

Rovesníci a rovesníčky zohrávajú významnú úlohu pri formovaní správania mladých ľudí. Ich tlak, ale aj túžba mladých zapadnúť do kolektívu, často vedie k tomu, že začínajú s užívaním drog.

Vplyv zlej partie

Negatívne skupiny môžu mladých ľudí lákať k rizikovým aktivitám, často aj manipuláciou:

P: „...ale je tu aj zlá partia, preto začnú s drogami.“

P: „Chlapcoví nalejú toulén a povedia mu choď domov ukradni mame peniaze.“

P: „Potom tí rovesníci, že ich stiahnu, že pod' vyskúšať a tak drogujú.“

Snaha zaujať a začleniť sa

Pre mnohých mladých ľudí je začlenenie sa do skupiny dôležitou motiváciou. Niekedy sú ochotní podľahnúť zlým vplyvom, aby získali prijatie:

P: „Áno, chcem sa začleniť. Ako povie si, keď budem fajčiť, budú sa so mnou kamarátiť.“

P: „Mladý človek chce byť zaujímavý pred kamarátmi, tak začne napríklad piť alkohol.“

P: „...ale tu je veľa skupín, kde ti povedia, že buď budeš pichať si, alebo nebudeš s nimi.“

Reakcia na iné problémy

Nuda a nedostatok aktivít

Nuda a nedostatok možností na realizáciu vedú k tomu, že mladí ľudia hľadajú alternatívne, často rizikové spôsoby trávenia času:

P: „Deti sa nudia, nevedia si svoju hračku nájsť a tak si nájdú túto.“

P: „Je to druh zábavy.“

P: „Dnes je taká doba, že mládež nemá čo robiť, kúpia si fľašu, zapália si bongo.“

Únik z reality

Drogy a alkohol často slúžia ako mechanizmus úniku pred ťažkými životnými situáciami:

P: „Napríklad aj keď vás je veľa v jednej izbe, chceš mať pokoj, chceš spať, dáš si neuro.“

P: „...oni nemajú prácu, nemajú čo robiť.“

P: „Nemajú zmysel, cieľ.“

Bezdomovecťvo a extrémne podmienky

Ľudia bez domova užívajú návykové látky ako spôsob, ako prekonať fyzické a emocionálne utrpenie:

P: „Niektorí fetujú pre to, aby prežili vonku, napríklad bezdomovci, aby nevnímali ten chlad alebo hlad...“

Vyrovňovanie sa s traumami

Traumy z detstva, straty blízkych alebo iné tragické udalosti môžu byť spúšťačmi rizikového správania:

P: „...smútok, tragická udalosť, smrť, akože im to vyrieši problémy, ale nevyrieši.“

P: „Trauma z detstva.“

Vplyv rodinného prostredia

Negatívny vzor rodičov

Rodina hrá významnú úlohu v tom, aké vzorce správania si deti osvoja. Negatívne návyky rodičov môžu byť priamo prenesené na deti:

P: „Nájdu si také veci, čo vidia u dospelých a potom to robia tak ako oni.“

P: „Majú vzor u rodičov.“

P: „...aj rodina, financie, výchova, riešia tak aj depresiu a psychické problémy.“

P: „Ja som to videla u rodičov ako dieťa a myslela som si, že ok, fajčia. Najprv mi to vadilo, potom som mala staršieho brata a on mi dával na nepovedz a ja som ju skúsila.“

P: „Aj rodičia pijú, potom aj mladí pijú.“

Pasivita rodičov a nedostatok kompetencií

Rodičia často zlyhávajú v tom, aby svoje deti správne usmerňovali, čo vedie k ich hľadaniu vzorov inde:

P: „Tí rodičia prídu domov a nič tým deťom nerobia, troška ich vychovávať.“

P: „Čo nenájdete v rodine, hľadáte inde, a nájdete to v drogách.“

P: „Chýbajú tým rodičom rodičovské kompetencie, zručnosti, nevedia ich vychovávať a nevedia, ako sa s nimi rozprávať a ako k nim pristupovať.“

Nedostatočná prevencia

Prevencia v školách neodzrkadľuje realitu a potrebu.

P: „Keď som chodil na strednú školu, tak tam došiel policajt. Nám vysvetľovať o drogách. Ja som vedel viacej o drogách, ako on.“

Návrhy na riešenie

Problémy mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET súvisiace s užívaním drog sú z pohľadu mladých ľudí úzko späté so širším sociálnym, rodinným a komunitným prostredím, ktoré ich ovplyvňuje. Návrhy na riešenia problému užívania drog z pohľadu mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET boli zamerané na represívne opatrenia, preventívne opatrenia, podporu v komunite a rodine a osobnú rovinu.

Represívne opatrenia

- Posilnenie kontrol a zásahov autorít

P: „Poslať tam veľké kontroly, nájsť varičov.“

P: „Policajné razie.“

P: „Zásah polície, ÚPSVaR, kurátora.“

P: „Väčšia kontrola zo strany polície.“

- Zákazy a legislatíva

P: „Zakázať piť na verejnosti a dodržiavať to.“

P: „Zakázať.“

P: „Zavedenie legislatívy.“

- Kontrola predaja návykových látok

P: „Kontrolovať tých, ktorí predávajú, to nemôžu predávať alkohol len tak deťom a aj cigarety.“

P: „Prísnejšia kontrola pri vydávaní receptov.“

Preventívne a osvetové opatrenia

- Vzdelávanie a prevencia

P: „Osveta, prevencia, ukázať následky.“

P: „Začať pracovať s ľuďmi od mlada.“

P: „Obmedziť čas vo virtuálnom priestore.“

- Budovanie zdravých alternatív
P: „Budovanie centier (Odvykačka nepomôže, radšej vybudovať treba nejaké centrá, kde má človek aj možnosti niečo robiť, nájsť si niečo lepšie namiesto tej drogy, endorfíny sa dajú nahradiť).“
P: „Robiť záujmovú činnosť (futbal, nejaký šport).“
P: „Voľný čas.“

Podpora v komunite a rodine

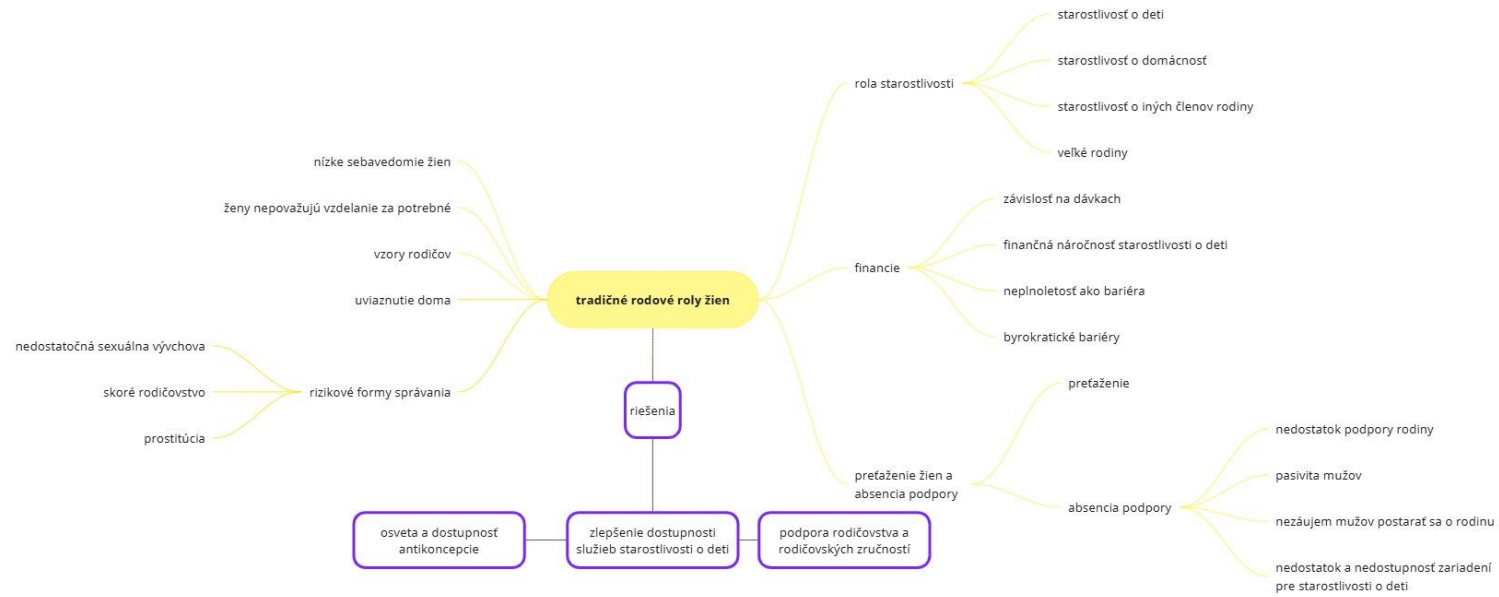
- Podpora terapie a odborných služieb
P: „Podpora terapie.“
P: „Vyhľadať odbornú pomoc.“
P: „No nejaké poradne, kam s tým ísť.“
- Práca s rodinami
P: „Tréningové kurzy pre rodičovské kompetencie.“
P: „Prísnejšia výchova rodičov.“
P: „Výchova v rodine.“
- Zapojenie komunity
P: „Svojpomoc v komunite.“

Osobnostný rozvoj a motivácia

- Budovanie pozitívnych vzorov a hodnôt
P: „Väčšie prijatie/láska.“
P: „Viera.“
P: „Motivácia, pevná vôľa.“
- Podpora sebauplatnenia
P: „Zrealizovať svoje sny.“
P: „Začať pracovať s ľuďmi od mlada.“

Tradičné rodové roly žien

Obrázok 4-7 Schéma problémovej oblasti tradičné rodové roly žien

Zdroj: vlastný výskum, 2024

Ďalšiu oblasť problémov identifikovaných mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET sme nazvali tradičné rodové roly žien. Táto oblasť a problémy v nej začlenené boli identifikované najmä v ženských skupinách. Tradičné rodové roly žien sú spojené s očakávaniami, ktoré obmedzujú ich osobnú slobodu a rozhodnutia a orientujú ich predovšetkým do sféry domácnosti a starostlivosti o deti, či iných príbuzných. Povinnosti súvisiace s týmito rolami im potom bránia v tom, aby sa zapojili do vzdelávacieho procesu alebo pracovného trhu. Rodové stereotypy môžu spôsobiť, že mladé ženy pociťujú nízku sebaúctu a neschopnosť realizovať svoje ambície. Rovnako môže prispieť k cyklu chudoby a nezamestnanosti v rámci rodiny, keď sa mladé ženy nevedia osamostatniť alebo nájsť si stabilnú prácu.

Problémy súvisiace s tradičnými rodovými rolami žien sme rozdelili do viacerých oblastí, navzájom spolu úzko súvisia. Vytvorili sme kategórie, ktoré súvisia s rolami žien a rizikovým správaním a následne s príčinami a následkami problémov súvisiacich s tradičnými ženskými rolami. Oddelenie príčin a následkov je však v tomto prípade komplikované, problémy sme sa preto snažili zoskupiť podľa súvislostí.

ROLA STAROSTLIVOSTI

Tradičné rodové roly sú silno spojené so starostlivosťou, najmä v kontexte očakávaní, že ženy sú primárne zodpovedné za starostlivosť o domácnosť a výchovu detí. V tradičných spoločenských modeloch sa predpokladá, že ženy majú prirodzenú úlohu byť matkami a starostlivými opatrovatelkami, zatiaľ čo muži sú považovaní za hlavných živateľov rodiny.

Starostlivosť o deti

Tradičné rodové roly stále očakávajú, že ženy budú hlavnými opatrovatelkami detí.

P: „Žena má byť doma s dieťaťom, aby sa mu venovala ona a nie dala ho k starkej. Otec má zarábať a mama sa má učiť s nimi.“

Starostlivosť o domácnosť

Tento problém je úzko spätý s nevyváženým rozdelením povinností medzi mužmi a ženami. Ženy sú často nútené vykonávať všetky povinnosti doma, čo spôsobuje ich preťaženie a nedostatok času pre seba.

Starostlivosť o iných členov rodiny

Okrem detí sa ženy často musia starať aj o iných členov rodiny.

Veľké rodiny

Veľké rodiny môžu byť pre ženy veľkým bremenom, pretože im obmedzujú čas na prácu alebo vzdelanie, čo ovplyvňuje ich schopnosť zapojiť sa do pracovného života a získať potrebné zručnosti.

P: „Veľa žien má veľké rodiny, čo im obmedzuje čas na prácu alebo vzdelávanie.“

PREŤAŽENIE ŽIEN, ABSENCIA PODPORY PRI STAROSTLIVOSTI

Preťaženie

Ženy sa často cítia preťažené množstvom domácich a výchovných povinností, ktoré sú im tradične pridelené.

P: „Ženy sa musia prispôbiť situácii bez muža.“

Absencia podpory pri starostlivosti o deti

Mnohé ženy, ktoré sa ocitnú v situácii samoživiteľky, nemajú dostupnú pomoc pri starostlivosti o deti, čo zvyšuje ich ekonomickú a emocionálnu záťaž. **Podpora absentuje zo strany rodiny.**

P: „Nemám rodinu, ktorá by mi mohla pomôcť s deťmi.“

P: „Nemôžem si nájsť prácu, lebo nemám nikoho, kto by mi postrážil dieťa.“

Pasivita mužov

Pasivita mužov vo vzťahu k starostlivosti o rodinu a deti môže viesť k tomu, že ženy sa stávajú samoživiteľkami, čo znamená, že nesú zodpovednosť za celkovú starostlivosť o rodinu.

P: „Ale to je vlastne z toho titulu, že muži sú pasívni, tým pádom sú samoživiteľky.“

Nezáujem mužov postarať sa o rodinu

Muži nie sú dostatočne pripravení na úlohu otca, čo spôsobuje problémy pri starostlivosti o deti a vytvára tak nevyvážené rozdelenie povinností.

P: „Nie sú ešte dostatočne vyzretí na mužské myslenie. Nedozreli.“

Absencia materských škôl a jasí alebo obmedzený počet miest v škôlkach sú významnými prekážkami, ktoré ženám bránia v možnosti ísť do práce alebo pokračovať vo vzdelávaní.

P: „Je obmedzený počet miest v škôlke.“

P: „Zoberú dieťa iba na posledný rok do škôlky, keď dovŕši vek, pretože vtedy musia. Mladšie deti 3-4 ročné neberú.“

RIZIKOVÉ FORMY SPRÁVANIA

Problémy spojené s nezodpovedným sexuálnym správaním, ako je skoré rodičovstvo alebo prostitúcia, sú niekedy spojené so slabou sexuálnou výchovou alebo s pocitom, že ženy nemajú inú možnosť, ako sa postarať o svoje deti.

Skoré rodičovstvo

Skoré rodičovstvo môže viesť k obmedzeným príležitostiam a zníženiu možnosti pokračovať v vzdelaní alebo začať kariéru.

P: „Majú dieťa v skorom veku.“

Slabá sexuálna výchova

Nedostatok adekvátnej sexuálnej výchovy môže viesť k neplánovanému rodičovstvu a následnému zhoršeniu životnej situácie mladých žien.

P: „No bola to nehoda, nemali sex kvôli deťom, proste sa to počas toho stalo.“

FINANCIE

Starostlivosť o deti môže byť **finančne náročná**, najmä ak ženy nemajú dostatok prostriedkov na platenie škôlok alebo iných foriem starostlivosti, čo ich tlačí do chudoby alebo na sociálne dávky.

P: „Veľa žien nemá ani financie na to, aby mohli dať deti do škôlky. Ako som počula, že škôlky sú drahé.“

Finančná závislosť na sociálnych dávkach môže obmedziť možnosti žien, ktoré sa nedokážu postarať o svoje deti a nevedia si dovoliť zlepšiť svoju životnú situáciu.

P: „Ženy sú odkázané na sociálne dávky a nemôžu si dovoliť nič naviac.“

Nepnoletosť ako bariéra pre výživu dieťaťa

Nepnoletosť môže byť pre ženy bariérou, keďže nemajú právo na materské dávky, čo ich znevýhodňuje pri starostlivosti o svoje deti.

P: „Ak dievča nemá 18, tak berie muž materské, ale on im to potom nedá a ona nemá z čoho živiť dieťa.“

Ako samostatné problémy sme definovali: vzory rodičov, uviaznutie doma, vzdelanie nie je vnímané ako hodnota, byrokratické bariéry a nízke sebavedomie žien.

Vzory svojich rodičov

Mladí ľudia často opakujú vzorce správania, ktoré vidia u svojich rodičov, čo môže viesť k reprodukcii tradičných rodových rolí v starostlivosti o rodinu.

P: „Lenže oni nevedia, ako. To je to, čo povedala už pani, že oni sú tak nastavení, lebo tak to videli u svojich rodičov. O nich sa tak starali a preto si myslia, že je normálne sa takto starať aj o svoje deti.“

P: „Majú taký akože vzor, hej, v tých svojich matkách, hej. Aj keď vždy pritom musia byť dvaja, hej.“

Uviaznutie doma

Ženy sa niekedy cítia uväznené v tradičných rolách opatrovateliek a nevedia nájsť spôsob, ako riešiť svoje problémy, alebo sa vydať na cestu samostatnosti.

P: „Uviazli tie ženy doma, keďže to nevedia inak riešiť.“

Vzdelanie nie je vnímané ako hodnota

Pre niektoré ženy je vzdelanie vnímané ako menej dôležité než ich rodinné povinnosti.

P: „Ženy majú často pocit, že vzdelanie nie je pre ich úlohu doma nevyhnutné.“

Byrokratické bariéry

Byrokratické a administratívne prekážky môžu byť pre ženy, najmä tie, ktoré sú už v náročnej životnej situácii, ťažko prekonateľné.

P: „Niektoré ženy nemajú potrebné dokumenty na žiadosť o prácu.“

Nízke sebavedomie

Nízke sebavedomie a pocit nedocenenia zo strany rodiny alebo spoločnosti môže obmedziť ich motiváciu a schopnosť sa uplatniť.

P: „Ženy sa cítia nedocenené a pochybujú o svojich schopnostiach.“

Návrhy riešení

Návrhy mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET smerujúce k eliminácii problémov súvisiacich s tradičnými rodovými rolami sa týkali najmä zlepšenia dostupnosti služieb starostlivosti o deti, podpory rodičovstva a rodičovských zručností a osvedčenia a dostupnosti antikoncepcie.

Zlepšenie dostupnosti služieb starostlivosti o deti

Tieto návrhy sa sústredili na to, aby mali ženy v situácii NEET väčší prístup k starostlivosti o deti, čo im umožní získať viac času na prácu, vzdelávanie alebo osobný rozvoj. Návrhy zahŕňali napríklad:

- **Rozšírenie dostupnosti jasí a škôlok pre deti**

P: „Zabezpečiť jasle v obci.“

- **Odľahčovacia služba**

- **Babysitter**

- **Flexibilné jasle**

- **Balíčky pre novorodencov**

Podpora rodičovstva a rodičovských zručností

Založenie združenia pre ženy ako priestor na trávenie času osamote.

Poskytovanie tréningov a vzdelávacích programov pre rodičov môže zlepšiť ich schopnosti v oblasti výchovy a starostlivosti o deti, čo môže prispieť k vyrovnanejšiemu rozdeleniu úloh v domácnosti.

P: „Vzdelávanie na zlepšenie rodičovských kompetencií.“

Osveta a dostupnosť antikoncepcie

Osveta o sexuálnom správaní a ochrane. Poskytovanie vzdelávania a informácií o sexuálnom správaní môže mladým ľuďom pomôcť lepšie porozumieť dôležitosti zodpovedného sexuálneho správania.

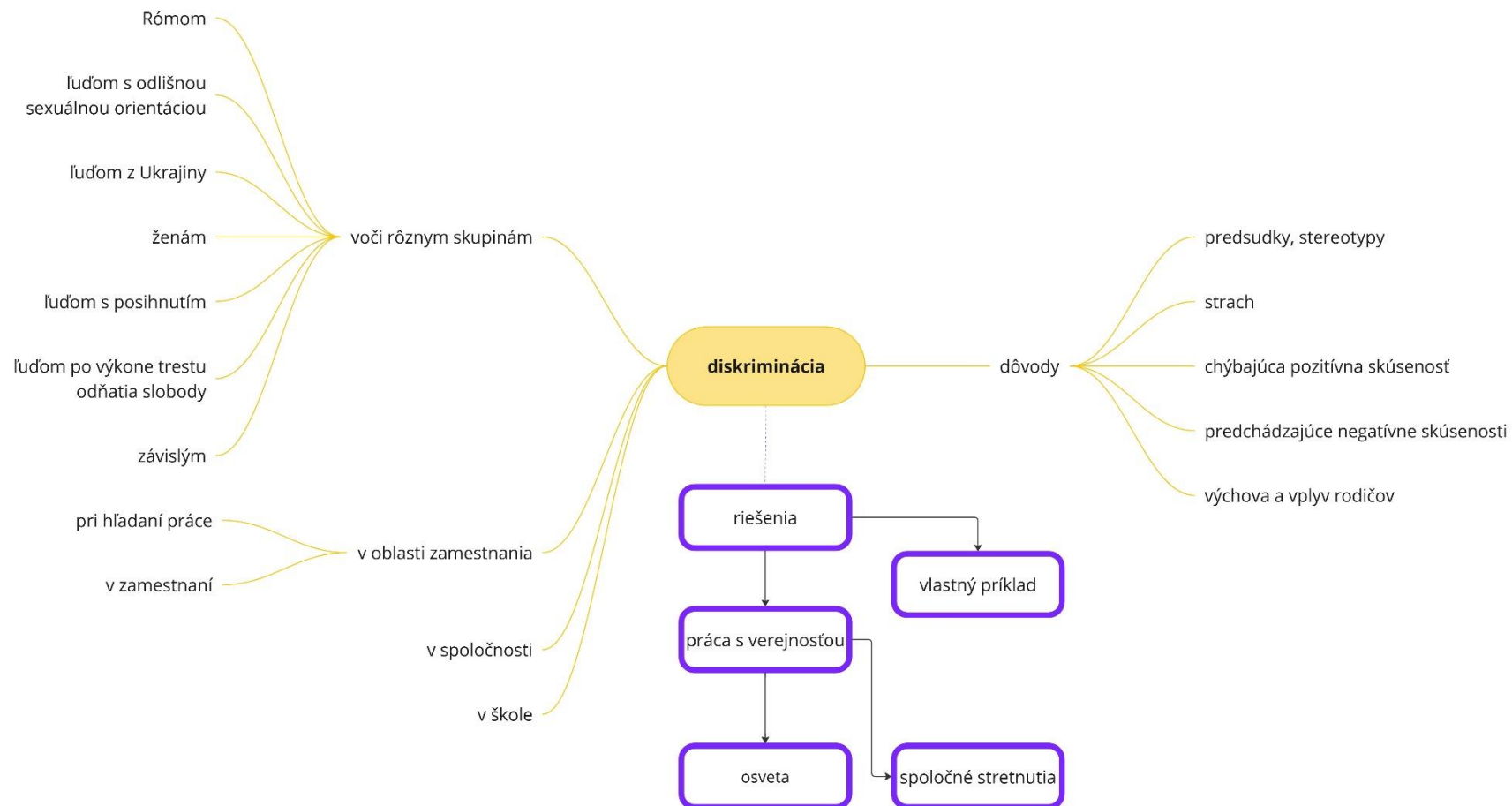
Viac hovoriť o antikoncepcii. Pre mladých ľudí v situácii NEET je dôležité poskytovať jasnú a dostupnú informáciu o možnostiach antikoncepcie, aby sa zabránilo neplánovanému rodičovstvu.

Kondómy zadarmo. Táto iniciatíva by znížila náklady na antikoncepciu a zároveň pomohla mladým ľuďom zodpovedne pristupovať k sexualite a prevencii neplánovaného tehotenstva.

P: „Nech rozdávať kondómy, aj tie stoja peniaze.“

Diskriminácia

Obrázok 4-8 Schéma problémovej oblasti diskriminácia

Zdroj: vlastný výskum, 2024

Diskriminácia bola ako problémový okruh identifikovaná v takmer všetkých fókusových skupinách a dotýka sa aj iných identifikovaných problémových okruhov a tiež viacerých skupín mladých ľudí v situácii NEET alebo ohrozených situáciou NEET.

Diskriminácia rôznych skupín mladých ľudí v situácii NEET predstavuje závažný problém, ktorý zhoršuje ich prístup k zdrojom, službám a príležitostiam. Tento problém je spôsobený kombináciou sociálnych predsudkov, systémových bariér a individuálnych okolností, ktoré ovplyvňujú šance mladých ľudí na zlepšenie svojej situácie.

V rámci rozhovorov sme zaznamenali skúsenosti mladých ľudí s priamymi prejavmi diskriminácie, ako je napríklad odmietnutie zamestnania na základe určitého znaku (napr. etnicita, zdravotný stav). Identifikované boli aj systémové bariéry, ktoré vytvárajú nevýhodné podmienky pre niektoré skupiny (napr. nedostatok inkluzívnych pracovných príležitostí pre ľudí s hendikepom).

V analýze sme identifikovali viaceré skupiny mladých ľudí v situácii NEET vystavené diskriminácii, mladí ľudia sa stretli s priamymi alebo nepriamymi **prejavmi diskriminácie spojenými s etnicitou (Rómovia, Rómky a odídenci z Ukrajiny), zdravotným znevýhodnením, rodovými rolami, sexuálnou orientáciou, závislosťou či s kriminálnou históriou.**

Prejavy diskriminácie boli identifikované mladými ľuďmi v oblasti zamestnávania, v oblasti vzdelávania, bývania, ale aj v oblasti bežného fungovania v spoločnosti.

V rámci **diskriminácie v oblasti zamestnávania** mladí ľudia hovorili najmä o skúsenostiach, ktoré sa viazali na hľadanie práce, ale aj o negatívnych skúsenostiach, ktoré sa viazali na zamestnanie. Diskriminačné skúsenosti pri hľadaní práce pritom konštatovali najmä v súvislosti s rasovou diskrimináciou.

P: „Ja som cigáň a povedali mi, že cigánov neprijímame.“

P: „Do telefónu sa spýtajú, či ste Róm a ak áno, tak povedia, že takých neprijímajú.“

P: „Radšej zoberú bieleho“

P: „Firma zoberie aj bez výučného listu. A ja mám a nevezmú ma, som Rómka.“

Problémy pri hľadaní práce boli identifikované aj pri ľuďoch po výkone trestu odňatia slobody:

P: „...problém sa zamestnať, keď nemá niekto čistý register“. „Nie každý je v ústave svojou chybou, len bol v zlý čas na zlom mieste.“

Diskriminačné prejavy sa objavujú nielen pri hľadaní práce, ale mladí ľudia majú s nimi skúsenosti aj priamo v zamestnaní.

P: „Keď vás zoberú do práce, tak vás idú zodrať. Správanie majstrov je zlé. To sa nedalo vydržať. Neveria nám (chcela som ísť na pohreb, keď mi zomrela starká). Ponižujú nás.“

Diskriminácia je pociťovaná mladými ľuďmi aj **v oblasti bývania:**

P: „...nepustia Rómov, tam kde bývajú bieli“.

S negatívnymi prejavmi a diskrimináciou sa stretávajú mladí ľudia rómskeho etnika aj **v bežnej spoločnosti a v rôznych situáciách.**

P: „Keď si sadne na lavičku biely, tak nič, a keď si sadneme my, Rómovia, hneď je zle, nadávajú nám.“

P: „Keď vojdeme niekam (do kaviarne), tak nás ani neobsluhujú.“

Diskrimináciu pociťujú aj mladí ľudia z Ukrajiny:

P: „Slováci nás neberú ako seberovných. Prídem napríklad na nejaký krúžok a oni sa tak pozerajú, že bože, čo tá Ukrajinka tu robí? No, tak trochu zlé, viete.“ ... „Na Ukrajine

som tancovala už 9 rokov. A dievčatá na kurze tanca sa na mňa zle pozerali, keď ma trénerka pochválila.“

Mladí ľudia vnímajú dôvody diskriminácie najmä v pretrvávajúcich **predsudkoch a stereotypoch** zo strany väčšinovej spoločnosti, čo je spojené aj s generačným prenosom:

P: „Staršia generácia poznala našich rodičov a boli odsúdení, oni už automaticky už aj ich deti tak posudzujú. A to dieťa sa môže úplne inak správať...“

Citlivo vnímajú aj **posudzovanie** inými ľuďmi len **podľa výtvaru** a na základe toho odmietanie inými:

P: „...aj posudzovanie medzi mladými, mi vypadol zub a hneď som pre nich feťák, napríklad.“

P: „...alebo zle sa oholím a už som špatný cigáň.“

Ako dôvod tiež vnímajú to, že často ľudia **nedajú druhú šancu**:

P: „...nedajú druhú šancu“

P: „...napríklad ja mám zlú minulosť, bol som zlý, vyskúšal som všetko možné, urobil som chybu, nedajú na možnosť, že som sa zmenil, nedajú mi druhú šancu.“

Ako dôvod diskriminácie mladí ľudia vnímajú tiež **strach**:

P: „Zamestnávateľia sa boja otvoriť dvere a zamestnať hendikepovaných.“

Vo vzťahu k ľuďom s hendikepom tiež mladí ľudia konštatovali nízku mieru empatie ako dôvod diskriminácie.

P: „Akoby si ľudia dávali hranicu. Nevedia pochopiť to, že aj my ľudia, ktorí sme postihnutí, sme vlastne úplne normálni.“

Dôvodom stereotypných postojov alebo strachu však môže byť z pohľadu mladých ľudí aj to, že ľudia nemajú osobnú skúsenosť, napríklad s ľuďmi s postihnutím:

P: „Boja sa preto, že nás ešte nepoznajú. Súdia knihu podľa obalu a nie podľa obsahu.“

Sami mladí ľudia si však uvedomujú, že aj predošlé zlé skúsenosti zamestnávateľov môžu byť dôvodom negatívnych postojov.

P: „...2-3 krát nenastúpiš a 4tý deň nenastúpiš. A chceš, aby ťa naspäť zobral?“

Mladí ľudia identifikujú príčiny diskriminácie aj vo výchove, vedení a vplyve rodičov:

P: „Veľa ľudí bolo vedených k tomu, aby boli rasisticky založení.“

P: „Staršia generácia to hovorí svojim deťom a oni to preberajú. Teenageri nepozerajú správy, a tie deti uverili tomu a tak si myslia, že my sme niečo zlé robili pre nich a pre Slovensko.“

P: „Rovесníci si nevedia sami utvoriť názor, lebo nepozerajú, nepočúvajú relevantné spravodajstvo, počúvajú rodičov.“

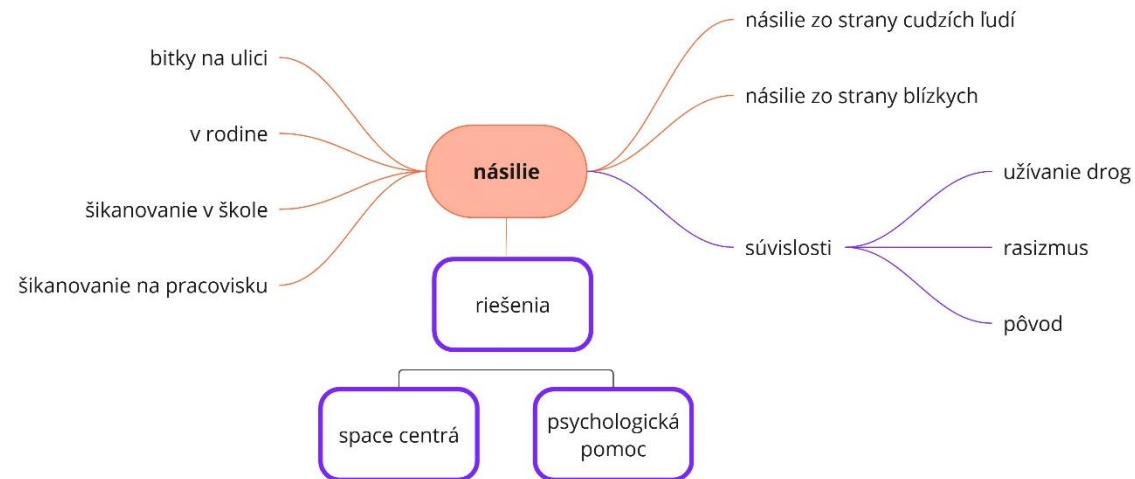
Návrhy riešení

Riešenia problému diskriminácie, ktoré navrhovali mladí ľudia, smerovali najmä k **práci s verejnosťou** a to prostredníctvom osvetových aktivít cez televíziu a sociálne siete, ale tiež podujatí a aktivít, kde majú možnosť prísť ľudia z majority a minority do **zmysluplného kontaktu a zažiť pozitívne skúsenosti**. Druhá časť návrhov smerovala k samotným mladým ľuďom v zmysle riešenia: **„vlastný pozitívny príklad svojho správania a práce.“**

Diskriminácia mladých ľudí v situácii NEET predstavuje vážny problém, ktorý obmedzuje ich príležitosti, prehľbuje sociálnu nerovnosť a je jednou zo štrukturálnych prekážok. Veľmi výrazne však zasahuje do sebavnímania a sebadôvery mladých ľudí a ich motivácie meniť situáciu, v ktorej sa nachádzajú.

Násilie

Obrázok 4-9 Schéma problémovej oblasti násilie

Zdroj: vlastný výskum, 2024

Násilie je fenomén, ktorý súvisí s problémami mladých ľudí v situácii NEET a ohrozenými situáciou NEET, pretože priamo aj nepriamo ovplyvňuje ich schopnosť zlepšiť svoju situáciu a integrovať sa do spoločnosti. Tento vzťah je komplexný a prejavuje sa na viacerých úrovniach.

Násilie môže byť jednou z príčin situácie NEET, ale rovnako môže byť jej dôsledkom. Mladí ľudia, ktorí zažívajú násilie v rodine, často čelia psychickým a emocionálnym prejavom, ktoré môžu brániť ich vzdelávaniu alebo pracovnej schopnosti. Na druhej strane ekonomická neistota a frustrácia z nezamestnanosti môžu viesť k napätiu v rodinných vzťahoch a násiliu. Skúsenosti so šikanou v škole alebo komunite môžu viesť k predčasnému ukončeniu vzdelania alebo izolácii. Mladí ľudia v situácii NEET môžu byť náchylnejší k násilnému správaniu alebo jeho obeťami v dôsledku frustrácie, nízkeho sebavedomia a sociálnej exklúzie. Násilie spôsobuje traumy, úzkosť, depresiu, oslabuje schopnosť mladých ľudí budovať zdravé medziľudské vzťahy a spolupracovať, čo sťažuje zapojenie do vzdelávania alebo pracovného procesu.

S násilím sa mladí ľudia stretávajú v rôznych prostrediach. Tento fenomén sa prejavuje rôznymi formami a zahŕňa nielen fyzické útoky, ale aj emocionálne zraňovanie, diskrimináciu a ponižovanie. Mladí ľudia popisujú svoje skúsenosti s násilím v školách, v rodinách, na uliciach, či zo strany rôznych inštitúcií a jednotlivcov.

Násilie v školskom prostredí

Školy by mali byť miestom, kde sa mladí ľudia cítia bezpečne, no často sa stávajú dejiskom fyzického a psychického násilia. Mnohí mladí uvádzajú, že konflikty medzi spolužiakmi a spolužiačkami môžu prerásť do bitiek:

P: „...v škole sa navzájom bijú, dávajú na internet...“

Okrem fyzického násilia sú bežné aj prejavy šikany, ako je verbálne napádanie, sociálna exklúzia, či kyberšikana. Zverejňovanie ponižujúcich videí na internete pridáva ďalší rozmer násilia.

Násilie v rodine

Rodina, ktorá by mala byť zdrojom podpory a ochrany, sa v niektorých prípadoch stáva miestom, kde mladí zažívajú fyzické alebo psychické násilie. Domáce konflikty a násilné správanie voči deťom môžu viesť k dlhodobým psychickým problémom, nízkemu sebavedomiu a pocitu bezmocnosti.

Násilie na ulici

Násilie v komunitnom prostredí je pre mnohých mladých každodennou realitou:

P: „...za bieleho dňa vidieť bitky na ulici.“

Konflikty na uliciach zahŕňajú fyzické útoky, krádeže alebo agresívne správanie zo strany známych aj neznámych osôb. Mnohí mladí ľudia sa obávajú pohybovať po svojom okolí, pretože sa cítia ohrození.

Násilie zo strany inštitúcií a autorít

Niektorí mladí ľudia popisujú svoje skúsenosti s násilným správaním zo strany osôb, od ktorých očakávali ochranu:

P: „...prefackal ma policajt.“

Takéto správanie môže vyvolať nedôveru voči autoritám a inštitúciám, čo sťažuje budovanie zdravých vzťahov medzi mladými ľuďmi a systémom, ktorý by ich mal podporovať.

Násilie a rasizmus

Rasová diskriminácia je často spojená s násilím a prejavuje sa vo forme fyzického útoku, verbálneho napádania či sociálneho vylúčenia:

P: „Šikanujú vás za to, že ste čierny.“

P: „Že vlastne tí gadžovia šikanujú Rómov, či Rómovia gadžov.“

Takéto situácie vedú k prehĺbovaniu konfliktov medzi rôznymi etnickými skupinami a zvyšujú pocit marginalizácie u obetí rasizmu.

Násilie spojené so zneužívaním drog a alkoholu

Násilie v komunitách je často spojené so zneužívaním návykových látok:

P: „...zmena správania vplyvom alkoholu, drog.“

P: „Bojíte sa vyjsť vonku, lebo krčiem je tu dosť na to, že tu nič iné nemáme. Opilci sú potom agresívni, hneď skáču do bitky.“

Agresívne správanie pod vplyvom alkoholu a drog ohrozuje nielen samotných užívateľov a užívateľky, ale aj ich okolie. Zároveň to vytvára pocit nebezpečenstva v komunitách, kde takéto správanie prevláda.

Násilie z dôvodu rodinnej histórie

Mladí ľudia, ktorí vyrastali v inštitucionálnej starostlivosti alebo pochádzajú z problémových rodín, čelia stigmatizácii a diskriminácii, čo ich často vystavuje násiliu:

P: „...jasné, akonáhle niekto zistí, že som odtiaľ (z CDR), hneď sa to začne, akože ponížovanie, snaha zosmiešňovať ma a celé sa to spustí.“

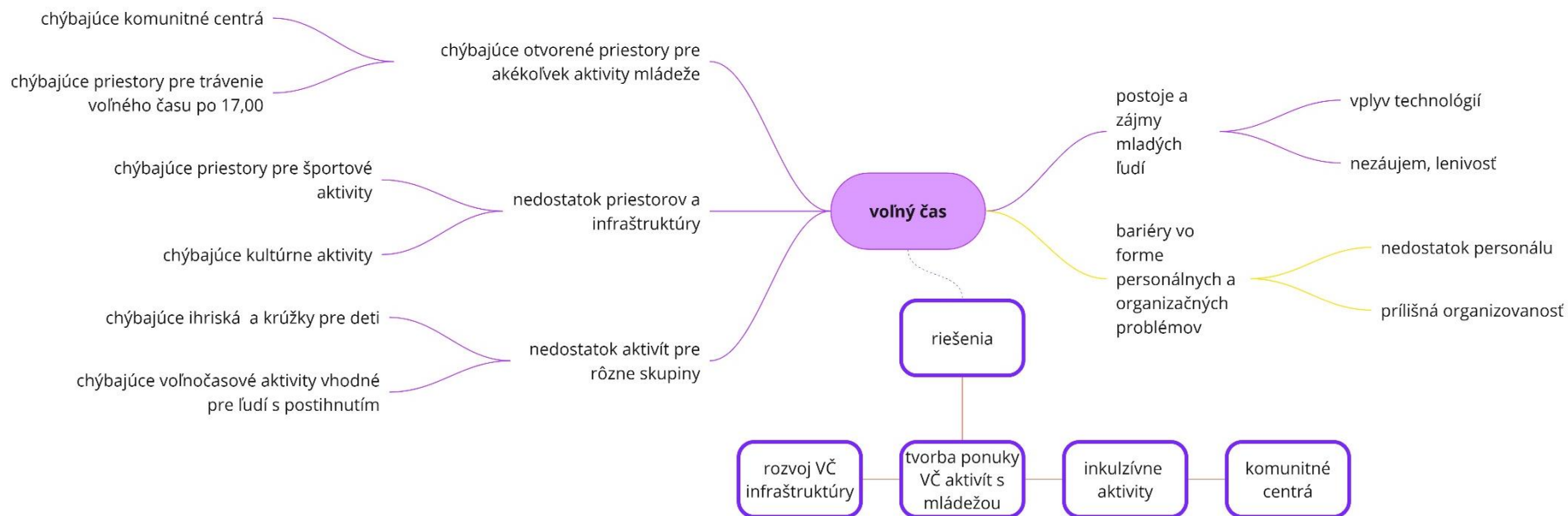
Táto stigmatizácia vedie k sociálnemu vylúčeniu, ktoré môže prerásť do psychického alebo fyzického násillia.

Návrhy riešení

Násilie ovplyvňuje životy mladých ľudí v rôznych oblastiach a má dlhodobé následky na ich psychický stav, sociálne postavenie a schopnosť integrovať sa do spoločnosti. Na riešenie tohto problému mladí ľudia navrhli viac priestorov, ako je SPACE a psychologickú pomoc a intervenciu.

Voľný čas

Obrázok 4-10 Schéma problémovej oblasti voľný čas

Zdroj: vlastný výskum, 2024

Oblasť voľného času je pre mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET mimoriadne dôležitá, pretože poskytuje príležitosti na rozvoj ich osobnosti, budovanie sociálnych vzťahov a získavanie nových zručností, ktoré môžu pôsobiť preventívne pred vznikom situácie NEET, ale môžu tiež podporiť ich návrat do vzdelávania alebo na pracovný trh.

Mladí ľudia v situácii NEET často čelia nedostatku možností na zmysluplné trávenie voľného času vo svojom okolí. Tieto obmedzenia zahŕňajú nedostupnosť športových, kultúrnych a oddychových priestorov, ale aj absenciu konkrétnych aktivít prispôbených ich potrebám.

Nedostatok priestorov a infraštruktúry

Mladí ľudia upozorňujú na absenciu ihrísk, ktoré by mohli slúžiť na rôzne **športové aktivity**. Tento nedostatok ich obmedzuje v možnosti tráviť čas aktívne a zdravo.

P: „Tu nie sú ani žiadne ihriská, kam by sme sa mohli ísť hrať.“

Kino, kaviarne či iné spoločenské priestory sú často dostupné iba vo väčších mestách. Pre mladých z menších miest a dedín je preto **voľnočasová ponuka značne obmedzená**.

P: „Nemáme tu ani žiadne kaviarne, kino, kaderníčku a musíme ísť až do Revúcej alebo do Tornali.“

Nedostatok aktivít pre rôzne skupiny

Mladí ľudia identifikovali **chýbajúce ihriská a krúžky pre deti**, čo ovplyvňuje aj ich vnímanie voľnočasových možností v komunite.

P: „Nedostatok priestoru, kde sa môžu deti hrať.“

P: „Chýbajú tu krúžky pre deti.“

Aktivity pre mladých ľudí so zdravotným postihnutím sú často nedostatočne zastúpené. Chýbajú špecializované priestory, ako chránené dielne, ktoré by mohli byť miestom rozvoja aj sociálneho začlenenia.

P: „Vo Zvolene neviem, či sú chránené dielne. V Bystrici je... Asi to, že je ich málo.“

Nedostatok otvorených priestorov

Mladým ľuďom chýbajú neformálne priestory, kde by mohli tráviť voľný čas bez organizačných bariér, či už cez deň, alebo večer.

P: „Nič tu nie je, kde by sme trávili čas.“

P: „V tomto meste nie je vôbec nič pre mladých.“

Problémy súvisiace so záujmom a postojmi mladých

Okrem nedostatku možností je problémom aj nezáujem mladých o existujúcu ponuku aktivít. Tento fenomén súvisí s viacerými faktormi:

Technológie, ako mobilné zariadenia, často odvádzajú pozornosť mladých od aktívneho trávenia voľného času.

P: „Radšej sú na mobile, ako ísť si zabehať.“

Lenivosť a nezáujem

Niektorí mladí ľudia považujú aktivity za príliš namáhavé alebo nezaujímavé.

P: „Nechcú robiť namáhavé aktivity, sú leniví.“

P: „Preto, že veľa detí nechce. Nechce, pretože, no, si povedia, čo tam budem robiť. Veľa detí rodičia nepustia, pretože im to príde zbytočné.“

Bariéry vo forme personálnych a organizačných problémov

Nedostatok personálu

Mladí ľudia zdôraznili dôležitosť prístupu a dôvery ku kompetentným osobám, ktoré by ich mohli viesť. Napríklad rómski pracovníci a pracovníčky majú často väčšiu šancu získať dôveru rómskej mládeže.

P: „Každé rómske dieťa pôjde skôr za Rómom, ako za bielym. Pretože to tak má v škole nastavené, že ja tam nechcem chodiť, ona bude na mňa zlá. A tak ďalej a tak ďalej. A pozná toho človeka a povie si jeho poznám a bude to fajn a chcem do toho ísť.“

Prílišná organizovanosť

Deti v náhradnej starostlivosti čelia problému nadmerne štruktúrovaného voľného času, ktorý im obmedzuje priestor na voľné rozhodovanie.

P: „Tak to máte presne dané, kedy je čas na oddych, tak vtedy proste nič nemusíte robiť. Ja po škole, kde umývam riad, mám potom službu v CDR, kde opäť umývam riad. To že to máme nariadené to voľno v presný čas, je pre mňa to, že mám čas pre seba. Ja si túžim niekedy oddýchnuť, po celom dni v škole, brigáde.“

Návrhy riešení

Mladí ľudia ponúkli konkrétne riešenia, ktoré by mohli zlepšiť dostupnosť a atraktivitu voľnočasových možností:

Rozvoj infraštruktúry

Výstavba športových zariadení (klziská, plavárne) a kultúrnych priestorov (herne, escape room).

P: „Postaviť tu klzisko, plaváreň, priestor pre trávenie voľného času.“

P: „No postaviť tu nejaké, vybudovanie klziska, plavárne, priestor pre trávenie voľného času.“

Vytvorenie komunitných centier

Vybudovanie miest, ktoré by mladým poskytovali priestor na stretávanie a rôzne aktivity.

P: „Vytvoriť KC v nevyužitých budovách.“

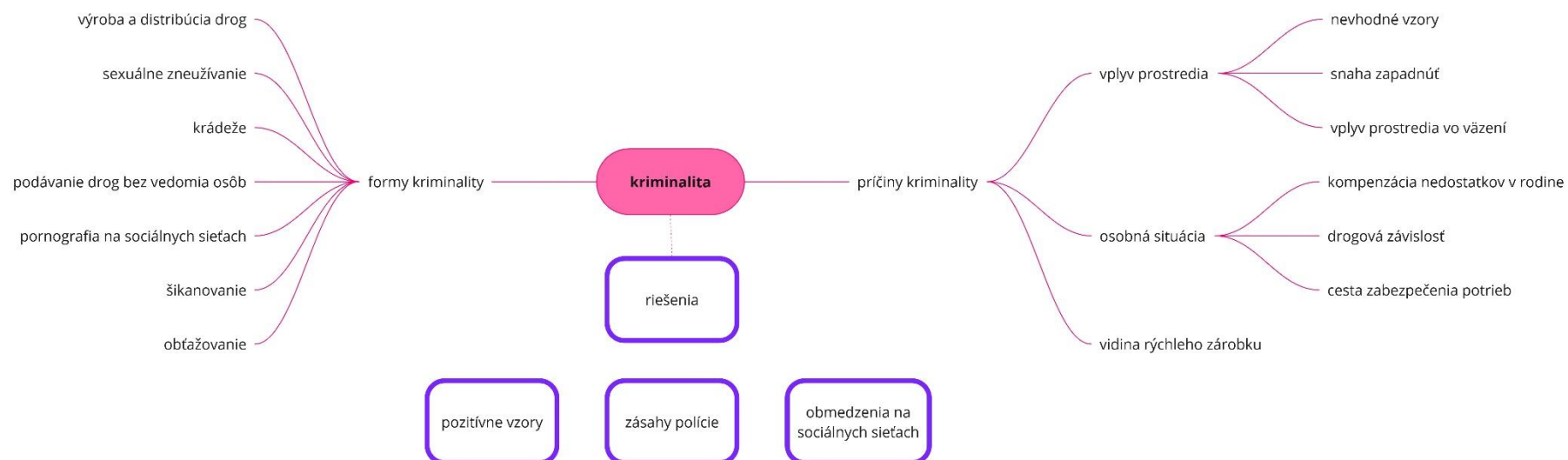
Inkluzívne aktivity

Podpora podujatí zameraných na rómsku komunitu, ako sú koncerty rómskych kapiel či Dni Rómov.

P: „Chceli by sme dačo rómske. Rómske kapely, Deň Rómov.“

Kriminalita

Obrázok 4-11 Schéma problémovej oblasti kriminalita

Zdroj: vlastný výskum, 2024

Kriminalita je úzko spojená so situáciou mladých ľudí NEET a ohrozených situáciou NEET v dôsledku nedostatku príležitostí a ekonomickej neistoty. Nezamestnanosť a absencia vzdelania ich často vedie k rizikovému správaniu. Bez pravidelného príjmu sú mnohí nútení hľadať nelegálne spôsoby zárobku, ako je predaj drog alebo krádeže. Život v rizikových komunitách a ich životná situácia ich môže udržiavať v bludnom kruhu trestnej činnosti.

Mladí ľudia v situácii NEET a ohrození situáciou NEET identifikovali v rámci fókusových skupín niekoľko problémov súvisiacich s kriminalitou mládeže. Niektoré z týchto problémov sme začlenili aj do iných oblastí, tu ich uvádzame v súvislosti s tým, že ide o správanie, pri ktorom dochádza k porušovaniu zákona.

FORMY KRIMINALITY

Výroba a distribúcia drog

Problém nelegálnej výroby a distribúcie drog je významným aspektom kriminality mladých ľudí. Nelegálna výroba, ako napríklad varenie pervitínu, je často tolerovaná alebo ignorovaná, zatiaľ čo sankcie sú smerované hlavne na distribútorov. Táto situácia vytvára nevyvážený systém trestania.

P: „Piko varia tu všade ale zabásnu iba tých, ktorí ho ďalej dávajú, nie tých, ktorí ho varia.“

Podávanie drog bez vedomia osôb

Podávanie drog, ako je extáza, bez vedomia druhých, je bežným javom v niektorých kluboch. Mladí ľudia sa tak ocitajú v nebezpečných situáciách, ktoré môžu viesť k zneužívaniu.

P: „napr. je mladý, idú do klubu, chodia sa tam zabávať. Je tam niekto. Je tam napríklad dievča. A nejaký chlapec jej tam dá, napr. čo sa tam dáva (extáza).“

Sexuálne zneužívanie

Sexuálne zneužívanie mladých dievčat, či už zo strany autorít ako lekári alebo učitelia, je ďalším alarmujúcim javom. Zneužívanie postavenia týchto osôb spôsobuje dlhodobé traumy a ovplyvňuje dôveru obetí voči inštitúciám.

P: „Náš obvodný si vodí dievčatá k sebe hore do bytu aj mladé baby. Oni nemajú kam inde ísť k inému doktorovi.“

P: „Normálne, učiteľ spáva so študentkami.“

Krádeže

Krádeže sú bežným trestným činom medzi mladými ľuďmi v situácii NEET, často motivované potrebou financovať svoje závislosti alebo riešiť ekonomické problémy.

P: „kradnú všetko, autá.“

Pornografia na sociálnych sieťach

Rýchle zárobky prostredníctvom zdieľania explicitných fotografií a videí sa stávajú ďalšou praxou. Tento fenomén zahŕňa chlapcov aj dievčatá.

P: „Na sociálne siete a bez sexu.... Úplne v pohode! Mladé baby predávajú svoje telo, predávajú fotky, videá.“

P: „kvôli peniazom na drogy, robia to chlapci aj dievčatá.“

Šikanovanie

Šikanovanie, či už fyzické, slovné alebo cez internet, je rozšíreným problémom, ktorý ovplyvňuje medziľudské vzťahy mladých ľudí. Tento problém zasahuje do školského prostredia aj mimo neho.

P: „...robia si zle, šikanujú, nadávajú si, je to v škole aj mimo školy.“

Obťažovanie

Obťažovanie má často slovný aj fyzický charakter a prebieha nielen osobne, ale aj v online priestore, čo zvyšuje jeho dosah a dopad.

P: „Obťažovanie hlavne medzi sebou, slovne aj fyzicky, a tiež cez internet.“

PRÍČINY KRIMINALITY

Ako príčiny kriminality mladí ľudia identifikovali niekoľko problémov súvisiacich v nevhodnými vplyvmi prostredia, následkami osobnej situácie, či vidinou rýchleho zárobku.

Vplyv prostredia

Nevhodné vzory

Negatívne vzory v rodinách a medzi autoritami, ako napríklad trestná činnosť rodičov, motivujú mladých ľudí k opakovaniu rovnakých vzorcov správania.

P: „napr., keď oco bol v base, teraz ja budem chcieť byť ako on, tak budem robiť ten vandalizmus.“

P: „hudobné kapely podporujú takéto správanie, vraždy a iné.“

Snaha zapadnúť

Túžba byť akceptovaný v určitých skupinách často vedie mladých k preberaniu riskantného správania.

P: „podoberať sa, zapadnúť do partie.“

Vplyv prostredia vo väzení

Prostredie vo väzení má dlhodobý dopad na osobnosť mladých ľudí, ktorí môžu po návrate prejavovať horšie správanie alebo recidivovať.

P: „Zmení ich prostredie v base.“

Následok osobnej situácie

Kompenzácia nedostatkov v rodine

Nedostatok emocionálneho zázemia a rešpektu v rodine mladých vedie k hľadaniu uznania a rešpektu na ulici.

P: „chcú mať strašne ten street credit. Chcú mať rešpekt na tej ulici, lebo možno doma nemajú to, čo by mali mať. Kompenzujú si to tam.“

Drogová závislosť

Závislosť na drogách motivuje mladých ľudí ku kriminálnym činom, ako je krádež, s cieľom financovať svoju potrebu.

P: „Okrádajú turistov ale aj domácich, potrebujú financie na drogy.“

Páchanie trestnej činnosti ako cesta k zabezpečeniu potrieb vo väzení

Niektorí mladí ľudia si prostredníctvom páchania trestnej činnosti vedome zabezpečujú základné potreby vo väzení, ktoré im chýbajú mimo neho.

P: „Majú zlý život, chcú ísť do basy, to čo nemajú doma majú vo väzení, nemajú peniaze, čo jesť, piť...“

Vidina rýchleho zárobku

Rýchly a jednoduchý zárobok, napríklad prostredníctvom poskytovania sexuálnych služieb alebo zdieľania obsahu na sociálnych sieťach, láka mladých ľudí k riskantnému správaniu.

P: „Nechodí do roboty, zarobí si ukazovaním na sociálnych sieťach.“

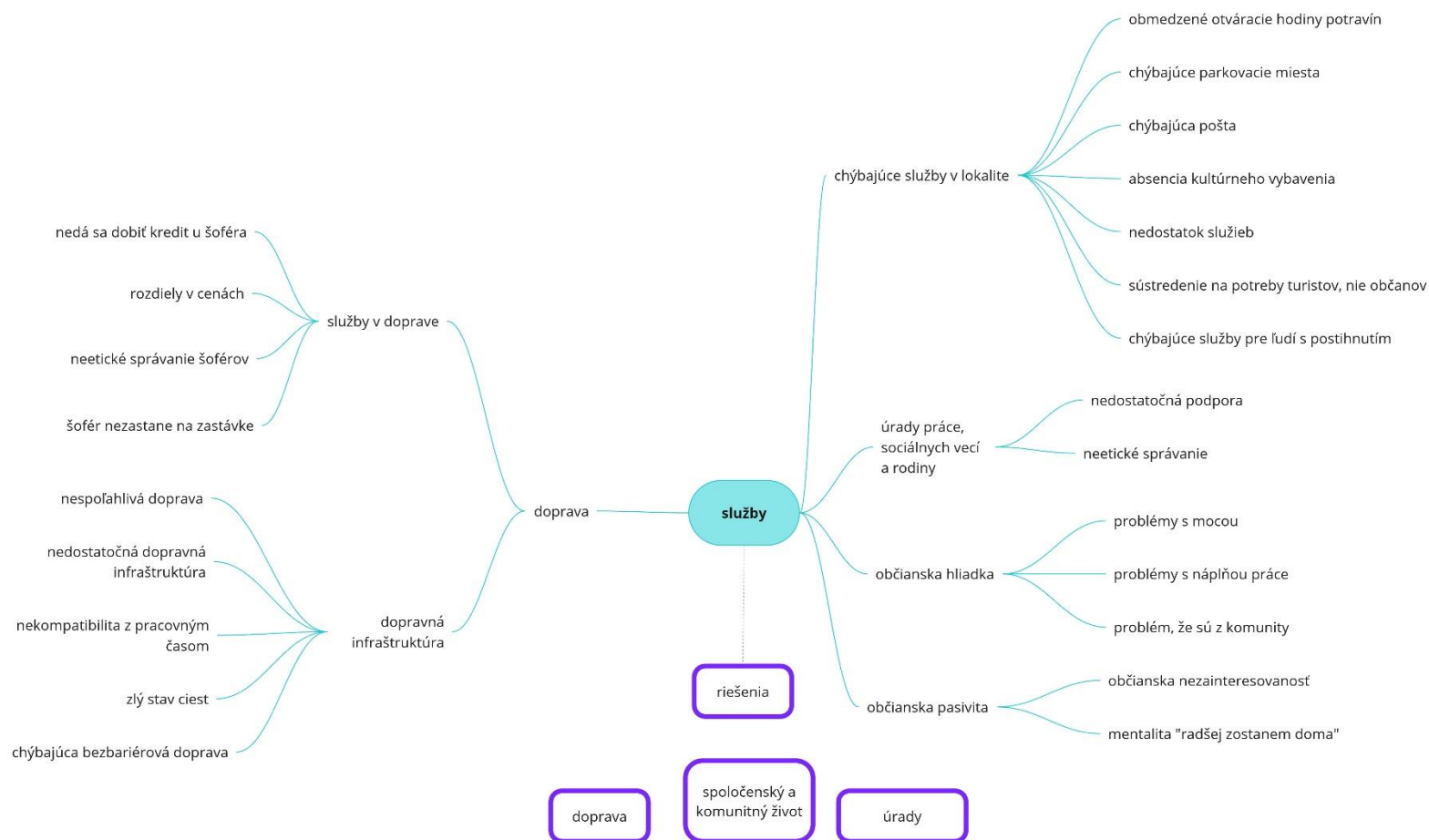
P: „Napríklad jedna ponúka služby a keď jej kamarátka vidí, že jej cinkne 200 eur tak aj ona to chce skúsiť.“

Návrhy riešení

Návrhy mladých ľudí pri riešení kriminálneho správania sa zameriavali najmä **potreby zásahu polície, obmedzenia na sociálnych sieťach a podporu pozitívnych vzorov v rodine a mimo nej.**

Služby

Obrázok 4-12 Schéma problémovej oblasti služby

Zdroj: vlastný výskum, 2024

Ďalšiu oblasť, v ktorej mladí ľudia v situácii NEET a ohrození situáciou NEET identifikovali problémy či výzvy, sme nazvali služby. Táto oblasť zahŕňa opäť viaceré skupiny a podskupiny problémov, ktorých spoločným menovateľom je, že mladým ľuďom sťažujú prístup k dôležitým zdrojom a podporným mechanizmom. Prekážky v oblastiach dopravy, základných služieb, úradov a pod. znemožňujú riešiť ich životnú situáciu a zvyšujú ich izoláciu.

DOPRAVA

Prvou oblasťou je oblasť dopravy. Služby v oblasti dopravy sú problémom pre mladých ľudí v situácii NEET z viacerých dôvodov. V mnohých regiónoch, najmä vo vidieckych oblastiach, je verejná doprava nedostatočne rozvinutá alebo málo frekventovaná, čo mladým ľuďom komplikuje cestovanie do škôl, zamestnania alebo na úrady. Nedostupnosť dopravy tiež obmedzuje ich prístup k ďalším službám, reflektovaným problémom sú aj náklady na dopravu. Problémy v oblasti dopravy sme rozdelili na oblasť dopravnej infraštruktúry a služieb v doprave.

Dopravná infraštruktúra

Nespoľahlivá doprava

Mladí ľudia v situácii NEET často narážajú na problémy s verejnou dopravou, ktorá je nepresná a nespoľahlivá. Neskoré alebo vynechané spoje im komplikujú dochádzanie do práce, na úrady alebo iné potrebné miesta.

P: „Verejná doprava je nespoľahlivá, čo sťažuje dochádzanie do práce.“

P: „Mestská hromadná doprava absolútne nefunguje, keď sa potrebujem niekam dostať.“

Nedostatočná dopravná infraštruktúra

Slabá dopravná infraštruktúra obmedzuje pracovné a vzdelávacie príležitosti mladých ľudí, pretože zrušenie alebo nefunkčnosť spojov im znemožňuje mobilitu.

P: „Slabá dopravná infraštruktúra obmedzuje naše pracovné príležitosti.“

P: „Rušia sa spoje, pritom boli plné, naozaj plné, stálo sa v uličkách, natlačení ľudia, ale aj tak ich zrušili.“

Nekompatibilita s pracovným časom

Spoje nie sú prispôbené pracovným smenám, čo sťažuje dochádzanie na ranné alebo nočné smeny.

P: „Nenadväzuje na prácu a z práce. Po desiatej nič nejde. Ráno na šiestu sa je ťažké dostať do roboty.“

Zlý stav ciest

Zanedbaná cestná infraštruktúra bráni plynulej doprave, čo vedie k častým výpadkom spojov.

P: „Spoj nevie ísť, keď cesta nie je spravená.“

Chýbajúca bezbariérová doprava

Nedostatok bezbariérových spojov obmedzuje mobilitu ľudí so zdravotným postihnutím.

P: „Málo autobusových spojov bezbariérových.“

Služby v doprave

Rozdiely v cenách

Nerovnaké ceny lístkov v rovnakom smere vytvárajú finančnú záťaž pre už aj tak znevýhodnených mladých ľudí.

P: „Keď idem jedným smerom, tak ten lístok stojí inak ako keď idem naspäť. Ako je možné, že naspäť je drahší?“

Nemožnosť dobiť kredit u šoféra

Obmedzené možnosti dobíjania kreditu priamo u vodiča komplikujú využívanie verejnej dopravy.

P: „Nedá sa dobiť kredit u šoféra.“

Neetické správanie šoférov

Identifikovaným problémom je aj neetické správanie šoférov.

P: „Sú aj arogantní šoféri, ani lístok nedávajú len daj peniaze a chod.“

Šoféri nezastavia

P: „Nezastavia, idú ďalej.“

CHÝBAJÚCE SLUŽBY V LOKALITE

Chýbajúce parkovacie miesta

Nedostatok parkovacích miest obmedzuje rozvoj turizmu a podnikania v niektorých lokalitách.

P: „My by sme aj chceli žiť z turizmu, ale nemáme parkovacie miesta.“

Absencia pošty

Zrušenie miestnych poštových služieb znižuje dostupnosť základných administratívnych potrieb.

P: „Nie je tu už poštárka, dakedy chodila raz do týždňa, pán starosta už nevybavil.“

Obmedzené otváracie hodiny potravín

Krátke otváracie hodiny obchodov sťažujú obyvateľom a obyvateľkám základné nákupy.

P: „Nekúpime všetko, čo potrebujeme, je tu Fresh, ale to má starostova žena, a je to obmedzené.“

P: „Otvorené je len 3 dni v týždni, aj to len do 11:00.“

Absencia kultúrneho vybavenia

Nedostatok kultúrnych a spoločenských priestorov obmedzuje možnosti trávenia voľného času.

P: „Nemáme tu nič. Keby aspoň nejaké kino tu bolo.“

P: „Tu nič nie je, musíte ísť až do Bystrice. Je tu jediná kaviareň.“

Nedostatok služieb

Základné služby, ako kaderníctvo alebo sociálne zariadenia, často v lokalite úplne chýbajú.

P: „Ani kadernička tu nie je.“

Sústredenie na potreby turistov, nie občanov

Väčšina investícií do služieb smeruje k turistickému ruchu, čo vytláča potreby miestnych obyvateľov a obyvateľiek.

P: „Všetko sa v meste robí pre turistov, nie pre občanov.“

Chýbajúce služby pre ľudí s postihnutím

Na niektorých miestach chýbajú zariadenia alebo služby určené pre ľudí so zdravotným postihnutím.

P: „Len jeden stacionár v Detve.“

SLUŽBY NA ÚRADOCH PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY

Nedostatočná podpora

Mladí ľudia sa často sťažujú na neochotný a nekompetentný prístup pracovníkov a pracovníčok úradov práce.

P: „Úrad práce mi vôbec nepomáha. Keď prídem, ani sa o mňa nezaujmajú.“

P: „Chýba kompetentný personál, ktorý by nám bol ochotný pomôcť.“

P: „Úrady práce sú pomalé a často neochotné pomáhať.“

P: „Úrad práce mi nepomáha nájsť prácu a niekedy sa ani neozvú, ak niečo odmietnem.“

P: "Keď ste na úrade práce, oni vám hľadajú prácu, ale keď ju odmietnete... neberú do úvahy, že vám nevyhovuje kvôli zdravotným dôvodom."

P: "Tu máš papierik, nájdi si - voľakde sa choď spýtať, nech ti ho podpíšu... To nie je veľká pomoc."

P: „Keď sme chceli vybaviť absolventskú prax, tak nemajú. Museli sme ísť do Zvolena na úrad, nakoniec sme nevybavili nič.“

P: „Hlavne sociálne pracovníčky na úrade práce. Posielajú nás do Trnavy. Jasne som povedal, že chcem zostať tu.“ "Dajú nám vedieť, že na pohovor mám ísť do Galanty - len kvôli pečiatke, a ja som napríklad bez centu. Mali to ako projekt, že hľadajú prácu, ale my sa tam nemáme ako dostať, je to ďaleko.“

P: „Z ÚPSVAR sme nemali žiadne info, na čo máme nárok. Sami sme si museli dohľadávať informácie, mamičky medzi mamičkami.“

Neetické a diskriminujúce správanie

Pracovníci a pracovníčky úradov práce sa niekedy správajú neeticky alebo diskriminačne, najmä voči marginalizovaným skupinám.

„P: „Na úrade práce riešia to, čo by nemuseli riešiť. Vypočúvajú nás, ako keby sme boli na súde. Aj tak si myslia, že to je cigánka, nechce robiť. Druhýkrát som po sebe potratila. A že kto mi ho bude vychovávať, prečo chcete ďalšie dieťa, keď robotu nemám. Všetky sú také. Jedna z nich je úplne zasadená na Rómov.“

P: „Vypočúvajú nás, ako keby sme boli na súde. Myslia si, že nechceme robiť, lebo sme Rómovia.“

P: „Na úrade mi radili, aby sa môj muž vzdal otcovstva.“

PROBLÉMY S OBČIANSKOU HLIADKOU

Občianske hliadky, ktoré by mali pomáhať udržiavať poriadok a riešiť konflikty v komunitách, sú mladými ľuďmi kritizované za neefektívnosť a nedostatočný výkon svojich povinností. Tieto problémy súvisia s vnímaním ich moci, náplne práce, ako aj s ich prepojením na miestnu komunitu.

Problémy s mocou

Niektorí mladí ľudia majú pocit, že členovia občianskej hliadky zneužívajú svoje postavenie a nevykonávajú svoju prácu nestranné. Tento problém podkopáva dôveru v ich činnosť a zvyšuje napätie v komunite.

P: „Čiže problém s mocou. ...myslia si, že môžu všetko.“

Problémy s náplňou práce

Občianske hliadky sú často obviňované z nedostatočnej profesionality a nejasného pochopenia svojich povinností. To vedie k situáciám, keď namiesto riešenia problémov iba symbolicky "strážia" oblasť bez reálnych výsledkov.

P: „Ale ja neviem, či sú dobre oboznámení so svojou náplňou práce... Jasné, že nie sú. Určite nie sú.“

Problém, že sú z komunity

Prepojenie členov občianskej hliadky s komunitou, z ktorej pochádzajú, niekedy vedie ku konfliktu záujmov. Tento jav sa prejavuje najmä v situáciách, keď sa hliadka zdráha riešiť problémy v rámci svojej komunity alebo rodiny, čo obmedzuje ich efektívnosť.

P: „Neriešia, že sa chodia len ako keby prechádzali, že tam je to ako keby neaktivita.“

P: „Lebo to robia Rómovia. Sú z komunity.“

P: „Jasne, sú rodina, takže nikto sa nepôjde hádať s bratom, že prosím ťa, buď ticho, lebo už je nočný klud. Tak ako to mám povedať?“

OBČIANSKA PASIVITA

Občianska pasivita je ďalším problémom pomenovaným mladými ľuďmi v situácii NEET.

Občianska nezainteresovanosť

Podľa mladých ľudí obyvatelia a obyvateľky často neprejavujú záujem o dianie vo svojich komunitách, čo vedie k tomu, že sa problémy riešia až v poslednej chvíli alebo vôbec. Táto pasivita môže byť výsledkom frustrácie z doterajších neúspechov a nedôvery voči verejným inštitúciám.

P: „Tu sa nikto nezaujíma, tu sa to rieši, až keď sa má niečo v meste schváliť, alebo už bolo schválené.“

Mentalita "radšej zostanem doma"

Podľa mladých ľudí mnoho ľudí preferuje zostať neaktívnymi a vyhýbať sa angažovaniu v spoločenských alebo komunitných aktivitách. Tento postoj ešte viac oslabuje kolektívne úsilie o zlepšenie podmienok v obci či meste.

P: „Mentalita je taká, radšej budem doma.“

Návrhy riešení

Mladí ľudia v oblasti služieb navrhli niekoľko riešení smerujúcich k rôznym aktérom.

Úrady

Proaktívnejší prístup úradov a viac informácií

Úrady by mali viac komunikovať s ľuďmi, aktívne ich informovať o možnostiach zamestnania a podpory, ktoré majú k dispozícii. Mali by tiež poskytovať viac podrobných informácií pre rodičov detí so zdravotným postihnutím.

P: „Keby sa viac snažili, pomohli by nám nájsť prácu a už by sme všetci robili.“

P: „Navýšiť možnosti, kde sa rodičia hendikepovaných môžu informovať ohľadom toho, na čo majú nárok.“

Školenia pre zamestnancov a zamestnankyne

Pracovníci a pracovníčky úradov by mali prejsť školeniami zameranými na etický prístup, zlepšenie komunikácie s klientmi a schopnosť riešiť ich individuálne potreby.

Digitalizované služby

Zavedenie plne digitalizovaných služieb by urýchlilo procesy a umožnilo jednoduchšiu komunikáciu s úradmi, čím by sa znížila byrokratická záťaž.

Zlepšenie dopravy

Zvýšiť frekvenciu spojov MHD

Rokovanie s dopravnými spoločnosťami by mohlo priniesť hustejšiu sieť spojov a lepšiu dostupnosť dopravy pre všetkých obyvateľov.

P: „Mesto by malo rokovať so spoločnosťami na autobusové spoje.“

Viac bezbariérových možností

Zabezpečenie bezbariérových riešení nielen v doprave, ale aj vo verejných priestoroch a zdravotníckych zariadeniach by uľahčilo život občanom so zdravotným postihnutím.

Práca so šoférmi

Dôraz na školenia vodičov zamerané na zlepšenie ich prístupu k cestujúcim, čo by zvýšilo spokojnosť ľudí s verejnou dopravou.

Zber spätnej väzby od občanov

Pravidelné získavanie a vyhodnocovanie spätnej väzby od občanov o kvalite dopravy by pomohlo efektívne riešiť konkrétne problémy.

Spoločenský a komunitný život

Viac aktivít pre občanov mesta

Rozšírenie ponuky kultúrnych a spoločenských podujatí, ako sú vianočné trhy, koncerty, vínne špacírky a iné akcie, by podporilo komunitný život a prilákalo turistov aj obyvateľov k väčšej participácii.

P: „Udržať turistov v Banskej Štiavnici viac dní, robiť akcie pre turistov a občanov počas celého roka.“

Viac mladých do vedenia mesta

Zapojiť mladých ľudí do vedenia a plánovania by mohlo priniesť inovatívne riešenia a lepšie pochopenie potrieb mladej generácie.

Väčší záujem o mladých ľudí

Zlepšenie komunikácie medzi vedením mesta a mladými ľuďmi, ako aj častejšie vypočutie ich názorov, by mohlo posilniť ich dôveru v samosprávu.

P: „Viac vypočutí.“

Osobnostné a sociálne bariéry

Obrázok 4-13 Schéma problémovej oblasti osobnostné a sociálne bariéry

Zdroj: vlastný výskum, 2024

Do oblasti osobnostné a sociálne bariéry sme zaradili faktory na individuálnej a sociálnej úrovni, ktoré obmedzujú schopnosť mladých ľudí v situácii NEET rozvíjať sa a integrovať sa do práce, vzdelávania či spoločnosti. Ide o špecifiká, ktoré pomenovali mladí ľudia ako charakteristické pre mladých ľudí v situácii NEET alebo ohrozených situáciou NEET. V tejto oblasti sme špecifickú kategóriu vytvorili pre problémy detí vyrastajúce v náhradnej starostlivosti.

PROBLÉMY S OSOBNOSŤOU A DUŠEVNÝM ZDRAVÍM

Tento okruh zahŕňa problémy, ktoré sú spojené s duševným zdravím, sebavedomím, zmyslom života a psychickou pohodou mladých ľudí. Zameriava sa na ich pocity menejcennosti, beznádeje, ťažkosti v sebaobrazovej otázke a nešťastie v každodennom živote.

Nízke sebavedomie a pocit menejcennosti

Mladí ľudia v situácii NEET často zápasia s nízkym sebavedomím a pocitom menejcennosti, ktorý im bráni v tom, aby sa pokúsili o osobný a profesionálny rozvoj. Tento problém je najčastejšie prítomný u žien, ktoré sa cítia nedocenené, a takto pochybujú o svojich schopnostiach. Mnoho mladých ľudí tiež pociťuje, že ich etnický pôvod ich diskvalifikuje z lepších príležitostí a zvyšuje ich pocit menejcennosti.

P: „Ženy sa cítia nedocenené a pochybujú o svojich schopnostiach.“

P: „Ja sa cítim aj menejcenný za to, že som cigáň.“

P: „Neváži si samého seba.“

Absencia zmyslu života a beznádej

Problém s absenciou zmyslu života a pocity beznádeje sú časté medzi mladými ľuďmi, ktorí nevidia jasnú cestu vpred. Mnohokrát majú pocit, že sa o nich nikto nezaujíma a že nemajú dôvod pokračovať v hľadaní zmysluplného života.

P: „Necítia zmysel života.“

P: „Cítia beznádej.“

P: „Chýbajú prejavy lásky, podpory, Počúva len zlé o sebe...Zhadzujú ho, pre neho nemá zmysel tu byť.“

Plytkosť

Mladí ľudia niekedy žijú plytký život, zameraný na okamžité uspokojenie a materialistické hodnoty, čo ich núti zanedbávať dôležité aspekty osobného rozvoja, ako sú dlhodobé ciele a hodnoty.

P: „Plytký život.“

Nezdravý sebaobraz

Vysoké požiadavky na vzhľad a sociálne očakávania vedú u mladých ľudí k nezdravému sebaobrazu. Mnohé dievčatá vidia seba v negatívnom svetle a nie sú spokojné s tým, ako vyzerajú. Tento nezdravý sebaobraz môže mať negatívny vplyv na ich sebavedomie a schopnosť rozpoznať svoju hodnotu.

P: „Títo mladí, oni idú, proste chcú ísť strašne s dobou a nie sú spokojní sami so sebou. Hej, napríklad nejaké dievča sa pozrie do zrkadla, môže byť naozaj pekná, ale ona tam vidí seba ako...“

Sebapoškodzovanie

Sebapoškodzovanie je vážnym problémom, ktorý môže vzniknúť ako reakcia na vnútorný psychický tlak a frustráciu. Mladí ľudia, ktorí sa cítia emocionálne zranení, sa môžu uchýľovať k sebapoškodzovaniu ako spôsobu vyrovnania sa so svojimi negatívnymi pocitmi.

Cítia sa nevypočutí

Pocit, že ich názory a problémy nie sú brané vážne, je častým problémom medzi mladými ľuďmi v situácii NEET. Cítia sa ignorovaní a nie sú ochotní otvorene zdieľať svoje myšlienky, pretože majú pocit, že ich nikto neberie vážne.

P: „Nás je tu veľa, čo sú nevypočutí, alebo aj keď sme vypočutí, tak nie sme braní vážne.“

Neschopnosť zdôveriť sa

Mladí ľudia sa necítia schopní zveriť sa niekomu so svojimi osobnými problémami. Tieto problémy môžu byť psychického charakteru, ako sú stres, depresia alebo pocit osamelosti.

P: „To teraz je väčšina takých, čo sú psychicky zrútení, alebo niečo ich vzalo a nevedia sa nikomu zdôveriť.“

Sklony k samovraždám

Pocit beznádeje a emočnej bolesti môže v najzávažnejších prípadoch viesť k sklony k samovraždám.

P: „Mal som spolužiačku na ZŠ. Dostala sa do takého štádia, že bola uzatvorená, nevedela, aké východisko má mať... Chcela sa zabiť.“

PROBLÉMY S BUDÚCNOSŤOU A ŽIVOTNÝMI PERSPEKTÍVAMI

Tento okruh sa týka ich nechoty čeliť výzvam mimo komfortnej zóny, čo môže súvisieť s nerealistickými očakávaniami a nízkou motiváciou zlepšiť svoju situáciu, čo má vplyv na ich budúcnosť a perspektívy.

Nezáujem zostať na Slovensku

Mnoho mladých ľudí, ktorí čelia výzvam v situácii NEET, nevidí budúcnosť v Slovenskej republike a rozhoduje sa hľadať príležitosti v zahraničí. Tento nezáujem ostať na Slovensku súvisí s pocitom, že krajina neposkytuje dostatočnú podporu alebo príležitosti.

P: „Nemajú záujem ostať na SR a utekajú do zahraničia.“

Nezáujem vystúpiť z komfortnej zóny

Mladí ľudia sa často boja vystúpiť zo svojej komfortnej zóny a zmeniť svoj život. Tento strach z neznámeho a obavy z neúspechu ich udržiavajú v stagnácii.

P: „Nechcú ísť mimo svojej komfortnej zóny.“

Helikoptérovi rodičia

Nadmerná kontrola a zapojenie rodičov do života detí spôsobuje, že mladí nie sú motivovaní osamostatniť sa a spoliehajú sa na rodičov vo všetkom.

P: „Mladí ľudia nie sú motivovaní v ničom, spoliehajú sa na rodičov, ktorí všetko za nich urobia.“

Chýbajúca podpora v rodine pri plnení cieľov

Mnoho mladých ľudí nedokáže dosiahnuť svoje ciele a sny kvôli nedostatku podpory zo strany rodiny, ktorá ich často demotivuje alebo im bráni.

P: „Veľa ľudí poznám, čo sú ovplyvnení rodinou, ako hovorili, že mali sny, ciele, ale nedokázali si to splniť, pretože rodičia ich v tom nepodporovali.“

P: „Niektorí rodičia nepodporujú svoje deti, aby si plnili svoje sny a ciele.“

Strach založiť si rodinu

Ekonomická neistota a obavy z budúcnosti spôsobujú, že mladí ľudia váhajú pri zakladaní rodiny.

P: „Strach zo života, založiť si rodinu, lebo čo dám dieťaťu.“

PROBLÉMY SO SEXUALITOU

Tieto problémy súvisia s nerealistickými predstavami o sexe, ktoré sú podporované kultúrou a médiami, čo vedie k nezodpovednému sexuálnemu správaniu u mladých ľudí.

Sledovanie porna

Mnoho mladých ľudí sa stretáva s problémom s nadmerným sledovaním pornografie, čo môže ovplyvniť ich pohľad na sexualitu a vzťahy. Tento problém môže viesť k nerealistickým očakávaniam a neschopnosti rozlíšiť medzi skutočnými a virtuálnymi vzťahmi.

P: „Sú nadržaní, však kukajú porno a nemyslia na to, čo z toho bude.“

Predčasný sexuálny život

Predčasný sexuálny život je problém, ktorý sa často vyskytuje medzi mladými ľuďmi v situácii NEET. Mnohí nedokážu rozpoznať hranice medzi detstvom a dospelosťou, čo vedie k nezodpovedným sexuálnym skúsenostiam už v ranom veku.

P: „Malé deti nevedia sa zdržať. 9 -10 ročné deti majú pohlavný styk. Je im jedno kde, nevedia sa kontrolovať.“

P: „Mladí, je im jedno, neboja sa ani polície. Nevedia sa zdržať, nevedia si povedať, že je to nevhodné.“

PROBLÉMY SÚVISIACE S VPLYVOM TECHNOLOGIÍ A SOCIÁLNYCH SIETÍ

Tento okruh reflektuje vplyv sociálnych sietí, kde mladí ľudia vytvárajú nerealistické obrazy o sebe, čo môže mať vplyv na ich sebavedomie a spôsob, akým sa vnímajú v porovnaní s inými, či môže zapríčiniť závislosť na sociálnych sieťach. Moderné technológie a sociálne siete významne ovplyvnili aj spôsob, akým mladí ľudia medzi sebou komunikujú.

Nereálny život na sociálnych sieťach

Sociálne siete majú veľký vplyv na to, ako mladí ľudia vnímajú seba a svoj život. Mnohí sa snažia vytvoriť nerealistický obraz o sebe, klamú seba i ostatných prostredníctvom upravených fotografií alebo zobrazení „dokonalého“ života.

P: „Ide cvičiť, ale vo fitku si spraví len fotku a necvičí.“

P: „Klamanie samého seba, aj oblečením aj appkami klamú, ako skutočne vypadajú.“

Závislosť na sociálnych sieťach

Sociálne siete sa stali neoddeliteľnou súčasťou života mnohých ľudí, vrátane detí a dospelých, čo môže viesť k ich nadmernému používaniu. Táto závislosť negatívne ovplyvňuje nielen psychické zdravie, ale aj sociálne vzťahy a celkový životný štýl.

P: „...sú stále na sociálnych sieťach, Tik-Tok, Facebook, Instagram. Sociálne siete. Každý... aj malé deti používajú sociálne siete. Tam sa píšú veci, je to teraz zle pre malé deti, dospelých. Všetko zle – všelijaké veci, urážky.“

P: „Sociálne siete môžu ovplyvniť aj psychický stav.“

Plytké vzťahy

Plytkosť vo vzťahoch je dôsledkom povrchnosti modernej spoločnosti, ktorú často ovplyvňujú sociálne siete a instantná komunikácia.

P: „Väčšina prečíta obal, nie knihu.“

P: „Online vzťahy, ktoré rýchlo vzniknú aj zaniknú.“

P: „Ľudia si vyberajú len na základe vzhľadu, to aj kvôli sociálnym sieťam.“

Problémy v komunikácii vyplývajúce z komunikácie cez technológie a sociálne siete

Digitálna komunikácia sa často stáva náhradou za priame medziľudské interakcie, čo vedie k viacerým problémom. Chýba im osobný kontakt, nevidia reakcie druhej strany, a tým strácajú dôležitú časť komunikácie – empatiu a schopnosť čítať neverbálne signály. Tento trend spôsobuje obmedzenie komunikačných zručností a vytvára bariéry, ktoré sa môžu premietnuť aj do ich schopnosti nadväzovať vzťahy a riešiť konflikty.

Strata priamej komunikácie

Mladí ľudia uprednostňujú komunikáciu prostredníctvom textových správ alebo sociálnych sietí pred osobnými rozhovormi. Tento spôsob komunikácie vedie k zjednodušeniu, povrchnosti a často aj k nedostatku emočnej spätnej väzby.

P: „Kameň úrazu je komunikácia. Keď radšej píše SMS. Málo medzi sebou komunikujú, len cez správy. Keď nevidí človeka, jeho reakciu, je mu to oveľa ľahšie. Napr. požičať si peniaze... nevidí jeho výraz.“

Odklon od priameho kontaktu v rodine a medzi priateľmi

Používanie technológií nahrádza tradičný spôsob trávenia času. Deti aj mladí ľudia sú často ponorení do mobilných zariadení namiesto interakcií so svojimi rodičmi, súrodencami alebo kamarátmi.

P: „Dnešné deti sa zavrú do izby, reálne sa neučia. Príde rodič do izby, spýta sa: ‚Naučil si sa?‘ ‚Áno.‘ ‚Klamú. A tí rodičia sa nestarajú o tie deti, neskúšajú ich. Rob si, čo chceš. Tiež vonku, nejde sa hrať. Ale sa stretnú a sú na mobiloch. A doma tiež na mobile. Ťažké je komunikovať len v škole, buď v rámci školy, v práci. Voľný čas len mobil.“

Obavy z osobnej komunikácie

Digitálna komunikácia poskytuje mladým ľuďom určitú formu ochrany. Táto „bezpečná zóna“ im umožňuje vyjadriť veci, ktoré by si v osobnom kontakte netrúfli povedať, ale zároveň posilňuje ich strach z priamej konfrontácie.

P: „Mladí ľudia si píšu všade. Mladí medzi sebou, vedľa seba idú a nerozprávajú sa, ale píšu si, radšej. Nie otvorene... Inak to povie, inak napíše. Keď je problém, inak to napíše cez Facebook, inak povie. Lebo sa boja. Baba, chalan, čo spraví.“

P: „Komunikovať cez Facebook a sociálne siete je istejšie, lebo majú strach.“

Zníženie kvality medziľudskej interakcie

Problémy vyplývajúce z preferovania digitálnej komunikácie majú dopad nielen na individuálnu schopnosť komunikovať, ale aj na kolektívne sociálne vzťahy. Časom môže tento trend viesť k izolácii, nedorozumeniam a pocitu osamelosti.

VZŤAHY

Mladí ľudia v situácii NEET a ohrození situáciou NEET reflektovali vo fókusových skupinách výzvy v oblasti medziľudských vzťahov. Tieto výzvy môžu prameniť zo socioekonomických faktorov, generačných rozdielov, či zmien v rodinných a sociálnych štruktúrach.

Vzťahy na diaľku z dôvodu práce

Migrácia za prácou vedie k odlúčeniu partnerov, čo komplikuje vzťahy. Obmedzený kontakt a vzdialenosť môžu narušiť emocionálne spojenie.

P: „No ďaleko a chodí na trinásť, až na pätnásť dní, ako kedy mu to vychádza. Jej priateľ chodí do Slovinska. Vidíme ich raz za mesiac na pár dní.“

Málo vzťahov a kontaktov

Sociálna izolácia a nízky počet vzťahov pramenia z nedostatku príležitostí na stretávanie sa, čo je obzvlášť výrazné v menších obciach.

P: „Nestretávajú sa so spolužiakmi, bývajú v malých obciach.“

P: „Nestretávam sa, iba so susedou cez plot.“

Nízka súdržnosť

Absencia solidarity a vzájomnej pomoci oslabuje komunitné väzby. Súťaživosť a závisť medzi ľuďmi nahrádzajú spoluprácu.

P: „Absentuje vzájomná pomoc či spolupráca.“

P: „Ľudia si medzi sebou závidia. Už to nie je, ako predtým bývalo.“

Závisť

Závisť brzdí rozvoj zdravých vzťahov a vytvára atmosféru nepriateľstva.

P: „Menej prajnosti ako závisť.“

Generačné rozdiely

Medzigeneračné konflikty pramenia z rozdielov v hodnotách, nepochopenia a nedostatku rešpektu medzi mladšími a staršími.

P: „Konflikty, ktoré vznikajú z nedorozumenia, generačné rozdiely, nerešpektovanie hraníc.“

P: „Mladí si nevážia starších.“

P: „Starší podceňujú mladšiu generáciu.“

P: „Starší zamestnanci majú zastarané názory a nechápu nás.“

P: „Vieme, že by sme mali mať rešpekt ku starším. To viem. Dobre, ja ho môžem mať ten rešpekt, ale ja ho potom budem aj očakávať, že... Dobre, môže mi povedať niečo, ja si ho môžem vypočuť, ale on potom musí rešpektovať aj mňa. Čiže, keď začne na mňa kričať, tak mám stiahnuť chvost?“

Agresivita vo vzťahoch

Neschopnosť ovládať agresivitu vedie k napätiu a konfliktom vo vzťahoch.

P: „Agresivita – nie všetci ju vedia ovládať, ľudia nevedia prijať pravdu.“

Chýbajúca dôvera

Znížená dôvera oslabuje priateľstvá a partnerské vzťahy. Mladí ľudia sa čoraz viac obávajú otvoriť druhým.

P: „Udržať si priateľstvo, kamarátov. Dnes sa nedá nikomu veriť, už ani matke.“

Partnerstvo ako cesta k zabezpečeniu

Niektorí mladí, najmä ženy, si hľadajú partnerov z ekonomických dôvodov, čo oslabuje emocionálnu podstatu vzťahu.

P: „Hlavne dievčatá si hľadajú starších, kvôli peniazom, aby sa zabezpečili.“

Nedostatok času rodičov

Rodičia, zaneprázdnení prácou, často zanedbávajú výchovu, čo vedie k nedostatku štruktúry a podpory pre deti.

P: „Problém je chodiť do školy, chodenie poza školu, výchova rodičov – ako si rodič vyhová dečko, tak to ide celý život s tým. Výchova – obaja rodičia chodia do práce a na dieťa nemajú vôbec čas, aby malo harmonogram... Majú mu ho vytvoriť rodičia. Zlyhávajú v starostlivosti, nespravajú si na dieťa čas a deti sa vyhovávajú samé.“

PROBLÉMY DETÍ Z NÁHRADNEJ STAROSTLIVOSTI

Problémy pri osamostatnení sa detí z náhradnej starostlivosti

Nedostatky v podpore osamostatnenia sa detí v náhradnej starostlivosti

V náhradnej starostlivosti často chýba systematická príprava detí na praktický život, čo spôsobuje nedostatok zručností potrebných pre každodenný život.

P: „U nás je to tak, že až od určitého veku si môžete sama variť, dostanete úlohy v domácnosti. Môj brat má 10 a doteraz si nevie ani chlieb natrieť, pretože teraz to robíme my staršie pre nich.“

Chýbajúca podpora

Deti vyrastajúce v náhradnej starostlivosti sa často stretávajú s nedostatkom emocionálnej a praktickej podpory, čo ich núti riešiť problémy bez pomoci okolia.

P: „Nemajú sa o koho oprieť, sami sa musia pretíkať životom.“

P: „Nič ako proste kamarátka, ktorá má rodinu, a ktorí ma radi berú aj k sebe. Tak ona proste už má 18 a ona ostala doma. Ona nemá problém, že odísť, jej rodičia sú vždy schopní pomôcť, keď je nejaká potreba a tak. Ale my, keď odídeme, tak na koho sa môžeme obrátiť, že tu máme problém?“

P: „Nie každému žijú rodičia, nie každého jeho vzdialená rodina chce, my nemáme s kým nadviazať také rodinnejšie bližšie vzťahy, nemáme sa koho opýtať, keď niečo budeme riešiť, chýbajú nám vzťahy ako majú napríklad naše kamarátky zo školy, ktoré majú rodičov.“

Chýbajúca ochrana súkromia detí z náhradnej starostlivosti

Odhalenie súkromných informácií o deťoch z náhradnej starostlivosti v školskom prostredí môže spôsobovať pocity hanby a izolácie.

P: „A oni sa rovno spýtajú pred celou triedou: ‚Na rodičovské príde riaditeľ z detského domova.‘ A ja vždycky takú tvár urobím, že... nemusíte to hovoriť nahlas, akože ďakujem. A takto aj ja úplne tam sedím, že už budte ticho, pani učiteľka, prosím vás s veľkou láskou k vám, ale ja to nepotrebujem, aby ste to rozprávali po celej triede.“

P: „No minule sme mali triednickú hodinu a učiteľka pred všetkými, že a koľko máte detí v tom detskom domove.“

Nevhodný prístup k mladým ľuďom z náhradnej starostlivosti.

Mladí ľudia vyrastajúci v náhradnej starostlivosti reflektovali svoje skúsenosti s prístupom k nim, v ktorých sa odráža prehnaná starostlivosť a ľútosť. Tieto reakcie vyvolávajú v mladých ľuďoch negatívne emócie, stavajú ich do pocitu neschopnosti, neposilňujú ich.

P: Jedna učiteľka mi, ja neviem, ona mi dokonca peniaze dávala, čo som nechcela prijať, lebo neviem prijať darčeky, úprimne. Ona mi proste sa mi nonstop pýtala, že no čo, ako sa máš, ako doma a takto.“

P: „Pani z pošty, na tú poštu, ktorú chodím, tak keď zistila, že som z detského domova, tak sa ku mne strašne správa, že mojka sa so mnou takto, a ja jej ukazujem, že ja to zvládam, nemusíte mi, ja neviem, prihovárať sa takto. Je to také frustrujúce, také otravné. A potom keď napríklad my dáme najavo na to, že nie, že sa nám to nepáči a ona si vymyslela z detského domova, že nič si nevážim.“

P: „A že na nás sa pozerajú iným očami ako na iných. A to je úplne vidno a dávajú to hlavne najavo.“

Návrhy riešení k tejto oblasti sa nachádzajú pri iných problémových okruhoch, napríklad v oblasti drogy, násilie, diskriminácia, či služby.

4.2. Analýza potrieb mladých v situácii NEET

V rámci tejto kapitoly boli analyzované zistenia získané v kvalitatívnom výskume v rámci fókusových skupín, ktoré obsahovo odkazujú k téme potrieb mladých ľudí v situácii NEET. Z dôvodu komplexného spracovania problémov v predchádzajúcej kapitole aj s uvedením autentických výrokov, sa v tejto časti zameriavame na jasnú identifikáciu potrieb mladých ľudí pomenovanú samotnými mladými ľuďmi. Ide v podstate o odlišný pohľad na identifikáciu problémov. Potreby dokladujeme výrokmami.

Na základe analýzy môžeme konštatovať, že mladí ľudia v situácii NEET a ohrození situáciou NEET identifikovali potreby v rôznorodých oblastiach, ktoré sme bližšie analyzovali v predchádzajúcej kapitole. **V tejto kapitole však dôraz kladieme na identifikovanie spektra potrieb, ktoré by mali saturovať službami potenciálne JKM pre mladých, t.j. zachytávame potreby v oblastiach: zamestnanie, vzdelávanie, financie, zdravie, oblasť rodových rolí, voľný čas a potreby v oblasti riešenie osobných a sociálnych bariér a problémov.** Do poslednej oblasti sme zaradili aj potreby, ktoré sa vyskytli napríklad v oblasti drogy, kriminalita či násilie.

Potreby v oblasti zamestnania

Oblasť zamestnania patrí medzi kľúčové oblasti, v ktorých sme identifikovali potreby mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET

Potrebné zvýšenie dostupnosti pracovných miest

Mladí ľudia najmä z menej rozvinutých regiónov pociťujú nedostatok pracovných príležitostí.

P: „Ale ved' všetci hovoria, že tu je to zlé, nielen v Hnúšti, v Rimavskej Sobote, nikto to nerieši, že nikde, nielen tu nie je práca.“

P: „Tu v Brezne je to ťažké, pretože je to malé mesto a aj preto tu je málo miest.“

Flexibilné a inkluzívne pracovné možnosti

Chýbajú flexibilné pracovné pozície pre ženy, najmä matky, a inkluzívne príležitosti pre ľudí so zdravotným postihnutím.

P: „Nie sú ponuky pre ženy, ktoré by zohľadňovali naše potreby.“

P: „Chýbajú možnosti zamestnať sa pre hendikepovaných ľudí.“

Podpora pri získavaní praxe

Mladí ľudia potrebujú príležitosti na získanie praxe, ktorá je nevyhnutná na uplatnenie sa na trhu práce.

P: „V Hnúšti si nenájdu brigádu, ani do Rimavskej Soboty ich tiež nevezmú.“

P: „Nezobrali ma do práce, že nemám skúsenosti.“

Zvýšenie finančného ohodnotenia

Nízke mzdy demotivujú mladých ľudí, ktorí často volia prácu v zahraničí alebo v šedej ekonomike.

P: „Práca je málo ohodnotená. Môžete robiť tak za 700–800 eur.“

P: „Keď aj nájdem prácu, tak na mesiac mám 200 eur, za normálnu prácu okolo 500 eur.“

Riešenie diskriminácie na pracovnom trhu

Mladí ľudia čelia diskriminácii na základe etnicity, zázemia (napr. z detských domovov) alebo minulosti (výkon trestu).

P: „...nefunguje to tak, že pod' vyskúšam ťa na mesiac, čo z teba bude. Nie, si cigáň. Odchod.“

P: „Akonáhle sa zamestnávateľ dozvie, že sme z decáku, tak je to jasné, že nás nevezme.“

P: „S trestným registrom ma nikde nezamestnajú, aj keď som len kradol.“

Doprava a mobilita za pracou

Potreba dostupnej dopravy a finančnej podpory na dochádzanie.

P: „Býva v obci, nie je pravidelný spoj, nemá sa ako dostať ráno, alebo domov z roboty.“

Podpora vzdelania a kvalifikácie

Mnohí nemajú dostatočnú kvalifikáciu, čo im znemožňuje získať prácu.

P: „Nemám výučný list a nemôžem si nájsť prácu.“

P: „Bez vzdelania sa asi málokde zamestnáme.“

Motivácia a sebadôvera

Dlhodobé neúspechy a nedostatok podpory vedú k strate motivácie a nízkej sebadôvere.

P: „Niekedy sa mi zdá, že možno na to nemám.“

P: „Nechce sa mi hľadať si prácu.“

Potreba podpory pri hľadaní zamestnania

Mladí ľudia vnímajú potrebu zvýšiť možnosti stabilného zamestnania a zvýšiť mzdy.

P: „Zvýšiť možnosti stabilného zamestnania.“

Medzi potreby v tejto oblasti, na ktoré by mali reagovať JKM patria: podpora pri získavaní praxe, podpora vzdelávania a rekvalifikácie, podpora motivácie a sebadôvery a potreba podpory pri hľadaní zamestnania. Zároveň konštatujeme, že bez riešenia potrieb, ktoré nie sú úplne v kompetencii JKM, je veľmi ťažké dosiahnuť želané zmeny v oblasti zamestnania mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET.

Potreby v oblasti vzdelávania

Na základe výskumu identifikujeme niekoľko potrieb viažucich sa k oblasti vzdelávania.

Finančná dostupnosť vzdelávacích príležitostí

Potreba kurzov, školení a pomôcok za nižšie náklady a potreba financovania štipendií, učebných pomôcok a pokrytie cestovných nákladov.

P: „Chcel som dokončiť kurz, ale posledné štyri mesiace som nemal peniaze.“

P: „Kurzy, školenia, učebné pomôcky a cestovanie za vzdelaním sú pre mnohých jednoducho nedostupné.“

Podpora vo vzdelávaní pre mladých ľudí so zdravotnými znevýhodneniami

Potreba asistenta alebo prispôsobenia vzdelávacích programov a podpora mladých so špeciálnymi potrebami pri výbere školy.

P: „Keby aj mohla niekde študovať, musela by mať asistenta.“

P: „Nechceli ma vziať na strednú školu kvôli absenciám a zdravotným problémom.“

Zlepšenie prístupnosti vzdelania

Potreba vzdelávacích príležitostí bližšie k miestu bydliska a zabezpečenie dostupnosti škôl a kurzov prostredníctvom lepšej infraštruktúry.

P: „V tomto okrese sa nemajú kde preškoliť.“

P: „Niektorých odradí to zdĺhavé cestovanie.“

Rovnováha medzi pracou a vzdelaním

Umožnenie kombinácie štúdia a práce.

P: „Nemôžem ísť na strednú školu, lebo musím ísť na brigádu alebo do roboty, aby sme mali v rodine peniaze.“

Podpora v rodine a komunitě

Potreba osvety o dôležitosti vzdelania pre rodičov, budovanie pozitívneho vzťahu ku vzdelávaniu a vytvorenie vzdelávacej kultúry v komunitách.

P: „Nemám podporu od samotných rodičov, nevidia v tom význam a zmysel, aby som šla do školy.“

Poradenstvo pri výbere školy a odboru

Potreba poskytnutia informácií a podpory pri výbere vzdelávacej cesty a učení sa.

P: „Chýba tam informovanosť, nejaká styčná osoba na tej škole.“

P: „Nech mi aspoň povie, kde, akú knihu, v čom to mám hľadať.“

Rovnaké príležitosti bez diskriminácie

Potreba eliminácie predsudkov voči Rómom a ľuďom so zdravotným znevýhodnením, podpora inklúzie vo vzdelávacom systéme.

P: „Tie školy nechcú prijímať ľudí, ako som ja.“

Praktické a moderné vzdelávanie

Prepojenie vzdelania s trhom práce, príprava na reálne pracovné situácie a rozvoj finančnej gramotnosti.

P: „Vzdelávanie je príliš teoretické a nepripravuje nás na reálne pracovné situácie.“

P: „Škola vás naučí čítať, písať, ale nenaučí vás finančnú gramotnosť.“

Kvalitné špeciálne vzdelávanie

Možnosti ďalšieho štúdia po ukončení špeciálnej školy, zlepšenie prístupu na stredné školy pre absolventov špeciálnych škôl a zlepšenie obsahu výučby.

P: „Niektoré školy ma nevezmú na strednú, lebo som zo špeciálnej školy.“

P: „Áno, v špeciálnej škole vás naučia písať a čítať, ale nič viac.“

Medzi potreby v tejto oblasti, na ktoré by mali reagovať JKM patria: poradenstvo pri výbere školy a odboru, a podpora v rodine a komunite. Opäť aj v tejto oblasti konštatujeme, že bez riešenia potrieb, ktoré nie sú úplne v kompetencii JKM, je veľmi ťažké dosiahnuť želateľné zmeny v oblasti zamestnania mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET.

Potreby v oblasti financií

Na základe výskumu môžeme identifikovať niekoľko kľúčových potrieb mladých ľudí v oblasti financií, ktoré sú spojené s ich každodenným životom, zamestnaním, a schopnosťou osamostatniť sa:

Potreba stabilného a dostatočného príjmu

Mladí ľudia čelí problémom s nízkymi a nestabilnými príjmami a s nezamestnanosťou čo im sťažuje dlhodobé plánovanie a zabezpečenie základných potrieb.

P: „Brigády sú nestabilné, plat je nízky, len od týždňa do týždňa.“

P: „Keď mi povie niekto, že mám robiť celý mesiac za 500 alebo 600 eur.“

P: „Práce často platia príliš málo a nenapĺňajú očakávania.“

Potreba finančnej nezávislosti a osamostatnenia sa

Závislosť na podpore štátu alebo rodiny bráni mladým ľuďom v získaní finančnej nezávislosti. Finančné problémy predlžujú závislosť na rodine a štáte, čo sťažuje osamostatnenie.

P: „Tak sa už naučil, že nebude riešiť nič s chudobou, lebo len čaká, čo mu úrad za peniaze dá.“

P: „Osamostatniť sa, v zmysle financií.“

Potreba riešiť zadlženie

Mnohí mladí ľudia sa dostávajú do zadlženia a musia si požičiavať na pokrytie základných potrieb. To ich vystavuje vysokým úrokom a ďalším finančným problémom.

P: „Musíme si vždy požičať, niečo dať do záložne, aby sme vyriešili málo peňazí.“

P: „Áno, uvedomujú si, že nie len z overených zdrojov si berú, ale taktiež aj z kadejakých garážových pôžičkární.“

Potreba zvyšovania finančnej gramotnosti

Mladí ľudia často nemajú potrebné zručnosti v oblasti hospodárenia s financiami, čo im bráni v dlhodobom finančnom zabezpečení. Mladí ľudia vnímajú potrebu získať vedomosti o hospodárení s financiami a plánovaní výdavkov.

P: „Nikdy nám nechýbalo jedlo, ale nikdy sme nešetrili. Nevieme, ako sa to robí.“

P: „Veľa rodičov dieťaťu kúpi čo chce, keď vyrastú, nepoznajú hodnotu peňazí. Drahé hodinky mu kúpia, majú ho viesť k hodnotám.“

P: „Pracovník, ktorý by im pomáhal hospodáriť s financiami.“

P: „Vzdelávanie ako funguje bankový účet, sporenie.“

P: „Učenie k finančnej gramotnosti už na ZŠ.“

Medzi potreby v tejto oblasti, na ktoré by mali reagovať JKM, patria: potreba v oblasti finančnej nezávislosti a osamostatnenia sa, potreba riešiť zadĺženie a potreby zvyšovania finančnej gramotnosti.

Potreby v oblasti zdravia

Potreby mladých ľudí v oblasti zdravia súvisia so situáciou, v ktorej sa mladí ľudia bez zamestnania a vzdelávania nachádzajú. V tejto oblasti sme identifikovali tiež niekoľko potrieb, na ktoré by mohli reagovať JKM. Uvádzame však najprv všetky identifikované potreby.

Potreba prístupu k zdravotnej starostlivosti

Mladí ľudia potrebujú prístup k lekárom, psychológom a terapeutom v lokalitách, kde je ich nedostatok. Zabezpečenie pravidelných návštev lekárov alebo mobilných zdravotníckych jednotiek by im pomohlo získať potrebnú starostlivosť.

P: „Keby aspoň raz za mesiac bol na nejaký čas lekár v dedine.“

Zabezpečenie dostupnosti psychologickkej a psychiatrickej pomoci

Mladí ľudia potrebujú viac odborníkov v oblasti psychického zdravia, aby sa vyrovnali so stresom a inými psychickými ťažkosťami.

P: „Zvýšiť počet odborníkov/terapeutov v oblasti psychických problémov.“

Potreba prevencie a osvetovej činnosti v oblasti fyzického a psychického zdravia

Zvýšenie povedomia o prevencii zdravotných problémov. Mladí ľudia potrebujú viac informácií o prevencii a možnostiach starostlivosti o svoje zdravie, vrátane programov ako SPACE, ktoré im pomáhajú riešiť ich problémy a integrovať sa do spoločnosti. Potrebujú podporu v oblasti fyzickej aktivity a zdravého stravovania, aby zlepšili svoje fyzické aj psychické zdravie.

Potreba zlepšenia hygienických podmienok

Investície do základnej infraštruktúry, ako sú WC a sprchy v domácnostiach, by výrazne zlepšili fyzické zdravie mladých ľudí a zároveň znížili psychické zaťaženie.

P: „WC a sprcha v domácnostiach.“

Potreba zlepšenia dostupnosti liekov a liečby

Mladí ľudia potrebujú prístup k cenovo dostupným liekom, vitamínom a iným potrebným liečebným prostriedkom, ktoré by im pomohli zlepšiť zdravie.

P: „Cena liekov.“

P: „Nemáme peniaze na vitamíny, lebo sú drahé.“

Potreba podpory v oblasti fyzickej aktivity a športu

Potrebujú príležitosti na zapojenie sa do športu a iných fyzických aktivít, ktoré by podporili ich fyzické zdravie.

Medzi potreby v tejto oblasti, na ktoré by mali reagovať JKM patria: zabezpečenie dostupnosti psychologickej a psychiatrickej pomoci a potreba prevencie a osvetovej činnosti v oblasti fyzického a psychického zdravia.

Potreby žien v oblasti riešenia následkov tradičných rodových rolí

Mladé ženy majú osobité potreby, ktoré súvisia s následkami tradičných rodových rolí.

Potreba väčšej osobnej slobody a rovnosti

Mladé ženy potrebujú väčšiu slobodu v rozhodovaní o svojom živote, kariére a vzdelaní bez toho, aby boli obmedzené tradičnými očakávaniami, že ich hlavnou úlohou je starostlivosť o domácnosť a deti.

P: „Žena má byť doma s dieťaťom, aby sa mu venovala ona a nie dala ho k starkej. Otec má zarábať a mama sa má učiť s nimi.“

Potreba podpory pri starostlivosti o deti a domácnosť

Mladé ženy potrebujú prístup k praktickej podpore pri starostlivosti o deti a domácnosť, aby sa mohli venovať vzdelaniu a pracovným príležitostiam.

P: „Veľa žien má veľké rodiny, čo im obmedzuje čas na prácu alebo vzdelávanie.“

P: „Nemám rodinu, ktorá by mi mohla pomôcť s deťmi.“

P: „Nemôžem si nájsť prácu, lebo nemám nikoho, kto by mi postrážil dieťa.“

Potreba zlepšiť finančnú situáciu a nezávislosť

Mladé ženy, ktoré sú finančne závislé od sociálnych dávok, potrebujú prístup k príležitostiam, ktoré im umožnia získať stabilný príjem, čím by sa znížila ich závislosť na štátnej pomoci.

P: „Veľa žien nemá ani financie na to, aby mohli dať deti do škôlky. Ako som počula, že škôlky sú drahé.“

P: „Ženy sú odkázané na sociálne dávky a nemôžu si dovoliť nič navyše.“

Potreba vzdelania a prevencie neplánovaného rodičovstva

Mladé ženy potrebujú získať adekvátne vzdelanie o sexuálnom správaní a antikoncepcii, aby sa predišlo neplánovanému rodičovstvu a zlepšila sa ich schopnosť plánovať svoju budúcnosť.

P: „No bola to nehoda, nemali sex kvôli deťom, proste sa to počas toho stalo.“

Potreba posilnenia sebavedomia a schopnosti realizovať osobné ambície

Mladé ženy potrebujú podporu, aby si zvýšili sebavedomie a cítili sa schopné plniť svoje osobné a profesijné ciele, bez ohľadu na tradičné rodové očakávania.

P: „Ženy sa cítia nedocenené a pochybujú o svojich schopnostiach.“

Potreba prístupných a efektívnych vzdelávacích a rodičovských programov

Mladé ženy potrebujú dostupné vzdelávacie programy, ktoré zlepšia ich rodičovské schopnosti a pripraví ich na vyváženejšie rozdelenie rodinných povinností.

P: „Vzdelávanie na zlepšenie rodičovských kompetencií.“

Potreby žien, ktorú súvisia s prekonávaním tradičných ženských rolí si vyžadujú riešenia na viacerých úrovniach, ale dôležitú úlohu v tejto oblasti môžu zohrávať aj JKM. Tie by mohli v tejto oblasti reagovať na tieto potreby: **potreba vzdelania a prevencie neplánovaného rodičovstva, potreba posilnenia sebavedomia a schopnosti realizovať osobné ambície a potreba prístupných a efektívnych vzdelávacích a rodičovských programov.**

Potreby v oblasti voľného času

Potreba dostupných a kvalitných infraštruktúrnych priestorov

Mladí ľudia potrebujú dostupné športové, kultúrne a relaxačné priestory v ich okolí, ktoré umožňujú aktívne a zmysluplné trávenie voľného času.

P: „Tu nie sú ani žiadne ihriská, kam by sme sa mohli ísť hrať.“

P: „Nemáme tu ani žiadne kaviarne, kino, kaderníčku a musíme ísť až do Revúcej alebo do Tornali.“

Potreba prispôbených aktivít pre rôzne skupiny

Mladí ľudia, vrátane tých so zdravotným postihnutím, potrebujú aktivity a priestory prispôbené ich špecifickým potrebám. To zahŕňa aj inkluzívne aktivity a podujatia pre rôzne etnické skupiny.

P: „Nedostatok priestoru, kde sa môžu deti hrať.“

P: „Chýbajú tu krúžky pre deti.“

P: „Vo Zvolene neviem, či sú chránené dielne. V Bystrici je... Asi to, že je ich málo.“

Potreba otvorených a flexibilných priestorov

Mladí ľudia potrebujú neformálne priestory, kde môžu tráviť čas podľa svojich vlastných predstáv, bez organizačných alebo časových obmedzení.

P: „Nič tu nie je, kde by sme trávili čas.“

P: „V tomto meste nie je vôbec nič pre mladých.“

Potreba záujmu a motivácie k aktívnemu tráveniu voľného času

Je potrebné podporovať a motivovať mladých ľudí k aktívnemu zapájaniu sa do voľnočasových aktivít, ktoré im prinesú nielen zábavu, ale aj rozvoj osobných a sociálnych zručností.

P: „Radšej sú na mobile, ako ísť si zabehať.“

P: „Nechcú robiť namáhavé aktivity, sú leniví.“

P: „Preto, že veľa detí nechce. Nechce, pretože, no, si povedia, čo tam budem robiť. Veľa detí rodičia nepustia, pretože im to príde zbytočné.“

Potreba prítomnosti kvalifikovaných facilitátorov

Mladí ľudia potrebujú kompetentných a dôveryhodných pracovníkov, ktorí ich môžu viesť a podporovať v ich rozvoji. Dôvera v týchto vedúcich je kľúčová, najmä v prípade rôznych etnických alebo sociálnych skupín.

P: „Každé rómske dieťa pôjde skôr za Rómom, ako za bielym. Pretože to tak má v škole nastavené, že ja tam nechcem chodiť, ona bude na mňa zlá. A tak ďalej a tak ďalej. A pozná toho človeka a povie si jeho poznám a bude to fajn a chcem do toho ísť.“

Potreba vyváženého organizovania voľného času

Mladí ľudia potrebujú voľnočasové aktivity, ktoré nie sú príliš štruktúrované, aby mali priestor pre vlastné rozhodovanie a oddych. Nadmerná organizácia môže byť prekážkou pri rozvoji ich zmyslu pre nezávislosť.

P: „Tak to máte presne dané, kedy je čas na oddych, tak vtedy proste nič nemusíte robiť. Ja po škole, kde umývam riad, mám potom službu v CDR, kde opäť umývam riad. To že to máme nariadené to voľno v presný čas, je pre mňa to, že mám čas pre seba. Ja si túžim niekedy oddýchnuť, po celom dni v škole, brigáde.“

JKM by mohli reagovať na všetky potreby v oblasti voľného času, ktoré definovali mladí ľudia. Prostredníctvom svojej činnosti môžu zabezpečiť dostupné, otvorené a flexibilné priestory pre trávenie voľného času pre rôzne skupiny, ale aj reagovať na potrebu prítomnosti kvalifikovaných facilitátorov. Môžu reagovať na potrebu motivácie k aktívnemu a vyváženému tráveniu voľného času.

Potreby v oblasti osobných a sociálnych problémov

Výskum poukazuje na niekoľko hlavných potrieb mladých ľudí, ktorí sú v situácii NEET (alebo sú ohrození touto situáciou). Tieto potreby súvisia s ich osobnostnými, sociálnymi a emocionálnymi bariérami, ktoré bránia ich osobnému rozvoju, integrácii do spoločnosti, alebo prístupu k práci a vzdelaniu.

Podpora duševného zdravia a sebavedomia

Mnohí mladí ľudia zápasia s nízkym sebavedomím, pocitom menejcennosti a problémami s duševným zdravím, čo ich brzdí v osobnom a profesionálnom raste. Tieto bariéry potrebujú byť adresované, aby mladí ľudia získali väčšiu sebaistotu a pocit hodnoty.

P: „Ja sa cítim aj menejcenný za to, že som cigáň.“

P: „Cítim sa ako nula, proste neviem, kto som.“

Podpora v hľadaní zmyslu života a motivácie

Mnoho mladých ľudí pociťuje beznádej a znechutenie zo života, čo môže byť dôsledkom absencie zmyslu a cieľa v živote. Potrebujú podporu v tom, ako nájsť motiváciu, zmysel života a hodnoty, ktoré im pomôžu orientovať sa v budúcnosti.

P: „Ja neviem, čo ďalej, čo mám robiť.“

P: „Cítim sa stratený, nevidím žiadnu cestu.“

Zlepšenie medziľudských vzťahov a sociálnej integrácie

Sociálna izolácia, plytké vzťahy, nedostatok dôvery a problém v komunikácii so staršími generáciami sú časté medzi mladými ľuďmi. Potrebujú vytvoriť a rozvíjať hlbšie, zdravšie medziľudské vzťahy a získať podporu v sociálnej integrácii.

P: „Všetko je na fejsbúku alebo insta a už nikto nechodí von.“

P: „Cítim sa osamelý, nemám si s kým pokecať.“

Vyrovňovanie sa s technologickými výzvami

Mnoho mladých ľudí čelí problémom, ktoré pramenia zo závislosti na sociálnych sieťach, plytkých vzťahoch a narušených schopnostiach v osobnej komunikácii. Potrebujú pomoc pri rozvíjaní schopnosti používať technológie zodpovedne a zlepšiť kvalitu medziľudských interakcií.

P: „Sú stále na sociálnych sieťach, Tik-Tok, Facebook, Instagram.“

P: „Všetci sú na telefónoch, no nikto sa spolu nerozpráva.“

Podpora pri riešení problémov týkajúcich sa sexuality a vzorcov správania

Nerealistické predstavy o sexe a predčasný sexuálny život sú ďalšie výzvy, ktorým mladí ľudia čelí. Potrebujú vzdelávanie, informácie a podporu pri tvorbe zdravých vzorcov správania v tejto oblasti.

P: "Títo mladí, oni idú, proste chcú ísť strašne s dobou a nie sú spokojní sami so sebou."

P: "Všetci sú nadržaní, však kukajú porno a nemyslia na to, čo z toho bude."

Potreba pozitívnych životných vzorov

Mladí ľudia často nenachádzajú vo svojom okolí pozitívne vzory a najmä v oblasti prevencie rizikového správania sa objavuje potreba existencie takýchto vzorov mimo ich bezprostredného okolia.

JKM by mohli reagovať na všetky potreby identifikované v tejto oblasti, a poskytovať služby, ktoré podporia duševné zdravie mladých ľudí, hľadanie zmyslu života a motiváciu, zlepšovanie medziľudských vzťahov, vyrovnávanie sa s technologickými výzvami a podporia ich pri riešení problémov týkajúcich sa sexuality.

4.3. Analýza preventívnych a intervenčných aktivít pre mladých v situácii NEET

V rámci tejto kapitoly analyzujeme zistenia získané v kvalitatívnom výskume, ktoré obsahovo odkazujú k téme preventívnych a intervenčných aktivít pre mladých v situácii NEET. Súčasťou tejto analýzy je hodnotenie skúseností s existujúcimi aktivitami, ale aj výsledky projekcie respondentov o takýchto aktivitách, teda aké služby by privítali. V tejto časti vychádzame z analýzy zistení z fókusových skupín a sumarizujeme tu zistenia týkajúce sa hodnotenia preventívnych a intervenčných aktivít, ktoré mladí ľudia reflektovali. Zároveň analýzu doplníme o analýzu príkladov dobrej praxe, ktorá predstavuje významné vstupy v tejto oblasti.

Reflexia „bielych miest“ v regióne, teda lokalít, kde momentálne nie sú dostupné žiadne služby, je súčasťou kapitoly, ktorá sa venuje mapovaniu aktérov v kraji, nakoľko logicky je výsledkom tejto analýzy, nielen subjektívnej reflexie mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET.

4.3.1. Reflexia preventívnych a intervenčných aktivít z pohľadu mladých ľudí

V rámci fókusových skupín mladí ľudia vo viacerých tematických okruhoch identifikovali buď potreby alebo návrhy riešení, ktoré smerovali k preventívnym a intervenčným aktivitám zameraným na rôzne oblasti, napríklad v oblasti riešenia násillia, diskriminácie, užívania drog, riešenia osobných a sociálnych problémov, ale aj podpory v oblasti zamestnania, vzdelávania, financií a bývania.

Väčšinou poukazovali na nedostatočné služby a podporu v riešení ich životnej situácie či ľudí v podobnej životnej situácii. Sústredíme sa na reflexiu tých preventívnych a intervenčných aktivít, ktoré by mohli byť v kompetencii JKM. Mnohé iné preventívne a intervenčné aktivity sa týkajú skôr odstraňovania štruktúrálnych bariér a riešenia komplexne súvisiacich problémov.

V oblasti zamestnania reflektovali na potrebu intervenčných aktivít zameraných na podporu zvyšovania zamestnateľnosti, ale aj orientácie na trhu práce a hľadanie si zamestnania.

V oblasti vzdelávania sa preventívne a intervenčné aktivity zameriavali primárne na podporu vo vzdelávaní, v orientácii v možnostiach vzdelávania a podporu pri výbere školy. Odídenci z Ukrajiny reflektovali potrebu podobných služieb na univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici pre študentov a študentky z Ukrajiny.

Vo finančnej oblasti mladí ľudia reflektovali na intervenčné aktivity v oblasti ich zadlženosti, ale aj na preventívne aktivity v oblasti podpory finančnej gramotnosti.

V oblasti bývania sa preventívne a intervenčné aktivity sústredili na dve špecifické skupiny, a to na potrebu podpory bývania a služieb s nimi súvisiacich u ukrajinských študentov a študentiek na UMB a mladých ľudí z náhradnej starostlivosti.

V oblasti zdravia mladí ľudia reflektovali najmä nedostatočný prístup ku kvalitnej starostlivosti v oblasti fyzického a duševného zdravia a v tejto oblasti pociťovali veľké medzery.

Návrhy na preventívne a osvetové aktivity, ale aj represívne opatrenia sa týkali tiež oblasti užívania drog a kriminality.

Na riešenie problému násilia mladí ľudia navrhli viac priestorov, ako je SPACE a psychologickú pomoc a intervenciu.

V oblasti voľného času identifikovali mladí ľudia nedostatok priestorov, v ktorých by mohli tráviť voľný čas, čo pôsobí ako preventívna aktivita.

V oblasti služby mladí ľudia reflektovali svoju nespokojnosť s prácou úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, pričom sa stretli s nedostatočnou podporou a neetickým a diskriminujúcim správaním.

4.3.2. Analýza príkladov dobrej praxe

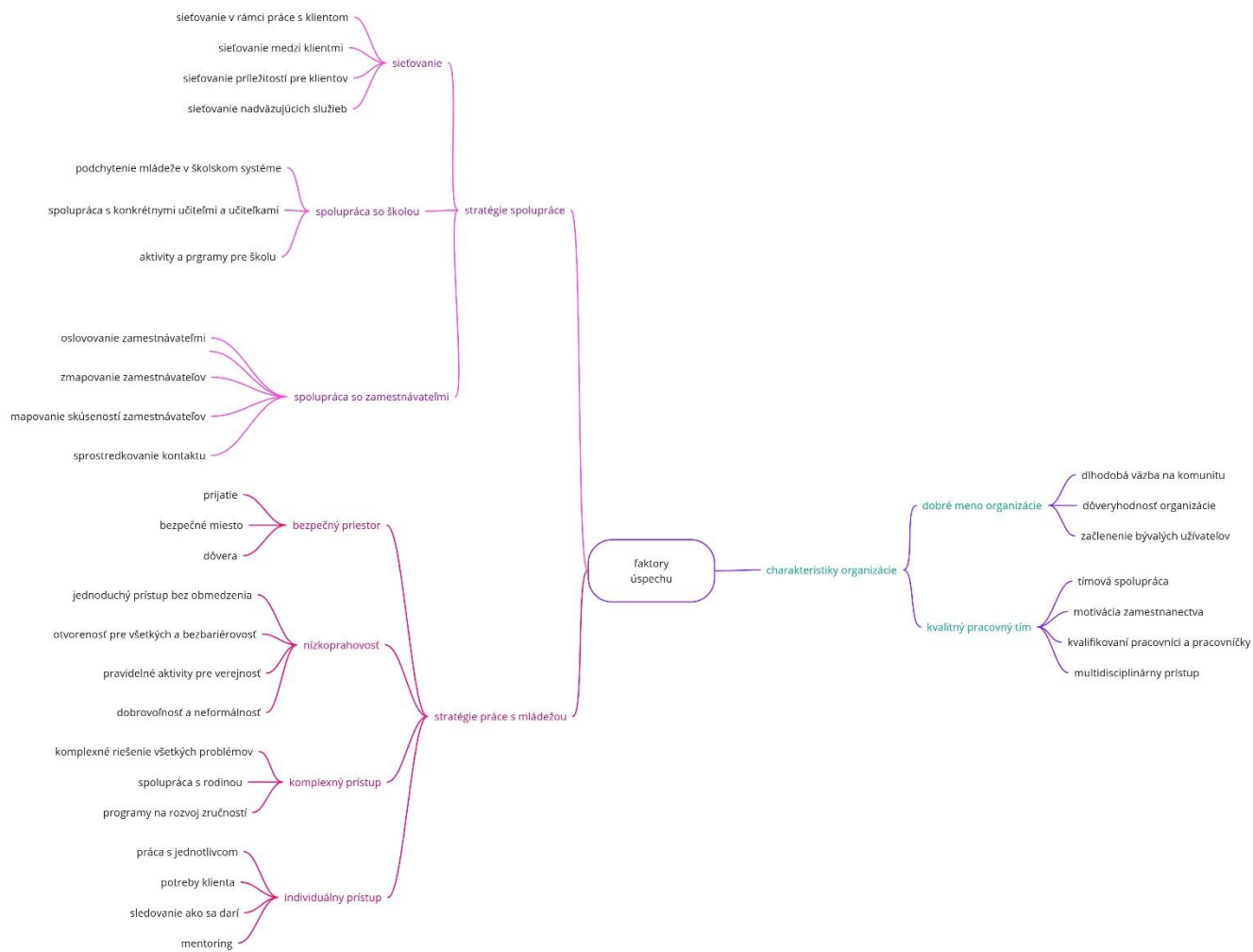
V nasledujúcej časti prezentujeme výsledky analýzy príkladov dobrej praxe. Obsah je rozdelený na tri časti: v prvej analyzujeme faktory úspechu organizácií, v druhej preukážeme realizáciu ich cieľov a aktivít a v tretej na návrhy možných riešení pre prácu so skupinou NEET.

Analýzu príkladov dobrej praxe sme realizovali na základe dát získaných prostredníctvom štruktúrovaných rozhovorov s predstaviteľmi dvanástich organizácií v rámci banskobystrického kraja, ktoré sme na základe mapovania aktérov, ako aj vlastných skúseností a poznatkov vytypovali ako tie, ktoré majú skúsenosti s prácou s mládežou v situácii NEET alebo v ohrození situáciou NEET, a to v rôznych oblastiach, resp. typoch pomoci, služieb alebo intervencií. Táto analýza prináša zhrnutie ich skúseností a návrhov na riešenia. Podrobná metodika je súčasťou časti metodológia.

Faktory úspechu organizácií pracujúcich s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozenými situáciou NEET

Faktory úspechu organizácií pracujúcich s mladými ľuďmi v situácii NEET sme rozdelili do troch kategórií, pričom tieto sa v niektorých prípadoch navzájom prelínajú a jednotlivé faktory sa navzájom ovplyvňujú a podmieňujú. Prvú kategóriu predstavujú **stratégie spolupráce organizácie**. Do druhej kategórie sme začlenili faktory, ktoré sa týkajú **samotnej práce s mladými ľuďmi a prístupu k nim**. Tretiu kategóriu predstavujú faktory úspechu, ktoré sa týkajú **samotnej organizácie a jej charakteristík**.

Obrázok 4-14 Schéma faktory úspechu organizácií pracujúcich s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozenými situáciou NEET

Stratégie spolupráce

Stratégie spolupráce zahŕňajú rôzne formy sieťovania a osobitne ako dôležitá sa ukazuje spolupráca so školou a zamestnávateľmi.

SIETĽOVANIE je prístup, ktorý zdôrazňuje spoluprácu medzi rôznymi aktérmi s cieľom pomôcť mladým ľuďom vrátiť sa do vzdelávacieho systému, nájsť zamestnanie alebo zapojiť sa do odbornej prípravy. Táto stratégia sa zakladá na vytváraní a posilňovaní sietí medzi jednotlivcami, organizáciami a inštitúciami, ktoré môžu mladým ľuďom ponúknuť podporu a príležitosti. Kľúčové charakteristiky tejto stratégie zahŕňajú multisektorovú spoluprácu, to znamená, že organizácie spolupracujú s rôznymi aktérmi v oblastiach vzdelávania, sociálnych služieb, či trhu práce. Sieťovanie zahŕňa **sieťovanie služieb**, ktoré sú potrebné pre riešenie situácie klienta.

P: „Spolupracujeme s lekármi, s poisťovňou, s úradom práce, aby sme zabezpečili komplexné služby pre klienta.“

Sieťovanie však predstavuje aj **sieťovanie konkrétnych príležitostí** pre klientov.

P: „Komunikujeme s personálnym oddelením a zisťujeme, kedy sú nábor.“

Zúčastnené strany zdieľajú svoje odborné znalosti, informácie o dostupných programoch, financovaní a príležitostiach. To vedie k efektívnejšiemu využívaniu zdrojov a lepšiemu dosahu na cieľovú skupinu.

Sieťovanie prebieha **v kontexte práce s konkrétnym mladým človekom** a následne umožňuje individuálny prístup a zohľadnenie jedinečných potrieb a nastavenie individuálnych plánov rozvoja, ktoré zohľadňujú jedinečné záujmy a schopnosti mladých ľudí. Dôraz je kladený na personalizované riešenia a kontinuálnu podporu.

P: „Každý prípad sa snažíme sieťovať, aby sme dosiahli až na základe, kde je ten človek, kde sa nachádza a kde ten problém pramení.“

Sieťovanie sa odohráva aj **medzi klientmi**, čo je zároveň aj jedna zo stratégií, ako vyhľadávať mladých ľudí v situácii NEET alebo ohrozených situáciou NEET.

P: „Oni sa stretnú, keď sú na chodbe napríklad v škole a už to nie sú cudzie tváre...“

V rámci spolupráce sa ako osobitne dôležitou javí pri práci s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozenými situáciou NEET **SPOLUPRÁCA SO ŠKOLOU**.

V rámci spolupráce so školou je faktorom úspechu **podchytenie mladých ľudí už v školskom systéme**.

P: „V praxi sa nám ukazuje, že pokiaľ je tento človek v školskom systéme a spolupracujeme aj my s nimi ako organizácia, má podporu od nás, učiteľov, majstrov a ostatných, tak sa nám darí lepšie poskytovať naše služby cieľovej skupine.“

Podchytenie mladých ľudí už v školskom systéme umožňuje identifikovať rizikové faktory a intervenovať ešte predtým, než mladí ľudia opustia školu a ocitnú sa mimo vzdelávacieho systému alebo trhu práce. Školy majú totiž jedinečnú možnosť rozpoznať mladých ľudí, ktorí čelia rizikám, ako sú nízka motivácia, problémy so správaním, nedostatočné výsledky alebo nepriaznivé rodinné prostredie.

Organizácie využívajú **spoluprácu s konkrétnymi učiteľmi**, ktorí sú nápomocní pri práci a intervenciách.

P: „Učitelia sú nám nápomocní, aby sme vedeli, čo sa deje v skupine.“

Ďalšou z kľúčových stratégií na efektívnu spoluprácu so školami je **realizácia rôznorodých programov**, ktoré umožňujú organizáciám nadviazať kontakt s cieľovou skupinou. Tieto

programy sú nástrojom na budovanie dôvery, identifikáciu potrieb a vytváranie príležitostí na dlhodobú spoluprácu.

P: „Robíme krízové intervencie pre školy.“

P: „Poskytujeme preventívne programy pre školy.“

Počas realizácie programov je možné identifikovať mladých ľudí, ktorí čelia osobným alebo sociálnym problémom, a ponúknuť im ďalšiu individuálnu podporu. Počas programov môžu organizácie prezentovať ďalšie možnosti, ako sú mimoškolské aktivity, tréningy alebo individuálne konzultácie. Realizácia rôznorodých programov pre školy je efektívnym mostom medzi vzdelávacím systémom a reálnymi potrebami mladých ľudí. Táto stratégia umožňuje identifikovať rizikových jednotlivcov, posilniť ich zručnosti a pripraviť ich na ďalšie výzvy. Zároveň vytvára príležitosti na dlhodobú spoluprácu medzi školami, organizáciami a komunitou.

Okrem školy je pre úspešnú prácu s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozenými situáciou NEET dôležitá aj **SPOLUPRÁCA SO ZAMESTNÁVATEĽMI**. Spolupráca so zamestnávateľmi je nevyhnutná na to, aby mladí ľudia v NEET mohli prekonať bariéry, získať relevantné skúsenosti a úspešne sa začleniť na trh práce. Táto spolupráca zároveň prispieva k vytváraniu flexibilného a inkluzívneho pracovného prostredia, ktoré reaguje na potreby nielen zamestnávateľov, ale aj mladých ľudí.

Organizácie v tejto oblasti opäť využívajú viaceré stratégie. Jednou z nich je zmapovanie zamestnávateľov.

P: „Máme prehľad o sociálnych podnikoch, potenciálnych zamestnávateľoch, v prípade potreby vieme, kde sa obrátiť.“

Druhou úzko súvisiacou je zmapovanie skúseností zamestnávateľov so zamestnávaním špecifických skupín.

P: „Pýtali sme sa, či nemajú problém s prijímaním Rómov, aké majú s nimi skúsenosti, aké majú s touto skupinou problémy.“

Zmapovanie zamestnávateľov pomáha vytvárať partnerstvá medzi organizáciami a firmami, odhaľuje, aké zručnosti, kvalifikácie a pracovné návyky sú v jednotlivých odvetviach požadované, umožňuje získať prehľad o pracovných miestach, stážach, brigádach, ktoré sú dostupné pre mladých ľudí. Pomáha identifikovať odvetvia a firmy, ktoré sú otvorené zamestnávaniu mladých ľudí bez praxe alebo s nižšou kvalifikáciou. Umožňuje tiež zamerať sa na zamestnávateľov, ktorí sú najotvorenejší spolupráci, čím sa šetria zdroje a energia investovaná do oslovenia menej prístupných firiem. Prostredníctvom zmapovania je tiež možné identifikovať bariéry, ktorým zamestnávatelia čelia pri zamestnávaní mladých ľudí (napríklad nedostatok zručností, vysoká fluktuácia). Zmapovanie v oboch prípadoch poskytuje prehľad o pracovných príležitostiach, podporuje prepojenie medzi potrebami mladých ľudí a zamestnávateľmi a umožňuje vytvárať ciele a efektívne programy na podporu zamestnania a integrácie mladých ľudí na trh práce.

Organizácie, ktoré sme mapovali ako príklady dobrej praxe, sa však stretli aj s tým, že ich **oslovili samotní zamestnávatelia**.

P: „Máme firmy, ktoré nás oslovili, že by chceli pracovať s ľuďmi s postihnutím... Máme dve tri firmy, pre ktoré sme vytvorili aj metodiku, aby vedeli, ako s takýmito ľuďmi pracovať.“

Poslednou z identifikovaných stratégií spolupráce so zamestnávateľmi je sprostredkovanie kontaktu medzi zamestnávateľmi a mladými ľuďmi, ktorý nevedie priamo k zamestnaniu, ale skôr umožňuje získať skúsenosť s komunikáciou, prípadne odbúrať strach a obavy mladých ľudí.

P: „Berieme deti, aby si mohli pohovoriť s manažérom firmy...“

Stratégie práce s mladými lidmi

Na základe analýzy príkladov dobrej praxe sme identifikovali štyri charakteristiky práce s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozenými situáciou NEET, ktoré je možné považovať za faktory úspechu a to konkrétne: bezpečný priestor, nízkoprahovosť, komplexný prístup a individuálny prístup.

BEZPEČNÝ PRIESTOR je charakterizovaný prijatím a dôverou.

P: „Vďaka nadšenému tímu, osobnému prístupu a osobnému vnímaniu sa nám darí vytvárať bezpečný priestor, nadviazanie kontaktu.“

Prijatie ako základ práce s mladými ľuďmi v NEET predstavuje fundamentálny princíp, ktorý zabezpečuje vytvorenie dôverného a podporného prostredia. Mladí ľudia v situácii NEET čelia často rôznym osobným, sociálnym alebo ekonomickým prekážkam, a práve prijatie je kľúčovým krokom na nadviazanie efektívnej spolupráce a podpory a vytvorenia bezpečného prostredia.

P: „Klientov neodsudzujeme, prijímame ich takých, akí sú.“

Prijatie znamená rešpektovanie mladého človeka takého, aký je, bez odsudzovania jeho situácie, minulosti alebo chýb. Zohľadňuje jeho individuálne potreby, záujmy a životné okolnosti. Je to vytvorenie priestoru, kde mladí ľudia cítia, že sú počúvaní, chápaní a rešpektovaní. Mnohí mladí ľudia v situácii NEET majú negatívne skúsenosti so systémom (napr. školou alebo úradmi). Prijatie im pomáha prekonávať pocity nedôvery a izolácie. Prijatie umožňuje budovať otvorený a podporný vzťah medzi mladým človekom a profesionálom. Mladí ľudia v situácii NEET často čelia spoločenskej stigmatizácii. Prijatie pomáha odbúrať predsudky a podporiť ich zapojenie do spoločnosti. Ak mladý človek cíti, že je akceptovaný, zvyšuje sa jeho sebadôvera a ochota spolupracovať.

Dôvera je základom efektívnej pomoci.

P: „Následkom predsudkov zo strany spoločnosti je, že s klientmi musíme často pracovať na dôvere, aby nám verili. Podporujeme ich a snažíme sa, aby si zvýšili svoju sebadôveru.“

Dôvera je kľúčová na vytvorenie efektívneho a podporného vzťahu, ktorý umožňuje mladým ľuďom otvoriť sa, spolupracovať a aktívne pracovať na svojej situácii. Pre mladých ľudí v situácii NEET dôvera znamená pocit bezpečia, že budú vypočutí, pochopení a že ich problémy budú riešené bez predsudkov či odsudzovania.

Ďalším z faktorov úspechu je **NÍZKOPRAHOVOSŤ**. Cieľom je poskytnúť službu čo najväčšej skupine klientov a nediskriminovať ich. Znížením prahu sa služba prispôbuje najfrekvencovanejším charakteristikám cieľovej skupiny. Nízkoprahovosť programu udržiava podmienky na využitie služby tak, aby bol čo najnižší počet klientov, ktorí by túto službu nemohli využiť. (Adam et al. 2021)²⁴ Nízkoprahovosť ako základ práce s mladými ľuďmi v situácii NEET zabezpečuje prístupnosť služieb a podporu pre mladých ľudí bez zbytočných prekážok. Tento prístup kladie dôraz na odstránenie bariér, ktoré by mohli brániť mladým ľuďom využívať služby alebo zapojiť sa do aktivít.

²⁴ https://www.romovia.vlada.gov.sk/site/assets/files/1310/standardy_kvality_ndc.pdf

Nízkoprahovosť je charakteristická **jednoduchým prístupom bez obmedzení**. Služby a podpora sú ľahko dostupné bez potreby zdĺhavých registrácií, zložitých administratívnych procesov alebo náročných požiadaviek.

P: „Môžu prísť, nemáme to nejako obmedzené....“

Dôležitá je tiež **otvorenosť pre všetkých a bezbariérovosť**. Bezbariérovosť odstraňuje prekážky, ako sú sociálne stigmy, finančné náklady, časová náročnosť alebo vzdialenosť.

P: „Masový šport: šípky, stolný tenis, boccia..., športovci aj nie od 10 do 60 rokov, s hendikepom aj bez, otvorené pondelok až piatok od 6 do noci všetkým....“

Medzi charakteristiky nízkoprahovosti patrí aj **dobrovoľnosť a neformálnosť**: Zapojenie do aktivít je na báze dobrovoľnosti, bez tlaku alebo povinnosti dlhodobého záväzku a prostredie je priateľské, neformálne.

P: „Ľudia majú pocit, že majú v dnešnej dobe bezpečné, neformálne miesto, že sa majú kde stretávať.“

Medzi spôsoby, akými sa organizácie dostávajú ku klientom a ktoré sme zaradili do nízkoprahovosti, patria aj **pravidelné aktivity pre verejnosť**. Tie nie sú priamo cieleňé na mladých ľudí v situácii NEET, ale sú cestou, ako sa k tejto skupine dostať.

P: „Väčšina klientov sa k nám dostane cez aktivity, ktoré sa opakujú a ktoré robíme preto, aby sa o nás verejnosť dozvedela a ukázali sme im, čo robíme a že sme tu pre každého, kto potrebuje pomoc.“

Samotnú prácu s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozenými situáciou NEET ďalej charakterizuje **INDIVIDUÁLNY PRÍSTUP**. Tento prístup je **založený na práci s jednotlivcom**.

P: „Nie je to hromadná práca s tými ľuďmi.“

Individuálny prístup je založený **na pochopení jedinečných potrieb**, záujmov a schopností každého mladého človeka.

P: „Vždy vychádzame z potrieb jednotlivca, podľa toho nastavujeme spoluprácu.“

Pracovníci a pracovníčky **sledujú mladých ľudí aj po ukončení intervencií**.

P: „Sledujeme osobný vývoj, deti sa nám vracajú, aby nás informovali o tom, ako si vedú.“

Jedným zo spôsobov práce s mladými ľuďmi v situácii NEET, ktový je výrazom individuálneho prístupu, je **mentoring**.

P: „Súčasťou práce je mentoring, máme mentorov, každý účastník má svojho mentora, ktorý mu dokáže pomôcť s projektom, s osobným rozvojom, s problémom v rodine...“

S individuálnym prístupom sa úzko spája aj **KOMPLEXNÝ PRÍSTUP**, ktorý predstavuje prepojenie viacerých stratégií a služieb s cieľom adresovať rôznorodé potreby a bariéry mladých ľudí v situácii NEET.

Komplexný prístup znamená **komplexné zameranie na riešenie rôznorodých problémov**, nielen na zamestnanie alebo školu.

P: „Neriešime len klienta, ale celú rodinu, nielen zamestnanie, ale aj oddlžovanie.“

Riešenie viacerých aspektov života ako je vzdelávanie, zamestnanie, mentálne zdravie, sociálne začlenenie sa realizuje už cez vyššie uvedené sieťovanie služieb, ale aj cez **spoluprácu s rodinou** a zahŕňa aj pomoc členom rodiny.

P: „Dôležité je zapojenie sa celej rodiny a okolia a zároveň pomoc aj členom rodiny.“

V rámci komplexného prístupu sú viaceré programy organizácií zamerané aj na **rozvoj** transverzálnych alebo kľúčových **zručností mladých ľudí**.

P: „Hovoríme tomu víkendovka. Máme tam aktivity na tímovú prácu, učíme sa základy komunikácie, rozvoj zručností a v čom sa daný klient môže zlepšiť.“

Komplexný prístup predstavuje podporu vo vzdelávaní, v oblasti pracovných príležitostí, ale aj mentálnu a emocionálnu podporu zameranú na zlepšenie sebavedomia, riešenie záťaží, ako sú trauma, úzkosť alebo sociálna izolácia, podporu v oblasti sociálnej integrácie, ale tiež dlhodobé sledovanie a monitorovanie pokroku mladých ľudí a poskytovanie priebežnej podpory na udržanie pozitívnych zmien.

Charakteristiky organizácie

Tretou oblasťou, v ktorej identifikujeme faktory úspechu v práci s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozenými situáciou NEET, sú charakteristiky samotných organizácií. Tieto sme rozdelili na charakteristiky viažuce sa na pracovný tím organizácie a na kategóriu, ktorú sme nazvali dobré meno organizácie.

DOBRE MENO ORGANIZÁCIE sa spája s **dôveryhodnosťou organizácie**.

P: „Máme veľkú skupinu, ktorá k nám chodí, ktorá nás už navštívila a verí nám, vracajú sa, privedú ďalších.“

Vďaka dôveryhodnosti organizácia získava klientov a dokáže nadviazať aj vzťahy s ostatnými aktérmi v komunite. Dôveryhodnosť je však spojená zvyčajne s **dlhodobou väzbou organizácie v miestnej komunite**.

P: „Už nás tu poznajú....“

P: „...máme tu už spriaznených ľudí...“

Ak komunita dôveruje organizácii, je pravdepodobnejšie, že ju podporí a zapojí sa do jej aktivít. Väzba na komunitu umožňuje organizácii lepšie porozumieť potrebám mladých ľudí a poskytovať relevantné riešenia. Dôvera a pevná väzba tak prispievajú k úspechom organizácie.

K budovaniu dôveryhodnosti a dobrého mena organizácie prispieva viacero skutočností. Pracovníci a pracovníčky organizácií vyzdvihli úspechy, ktoré dosiahli v práci s mladými ľuďmi a spoluprácou s tými, ktorých sa podarilo začleniť a ktorí sa stávajú motiváciou pre ostatných. Tento faktor sme nazvali ako **spolupráca s absolventmi**.

P: „Na začiatku to bolo ťažšie, ale podarilo sa nám veľa ľudí začleniť a teraz sú oni inšpiráciou a motiváciou.“

K dobrému menu organizácie a jej úspechom prispieva **KVALITNÝ PRACOVNÝ TÍM**. Ten je charakteristický tímovou spoluprácou, motiváciou, kvalifikovanosťou a multidisciplinárnym prístupom.

Nakoľko v prípade príkladov dobrej praxe, ktoré sme oslovili, nejde o veľké organizácie, **tímová spolupráca** sa javí ako kľúčová.

P: „Sme dobrý tím a ľudia to vnímajú, cítia, že sme zohratí.“

Dobré a efektívne spojenie rôznych pracovníkov a pracovníčok umožňuje koordinovaný prístup, ktorý mladým ľuďom poskytne podporu na viacerých úrovniach. Tímová spolupráca je dôležitá aj vzhľadom na to, že pracovníci a pracovníčky fungujú v pracovných tímoch zložených z rôznych profesií, t.j. majú **multidisciplinárny prístup a sú kvalifikovaní**, aby dokázali zaistiť pomoc pri riešení rôznorodých problémov mladých ľudí a individuálny a zároveň komplexný prístup.

P: „Máme ľudský a profesionálny prístup, sme multidisciplinárni, všetci naši zamestnanci sú vysokoškolsky vzdelaní. To nám umožňuje poskytovať psychologické poradenstvo, mentoring, kariérne poradenstvo, máme aj sociálneho pracovníka atď.“

V tíme je potrebné spojiť znalosti z oblasti vzdelávania, zamestnanosti, sociálnej integrácie a psychológie, aby sa mladým ponúkla komplexná pomoc. Tento prístup umožňuje prispôbiť riešenia individuálnym potrebám, čo môže byť rozhodujúce pri znovuzapojení mladých do vzdelávania alebo pracovného trhu.

Ostatnou charakteristikou pracovného tímu je jeho **motivácia** a angažovanosť.

P: „Všetci pracovníci sú pozitívne angažovaní.“

Tím, ktorý pracuje s mladými v situácii NEET, musí byť silne motivovaný, aby dokázal vytvoriť pozitívne a bezpečné prostredie pre ich rozvoj. Táto motivácia zahŕňa ochotu hľadať inovatívne riešenia, ako prebudiť ich záujem o vzdelávanie alebo zamestnanie, a posilniť ich sebadôveru.

Prekážky v práci s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozenými situáciou NEET

Druhou oblasťou, na ktorú sme sa zamerali pri analýze príkladov dobrej praxe a pri rozhovoroch s reprezentantmi organizácií, ktoré tieto príklady dobrej praxe prezentujú, boli prekážky v práci s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozenými situáciou NEET. V tomto prípade môžeme prekážky nazvať aj ako rizikové faktory, ktoré organizácie vnímajú pri práci s touto cieľovou skupinou.

Podobne ako pri faktoroch úspechu, aj v tomto prípade sme identifikovali niekoľko hlavných oblastí, ktoré predstavujú prekážky na rôznych úrovniach. Prvú úroveň, respektíve oblasť predstavujú prekážky identifikované priamo pri práci s mladými ľuďmi v situácii NEET alebo ohrozenými touto situáciou. Druhú rovinu predstavujú prekážky identifikované na strane rodinného prostredia. Treťou oblasťou sú štrukturálne prekážky a poslednú oblasť sme nazvali ako systémové prekážky.

Obrázok 4-15 Schéma prekážky v práci s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozenými situáciou NEET

Zdroj: Vlastné spracovanie, 2024

Systémové prekážky

Systémové prekážky sa týkajú projektového fungovania a finančnej nestability organizácií, problémov s nedostatkom pracovníkov, bariér v legislatíve a nedostatočnej spolupráce a sieťovania služieb.

PROJEKTOVÉ FUNGOVANIE organizácií je častým príkladom fungovania mimovládnych neziskových organizácií na Slovensku. V snahe zabezpečiť aj služby poskytované na pravidelnej báze alebo inštitucionálne fungovanie sa organizácie neraz každoročne musia uchádzať o financie u rôznych darcov a tým prispôsobovať aj svoje plány aktivít a služieb.

P: „Musíme stále hľadať, či už z programu Erasmus alebo z iných projektov, pretože o program je záujem, ... musíme mať grantový program pre každú školu, stojí nás to veľa úsilia.“

Projektové fungovanie organizácií predstavuje neraz **vysokú byrokratickú záťaž**.

P: „Dostaneme 300 eur a musíme vyplniť veľa papierov a prehnane všetko dokladovať.“

Vďaka projektovému fungovaniu sa niektoré organizácie ocitajú v bludnom kruhu, nakoľko si nedokážu zabezpečiť potrebnú finančné zázemie a cash-flow na to, aby sa mohli uchádzať o väčšie projekty a tie zostávajú pre nich **nedostupné**.

P: „Nemôžeme sa púšťať do takých projektov, ktoré si vyžadujú vysoké finančné prostriedky.“

V projekte financovaní tiež niekedy **chýba kontinuita projektov**. Organizácie sa nemôžu spoľahnúť na to, že schémy, z ktorých čerpali financie v jednom roku, budú fungovať aj v nasledujúcom, prípadne že budú fungovať za rovnakých alebo podobných podmienok.

P: „Máme také ťažké obdobie, že neexistuje žiadna kontinuita projektov z hľadiska financií.“

Projektové financovanie je teda aj z hľadiska vyššie uvedených skutočností úzko spojené s **FINANČNOU NESTABILITOU ORGANIZÁCIÍ**, ktorá je ďalšou systémovou prekážkou v práci s mladými ľuďmi v situácii NEET a bariérou v poskytovaní služieb pre túto cieľovú skupinu. Finančná nestabilita súvisí s tým, že na prácu s mladými ľuďmi v situácii NEET alebo ohrozenými situáciou NEET chýbajú systémové zdroje financovania.

P: „Očakávame, že v nasledujúcom štvrtroku bude vyhlásený projekt, do ktorého sa budeme môcť zapojiť a lepšie fungovať, potrebovali by sme systémové financovanie, potrebujeme žiť vo väčšej finančnej istote.“

Chýbajúce systémové financovanie sa viaže aj na **nedostatok financií**, ktorý neumožňuje napríklad prijímať nových pracovníkov a pracovníčky, aj keď by pre zabezpečenie služieb boli potrební a na druhej strane v niektorých prípadoch **nie je možné** z finančných zdrojov **kryť personálne výdavky**.

P: „Nemôže nás byť viac, pretože sme viazaní na projekt, na financie.“

P: „Nájsť finančné prostriedky na niekoho, kto by manažoval organizáciu ako takú, je veľký problém.“

Úzke prepojenie s finančnou stabilitou majú ďalšie prekážky v poskytovaní kvalitných služieb pre mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET, ktoré sú spojené s **PERSONÁLNYMI ZDROJMI**. V tejto oblasti organizácie identifikovali **problémy s nedostatkom pracovníkov** celkovo, ale aj **problémy s udrzaním pracovníkov** a **so získaním kvalitných a kvalifikovaných pracovníkov a pracovníčok**.

P: „Je problém nájsť kvalitných pracovníkov, a keď ich máme, musíme ich pre nedostatok finančných prostriedkov prepustiť.“

P: „Je problém udržať si týchto zamestnancov, pretože podmienky sú všelijaké.“
P: „Personálne zabezpečenie, keby nás bolo viac.“

Systémové prekážky týkajúce sa **LEGISLATÍVY** spočívajú podľa pracovníkov a pracovníčok organizácií **v chýbajúcom ukotvení služieb a práce s mladými ľuďmi v situácii NEET.**

P: „Je potrebné žiť vo väčšej finančnej istote a tiež legislatívnom ukotvení, chýba podpora zo strany štátu.“

P: „Nie sme súčasťou systému, pri práci s NEET ľuďmi musíme často vynaložiť veľké úsilie, potrebovalo by to silnejšiu oporu v zákone.“

Ostatnou oblasťou, v ktorej organizácie vidia prekážky v práci s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozenými situáciu NEET, je **CHÝBAJÚCA PREPOJENOSŤ A NADVÄZnosť**. Pri faktoroch úspechu sme identifikovali sieťovanie a spoluprácu ako základ úspechu organizácií, je teda prirodzené, že prekážky v tejto oblasti sa odrážajú aj na poskytovaní služieb.

V tejto oblasti organizácie pomenovali ako problém **chýbajúce sieťovanie**.

P: „Chýba intenzívnejšie prepojenie inštitúcií, ktoré by si mohli takto navzájom pomáhať; každý robíme na tom svojom.“

Organizáciám tiež **chýba systémová spolupráca**.

P: „... nespolupracujeme systémovo.“

Chýbajúce sieťovanie a nedostatočná systémová spolupráca sú prekážkou pri práci s mládežou v situácii NEET alebo ohrozených situáciou NEET, pretože ich potreby sú často komplexné a presahujú možnosti jednej inštitúcie. Bez efektívneho prepojenia medzi školami, sociálnymi službami, zamestnávateľmi a komunitnými organizáciami sa mladým ľuďom neposkytuje koordinovaná a cielená podpora. Nedostatočná spolupráca vedie k duplicitě služieb alebo, naopak, k zanedbaniu dôležitých oblastí, čo znižuje efektivitu intervencií. Mladí ľudia v situácii NEET sa tak môžu cítiť stratení v systéme, ktorý neponúka jasné riešenia ich situácie.

Chýbajúca nadväznosť služieb má v niektorých prípadoch príčiny aj v **meniacich sa podmienkach** v organizáciách alebo v systéme služieb.

P: „Zmeny vo vedení, centrá sú nové, snažíme sa zistiť, čo funguje a čo nie, všetko je vo vývoji a je ťažké sa v tom orientovať, všetko nastavujeme od nuly.“

Sieťovanie a spoluprácu sťažujú aj **nedostupné kontakty**.

P: „Nevieme sa dostať ku kontaktom, aj keď chceme osloviť organizáciu, GDPR, po Covide sa zhoršil prístup ku kontaktom.“

Štrukturálne prekážky

Druhou oblasťou, v ktorej pracovníci a pracovníčky organizácií, ktoré sme označili za príklady dobrej praxe identifikovali bariéry pri práci s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozenými situáciou NEET, boli štrukturálne prekážky. V tomto prípade tieto prekážky súvisia s **PREDSUDKAMI A RASIZMOM**.

S diskrimináciou sa stretávajú jednak **v oblasti zamestnávania**.

P: „Stačí, aby zavolali, a zamestnávateľ to spozná podľa hlasu a povie im, že pracovné miesto nie je k dispozícii.“

P: „Vieme, že je voľné pracovné miesto na čiastočný úväzok, ale ak je Róm, tak to, žiaľ, nie je možné.“

S predsudkami a obavami, či strachom sa mladí ľudia stretávajú aj **zo strany okolia** a komunity, v ktorej žijú a ktorej sú súčasťou.

P: „Majú strach z klientov, nepoznajú ich a ani ich poznať nechcú.“

Štrukturálne prekážky ako predsudky a rasizmus výrazne ovplyvňujú prácu s mladými ľuďmi v situácii NEET, pretože obmedzujú ich prístup k vzdelaniu, zamestnaniu a sociálnym službám. Diskriminácia na základe etnického pôvodu znižuje ich šance na integráciu do spoločnosti. Predsudky voči mladým ľuďom z menšinových komunít často znemožňujú uplatnenie ich potenciálu a znižujú ich motiváciu k zmene.

Prekážky rodinného prostredia

Nakoľko práca s rodinou mladých ľudí v situácii NEET patrí medzi dôležité faktory úspechu organizácií, výzvy v tejto oblasti prirodzene identifikujú pracovníci a pracovníčky organizácií ako prekážky, ktoré im bránia dosahovať ciele práce s mladými ľuďmi.

Prekážky rodinného prostredia spočívajú v tom, že mladí ľudia v situácii NEET často pochádzajú z prostredia, v ktorom **rodičia nie sú vzorom**. Sami sú dlhodobo bez zamestnania, či bez vzdelania.

P: „Pochádzajú z prostredia, kde majú len malú podporu, kde ich rodičia nie sú takým vzorom, akým by mali byť.“

Neprítomnosť pozitívneho rodičovského vzoru, napríklad v podobe stáleho a legálneho zamestnania, pracovných návykov či vzdelávacích ambícií, môže viesť k tomu, že mladí nemajú jasnú predstavu o možnostiach a cieľoch, ktoré by mohli dosiahnuť vo svojom životnom smerovaní. Navyše, rodičia, ktorí sú sami vylúčení zo vzdelania alebo trhu práce, nemusia vedieť, ako podporiť svoje deti. Tento cyklus sa môže prenášať medzi generáciami a prehĺbovať sociálne vylúčenie. Prekážky v rodinnom prostredí pritom nie sú často len problémom rodičov, ale i starých rodičov, prípadne **viacerých generácií**.

P: „Generačné dôsledky týchto ľudí, prostredie, z ktorého klient pochádza.“

V práci s mladými ľuďmi v situácii NEET ako bariéru identifikujú pracovníci organizácií aj **chýbajúcu podporu rodičov** pri riešení alebo zmene.

P: „Doma nemajú podporu človeka, ktorý by ich naďalej podporoval, naše úsilie potom vyjde nazmar.“

P: „Matka nemohla platiť príspevok, ani nebola ochotná sa tým zaoberať.“

Chýbajúca podpora zo strany rodičov predstavuje významnú prekážku, pretože mladí ľudia v situácii NEET často potrebujú emocionálne a praktické vedenie pri hľadaní svojej cesty nielen zo strany profesionálov a profesionálok, ale aj im blízkych osôb. Najmä pri rozhodnutí sa pre zmenu potrebujú cítiť, že ich doma ľudia podporujú a povzbudzujú.

U rodinných príslušníkov bol identifikovaný ako prekážka aj **nezáujem o budúcnosť dieťaťa**.

P: „Nemajú podporu rodičov, ktorým záleží na tom, ako sa dieťa bude vyvíjať v budúcnosti.“

Ak rodičia neprejavujú záujem o budúcnosť svojich detí, môže to u mladých ľudí vyvolať pocit bezvýznamnosti, nízke sebavedomie a nedostatok motivácie.

Prekážky vo vzťahu k mladým ľuďom

Ostatnú skupinu prekážok sme nazvali ako prekážky vo vzťahu k mladým ľuďom, nakoľko súvisia úzko s ich nastavením alebo spôsobom života. V tomto prípade môžeme konkrétne prekážky považovať na jednej strane za príčiny toho, prečo sú mladí ľudia v situácii NEET a prečo sa nedokážu začleniť na trh práce alebo do vzdelávania, ale na druhej strane rovnako

ich možno považovať v niektorých prípadoch za následky tejto situácie a tak je potrebné aj k nim pristupovať.

Prekážky na strane mladých ľudí sme identifikovali v troch oblastiach, konkrétne: chýbajúca motivácia, neistota a závislosti.

CHÝBAJÚCA MOTIVÁCIA u mladých ľudí v situácii NEET predstavuje zásadnú prekážku, pretože bráni ich aktívnemu zapojeniu sa do programov vzdelávania, či zamestnania. Tento stav často vyplýva z nízkeho sebavedomia, frustrácie z neúspechov alebo nedostatku pozitívnych príkladov vo svojom okolí.

V oblasti chýbajúcej motivácie pracovníci a pracovníčky s mládežou identifikovali ako prekážky **chýbajúcu vnútornú motiváciu a záujem meniť svoju situáciu**.

P: „Chýbajú základné návyky s motiváciou, neprídu na stretnutia...“

P: „Chlapec začal stagnovať v tom, že má záujem robiť niečo iné, pracovať a nejako sa realizovať, tým, že dostane dôchodok a nemusí byť na úrade práce.“

P: „Ráno sa zobudím, mám zlú náladu a rozhodnem sa, že za tým nepôjdem, za svojou povinnosťou.“

P: „Motivovať tých ľudí, ak nájdeme niečo, čo ich zaujíma, je väčšia šanca na úspech.“

Absencia jasných cieľov a vízie o budúcnosti ich môže viesť k rezignácii a pasivite, čím sa prehĺbuje ich sociálna izolácia. Navyše, bez motivácie sú mladí ľudia v situácii NEET menej ochotní využiť dostupné služby alebo podporu, ktorú im ponúkajú odborníci a odborníčky.

Mladí ľudia v situácii NEET sa neraz stretávajú práve súvisiac so štrukturálnymi prekážkami, či absenciou podpory rodiny s neúspechmi pri zmene svojej situácie. **Klesajúca motivácia pri neúspechu** je pritom identifikovaná ako ďalšia z prekážok.

P: „Časom motivácia klesá, keď sa im nedarí, keď niekto nie je v skupine aktívny.“

Chýbajúca motivácia je spojená aj s **chýbajúcim záujmom o zmenu situácie**.

P: „Klienti často nie sú motivovaní, nechápu, nevidia dôvod, prečo by mali niečo robiť.“

Mladí ľudia v situácii NEET často nevnímajú zmysel zmeny, pretože ich doterajšie skúsenosti boli poznačené neúspechmi, odmietaním alebo absenciou pozitívnych príležitostí. Pocity bezmocnosti a stagnácie sú často spojené s presvedčením, že zmena nie je možná ani dosiahnuteľná. Okrem toho, chýbajúci záujem o zmenu situácie môže byť dôsledkom neinformovanosti o dostupných možnostiach alebo nedostatku podpory zo strany rodiny a okolia.

S chýbajúcou motiváciou je úzko spojená aj **NEISTOTA** mladých ľudí v situácii NEET alebo ohrozených situáciou NEET, ktorá výrazne ovplyvňuje ich schopnosť robiť rozhodnutia a prijímať nové výzvy. Neistota môže mať korene v rôznych faktoroch. Pracovníci a pracovníčky s mládežou identifikovali najmä **nízke alebo chýbajúce sebavedomie, nedôveru v cudzích ľuďoch, ale tiež obavy zo zmeny a chýbajúce komunikačné zručnosti mladých ľudí**.

P: „Mnohí z nich majú nízke sebavedomie, nevedia komunikovať, nedôverujú cudzím ľuďom.“

P: „Chýba im akási zdravá sebadôvera v práci, aby sa s prekážkami vyrovnali bežným spôsobom.“

P: „Majú strach a nemajú dostatok odvahy, takže môžu prepadnúť cez našu sieť a po skončení štúdia zostať v riziku a nezamestnaní.“

Nízke sebavedomie bráni mladým ľuďom veriť vo vlastné schopnosti a možnosť úspechu. Nedôvera voči cudzím ľuďom často vzniká z predchádzajúcich negatívnych skúseností alebo z prostredia, ktoré nepodporovalo vzťahy založené na dôvere. Obavy zo zmeny, ktoré sú bežné v tejto skupine, sú často dôsledkom strachu zo zlyhania alebo z neznámeho prostredia,

čo ich núti zostať v stagnujúcom stave. Chýbajúce komunikačné zručnosti zase komplikujú ich schopnosť vyjadriť svoje potreby a očakávania alebo nadviazať nové sociálne kontakty, ktoré by mohli byť kľúčové pre ich rozvoj. Neistota môže byť umocnená sociálnymi a ekonomickými podmienkami, ako je dlhodobá nezamestnanosť rodičov alebo absencia pozitívnych vzorov. Táto situácia ich môže viesť k uzavretiu do seba, čím sa znižuje ich dostupnosť pre podporné intervencie.

Ostatnou prekážkou v práci s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozenými situáciou NEET, ktorú pomenovali pracovníčky a pracovníci organizácií, sú **ZÁVISLOSTI**. V tomto prípade ide pritom o látkové, ale aj nelátkové závislosti.

P: „Máme pravidlo, že ak je pod vplyvom alkoholu, môže prísť až nabudúce, ak vytriezvie.“

P: „Nie sú ochotní odložiť mobily a pracovať, komunikovať...“

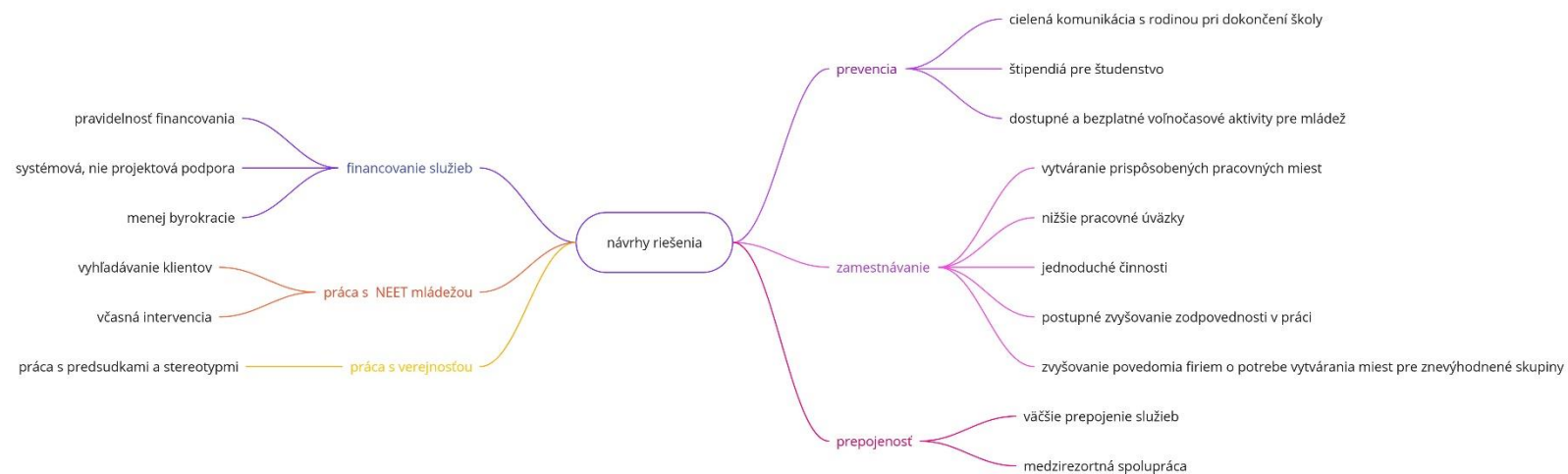
Závislosti, či už látkové (drogy, alkohol) alebo nelátkové (technológie, gambling), sú prekážkou v práci s mladými ľuďmi v situácii NEET, pretože narúšajú ich schopnosť sústrediť sa na dlhodobé ciele a prevziať zodpovednosť za svoj život. Závislosti často zhoršujú ich psychické zdravie, sociálne vzťahy a zvyšujú izoláciu, čo komplikuje intervencie zo strany odborníkov a odborníčok.

Návrhy riešení a zlepšenia práce s mladými ľuďmi v situácii NEET

Tretou oblasťou, na ktoré sme sa sústredili pri rozhovoroch s organizáciami, ktoré predstavovali príklady dobrej praxe v práci s mládežou v situácii NEET a ohrozenou situáciou NEET, boli návrhy riešení smerujúce k zlepšeniam v tejto oblasti. Tu môžeme vidieť, že návrhy vo viacerých prípadoch nadväzujú na prekážky a predstavujú snahu o ich elimináciu alebo zmiernenie, prípadne predstavujú samostatne definované riešenia.

Návrhy riešení sme identifikovali v týchto oblastiach: prevencia, práca s mladými ľuďmi v situácii NEET a práca s verejnosťou, zamestnávanie, financovanie služieb a prepojenosť.

Obrázok 4-16 Schéma návrhov riešení v práci s mladými ľuďmi v situácii NEET a ohrozenými situáciou NEET

Zdroj: Vlastné spracovanie, 2024

Prevenencia

Prvou oblasťou, v ktorej pracovníci a pracovníčky s mladými ľuďmi v situácii NEET pomenovali návrhy, je oblasť prevencie.

P: „Musíme sa pozerať trochu dopredu, táto vec sa bude diať stále a treba sa ňou zaoberať.“

P: „Väčší dôraz na prevenciu vo všeobecnosti.“

Prevenencia v práci s mladými ľuďmi v situácii NEET by mala zabezpečiť, aby sa mladí ľudia v tejto situácii vôbec neocitli, aby sa predišlo ich sociálnemu vylúčeniu a dlhodobým negatívnym následkom, ako je nezamestnanosť, závislosti alebo zhoršené duševné zdravie. Poskytovaním včasnej podpory a prevencie je možné znížiť riziko, že mladí ľudia budú schopní získať potrebné zručnosti a využiť príležitosti na uplatnenie sa v zamestnaní.

Pracovníci a pracovníčky okrem všeobecného dôrazu na prevenciu identifikovali ako kľúčovú pri predchádzaní predčasného ukončovania školy **cielenú komunikáciu s rodinou**.

P: „Rozhovory s rodinou, aby sa predišlo tomu, aby nechali školu. Nech si ju urobia.“

Rodinné prostredie podľa skúseností zohráva v podpore pri štúdiu dôležitú úlohu, najmä v záťažových situáciách či zažívaní neúspechu. Ukončenie školy je pritom dôležitým protektívnym faktorom vo vzťahu k vzniku situácie NEET.

Pri podpore štúdia navrhovali ako preventívnu intervenciu pracovníci a pracovníčky aj **štipendiá** pre žiakov a žiačky. Stretávajú sa totiž s tým, že bariérou pri dokončovaní školy bývajú aj finančné problémy v rodine.

P: „...keby mala VÚČka projekty na podporu žiakov, štipendiá...“

V niektorých prípadoch mladí ľudia musia pracovať, aby prispeli k rodinnému rozpočtu, čo im zaberá čas a energiu, čím sa znižuje ich schopnosť dokončiť školu. Nedostatok peňazí môže tiež obmedziť prístup k vzdelávacím materiálom, školským aktivitám alebo potrebným technológiám.

Ostatnou navrhovanou preventívnou aktivitou sú **dostupné a bezplatné voľnočasové aktivity pre mládež**.

P: „Voľnočasové aktivity by boli dostupné pre všetkých a v prípade zistenia problémov by boli klienti odkázaní na služby. Dôležitá je bezplatnosť, aby neprepadli rizikovému správaniu.“

Dostupné a bezplatné voľnočasové aktivity pre mládež sú kľúčové pri predchádzaní situácii NEET, pretože poskytujú mladým ľuďom príležitosti na rozvoj zručností, budovanie sebadôvery, socializáciu, znižujú riziko sociálnej izolácie, podporujú pozitívne vzory a ponúkajú alternatívy k negatívnym vplyvom. Zapojenie do voľnočasových aktivít zároveň rozširuje ich horizonty a pomáha im nájsť záujmy, ktoré môžu viesť k vzdelávaniu alebo zamestnaniu. Bezplatný prístup k týmto aktivitám zabezpečuje, že tieto možnosti môžu využiť aj mladí ľudia zo sociálne znevýhodnených prostredí.

Práca s mladými ľuďmi v situácii NEET

V oblasti priamych intervencií s mladými ľuďmi v situácii NEET sme na základe analýzy rozhovorov identifikovali dve stratégie, ktoré neboli spomenuté ani pri faktoroch úspechu ani pri prekážkach. Ide o vyhľadávanie klientov a včasnú intervenciu.

Cielené vyhľadávanie klientov je kľúčové pri práci s mladými ľuďmi v situácii NEET, pretože umožňuje identifikovať jednotlivcov, ktorí sa nachádzajú v riziku vylúčenia ešte predtým, než sa ich situácia stane nezvratnou.

P: „Dôležité je identifikovať tieto typy, vedieť, kde ich hľadať.“

Cielené vyhľadávanie pomáha získať prehľad o potrebách mladých ľudí a prispôbiť podporu ich individuálnym okolnostiam. Môže tiež pomôcť rozpoznať skryté bariéry, ako sú rodinné problémy alebo nízke sebavedomie, ktoré bránia ich zapojeniu do vzdelávania, či zamestnania.

Včasná intervencia umožňuje zasiahnuť v momentoch, keď je možné znížiť riziko dlhodobých negatívnych dôsledkov situácie NEET.

P: „Inšpirovali sme sa systémom vo Fínsku, kde je všetko prepojené, a keď niekto vypadne zo systému, okamžite ho podchytiť a riešiť.“

Včasným zásahom sa dá nielen pomôcť mladým ľuďom prekonať dočasné ťažkosti, ale aj zabrániť tomu, aby sa stali súčasťou trvalo nezamestnanej alebo sociálne vylúčenej skupiny. Týmto spôsobom sa výrazne znižuje riziko, že sa mladí ľudia stanú "stratenými generáciami".

Zamestnávanie

Ďalšia skupina riešení sa dotýkala oblasti zamestnávania mladých ľudí. Ako sa ukazuje na základe skúseností aj návrhov, cieľná práca so zamestnávateľmi v tejto oblasti je kľúčovou. Zamestnávanie mladých ľudí v situácii NEET má totiž často svoje limity a špecifiká.

Konkrétnym návrhom v tejto oblasti je **budovanie povedomia firiem o potrebe vytvárania miest pre znevýhodnené osoby**.

P: „ Aby premýšľali nad tým, že keď niečo tvoria, či je tam priestor pre znevýhodnených.“

Tento prístup zahŕňa zlepšenie porozumenia o výhodách, ale aj špecifikách zamestnávania znevýhodnených skupín, ako sú mladí ľudia v situácii NEET.

Ďalšie návrhy v tejto oblasti smerujú práve k adaptácii pracovných miest pre mladých ľudí, ktorí sa ocitli v situácii NEET reagovaním na ich potreby a možnosti. Konkrétne teda ide o **vytváranie prispôbených pracovných miest**.

P: „Zohľadnenie rôznorodosti a možností klientov, cieľné vytváranie pracovných miest pre nich.“

Zamestnávateľia by mali vytvárať pre mladých ľudí v situácii NEET pracovné miesta prispôbené ich špecifikám, pretože tento prístup umožňuje postupnú integráciu do pracovného trhu a znižuje bariéry, ktoré by inak mohli byť pre nich prekážkou.

Alternatívou zamestnávania sú aj **nižšie pracovné úväzky**.

P: „Nabádame ich (zamestnávateľov), aby uvažovali o nižších pracovných úväzkoch, musia to byť osemhodinovky a dvanásťhodinovky a naši klienti nie sú stavaní na tieto časové horizonty.“

Nižšie úväzky pomáhajú mladým ľuďom s nedostatkom skúseností alebo zručností rozvíjať základné pracovné návyky a získavať dôveru v svoje schopnosti, čo zvyšuje ich motiváciu a ochotu pokračovať v práci.

Zamestnávateľia tiež môžu vytvárať pracovné miesta, ktoré spočívajú v **jednoduchých činnostiach** a pri ktorých je možné **postupné preberanie zodpovednosti**.

P: „Snažíme sa so zamestnávateľmi komunikovať o výbere jednoduchých činností a postupnom prenášaní zodpovednosti; keď sa im to presne ukáže, naučia sa to.“

Postupné preberanie zodpovednosti umožňuje mladým ľuďom adaptovať sa na pracovné prostredie a zároveň sa vyhnúť preťaženosti, ktorá by mohla viesť k frustrácii alebo zlyhaniu. Tento typ prispôsobenia pracovných miest tiež pomáha mladým ľuďom získať potrebné skúsenosti a zručnosti, ktoré im umožnia uspieť v náročnejších pracovných podmienkach v budúcnosti.

Práca s verejnosťou

Práca s verejnosťou ako návrh riešenia zo strany pracovníkov a pracovníčok organizácií je reakciou na štrukturálne prekážky súvisiace s predsudkami a diskrimináciou, s ktorými sa mladí ľudia stretávajú.

P: Prehĺbenie vnímania „sme si rovní“.

Predsudky, ako napríklad presvedčenie, že mladí NEET sú leniví alebo nezodpovední, môžu vytvárať bariéry v prístupe k zamestnaniu a vzdelaniu, čo ešte viac zvyšuje ich izoláciu a sťažuje integráciu. Osveta a zmena postojov verejnosti môžu prispieť k vytvoreniu podpory pre mladých ľudí, čo im umožní získať príležitosti na vzdelávanie, prácu a aktívnu účasť na spoločenskom živote. Tým, že sa zvýši porozumenie a empatia, sa vytvára prostredie, ktoré je inkluzívnejšie a podporuje pozitívne zmeny v životoch mladých ľudí v situácii NEET.

Prepojenosť

Prepojenosť sa ako návrh riešenia objavuje v nadväznosti na faktor úspechu i prekážku pri práci s mladými ľuďmi v situácii NEET. V tejto oblasti navrhujú jednak **väčšie prepojenie služieb a zlepšenie medzirezortnej spolupráce** a to pri prevencii, včasnej intervencii ako aj pri práci s mladými ľuďmi, ktorí sa už v situácii NEET nachádzajú.

P: „Potrebovali by sme spolupracovať medzi školami, zdravotníckym systémom, sociálnymi službami. Problémom je GDPR, aby sa o ľuďoch vedelo, aby sa posunuli na správne miesta a neprepadli systémom.“

Financovanie služieb

Návrhy v oblasti financovania služieb reagujú na prekážky organizácií súvisiace s projektovými fungovaním a finančnou nestabilitou. Navrhujú preto najmä **pravidelné financovanie služieb a systémovú, a nie projektovú podporu**.

P: „Pravidelné financovanie, aby sme ho dostávali od VÚCky každý rok.“

P: „Dva roky nie je obdobie na to, aby práca mohla byť systematická a núti organizáciu neustále prichádzať s niečím novým.“

Organizácie uviedli tiež potreby **zníženia byrokratickej záťaže**.

P: „Je potrebné menej administratívy, skreslený pohľad úradníkov, viac života v realite.“

Pravidelné a systémové financovanie služieb organizácií pracujúcich s mládežou v situácii NEET umožní zabezpečiť stabilitu a kontinuitu organizácií a najmä podpory, ktorú mladí ľudia potrebujú na zmenu svojej situácie. Menej byrokracie umožní flexibilnejšie a rýchlejšie reakcie na potreby jednotlivých mladých ľudí, čím sa zlepší prístupnosť služieb, odborníci a odborníčky budú môcť viac času venovať priamemu kontaktu s mladými ľuďmi. Systémové financovanie umožní dlhodobé plánovanie organizácií, čo môže viesť k zlepšovaniu kvality ich služieb a dopadu.

4.4. Zhrnutie výsledkov zistení kvalitatívneho výskumu medzi mladými v situácii NEET

V tejto kapitole predstavujeme zhrnutie hlavných zistení o objektívnych a subjektívnych rizikových faktoroch vzniku situácie NEET, o potrebách mladých ako aj o možnostiach prevencie a intervencie vo vzťahu k vzniku situácie NEET. Súčasťou tohto zhrnutia sú aj návrhy opatrení a konkrétnych odporúčaní pre prácu s NEET. Súčasťou týchto návrhov sú aj možnosti zlepšenia v prístupe k mladým ľuďom v situácii NEET ako aj ďalšie súvisiace opatrenia na regionálnej a miestnej úrovni, ktoré by mohli byť následne premietnuté do Regionálneho akčného plánu Záruk pre mladých.

4.4.1. Sumarizácia zistení o objektívnych a subjektívnych faktoroch vzniku situácie NEET a potrebách mladých ľudí

V oblasti zamestnania mladí ľudia v situácii NEET hovorili o nedostatku pracovných príležitostí, pričom situácia je obzvlášť kritická v menej rozvinutých regiónoch. Pre ženy, osoby so zdravotným postihnutím a Rómov sú tieto možnosti ešte viac obmedzené. Ďalším problémom je nízka mzda a nestabilita zamestnania. Mzdy sú často nedostatočné na pokrytie základných potrieb a dostupné práce bývajú sezónne alebo krátkodobé, čo mladým neumožňuje dlhodobu plánovať svoju budúcnosť. Diskriminácia je tiež významnou prekážkou, či už na základe etnicity, pohlavia, zdravotného postihnutia alebo rizikovej individuálnej životnej histórie, napríklad po výkone trestu. Chýbajúca prax je ďalšou veľkou bariérou, pretože mladí ľudia bez pracovných skúseností majú obmedzené šance získať prácu, čo ich udržiava v začarovanom kruhu nezamestnanosti. Okrem toho ich trápi nedostupnosť dopravy a vysoké náklady na dochádzanie, ktoré im bránia využiť pracovné príležitosti mimo ich regiónu.

Vo vzdelávaní mladí ľudia najviac poukazujú na nedostupnosť kvalitného vzdelania, ktorú spôsobujú finančné náklady, vzdialenosť škôl a absencia vzdelávacích kurzov v regióne. Diskriminácia a predsudky sú ďalším veľkým problémom, najmä voči Rómom, žiakom špeciálnych škôl a mladým ľuďom s postihnutím. Ďalší tiež uvádzajú nízku motiváciu a nezujem o vzdelanie, pretože často nevidia jeho prínos pre svoju budúcnosť. Chýba im tiež podpora zo strany rodičov a učiteľov, ktorí by ich viedli pri výbere školy alebo ich povzbudili pokračovať v štúdiu. Problémom sú aj nedostatky vo vzdelávacom systéme, ktorý sa zameriava viac na teóriu a menej na praktické zručnosti potrebné pre život a prácu.

V oblasti financií mladí NEET jednotlivci najviac vnímajú problémy súvisiace s nízkymi príjmami a zadlžením. Mnohí sú odkázaní na sociálne dávky a ich príjmy často nestačia na pokrytie základných potrieb. Finančnú situáciu im komplikuje aj rastúca zadlženosť, závislosť od neformálnych pôžičiek s vysokými úrokmi a nedostatočné vedomosti o hospodárení s peniazmi. Medzigeneračná chudoba je ďalším faktorom, ktorý mladých ľudí obmedzuje, pretože ich rodiny často zápasia s finančnými problémami, ktoré sa prenášajú aj na ďalšie generácie.

Zdravotné problémy, vrátane fyzických obmedzení a psychických ťažkostí, sú pre mladých v situácii NEET významnou prekážkou. Mnohí trpia nedostatkom prístupu k zdravotnej starostlivosti, najmä v odľahlých regiónoch. Psychická záťaž spojená s nezamestnanosťou, diskrimináciou a finančnou neistotou vedie k nízkej sebadôvere a strate motivácie riešiť svoju situáciu. Naučená bezmocnosť a pocity izolácie sú častými javmi, najmä medzi mladými z marginalizovaných komunit.

Mladí ľudia čelia mnohým problémom pri získavaní kvalitného **bývania**. Finančné ťažkosti a diskriminácia bránia mnohým z nich v získaní dôstojného bývania. Vysoké nájomy, nedostatok sociálnych bytov a dlhé čakacie doby ešte zhoršujú ich situáciu. Zároveň sa stretávajú s porušovaním nájomných zmlúv. Bývanie v sociálne vylúčených lokalitách znižuje ich sociálny status a prístup k lepšiemu životu. Mnohí nemajú možnosť upraviť svoje bývanie a čelia problémom s nedostatkom základných služieb ako voda alebo elektrina. Okolie bývania je často zanedbané, so znečistením a nedostatkom osvetlenia, čo zvyšuje pocit nebezpečenstva. Znečistené prostredie a hluk negatívne ovplyvňujú psychickú pohodu mladých ľudí. Pre Ukrajincov, ktorí prišli na Slovensko kvôli vojne, je problémom neustála neistota, prísne pravidlá na internátoch a adaptácia na odlišný systém služieb. Drahé služby a nedostatok priestoru na štúdium či stretávanie sa tiež zhoršujú ich každodenný život. Deti v náhradnej starostlivosti čelia problémom pri osamostatňovaní sa, keďže im chýba stabilná rodinná podpora a jasné bývanie po dosiahnutí 18 rokov.

Vo fókusových skupinách mladí ľudia v situácii NEET alebo ohrození touto situáciou otvorene hovorili o problémoch spojených s **užívaním drog**, ktoré často vnímajú ako príčinu, ale aj následok ich problémov so zamestnaním a vzdelaním. Drogy vnímajú ako únik pred každodennou frustráciou a stresom z nedostatku štruktúry v živote. Ako uviedli, v prostredí, kde chýbajú podporné systémy, je ľahké sa dostať k drogám a rýchlo sa šíria v rámci sociálnych skupín. Často sa stáva, že nemajú dostatok peňazí a začnú robiť riskantné veci, aby si zabezpečili drogy. V skupinách sa spomínali rôzne druhy drog, ktoré sú v ich komunitách ľahko dostupné. Vplyv rovesníkov je tiež silný. Nuda a nedostatok možností trávenia času boli tiež dôvodmi, prečo sa rozhodli skúsiť drogy. Ďalším častým dôvodom bolo hľadanie úniku pred ťažkými životnými situáciami, ako je bezdomovecstvo alebo trauma. Na rodinné prostredie mladí poukazovali ako na kľúčový faktor – keď rodičia neposkytujú pozitívne vzory správania, mladí si ich hľadajú inde. Tiež spomínali, že prevencia v školách nezohľadňuje ich reálnu situáciu a problémy, čím sa situácia ešte zhoršuje.

Mladé ženy v situácii NEET pociťujú **obmedzenia spojené s tradičnými rodovými rolami**, ktoré ich orientujú predovšetkým na starostlivosť o domácnosť, deti a iných členov rodiny. Tieto očakávania ich preťažujú, bránia im zapojiť sa do vzdelávania alebo pracovného trhu a spôsobujú, že sa cítia uväznené v domácom prostredí bez možnosti osobného rozvoja. Preťaženie domácimi povinnosťami, absencia podpory pri starostlivosti o deti a nedostupnosť jasnej a škôlok sú hlavnými prekážkami, ktoré ženám znemožňujú získať zamestnanie alebo pokračovať vo vzdelávaní. Problémy súvisia aj s pasivitou mužov pri starostlivosti o rodinu, čo prehlbuje nerovnomerné rozdelenie povinností. Rizikovými dôsledkami týchto problémov sú skoré rodičovstvo, finančné ťažkosti spojené s neplnoletými matkami a reprodukcia chudoby. Mladé ženy tiež čelia nízkemu sebavedomiu a pocitom menejcennosti, ktoré vznikajú z predsudkov spoločnosti voči ich schopnostiam osamostatniť sa a realizovať sa mimo tradičných rodových úloh.

Mladí ľudia často poukazovali na **diskrimináciu**, ktorá ich postihuje na základe etnicity, pohlavia, zdravotného postihnutia či sociálneho zázemia. Rómovia sú často odmietaní pri hľadaní práce alebo vzdelávacích možností len na základe svojho pôvodu. Diskriminácia sa prejavuje aj voči ľuďom po výkone trestu alebo deťom z náhradnej starostlivosti, ktorí sú vnímaní s nedôverou. Tieto predsudky nielenže obmedzujú ich príležitosti, ale výrazne ovplyvňujú aj ich sebavedomie a motiváciu usilovať sa o lepšie životné podmienky.

Násilie, ktoré zažívajú mladí v situácii NEET, zahŕňa fyzické, psychické a emocionálne formy. Mladí ľudia hovorili o násilí v rodinách, školách, na uliciach alebo o násilí zo strany autorít. Tieto skúsenosti vedú k nízkemu sebavedomiu, psychickým problémom a obavám o bezpečnosť. Rasové násilie a konflikty medzi etnickými skupinami sú časté, najmä v marginalizovaných komunitách. Alkohol a drogy často zohrávajú významnú úlohu pri eskalácii násilného správania.

Mladí ľudia poukazovali na nedostatočné **služby**, ktoré im sťažujú prístup k potrebným zdrojom a podporným mechanizmom. Dopravná infraštruktúra je nedostatočná, čo zahŕňa nespoľahlivé spoje, vysoké náklady na dopravu a obmedzené možnosti pre osoby so zdravotným postihnutím. V niektorých regiónoch chýbajú základné služby ako kaderníctvo, obchody či kultúrne priestory. Mladí tiež kritizujú úrady práce za nekompetentnosť a neochotu pomáhať.

Mladí ľudia poukazovali na nedostatok športových, kultúrnych a oddychových priestorov vo svojom okolí, čo ich obmedzuje v možnostiach zmysluplného trávenia **voľného času**. Absencia ihrísk, kaviarní, kín či krúžkov prispôbených rôznym potrebám je výrazným problémom najmä v menších mestách a na vidieku. Aktivity pre mladých so zdravotným postihnutím sú nedostatočné, pričom chýbajú aj inkluzívne priestory, ako chránené dielne. Nezujem o existujúce ponuky aktivít je ďalším problémom, ktorý je často ovplyvnený technologickou závislosťou, nízkou motiváciou alebo obmedzeniami zo strany rodičov. Bariéry vznikajú aj z nedostatku personálu a organizačných obmedzení, čo znemožňuje vytváranie atraktívnych a dostupných voľnočasových možností.

Kriminalita je vnímaná ako dôsledok ekonomickej neistoty, nedostatku príležitostí a negatívneho vplyvu prostredia. Mladí ľudia uvádzajú, že ich motivuje rýchly zárobok, často cez nelegálne aktivity, ako je predaj drog, krádeže alebo poskytovanie sexuálnych služieb. Významnú úlohu zohrávajú negatívne vzory v rodine a komunitách. Dostupnosť drog je častým problémom, pričom predaj často prebieha cez sociálne siete alebo v miestnych komunitách.

Do oblasti **osobnostných a sociálnych bariér** spadajú faktory na individuálnej a sociálnej úrovni, ktoré mladým ľuďom v situácii NEET bránia rozvíjať sa a integrovať do práce, vzdelávania alebo spoločnosti. Tieto bariéry zahŕňajú problémy s duševným zdravím, nízkym sebavedomím, pocitmi beznádeje, nezdravým sebaobrazom a sklonom k sebapoškodzovaniu. Mladí ľudia často pociťujú absenciu zmyslu života, frustráciu z toho, že ich názory nie sú vypočuté, a obavy zdôveriť sa so svojimi problémami. Okrem toho čelia výzvam, ako je nedostatok podpory zo strany rodiny, ekonomická neistota a generačné konflikty, ktoré ovplyvňujú ich perspektívy a ochotu čeliť výzvam. Špecifickú skupinu tvoria mladí z náhradnej starostlivosti, ktorí sa stretávajú s chýbajúcou prípravou na samostatný život, emocionálnou izoláciou a stigmatizáciou v školskom či sociálnom prostredí. Sociálne siete a technológie majú negatívny dopad na ich sebavedomie a komunikačné schopnosti, čo vedie k plytkým vzťahom a strate priamej interakcie. Tieto bariéry sa kumulujú a často spôsobujú stagnáciu a neschopnosť vymaniť sa zo situácie NEET.

4.4.2. Sumarizácia zistení o možnostiach prevencie a intervencie vo vzťahu k vzniku situácie NEET

Mladí ľudia počas fókusových skupín identifikovali viaceré potreby a návrhy riešení v rôznych oblastiach života, pričom poukazovali na nedostatok služieb a podpory pri riešení ich životnej situácie. Ich reflexia sa týkala preventívnych a intervenčných aktivít, ktoré by mohli byť v kompetencii JKM, ako aj štrukturálnych bariér a komplexných problémov vyžadujúcich širšie systémové riešenia.

V oblasti **zamestnania** mladí ľudia reflektovali potrebu intervencií na podporu ich zamestnateľnosti, lepšiu orientáciu na trhu práce a pomoc pri hľadaní zamestnania. V oblasti **vzdelávania** sa ich požiadavky týkali podpory pri orientácii vo vzdelávacích možnostiach a výbere školy, pričom ukrajinskí študenti na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici poukázali na potrebu detailnejších služieb a cielenej podpory.

Vo finančnej oblasti sa mladí ľudia zaoberali najmä **riešením zadlženosti** a volali po preventívnych aktivitách na zvýšenie finančnej gramotnosti. Podobne v oblasti **bývania** sa objavila potreba podpory bývania pre ukrajinských študentov na UMB a mladých ľudí z náhradnej starostlivosti, ktorí často čelia prekážkam pri osamostatnení.

V oblasti **zdravia** sa mladí ľudia sťažovali na nedostatočný prístup ku kvalitnej zdravotnej starostlivosti, pričom najvýraznejšie medzery pociťovali v oblasti duševného zdravia. V rámci **voľného času** identifikovali chýbajúce priestory na trávenie voľného času, čo zároveň považovali za dôležitú preventívnu aktivitu proti kriminalite a rizikovému správaniu. Práve problematika **užívania drog a kriminality** vyvolala návrhy na preventívne a osvetové aktivity, ako aj potrebu represívnych opatrení.

Na riešenie **násillia** mladí ľudia navrhli zvýšiť dostupnosť psychologickkej pomoci a podporiť existujúce iniciatívy, ako je SPACE. Kritika sa objavila aj v oblasti **práce úradov a verejných služieb**, kde mladí ľudia vyjadrili nespokojnosť s úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny. Ich skúsenosti zahŕňali nedostatočnú podporu a opakované prípady neetického a diskriminačného správania zo strany pracovníkov týchto inštitúcií.

Celkové zistenia naznačujú, že mladí ľudia vnímajú viaceré systémové nedostatky, ktoré by mohli byť riešené prostredníctvom efektívnejších preventívnych a intervenčných opatrení zameraných na rôzne aspekty ich života.

Na základe analýzy príkladov dobrej praxe organizácií pracujúcich s mládežou v situácii NEET v Banskobystrickom kraji boli identifikované faktory úspechu, prekážky a návrhy na zlepšenie práce v tejto oblasti.

Faktory úspechu boli rozdelené do troch hlavných kategórií: **spolupráca, prístup k mladým ľuďom a charakteristiky organizácií**. Spolupráca sa ukázala ako kľúčová v podobe sieťovania medzi organizáciami, školami a zamestnávateľmi. Dôležité je podchytenie mladých ľudí už v školskom systéme, aby sa predišlo ich vypadnutiu. Spolupráca so zamestnávateľmi zahŕňa mapovanie pracovných príležitostí, zohľadnenie potrieb mladých a sprostredkovanie kontaktov. Efektívna práca s mládežou si vyžaduje vytváranie bezpečného priestoru, nízkoprahovosť, individuálny prístup a mentoring. Charakteristiky úspešných organizácií zahŕňajú kvalitný pracovný tím, multidisciplinárny prístup a dôveryhodnosť organizácie v komunite.

Identifikované prekážky sa týkajú štyroch oblastí: **systémových, štrukturálnych, rodinného prostredia a samotných mladých ľudí**. Medzi systémové prekážky patrí projektové financovanie, finančná nestabilita, nedostatok pracovníkov a chýbajúce legislatívne ukotvenie služieb. Štrukturálne prekážky zahŕňajú predsudky, diskrimináciu a rasizmus, ktoré limitujú uplatnenie mladých na trhu práce. Rodinné prostredie často neposkytuje mladým potrebnú podporu a nezriedka je negatívnym vzorom. Medzi prekážkami na strane mladých ľudí dominuje chýbajúca motivácia, neistota a rôzne závislosti, ktoré ovplyvňujú ich schopnosť uplatniť sa.

Ako riešenia sú navrhované **posilnenie prevencie, dostupné voľnočasové aktivity, štipendiá a komunikácia s rodinami**, aby sa predišlo predčasnému ukončeniu školskej dochádzky. Včasná intervencia a cieleňé vyhľadávanie mladých ľudí v rizikovej situácii sú zásadné. V oblasti zamestnávania je kľúčová práca so zamestnávateľmi, adaptácia pracovných miest na potreby mladých a vytváranie miest s nižšími úväzkami. Dôležitou súčasťou je aj osvetová činnosť zameraná na verejnosť na odstránenie predsudkov a zvýšenie inklúzie. Systémové financovanie a zníženie administratívnej záťaže by mohli organizáciám zabezpečiť väčšiu stabilitu a kontinuitu v poskytovaní služieb.

4.4.3. Návrhy riešení a opatrení pre prácu s mladými ľuďmi v situácii NEET

Analýza zistení z fókusových skupín poukazuje na to, že mladí ľudia v situácii NEET v BBSK čelia mnohým výzvam, ktoré si vyžadujú komplexné a špecifické riešenia. Sami navrhujú viaceré z nich.

V oblasti zamestnania odporúčajú rozšíriť ponuku pracovných príležitostí prostredníctvom zakladania sociálnych podnikov, chránených dielní a rozvoja miestnych služieb. Dôležité je podľa nich vytvárať flexibilné pracovné miesta, poskytovať absolventskú prax a organizovať kurzy zamerané na rozvoj praktických zručností. Zároveň vnímajú ako potrebné motivovať zamestnávateľov na zamestnávanie znevýhodnených skupín a zlepšiť dostupnosť dopravy na pracoviská.

Medzi potreby v tejto oblasti, na ktoré by mali reagovať JKM patria: podpora pri získavaní praxe, podpora vzdelávania a rekvalifikácie a podpora motivácie a sebadôvery.

Vo vzdelávaní navrhujú mladí ľudia opatrenia na odstránenie finančných bariér, napríklad štipendiá, preplácanie cestovného a zavedenie školských autobusov. Rozšírenie vzdelávacích programov, ako sú večerné školy a jazykové kurzy, by mohlo pomôcť mladým ľuďom získať potrebné kompetencie. Významná je aj podpora zo strany učiteľov, rodičov a asistentov, ktorí môžu mladým poskytnúť individuálnu pomoc. Prispôbenie vzdelávacích osnov reálnym potrebám trhu práce môže zvýšiť uplatniteľnosť absolventov.

Medzi potreby v tejto oblasti, na ktoré by mali reagovať JKM patria: poradenstvo pri výbere školy a odboru, a podpora v rodine a komunite.

Finančné problémy mladých ľudí by mohli byť zmiernené z pohľadu mladých ľudí podporou finančnej gramotnosti prostredníctvom edukačných programov a regulácie neetických finančných praktík, ako je úžera. Zvýšenie minimálnej mzdy a rozšírenie dostupnosti sociálnych dávok by mohlo pomôcť najmä mladým zo sociálne vylúčených komunit.

Medzi potreby v tejto oblasti, na ktoré by mali reagovať JKM patria: potreba v oblasti finančnej nezávislosti a osamostatnenia sa, potreba riešiť zadlženie a potreby zvyšovania finančnej gramotnosti.

Bývanie je možné zlepšiť prostredníctvom výstavby sociálnych bytov a zlepšenia infraštruktúry v marginalizovaných lokalitách. Podpora detí v náhradnej starostlivosti pri osamostatňovaní sa je kľúčová na zabezpečenie ich stabilného bývania po dovŕšení plnoletosti.

V oblasti voľného času navrhujú mladí ľudia budovanie športových, kultúrnych a komunitných centier, ktoré by poskytovali inkluzívne priestory pre rôzne skupiny, vrátane mladých so zdravotným znevýhodnením. Podpora neformálnych aktivít, ako sú komunitné podujatia alebo workshopy, by mohla posilniť ich zapojenie do spoločenského života.

JKM by mohli reagovať na všetky potreby v oblasti voľného času, ktoré definovali mladí ľudia. Prostredníctvom svojej činnosti môžu zabezpečiť dostupné, otvorené a flexibilné priestory pre trávenie voľného času pre rôzne skupiny, ale aj reagovať na potrebu prítomnosti kvalifikovaných facilitátorov. Môžu reagovať na potrebu motivácie k aktívnemu a vyváženému tráveniu voľného času.

Zdravotná starostlivosť by mala byť podľa názorov mladých ľudí dostupnejšia v odľahlých regiónoch, a to najmä v oblasti duševného zdravia. Poskytovanie psychologickéj podpory a terapeutických programov by mohlo pomôcť mladým zvládať stres, nízke sebavedomie a iné psychické problémy.

Medzi potreby v tejto oblasti, na ktoré by mali reagovať JKM patria: zabezpečenie dostupnosti psychologickéj a psychiatrickej pomoci a potreba prevencie a osvetovej činnosti v oblasti fyzického a psychického zdravia.

Diskriminácia môže byť zmiernená prostredníctvom osvetových kampaní a inkluzívnych programov, ktoré by podporili rovnosť na školách, pracoviskách a v komunitách. Snahy o boj proti predsudkom by mali byť zacielené na zlepšenie vnímania znevýhodnených skupín, ako sú Rómovia či osoby so zdravotným postihnutím.

Kriminalita a drogy si vyžadujú programy zamerané na prevenciu a osvetu. Edukačné aktivity by mali informovať o rizikách nelegálnych činností a podporovať legálne formy zamestnania. Práca s komunitami a rodinami môže pomôcť eliminovať negatívne vplyvy prostredia.

Potreby žien, ktoré súvisia s **prekonávaním tradičných ženských rolí**, si vyžadujú riešenia na viacerých úrovniach, ale dôležitú úlohu v tejto oblasti môžu zohrávať aj JKM. Tie by mohli v tejto oblasti reagovať na tieto potreby: potreba vzdelania a prevencie neplánovaného rodičovstva, potreba posilnenia sebavedomia a schopnosti realizovať osobné ambície a potreba prístupných a efektívnych vzdelávacích a rodičovských programov.

Osobnostné a sociálne bariéry mladých ľudí by mohli byť zmiernené prostredníctvom tréningov na rozvoj sociálnych zručností, terapeutickéj podpory a edukačných programov, ktoré by ich naučili lepšie zvládať výzvy a vybudovať zdravé sebavedomie. Prevencia sociálnej izolácie prostredníctvom inkluzívnych aktivít a budovania podporných sietí by mohla zlepšiť ich sociálne začlenenie. JKM by mohli reagovať na všetky potreby identifikované v tejto oblasti, a poskytovať služby, ktoré podporia duševné zdravie mladých ľudí, hľadanie zmyslu života a motiváciu, zlepšovanie medziľudských vzťahov, vyrovnávanie sa s technologickými výzvami a podporia ich pri riešení problémov týkajúcich sa sexuality.

Tieto návrhy reflektujú potrebu **multidisciplinárneho prístupu**, ktorý by **kombinoval systémové reformy s komunitnými iniciatívami a individuálnou podporou**. Kľúčové je zapojenie rôznych aktérov vrátane zamestnávateľov, škôl, neziskových organizácií a verejnej správy, aby sa zabezpečila dlhodobá udržateľnosť a efektívnosť opatrení.

Organizácie pracujúce s mládežou v situácii NEET dosahujú úspechy najmä v oblastiach spolupráce, prístupu k mladým ľuďom a budovaní dôvery v komunitu. Efektívne modely zahŕňajú **sieťovanie medzi školami, zamestnávateľmi a organizáciami, nízkoprahový prístup, mentoring a vytváranie bezpečných priestorov pre mladých. Riešenia zahŕňajú posilnenie prevencie, rozšírenie dostupných služieb, včasnú intervenciu a adaptáciu pracovných miest na potreby mladých.**

Celkový obraz ukazuje, že úspech v práci s mládežou v situácii NEET závisí od **kombinácie prevencie, spolupráce, individuálneho prístupu a systémovej podpory**. Tieto opatrenia môžu prispieť k zníženiu rizika sociálneho vylúčenia a zvýšeniu zapojenia mladých ľudí do vzdelávania a zamestnania.

5. Mapovanie relevantných aktérov a služieb

Súčasťou tejto kapitoly je situačná analýza služieb poskytovaných rôznymi aktérmi v regióne. Podkapitola prezentuje, v akej oblasti aktéri pôsobia, čomu konkrétne sa venujú, aký je charakter ich činnosti, vrátane zachytenia skúseností s ich činnosťou v teréne, ak bolo možné tieto dáta dohľadať.

Mapovanie relevantných aktérov v práci s NEET okrem situačnej analýzy prináša aj komplexné údaje v štruktúre: Názov, adresa, kontaktná osoba/ kontakt, popis relevantnosti voči NEET z hľadiska potrieb NEET. Tento zoznam uvádzame v tabuľke ako Príloha Regionálnej analýzy a na web stránke projektu: www.mladivbbsk.sk

Súčasťou mapovania sú identifikované aj príklady dobrej praxe v práci s mladými na území kraja.

Tabuľka 5-1 poskytuje prehľad o počte identifikovaných aktérov v každom okrese. V procese analýzy sme identifikovali v každom okrese desiatky aktérov, ktorí by mohli byť potenciálne relevantní pre prácu s cieľovou skupinou mladých ľudí v situácii NEET alebo s cieľovou skupinou ohrozenou situáciou NEET. V realite však veľmi málo organizácií pracuje so skupinou NEET ako svojou primárnou cieľovou skupinou alebo ju má medzi primárnymi cieľovými skupinami a aj aktívne ju vyhľadáva.

Ako dokumentuje tabuľka, počas analýzy sme identifikovali spolu 872 subjektov, ktoré sme považovali za potenciálne. Z nich sme overili 426 subjektov. V celom kraji je len 21 subjektov, pre ktoré je cieľová skupina mladých ľudí v situácii NEET primárnou a 168 subjektov považovalo mladých ľudí v situácii NEET za svoju sekundárnu cieľovú skupinu. 23 organizácii mladých ľudí v situácii NEET aj aktívne vyhľadáva. Pre 38 organizácií boli mladí ľudia, ktorí sú ohrození situáciou NEET primárnou skupinou, zväčša ale išlo o organizácie, ktoré pracujú aj s mladými ľuďmi v situácii NEET. Počet subjektov v jednotlivých okresoch je rôzny, v tejto skutočnosti sa odráža aj veľkosť okresu ale poukazuje aj na pokrytie službami, ktoré podrobne analyzujeme za jednotlivé okresy.

Tabuľka 5-1 Počet aktérov v jednotlivých okresoch

Okres	Počet identifikovaných aktérov	Počet overených aktérov	Počet organizácií s mladými ľuďmi v situácii NEET ako primárnou cieľovou skupinou	Počet organizácií s mladými ľuďmi v situácii NEET ako sekundárnou cieľovou skupinou	Počet organizácií, ktoré mladých ľudí v situácii NEET aktívne vyhľadávajú	Počet organizácií, pre ktoré sú mladí ľudia ohrození situáciou NEET primárnou cieľovou skupinou	Počet organizácií, pre ktoré sú mladí ľudia ohrození situáciou NEET sekundárnou cieľovou skupinou	Počet mladých ľudí vo veku 15-29 rokov v situácii NEET (SODB 2021)	Podiel mladých ľudí vo veku 15-29 rokov v situácii NEET (SODB 2021) v populácii 15-29 ročných	Počet nezamestnaných mladých ľudí vo veku 15 - 29 rokov	Podiel nezamestnaných v populácii mladých ľudí vo veku 15-29 rokov	existencia SPACE
Banská Bystrica	155	69	1	34	1	5	45	2 285	15,11%	506	3,7%	áno
Banská Štiavnica	53	21	1	6	1	1	5	460	18,46%	118	5,2%	áno
Brezno	64	32	1	14	0	0	0	2 203	22,22%	460	5,1%	áno
Detva	35	14	2	12	0	2	10	784	15,69%	173	3,8%	nie
Krupina	15	12	2	6	1	8	7	798	20,21%	176	4,9%	nie
Lučenec	45	33	2	16	4	3	13	3 437	29,10%	870	7,8%	áno
Poltár	41	24	0	15	7	1	14	845	24,69%	278	8,7%	nie
Revúca	34	31	5	13	1	7	16	2 492	34,79%	701	10,1%	áno
Rimavská Sobota	79	55	3	19	0	6	14	5 356	37,14%	1 764	12,5%	áno
Veľký Krtíš	125	55	1	10	2	2	9	1 622	23,23%	352	5,6%	nie
Zvolen	68	38	2	17	3	2	16	1 637	16,03%	350	3,7%	áno
Žarnovica	134	28	0	1	0	0	1	684	16,72%	187	5,0%	nie
Žiar nad Hronom	24	14	1	5	3	1	7	1 091	15,66%	255	4,0%	nie
Spolu	872	426	21	168	23	38	157					

Zdroj: vlastné spracovanie na základe identifikácie aktérov

5.1. Analýza činnosti aktérov a služieb pre mladých v situácii NEET

Analýza aktérov poskytujúcich služby pre mladých ľudí v Banskobystrickom kraji sa zameriava na identifikáciu organizácií pracujúcich s cieľovou skupinou mladých ľudí v situácii NEET. Cieľom bolo zmapovať dostupnosť a kvalitu služieb, ktoré podporujú ich integráciu do vzdelávania, zamestnania alebo osobného a sociálneho rozvoja.

Okrem organizácií, ktoré priamo pracujú s NEET skupinou, sme zahrnuli aj tie, ktoré poskytujú služby relevantné pre mladých ľudí, ako sú sociálne poradenstvo, podpora duševného zdravia, kariérne poradenstvo či komunitná a vzdelávacia podpora. Tieto organizácie, hoci sa nešpecializujú výlučne na mladých ľudí v situácii NEET, môžu ponúknuť cenné nástroje a príležitosti, ktoré prispievajú k riešeniu potrieb tejto skupiny a podporujú ich integráciu do spoločnosti a pracovného trhu.

Zahrnutie organizácií, ktoré sa priamo nešpecializujú na NEET populáciu, je dôležité, pretože ich služby môžu byť pre túto skupinu nepriamo užitočné. Poskytujú významnú infraštruktúru v oblasti vzdelávania, sociálnej podpory, duševného zdravia a komunitnej inklúzie. Ich prítomnosť v regióne vytvára potenciál pre spoluprácu, čím sa posilňuje sociálna sieť a rozširujú možnosti pre integráciu NEET mladých ľudí do spoločnosti a pracovného trhu.

5.1.1. Kľúčoví aktéri v Banskobystrickom kraji

V Banskobystrickom kraji pôsobia dvaja kľúčoví aktéri v oblasti podpory mladých ľudí – Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVR) a projekt SPACE- jednotné kontaktné miesta (JKM) pre mladých v BBSK. ÚPSVR možno identifikovať v každom z okresov kraja ako aktívneho aktéra s regionálne dostupnými službami. Naopak, SPACE nepôsobí v celom kraji, ale v konkrétnych lokalitách, kde však zohráva kľúčovú úlohu v poskytovaní špecializovanej podpory. Pri čítaní analýzy a neskôr pri plánovaní odporúčaní je preto nevyhnutné brať do úvahy geografickú dostupnosť týchto dvoch aktérov, aby bola zabezpečená efektívna pomoc pre mladých ľudí v celom regióne.

SPACE – jednotné kontaktné miesta (JKM) pre mladých v BBSK

SPACE patrí medzi najvýznamnejšie projekty v Banskobystrickom kraji zamerané na podporu mladých ľudí, predovšetkým tých v situácii NEET. Tento projekt, ktorý realizuje Rozvojová agentúra BBSK, ponúka v siedmych okresoch kraja mladým ľuďom do 30 rokov komplexné služby rozvoja, podpory a poradenstva pre ich plynulý prechod zo školy do zamestnania, návrat na trh práce alebo späť do vzdelávania. Hlavným cieľom SPACE je podpora zamestnanosti mladých ľudí a prostredníctvom preventívnych aktivít snaha predchádzať ich upadnutiu do situácie NEET.

Hlavné aktivity SPACE

Kariérové poradenstvo a odborná podpora

SPACE poskytuje poradenstvo pri voľbe povolania a príprave na trh práce. Pomáha pri hľadaní zamestnania prostredníctvom tréningov na pohovory, prípravy životopisov a rozvíjania pracovných zručností.

Podpora osobnostného rozvoja

Projekt organizuje neformálne vzdelávacie aktivity, kreatívne a technické workshopy.

Dobrovoľnícke aktivity a programy service learning umožňujú mladým získať praktické skúsenosti a rozvíjať svoje schopnosti.

Psychologické a sociálne poradenstvo

SPACE ponúka pomoc pri riešení individuálnych problémov mladých ľudí, pričom kladie dôraz na podporu duševného zdravia. Poskytuje asistenciu ohrozeným skupinám, ako sú mladí ľudia so zdravotným znevýhodnením, nízkym vzdelaním alebo tí, ktorí čelia sociálnemu vylúčeniu.

Pracovné mobility v zahraničí

Prostredníctvom projektu ALMA majú mladí ľudia možnosť zapojiť sa do pracovných mobilit v zahraničí. Táto skúsenosť prispieva k ich opätovnému začleneniu na trh práce a zvyšuje ich medzinárodnú konkurencieschopnosť.

Regionálna spolupráca a sieťovanie

SPACE buduje partnerstvá s organizáciami, školami a inštitúciami, ktoré pracujú s mládežou. Cieľom je vytvoriť integrovaný systém podpory, ktorý reflektuje potreby mladých ľudí v regióne.

Význam pre NEET skupinu

Komplexnosť služieb

SPACE ponúka široké spektrum služieb na jednom mieste – od kariérneho poradenstva, vzdelávania a psychologickéj podpory až po rozvoj praktických zručností. Tým dokáže pokryť rôzne potreby mladých ľudí.

Regionálny dosah

Projekt pôsobí v siedmich lokalitách kraja aj v rámci terénnej práce, čo zaisťuje jeho dostupnosť pre mladých ľudí vo viacerých okresoch.

Zameranie na ohrozené skupiny

SPACE aktívne spolupracuje s mladými ľuďmi zo znevýhodnených skupín, ako sú zdravotne znevýhodnení alebo marginalizované komunity. Takýmto spôsobom prispieva k sociálnej inklúzii a rozvoju týchto skupín.

Inovácie

Prostredníctvom pilotného projektu ALMA prináša SPACE medzinárodné know-how a osvedčené prístupy k riešeniu zamestnateľnosti mladých ľudí.

Prínos pre zamestnanosť

Vzdelávacie a praktické aktivity projektu priamo prispievajú k znižovaniu nezamestnanosti mladých ľudí a podporujú regionálny rozvoj.

Záver

SPACE predstavuje moderný a integrovaný model podpory mladých ľudí, ktorý efektívne reaguje na výzvy v oblasti zamestnateľnosti, vzdelávania a sociálneho začlenenia. Ako kľúčový aktér zohráva dôležitú úlohu pri budovaní lepšej budúcnosti pre mladú generáciu v Banskobystrickom kraji.

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVR)

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVR) je jednou z hlavných inštitúcií v Banskobystrickom kraji, ktorá zohráva významnú úlohu pri pomoci mladým ľuďom v situácii NEET. Prostredníctvom svojich pobočiek poskytuje služby zamerané na znižovanie nezamestnanosti, zvyšovanie zamestnateľnosti a riešenie sociálnych problémov.

Hlavné aktivity ÚPSVaR

ÚPSVaR je kľúčovým aktérom v Banskobystrickom kraji, a to najmä vďaka svojej regionálnej

dostupnosti a komplexnosti poskytovaných služieb. Pobočky úradu sú prítomné vo všetkých okresoch, čo umožňuje širokú dostupnosť služieb pre mladých ľudí v celom kraji. Úrad spája zamestnanecké, sociálne a vzdelávacie opatrenia, čím môže flexibilne reagovať na rôznorodé potreby mladých. Podporuje inklúziu, najmä pre marginalizované skupiny, zdravotne znevýhodnených a mladých ľudí zo sociálne slabých rodín, čo im pomáha prekonať bariéry a lepšie sa uplatniť na trhu práce.

ÚPSVaR sa zameriava na zvyšovanie kvalifikácie mladých ľudí prostredníctvom rekvalifikačných programov a odborných tréningov, čím zlepšuje ich zamestnateľnosť. Jeho činnosť je orientovaná na dlhodobý dopad, keďže budovanie schopností mladých ľudí prispieva k ich väčšej odolnosti voči ekonomickým výkyvom.

Medzi hlavné aktivity ÚPSVaR patrí evidencia nezamestnaných a sprostredkovanie pracovných miest, kariérové poradenstvo, organizovanie rekvalifikačných kurzov a podpora mladých podnikateľov. Zameriava sa tiež na pomoc znevýhodneným osobám, ako sú mladí ľudia zo sociálne znevýhodneného prostredia, zdravotne postihnutí a z marginalizovaných komunit, aby sa integrovali na pracovný trh. V rámci svojich sociálnych opatrení poskytuje aj finančnú pomoc a podporu pre mladých ľudí v hmotnej núdzi, ako aj pre tých, ktorí prichádzajú z detských domovov alebo sú v krízových situáciách.

ÚPSVR v Banskobystrickom kraji realizuje špecifické opatrenia zamerané na mladých ľudí v situácii NEET, podporujúce ich začlenenie do spoločnosti a pracovného trhu, v súlade s európskymi iniciatívami ako Záruka pre mladých.

Záruky pre mladých a aktívne opatrenia

V rámci záruk pre mladých na celoštátnej úrovni boli zavedené rôzne aktívne opatrenia trhu práce, ktoré podporujú zamestnanosť mladých ľudí a ich integráciu na trh práce. Tieto opatrenia zahŕňajú:

1. **Príspevky na absolventskú prax** – Mladí ľudia do 29 rokov môžu získať finančnú podporu na absolvovanie praxe vo firmách a organizáciách, čo im umožňuje získať cenné skúsenosti a zvýšiť svoju zamestnateľnosť.
2. **Príspevky na podporu vytvorenia pracovného miesta** – Tieto príspevky sú určené na podporu zamestnávania mladých ľudí, ktorí sú dlhodobo nezamestnaní alebo sa nachádzajú v evidencii uchádzačov o zamestnanie.
3. **Národné projekty na podporu zamestnania mladých do 29 rokov** – Tieto projekty sa zameriavajú na poskytovanie školení, kariérového poradenstva, a podporu mladých ľudí pri hľadaní trvalého zamestnania.
4. **Záruky a aktivity na rozvoj zručností** – Okrem priamych pracovných príležitostí sa kladie dôraz aj na rozvoj základných a odborných zručností, ako sú digitálne, jazykové a podnikateľské zručnosti, ktoré sú kľúčové pre úspešné začlenenie mladých ľudí na trh práce.

Význam pre NEET

ÚPSVR zohráva nepostrádateľnú úlohu pri riešení problémov mladých ľudí v situácii NEET. Poskytuje im komplexnú podporu – od hľadania zamestnania, cez vzdelávanie a rekvalifikáciu, až po sociálnu pomoc. Táto všestrannosť robí ÚPSVR kľúčovým hráčom v boji proti nezamestnanosti a sociálnemu vylúčeniu v Banskobystrickom kraji.

Aj keď ÚPSVR zohráva kľúčovú úlohu pri podpore mladých ľudí v situácii NEET, jeho činnosť je primárne zameraná na tých, ktorí sú evidovaní v systéme, pričom aktívne nevyhľadáva a neoslovuje jednotlivcov, ktorí nie sú zaregistrovaní. Táto obmedzenosť je zásadná, pretože ÚPSVR nemá dosah na marginalizované komunity alebo na osoby mimo formálneho trhu práce. Aj keď ÚPSVR vykonáva terénnu prácu v rámci sociálno-právnej ochrany, táto činnosť sa nezameriava na podporu zamestnanosti alebo aktívnu prácu s NEET jednotlivcami. Namiesto toho sa sústreďuje na právnu a sociálnu ochranu, čo obmedzuje jeho vplyv pri

riešení špecifických výziev, ktorým čelia mladí ľudia v situácii NEET, pokiaľ ide o zamestnanie a sociálnu integráciu.

5.1.2. Okres Banská Bystrica

Pokrytie a rozsah služieb

V rámci analýzy situácie NEET v Banskobystrickom okrese bolo mapovaných celkovo 115 aktérov, pričom informácie sa podarilo overiť u 68 z nich. Z týchto aktérov je len 1 organizácia, ktorá má NEET ako svoju primárnu cieľovú skupinu a 34 organizácií, ktoré NEET zaradili medzi sekundárne cieľové skupiny. Aktérov, ktorí aktívne vyhľadávajú NEET jednotlivcov, je len 1. Naopak, pre 5 organizácií sú mladí ľudia ohrození situáciou NEET primárnou skupinou, zatiaľ čo pre 45 organizácií predstavujú mladí ľudia ohrození situáciou NEET sekundárnu cieľovú skupinu. Tieto čísla naznačujú, že aj keď sú mladí ľudia v situácii NEET ako cieľová skupina v okrese identifikovaní, aktivity zamerané na túto skupinu nie sú v dostatočnej miere a intenzite zastúpené medzi miestnymi aktérmi.

V okrese Banská Bystrica pôsobí množstvo aktérov, ktorí poskytujú služby pre NEET jednotlivcov a podporu v oblasti sociálnej inklúzie, vzdelávania a duševného zdravia. Medzi kľúčových aktérov, ktorých primárnou a sekundárnou cieľovou skupinou sú NEET, patria:

SPACE - jednotné kontaktné miesto pre mladých, Banská Bystrica

Jednotné kontaktné miesta pre mladých poskytujú koordinované a individualizované služby mladým ľuďom do 30 rokov s cieľom podporiť zvýšenie regionálnej zamestnanosti a rozvíjať ich zručnosti nevyhnutné pre meniaci sa trh práce. Ponúkajú komplexnú ponuku služieb rozvoja, podpory, informačných služieb a poradenstva na jednom mieste. Viac informácií o službách SPACE je uvedených v sekcii kľúčoví aktéri v BBSK.

OZ ANTIRA

Zameriava sa na zlepšenie kvality života znevýhodnených skupín, najmä rómskych komunit. Poskytuje vzdelávanie pre deti a mládež, podporuje zamestnanosť a pomáha pri riešení administratívnych záležitostí. Organizácia sa venuje aj rozvoju bývania, kultúre, športu a prevencii humanitárnych katastrof.

Spoločnosť na pomoc osobám s autizmom Banská Bystrica (SPOSA BB)

Poskytuje podporu ľuďom s autizmom a inými znevýhodneniami, organizuje terapeutické aktivity (muzikoterapia, canisterapia) a podporné programy pre rodiny. Hlavnými oblasťami záujmu sú duševné zdravie, sociálne služby a rozvoj komunity.

JEDEN RODIČ, n.o.

Pomáha jednorodičovským rodinám cez ročné programy zahŕňajúce poradenstvo a humanitárnu pomoc. Zameriava sa na duševné zdravie, sociálne služby a ľudské práva.

Káčko BB

Krízové centrum poskytujúce individuálnu psychologickú pomoc. Odborníci pracujú s rôznymi technikami stabilizácie, vrátane terénnej práce a pátrania po nezvestných osobách. Hlavnou činnosťou je poskytovanie sociálnych služieb.

Úrad práce sociálnych vecí a rodiny, Banská Bystrica

Zabezpečuje výkon štátnej správy v oblasti sociálnej pomoci a zamestnanosti. Pracuje s NEET mládežou a poskytuje poradenstvo pre ľudí v núdzi. Viac informácií o službách úradu práce, sociálnych vecí a rodiny je uvedených v sekcii kľúčoví aktéri v BBSK.

SED Horná Mičiná, DEBORA útulok pre matky s deťmi

Zariadenie poskytuje krízovú intervenciu a ubytovanie pre matky s deťmi.

Nádej deťom o.z.

Podporuje marginalizované rodiny a rozvoj osobnosti detí, so zameraním na telesný, duševný a duchovný rozvoj. Aktivity zahŕňajú komunitnú a bytovú podporu.

Dom pre núdznych (Diecézna Charita BB)

Poskytuje dočasné ubytovanie a pomoc pre ľudí bez domova, vrátane hygienických služieb a sociálneho poradenstva. Zameriava sa na ľudské práva, advokáciu a sociálne služby.

Zariadenie sociálnych služieb Senium

Ponúka pobytové a ambulantné služby pre seniorov a zdravotne znevýhodnených. Prioritou je podpora dobrovoľníctva, zdravia a neformálneho vzdelávania.

Dom sv. Vincenta (Slovenské misijné hnutie)

Útulok pre ženy z detských domovov a krízových rodín. Ponúka podporu v oblasti vzdelávania, športu, duševného zdravia a spirituality.

Klub Pathfinder, oddiel Fatra

Pracuje s deťmi a mládežou na rozvoji tímovej spolupráce, prežitia v prírode a náboženského povedomia. Aktivity zahŕňajú šport, vzdelávanie a voľnočasové aktivity.

Súkromné centrum voľného času Relaxáčik

Organizuje krúžky a tábory pre deti a mládež. Zameriava sa na neformálne vzdelávanie, kultúru a šport.

LINK Banská Bystrica

Podporuje komunitný rozvoj cez vzdelávacie a kreatívne podujatia. Prepája verejný, súkromný a neziskový sektor.

Záhrada – Centrum nezávislej kultúry

Prevádzkuje kultúrne centrum s programom pre rôzne cieľové skupiny, podporuje komunitný a kultúrny rozvoj mesta.

Centrum komunitného organizovania

Podporuje participáciu občanov, najmä z vylúčených rómskych komunit, a spoluprácu medzi občanmi, samosprávou a podnikateľmi.

Ústav na výkon väzby a trestu

Zabezpečuje výkon väzby a trestu odňatia slobody pre mužov, ženy a mladistvých.

Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska

Poskytuje sociálne služby a obhajuje práva ľudí so zrakovým postihnutím. Zameriava sa na inklúziu a zrovnoprávnenie postihnutých.

A-Centrum

Pomáha rodinám a jednotlivcom s neurodiverznými poruchami (autizmus, ADHD). Ponúka konzultácie a školenia zamerané na inkluzívne vzdelávanie.

Nadácia Eriky Karovej

Podporuje ľudí v ťažkých životných situáciách prostredníctvom charitatívnych a kultúrnych aktivít.

Akčné rodiny, o.z.

Pomáha zdravotne a sociálne znevýhodneným jednotlivcom a ich rodinám. Zameriava sa na prevenciu šikanovania a podporu inklúzie.

OZ TEAM

Podporuje neformálne vzdelávanie a rozvoj mládeže, organizuje vzdelávací program „Show your talent“.

Slovenský paralympijský výbor

Podporuje šport pre zdravotne postihnutých a rozvoj paralympijského hnutia na Slovensku.

YMCA Banská Bystrica

Zameriava sa na prácu s mládežou, podporuje osobnostný rozvoj, športové aktivity a kultúrne podujatia. Organizuje tábory, záujmové krúžky a vzdelávacie programy. Prioritou je podpora komunity, neformálne vzdelávanie a zdravý životný štýl.

V okrese Banská Bystrica pôsobia aj aktéri, ktorí pracujú primárne alebo sekundárne s cieľovou skupinou ohrozených NEET. Medzi kľúčových patria:

Agentúra Mládež a šport, Bratislava

Agentúra Mládež a šport zabezpečuje podporu mladým ľuďom v oblasti športu a rekreácie. Organizuje športové aktivity, projekty a iniciatívy na podporu zdravého životného štýlu a rozvoja fyzických zručností. Pomáha mladým ľuďom objaviť rôzne formy športového vyžitia a zapája ich do rôznych projektov.

Mesto Banská Bystrica

Mesto Banská Bystrica ponúka rôzne iniciatívy na podporu mladých ľudí, ich vzdelávania, podnikania a osobného rozvoja. Mesto sa zapája do projektov, ktoré pomáhajú zlepšiť kvalitu života jeho obyvateľov, s dôrazom na rozvoj verejných priestorov a podporu mladých talentov.

V okrese však chýbajú aktéri a ich programy, ktoré by priamo ľuďom v situácii NEET umožnili dokončiť formálne vzdelanie alebo absolvovať odbornú prípravu. Taktiež absentujú prepojenia so zamestnávateľmi, ktorí by ponúkli stáže alebo praktické tréningy.

Sociálne inkluzívne programy zamerané na dlhodobú prácu so znevýhodnenými skupinami, vrátane Rómov a jednorodičovských rodín, sú často limitované na krátkodobé. Niektoré komunity, ako rómska populácia alebo aj osoby opúšťajúce detské domovy, nemajú dostatočne špecifickú podporu na hladký prechod do spoločnosti a zamestnania.

Psychologické služby sú obmedzené len na krízové intervencie. Pre NEET jednotlivcov s chronickými problémami alebo traumami chýba dlhodobá terapeutická a poradenská podpora. Nie sú dostupné komplexné programy kombinujúce duševné zdravie so zamestnaneckými iniciatívami.

Chýbajú programy na rozvoj pracovných zručností v reálnom prostredí, ako sú sociálne podniky, tréningové programy v spolupráci so zamestnávateľmi, alebo duálne vzdelávanie.

Prekrytie služieb

V okrese Banská Bystrica pôsobí množstvo organizácií a inštitúcií, ktoré poskytujú širokú paletu služieb pre rôzne cieľové skupiny, najmä pre mladých ľudí, rodiny a znevýhodnené skupiny. Napríklad Rozvojová agentúra BBSK prostredníctvom projektu SPACE ponúka komplexné poradenstvo a informačné služby pre mladých do 30 rokov, zamerané na osobnostný rozvoj a sociálnu integráciu. Organizácie ako OZ ANTIRA a SPOSA BB sa venujú podpore marginalizovaných skupín, ako sú rómske komunity a osoby s autizmom, a ponúkajú vzdelávacie a terapeutické aktivity. Okrem toho sa v regióne nachádzajú aj krízové zariadenia, ako Káčko BB a DEBORA, ktoré poskytujú pomoc pri riešení sociálnych problémov, a ďalšie organizácie, ako JEDEN RODIČ, ktoré sa zameriavajú na jednorodičovské rodiny. V oblasti športu a voľnočasových aktivít pôsobia kluby ako BCF Dukla BB, YMCA a Súkromné centrum

Relaxáček, ktoré podporujú zdravý životný štýl a osobnostný rozvoj detí a mládeže. Regionálne aktivity sú tiež podporované zo strany národných programov, ako sú Erasmus+ alebo Agentúra Mládež a šport, ktoré umožňujú mladým ľuďom získať medzinárodné skúsenosti a zapojiť sa do športových a vzdelávacích aktivít. Tieto organizácie a programy spoločne prispievajú k zlepšeniu kvality života v regióne, podporujú inklúziu a rozvoj mladých ľudí, rodín a znevýhodnených osôb, pričom zohľadňujú rôznorodé potreby a oblasti záujmu.

Oblasť záujmu aktérov

Tabuľka 5-2 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Banská Bystrica

Primárna oblasť záujmu aktérov	Počet
výchova a vzdelávanie - neformálne	27
výchova a vzdelávanie - formálne	5
šport	6
životné prostredie, zvieratá	1
zdravie, zdravotná starostlivosť (fyzické)	0
duševné zdravie	5
kultúra a umenie	4
rozvoj komunity, rozvoj bývania	4
ľudské práva, advokácia	3
voľný čas	5
rozvoj dobrovoľníctva, darcovstva a filantropie	4
sociálne služby pre rôzne cieľové skupiny	17
duchovná oblasť, náboženstvo, spiritualita	1
prevencia a pomoc v prípade humanitárnych katastrof	1
sociálno-právna ochrana	4
Nezaradené (iné)	28

Tabuľka 5-2 ukazuje rozmanité zameranie inštitúcií a organizácií v okrese Banská Bystrica. Najsilnejšie zastúpené sú nezaradené aktivity (24,35 %) a neformálne vzdelávanie (23,48 %), ktoré majú veľký potenciál pre prácu s NEET skupinou. Sociálne služby (14,78 %) tiež zohrávajú dôležitú úlohu, najmä pri podpore zraniteľných mladých ľudí. Naopak, oblasti ako fyzické zdravie, životné prostredie či humanitárna pomoc sú takmer alebo úplne absentujúce. Práca s NEET by mohla čerpať z existujúcich iniciatív v oblasti vzdelávania, sociálnych služieb a voľnočasových aktivít, no výrazne by prospelo rozšírenie podpory v menej zastúpených oblastiach, ako je zdravotná starostlivosť či komunitný rozvoj. Tieto medzery môžu obmedzovať efektivitu úsilia zapojiť mladých ľudí späť do vzdelania a pracovného života.

Zhrnutie

V okrese Banská Bystrica je široká ponuka služieb pre NEET skupinu a ďalšie znevýhodnené skupiny, avšak mnohé kľúčové potreby zostávajú nenaplnené. Mladým ľuďom často chýba prístup k dlhodobým programom, ktoré by ich pripravili na pracovný trh alebo im pomohli dokončiť formálne vzdelanie. Duševné zdravie je pokryté len čiastočne, prevažne v oblasti krízových intervencií, pričom dlhodobé terapeutické a podporné služby nie sú dostupné. Sociálna inklúzia pre marginalizované komunity, ako sú Rómovia alebo osoby opúšťajúce detské domovy, je nedostatočne riešená, najmä pokiaľ ide o prechod k samostatnému životu a zamestnaniu. Nedostatok koordinácie medzi organizáciami vedie k neefektívnemu využívaniu zdrojov, pričom viaceré služby sa prekrývajú bez jasného rozdelenia kompetencií. V Banskobystrickom okrese stále chýbajú komplexné programy, ktoré by kombinovali psychologickú, sociálnu a pracovnú podporu pre mladých ľudí v kategórii NEET. Existujú

organizácie, ktoré sa zameriavajú na jednu oblasť, ale neponúkajú ucelenú podporu, ktorá by pokrývala všetky potrebné aspekty pre reintegráciu týchto jednotlivcov do spoločnosti a na trh práce. V okrese Banská Bystrica síce funguje centrum SPACE, ktoré poskytuje psychologické, sociálne a kariérové poradenstvo a neformálne vzdelávanie pre mladých do 30 rokov avšak v okrese stále chýbajú programy zamerané na odbornú prípravu a rekvalifikáciu, ktoré by pomohli zvýšiť zamestnateľnosť mladých ľudí.

5.1.3. Okres Banská Štiavnica

Pokrytie a rozsah služieb

V prípade regiónu Banská Štiavnica bolo mapovaných 51 aktérov, z ktorých sa informácie podarilo overiť u 21. Z dostupných údajov je známe, že 1 aktér považuje mladých ľudí v situácii NEET za svoju primárnu cieľovú skupinu a túto skupinu mladých ľudí v situácii NEET aj aktívne vyhľadáva. 6 aktérov považuje NEET za svoju sekundárnu cieľovú skupinu. Mladí ľudia ohrození situáciou NEET sú primárnou cieľovou skupinou pre 1 organizáciu, pre 5 sú sekundárnou skupinou.

V okrese Banská Štiavnica pôsobí niekoľko aktérov, ktorí poskytujú rôzne služby avšak okrem SPACE absentuje priame zameranie sa aktérov na skupinu NEET alebo ohrozených NEET situáciou. Chýba neformálne vzdelávanie, sociálna rehabilitácia, kariérne poradenstvo.

Margarétka

Občianske združenie Margarétka miestna sa zameriava na pomoc rodinám s telesným a mentálnym znevýhodnením. Ponúka služby z oblasti vzdelávania, sociálnej inklúzie a rozvoja pracovných zručností, pričom spolupracuje s rodinami a poskytuje poradenstvo a podporu pre znevýhodnené skupiny.

V okrese Banská Štiavnica pôsobia aj aktéri, ktorí pracujú primárne alebo sekundárne s cieľovou skupinou ohrozených NEET. Medzi kľúčových patria:

Martinus, o.z. - Útulok sv. Martina, Banský Studenec

Útulok sv. Martina poskytuje sociálne služby a pomoc pre mužov bez domova, pričom sa zameriava na zabezpečenie ich základných životných potrieb. Okrem poskytovania ubytovania, tento útulok ponúka aj poradenstvo a právnu pomoc ľuďom, ktorí sa nachádzajú v sociálnej núdzi.

Obec Prenčov - Komunitné centrum Prenčov

Komunitné centrum Prenčov sa zameriava na podporu občanov zo znevýhodneného prostredia, najmä jednorodičovských rodín a rómskej komunity. Ponúka poradenstvo a aktivity zamerané na zlepšenie životných podmienok, podporu detí a mladých ľudí v náročnej životnej situácii.

SPACE - jednotné kontaktné miesto pre mladých, Banská Štiavnica

Jednotné kontaktné miesta pre mladých poskytujú koordinované a individualizované služby mladým ľuďom do 30 rokov s cieľom podporiť zvýšenie regionálnej zamestnanosti a rozvíjať ich zručnosti nevyhnutné pre meniaci sa trh práce. Ponúkajú komplexnú ponuku služieb rozvoja, podpory, informačných služieb a poradenstva na jednom mieste. Viac informácií o službách SPACE je uvedených v sekcii kľúčoví aktéri v BBSK.

Komunitné centrum Banská Štiavnica

Komunitné centrum v Banskej Štiavnici podporuje aktívnu participáciu obyvateľov sídliska Šobov, najmä detí, mládeže a sociálne znevýhodnených skupín. Organizuje rôzne aktivity a projekty, ktoré pomáhajú zlepšiť kvalitu života v tejto oblasti.

Komunitné centrum sv. Anton

Komunitné centrum sv. Anton poskytuje sociálne služby a podporuje rozvoj rôznych aktivít pre deti, mládež a seniorov. Zameriava sa na vzdelávanie, prevenciu, ako aj organizovanie voľnočasových aktivít, ktoré prispievajú k integrácii a zlepšeniu životných podmienok obyvateľov.

Komunitné centrum Badaň

Komunitné centrum v Badaň sa venuje poskytovaniu poradenstva a podpory deťom, ktoré majú problémy so školskými povinnosťami, ako aj organizovaniu voľnočasových aktivít pre deti a mládež. Okrem toho ponúka aj prepravnú službu pre tých, ktorí nemajú dostatočné možnosti dopravy.

Úrad práce sociálnych vecí a rodiny, Banská Štiavnica

Zabezpečuje výkon štátnej správy v oblasti sociálnej pomoci a zamestnanosti. Pracuje s NEET mládežou a poskytuje poradenstvo pre ľudí v núdzi. Viac informácií o službách úradu práce, sociálnych vecí a rodiny je uvedených v sekcii kľúčoví aktéri v BBSK.

Napriek zdanlivo postačujúcej ponuke aktérov v okrese Banská Štiavnica, potreby NEET nie sú úplne pokryté, najmä v odbornom vzdelávaní a dlhodobej pracovnej integrácii. Programy ako tie v *SPACE - Banská Štiavnica* síce ponúkajú kariérne poradenstvo, no chýbajú priame stáže či praktické tréningy. Voľnočasové aktivity pre mladých zabezpečuje *Centrum voľného času*, avšak podpora pre dokončenie formálneho vzdelania chýba.

Komunitné centrum Prenčov pracuje intenzívne s rómskou komunitou, zatiaľ čo *Margarétka* poskytuje služby pre telesne a mentálne znevýhodnených mladých ľudí.

Služby v oblasti duševného zdravia sú v obmedzenom rozsahu dostupné cez *Centrum poradenstva a prevencie*, ktoré zahŕňa individuálne a skupinové poradenstvo, ale komplexné služby kombinujúce vzdelanie, zamestnanosť a sociálnu podporu pre NEET absentujú. Rovnako

Centrum poradenstva a prevencie v Banskej Štiavnici poskytuje psychologické služby, ale chýbajú konkrétne odborné prípravy pre pracovný trh.

Väčšina služieb je zameraná na krátkodobú podporu. Napríklad *Komunitné centrum Svätý Anton* poskytuje sociálne poradenstvo a aktivity na podporu vzdelania, ale dlhodobé programy pre udržateľnú integráciu NEET chýbajú.

Prekrytie služieb

V okrese Banská Štiavnica dochádza k určitému prekryvaniu aktivít a služieb medzi organizáciami, ktoré pracujú s ohrozenými skupinami, najmä pokiaľ ide o zameranie na podporu znevýhodnených osôb a mladých ľudí ohrozených nezamestnanosťou. Napríklad občianske združenie *Margarétka* a organizácia *SPACE* majú spoločný cieľ podporovať rozvoj pracovných zručností a zamestnatelnosti, avšak *Margarétka* sa primárne sústreďuje na rodiny s telesným a mentálnym znevýhodnením, zatiaľ čo *SPACE* sa zameriava na mladých ľudí do 30 rokov, ktorí sú v situácii NEET.

Podobne, Útulok sv. Martina, ktorý poskytuje pomoc ľuďom bez domova, môže mať istý prekryvajúci účel so službami Komunitného centra Prenčov, ktoré podporuje sociálne znevýhodnené skupiny, najmä rómsku komunitu a jednorodičovské rodiny. Napriek tomu, zatiaľ čo Útulok sa zameriava na ľudí bez domova a základné životné potreby, komunitné centrum Prenčov sa sústreďuje na poradenstvo a aktivity na zlepšenie životných podmienok a integráciu.

V prípade komunitných centier, ako sú Komunitné centrum Banská Štiavnica, Komunitné centrum sv. Anton, či Komunitné centrum Badaň, neexistuje priame prekryvanie so službami

iných aktérov, pretože tieto centrá poskytujú širší rámec podpory pre rôzne skupiny obyvateľov, vrátane detí, mládeže a seniorov, bez ohľadu na zamestnanosť alebo sociálny status jednotlivcov. Tieto centrá pôsobia v rôznych mestách a komunitách v okrese, takže ich služby sa neprekrývajú, ale skôr dopĺňajú ostatné aktivity organizácií v regióne.

Oblasť záujmu aktérov

Tabuľka 5-3 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Banská Štiavnica

Primárne oblasti záujmu aktérov	Počet
sociálne služby pre rôzne cieľové skupiny	15
výchova a vzdelávanie - formálne	12
výchova a vzdelávanie - neformálne	5
šport	4
kultúra a umenie	2
životné prostredie, zvieratá	2
duševné zdravie	1
ľudské práva, advokácia	1
rozvoj komunity, rozvoj bývania	1
zdravie, zdravotná starostlivosť (fyzické)	1
neurčené	7

N = 51

Najviac aktérov pôsobí v oblasti sociálnych služieb a v oblasti formálneho vzdelávania.

Zhrnutie

V okrese Banská Štiavnica pôsobí niekoľko organizácií, ktoré sa zameriavajú na zlepšenie životných podmienok mladých ľudí, avšak priamy dôraz na podporu NEET jednotlivcov nie je v ich aktivitách dostatočne zdôraznený. Väčšina týchto organizácií, ako napríklad občianske združenie Margarétka alebo SPACE, sa sústreďuje na zlepšenie životných podmienok mladých ľudí a mladých ľudí v situácii NEET. Niektoré organizácie ponúkajú služby, ktoré by mohli byť užitočné pre NEET jednotlivcov, ako neformálne vzdelávanie, sociálnu inklúziu a kariérne poradenstvo, avšak absentujú komplexné programy, ktoré by adresovali špecifické potreby tejto skupiny, najmä v oblasti odborného vzdelávania a integrácie do zamestnania. V okrese nie je žiadne výrazné prekrývajúce sa zameranie organizácií na NEET jednotlivcov, čo naznačuje, že táto téma nie je dostatočne pokrytá. Celkovo je potrebné vytvoriť ucelený systém podpory pre NEET jednotlivcov v okrese, ktorý by efektívne reagoval na ich špecifické potreby a pomáhal im prekonať prekážky pri hľadaní zamestnania a sociálnej integrácii. Dôležité je zamerať sa na koordináciu a rozvoj komplexných programov, ktoré by spojili psychologickú podporu, odborné vzdelávanie a pracovné iniciatívy, čo by zabezpečilo úspešnú reintegráciu NEET jednotlivcov do spoločnosti.

5.1.4. Okres Brezno

Pokrytie a rozsah služieb

V rámci analýzy situácie NEET v regióne Brezno bolo mapovaných celkovo 64 aktérov, pričom informácie sa podarilo overiť u 32 z nich. V tomto okrese 1 aktér považuje mladých ľudí v situácii NEET za svoju primárnu cieľovú skupinu a 14 aktérov považuje NEET za sekundárnu cieľovú skupinu. Aktérov, ktorí aktívne vyhľadávajú ľudí v situácii NEET, je 1. Pre žiadneho z overených aktérov nie sú ohrození situáciou NEET primárnou cieľovou skupinou. Pre 14 organizácií sú ľudia v ohrození situáciou NEET sekundárnou cieľovou skupinou. Aktéri v okrese sa nezameriavajú primárne na problematiku NEET. Niektoré organizácie túto cieľovú skupinu

vnímajú ako sekundárnu. Mladí ľudia v situácii NEET sa môžu vyskytnúť medzi ľuďmi, s ktorými pracujú, ale primárne sa na túto skupinu nezameriavajú.

V okrese Brezno pôsobí niekoľko aktérov, ktorí sa zameriavajú na rôzne služby pre NEET populáciu. Ich cieľom je podporovať rozvoj pracovných zručností, sociálnu inklúziu a psychologickú stabilitu mladých ľudí v tejto kategórii. Hlavné organizácie sú:

SPACE - jednotné kontaktné miesto pre mladých, Brezno

Jednotné kontaktné miesta pre mladých poskytujú koordinované a individualizované služby mladým ľuďom do 30 rokov s cieľom podporiť zvýšenie regionálnej zamestnanosti a rozvíjať ich zručnosti nevyhnutné pre meniaci sa trh práce. Ponúkajú komplexnú ponuku služieb rozvoja, podpory, informačných služieb a poradenstva na jednom mieste. Viac informácií o službách SPACE je uvedených v sekcii kľúčoví aktéri v BBSK.

Centrum pre deti a rodiny Valaská

Poskytuje odbornú pomoc a starostlivosť v pobytovej, ambulantnej a terénnej forme pre deti a rodiny. V rámci pobytovej formy zamestnanci centra pracujú s deťmi v samostatne usporiadaných skupinách a profesionálnych náhradných rodinách, zameriavajú sa na výchovné problémy a zanedbávanie.

Komunitné centrum Predajná

Cieľom centra je zlepšiť kvalitu života jednotlivcov, rodín a celej miestnej komunity. Poskytuje sociálne služby v súlade so zákonom 448/2008 Z.z. o sociálnych službách.

Komunitné centrum Pohorelá

Zameriava sa na zlepšenie kvality života jednotlivcov a rodín v miestnej komunite. Poskytuje výchovno-vzdelávacie, aktivizačné služby a právne poradenstvo podľa zákona o sociálnych službách.

Misericordia n.o.

Poskytuje nízkoprahové sociálne poradenstvo pre deti a rodiny, včasnú intervenciu a starostlivosť o deti do troch rokov. Organizácia je akreditovaným subjektom pre sociálnoprávnu ochranu detí a sociálnu kuratelu, poskytuje aj vzdelávanie akreditovaných kurzov.

Centrum príležitostí Valaská - ZMR, Strojárskejšká, WASCO

Zameriava sa na poskytovanie sociálnej pomoci marginalizovaným skupinám obyvateľstva, osamelým ženám a ľuďom s problémom zamestnania, ako aj tým, ktorí sa ocitli vo finančných problémoch.

ZSS Luna

Zariadenie sociálnych služieb pre občanov v dôchodkovom veku a osoby so zdravotným postihnutím, vrátane duševných porúch. Poskytuje kvalitné, flexibilné sociálne služby erudovaným personálom v modernom zariadení s vyšším štandardom.

ZSS Kotva Špecializované zariadenie

Špecializované zariadenie poskytuje sociálne služby dospelým mužom so schizofróniou a schizotypovými poruchami, celoročnou a dennou formou pobytu.

Sociálny podnik Drevenô koliesko a OZ "Súčasť života"

Tento sociálny podnik vytvára pracovné miesta pre ľudí s obmedzeným uplatnením na trhu práce, predovšetkým prostredníctvom práce z domu. Produkty zahŕňajú výrobu drevených reklamných a darčekových predmetov.

Brezno pre občanov, n.o.

Cieľom organizácie je poskytovanie všeobecne prospešných služieb, ktoré zahŕňajú ochranu

duchovných a kultúrnych hodnôt, podporu regionálneho rozvoja, zamestnanosti a vzdelávania, ako aj poskytovanie sociálnej a humanitárnej starostlivosti.

Obecný úrad Hel'pa

Zabezpečuje chod obce a poskytuje občanom základné verejné služby.

Denný stacionár, Nemecká

Zariadenie poskytuje sociálne služby pre osoby odkázané na pomoc iných osôb, ako sú zdravotne postihnuté osoby a seniori. Služby zahŕňajú tvorivé činnosti, prechádzky, spoločenské hry a iné aktivity.

Nízkoprahové denné centrum "Lúč", Nocľaháreň

Poskytuje sociálne poradenstvo, pomoc pri uplatňovaní práv a základnej osobnej hygieny, zabezpečuje prípravu a výdaj stravy pre osoby v nepriaznivej sociálnej situácii.

Terénna sociálna práca - Čierny Balog

Zameriava sa na prácu s klientmi v ich prirodzenom rodinnom prostredí, poskytovanie poradenstva a pomoc v životných, finančných a iných ťažkých situáciách.

Obec Lom nad Rimavicou

Zabezpečuje chod obce a poskytuje potrebné verejné služby pre občanov.

Úrad práce sociálnych vecí a rodiny, Brezno

Zabezpečuje výkon štátnej správy v oblasti sociálnej pomoci a zamestnanosti. Pracuje s NEET mládežou a poskytuje poradenstvo pre ľudí v núdzi. Viac informácií o službách úradu práce, sociálnych vecí a rodiny je uvedených v sekcii kľúčoví aktéri v BBSK.

Zoznam aktérov pracujúcich s ohrozenou skupinou NEET:

VYDRA - Vidiecka rozvojová aktivita

Zameriava sa na zachovanie kultúrneho a prírodného dedičstva, realizáciu projektov podporujúcich trvalo udržateľný rozvoj regiónu, organizovanie environmentálnych programov a propagáciu zdravého životného štýlu. Taktiež organizuje detské a mládežnícke letné tábory a tradičné podujatia pre verejnosť.

Školský internát ako súčasť Strednej odbornej školy techniky a služieb

Poskytuje ubytovanie, stravovanie a výchovno-vzdelávaciu činnosť pre žiakov, ktorí študujú na stredných školách v Brezne.

Služby v okrese Brezno sú prevažne sústredené v mestách a väčších obciach, ako sú Čierny Balog a Pohorelá, pričom vzdialenejšie obce, ako Telgárt a Lom nad Rimavicou, majú obmedzený prístup k potrebným službám pre mladých ľudí v situácii NEET. V týchto oblastiach chýbajú služby ako kariérové poradenstvo či podpora duševného zdravia, čo vedie k nerovnomernému pokrytiu potrieb NEET populácie, najmä v oblastiach odborného vzdelávania a dlhodobej pracovnej integrácie. Komunitné centrum Predajná poskytuje sociálne poradenstvo, avšak nedostatok odborných tréningov a sťaží je stále výrazný. Centrum príležitostí Valaská sa zameriava na rozvoj pracovných zručností, no stále je potrebné posilniť prepojenie týchto aktivít s reálnymi pracovnými príležitosťami a zlepšiť dostupnosť dlhodobějších sťaží.

Väčšina organizácií sa nezameriava priamo na problematiku mladých ľudí v situácii NEET, ale vníma ju ako sekundárnu cieľovú skupinu, čo znamená, že niektoré z týchto organizácií sa stretávajú s NEET osobami, ale nie je to ich hlavný cieľ. Tento prístup sa sústreďuje skôr na krátkodobú podporu a poradenstvo než na dlhodobé integračné programy.

Medzi najvýznamnejšie organizácie v okrese patrí SPACE – Brezno, ktoré poskytuje sociálne a kariérové poradenstvo pre mladých do 30 rokov. Centrum pre deti a rodiny Valaská sa zameriava na poskytovanie odborných služieb pre deti a rodiny, a to v rôznych formách – pobytovej, ambulantnej a terénnej. Komunitné centrum Pohorelá a Predajná sa sústreďujú na zlepšenie kvality života v miestnych komunitách, pričom poskytujú sociálne služby. Organizácia Misericordia n.o. ponúka nízkoprahové sociálne poradenstvo a včasnú intervenciu, zatiaľ čo Centrum príležitostí Valaská podporuje rozvoj pracovných zručností u marginalizovaných skupín obyvateľstva. Zariadenia ako ZSS Kotva a ZSS Luna poskytujú sociálne služby osobám so zdravotným postihnutím alebo duševnými poruchami.

Aj keď existuje množstvo organizácií poskytujúcich pomoc pre rôzne marginalizované skupiny, v okrese stále chýbajú komplexné programy, ktoré by integrovali podporu v oblastiach vzdelania, zamestnania, duševného zdravia a sociálnej podpory pre NEET populáciu. Väčšina aktérov sa špecializuje na konkrétne aspekty a väčšina služieb je zameraná na krátkodobé poradenstvo, čo znamená, že pre efektívnu pomoc mladým ľuďom v situácii NEET v okrese je potrebné zabezpečiť silnejšiu koordináciu a širšiu ponuku dlhodobých integračných programov.

Prekrytie služieb

V okrese Brezno sa vyskytuje určité prekryvanie služieb, najmä v oblastiach sociálneho poradenstva a rozvoja pracovných zručností. Organizácie ako SPACE – Brezno a Centrum príležitostí Valaská sa zameriavajú na podobné ciele, ako je podpora rozvoja pracovných zručností a kariérne poradenstvo pre mladých ľudí v situácii NEET. Toto prekryvanie môže byť výhodné, pretože zvýšená dostupnosť rôznych služieb môže poskytnúť väčšie šance na úspešnú integráciu týchto mladých ľudí do pracovného trhu. V prípade, že rôzne organizácie poskytujú rovnaké služby, môže to mladým ľuďom ponúknuť širší výber, z ktorého si môžu vybrať podľa vlastných potrieb a lokalizácie.

Na druhej strane, nie všetky služby sa prekývajú, pretože organizácie ako Komunitné centrá Pohorelá a Predajná sa primárne zameriavajú na sociálne služby, ktoré nemusia nevyhnutne súvisieť s rozvojom pracovných zručností. Tieto centrá poskytujú dôležitú podporu v oblasti sociálnych služieb, ako sú poradenstvo, pomoc v ťažkých životných situáciách a rozvoj komunity, ale ich zameranie na kariérové poradenstvo či odborné školenia nie je rovnaké ako u organizácií ako SPACE – Brezno.

Prekryvanie služieb môže byť v tomto prípade pozitívne, pretože rôzne organizácie pokrývajú širšie spektrum potrieb a môžu ponúknuť komplexnejšiu podporu, ktorá zohľadňuje rôzne aspekty života NEET mladých ľudí. Keďže služby v regióne nie sú úplne rovnaké, dopĺňajú sa a vytvárajú flexibilnejší systém podpory. To znamená, že aj keď niektoré služby môžu pôsobiť podobne, každý aktér poskytuje špecifické formy pomoci, ktoré sú dôležité pre rozmanité potreby tejto cieľovej skupiny.

Oblasť záujmu aktérov

Tabuľka 5-4 Tabuľka primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Brezno

Hlavná oblasť záujmu inštitúcií, organizácií a aktérov v okrese Brezno	n
sociálne služby pre rôzne cieľové skupiny	14
výchova a vzdelávanie - neformálne	3
voľný čas	3
výchova a vzdelávanie - formálne	2
duševné zdravie	2
šport	1

kultúra a umenie	1
sociálno-právna ochrana	1
Nezaradené (iné)	37

Tabuľka odhaľuje hlavné oblasti záujmu aktérov v okrese Brezno, pričom nezaradené aktivity dominujú. Sociálne služby pre rôzne cieľové skupiny predstavujú jedinú výrazne profilovanú oblasť, zatiaľ čo neformálne vzdelávanie a voľný čas majú iba okrajové zastúpenie. Oblasť ako životné prostredie, zdravotná starostlivosť, komunitný rozvoj či ľudské práva sú úplne nepokryté, čo signalizuje významné medzery v poskytovaných službách. Táto koncentrácia na nezaradené a sociálne služby naznačuje potrebu rozšírenia činností na podporu rôznorodejších potrieb komunity, vrátane mladých ľudí v kategórii NEET. Vyváženejšie rozdelenie by mohlo zvýšiť efektivitu intervencií a zlepšiť kvalitu života v regióne.

Zhrnutie

V okrese Brezno bolo identifikovaných 64 aktérov, ktorí poskytujú rôzne formy podpory pre mladých ľudí v situácii NEET, pričom informácie o ich činnosti sa podarilo overiť u 32 z nich. Iba jeden aktér považuje NEET za svoju primárnu cieľovú skupinu a 14 ďalších aktérov považuje NEET za sekundárnu cieľovú skupinu. Väčšina organizácií sa nezameriava priamo na NEET, ale vníma túto skupinu ako jeden z aspektov svojej širšej podpory. Služby v regióne sú prevažne zamerané na krátkodobé poradenstvo a podporu, pričom chýbajú komplexné dlhodobé integračné programy, ktoré by pokrývali potreby v oblasti vzdelávania, zamestnania, duševného zdravia a sociálnej podpory. Kľúčové organizácie v okrese zahŕňajú SPACE – Brezno, ktoré poskytuje kariérovéporadenstvo, a voľnočasové aktivity pre mladých ľudí do 30 rokov. Centrum pre deti a rodiny Valaská sa zameriava na poskytovanie starostlivosti pre deti a rodiny v rôznych formách podpory, zatiaľ čo Komunitné centrá v Pohorelej a Predajnej ponúkajú sociálne služby zamerané na zlepšenie kvality života v miestnych komunitách. Centrum príležitostí Valaská podporuje rozvoj pracovných zručností u marginalizovaných skupín a Misericordia n.o. poskytuje nízkoprahové sociálne poradenstvo a včasnú intervenciu. Aj keď v okrese pôsobí množstvo organizácií, ktoré poskytujú podporu pre rôzne marginalizované skupiny, stále chýbajú dlhodobé programy zamerané na integráciu NEET mladých ľudí do pracovného trhu. Väčšina aktérov sa zameriava na krátkodobú pomoc, čo naznačuje potrebu lepšej koordinácie a širšej ponuky dlhodobých programov. V okrese Brezno dochádza k určitému prekryvaniu služieb, najmä v oblastiach kariérneho poradenstva a rozvoja pracovných zručností. Organizácie ako SPACE – Brezno a Centrum príležitostí Valaská sa zameriavajú na podobné ciele, čo môže byť výhodné, pretože mladí ľudia môžu využiť rôzne dostupné možnosti. Na druhej strane nie všetky služby sa prekývajú, pretože niektoré organizácie ako Pohorelá a Predajná sa primárne zameriavajú na sociálnu podporu, pričom neponúkajú rovnaký rozsah odborného vzdelávania. Tento prekryvajúci sa charakter služieb môže byť pozitívny, pretože poskytuje širšie spektrum pomoci a flexibilnejší systém podpory, ktorý pokrýva rôzne aspekty života NEET mladých ľudí.

5.1.5. Okres Detva

Pokrytie a rozsah služieb

V rámci analýzy situácie NEET v okrese Detva bolo mapovaných celkovo 35 aktérov, pričom informácie sa podarilo overiť u 14 z nich. V tomto okrese 2 aktéri považujú ľudí v situácii NEET ako svoju primárnu cieľovú skupinu a 12 aktérov považuje NEET za sekundárnu cieľovú skupinu. Aktérov, ktorí aktívne vyhľadávajú ľudí v situácii NEET, je 0. Pre 2 aktérov sú ľudia ohrození situáciou NEET považovaní za primárnu skupinu, zatiaľ čo pre 10 organizácií sú ľudia v ohrození situáciou NEET ako sekundárna cieľová skupina. Aktéri v okrese nevenujú primárnu pozornosť problematike NEET. Niektoré organizácie týchto mladých ľudí vnímajú ako svoju sekundárnu cieľovú skupinu.

V okrese Detva pôsobí viacero organizácií, ktoré sa zameriavajú na poskytovanie sociálnych služieb pre rôzne skupiny obyvateľstva, najmä pre osoby so zdravotným postihnutím, deti a mladých dospelých. Hlavní aktéri sú:

Stredisko DSS Piešť

Poskytuje sociálne služby mužom so zdravotným postihnutím a duševnými poruchami formou celoročného pobytu. Taktiež ponúka ambulantné služby deťom a mladým dospelým do 25 rokov s mentálnym postihnutím alebo poruchami správania.

Centrum poradenstva a prevencie (CPPP)

Zabezpečuje komplexnú psychologickú, špeciálno-pedagogickú a poradenskú starostlivosť deťom, s dôrazom na optimalizáciu ich osobnostného a profesijného vývinu.

Organizácia kultúrno-spoločenských a športových aktivít pre MRK Detva

Zameriava sa na pomoc sociálne vylúčeným osobám, najmä v marginalizovaných rómskych komunitách.

Nezisková organizácia PATRIAM Pstruša

Poskytuje kvalitné sociálne služby osobám so zdravotným postihnutím v bezbariérovom prostredí s individuálnym prístupom.

Centrum pre deti a rodiny Hriňová

Ponúka starostlivosť nahrádzajúcu prirodzené rodinné prostredie pre deti od 0 do 18 rokov, vrátane liečebno-výchovnej starostlivosti a zabezpečenia zdravotnej starostlivosti.

Súkromná praktická škola

Zameriava sa na žiakov s mentálnym postihnutím a autizmom, pričom sa snaží pripraviť ich na samostatný život v domácnosti alebo chránenom bývaní.

Sociálny podnik Margaret s.r.o.

Tento podnik prepája ľudové folklórne prvky s moderným dizajnom a zamestnáva zdravotne znevýhodnených pracovníkov.

Centrum voľného času (CVČ)

Zabezpečuje voľnočasové aktivity pre deti a mládež, vrátane športových súťaží a kreatívnych dielní, pričom sa zameriava na prevenciu sociálno-patologických javov.

Úrad práce sociálnych vecí a rodiny, Zvolen, pracovisko Detva

Zabezpečuje výkon štátnej správy v oblasti sociálnej pomoci a zamestnanosti. Pracuje s NEET mládežou a poskytuje poradenstvo pre ľudí v núdzi. Viac informácií o službách úradu práce, sociálnych vecí a rodiny je uvedených v sekcii kľúčoví aktéri v BBSK.

Služby v okrese Detva sú prevažne sústredené v mestách a väčších obciach, ako sú Detva a Hriňová, pričom vzdialenejšie obce, ako Pstruša a Málík, majú obmedzený prístup k potrebným službám pre mladých ľudí v situácii NEET. V týchto oblastiach chýbajú služby ako kariérne poradenstvo či podpora duševného zdravia, čo vedie k nerovnomernému pokrytiu potrieb NEET populácie, najmä v oblastiach odborného vzdelávania a dlhodobej pracovnej integrácie.

Centrum pre deti a rodiny Hriňová poskytuje starostlivosť nahrádzajúcu prirodzené rodinné prostredie, avšak nedostatok odborných tréningov a stáží je stále výrazný. Podobne aj odborné tréningy a stáže sú v regióne prítomné, no ich rozsah je nedostatočný. Stredisko DSS Piešť sa zameriava na poskytovanie sociálnych služieb pre osoby so zdravotným postihnutím, no stále je potrebné posilniť prepojenie týchto aktivít s reálnymi pracovnými príležitosťami a zlepšiť dostupnosť dlhodobejších stáží.

V tomto okrese sa aktéri taktiež sústreďujú skôr na krátkodobú podporu a poradenstvo než na dlhodobé integračné programy. Medzi najvýznamnejšie organizácie v okrese patrí Centrum poradenstva a prevencie (CPP), ktoré poskytuje komplexnú psychologickú a poradenskú starostlivosť. Nezisková organizácia PATRIAM Pstruša sa snaží o poskytovanie kvalitných sociálnych služieb pre osoby so zdravotným postihnutím. Centrum voľného času (CVČ) zabezpečuje voľnočasové aktivity pre deti a mládež, pričom sa zameriava na prevenciu sociálno-patologických javov.

Aj keď existuje množstvo organizácií poskytujúcich pomoc pre rôzne marginalizované skupiny, v okrese stále chýbajú komplexné programy, ktoré by integrovali podporu v oblastiach vzdelania, zamestnania, duševného zdravia a sociálnej podpory pre NEET populáciu. Väčšina aktérov sa špecializuje na konkrétne aspekty a väčšina služieb je zameraná na krátkodobé poradenstvo, čo znamená, že pre efektívnu pomoc NEET mladým ľuďom v regióne je potrebné zabezpečiť silnejšiu koordináciu a širšiu ponuku dlhodobých integračných programov.

Prekrytie služieb

V okrese Detva sa vyskytuje určité prekryvanie služieb, najmä v oblastiach sociálneho poradenstva a rozvoja pracovných zručností. Organizácie ako Centrum pre deti a rodiny Hriňová a Nezisková organizácia PATRIAM Pstruša sa zameriavajú na podobné ciele, ako je podpora rozvoja pracovných zručností a sociálna integrácia pre mladých ľudí v situácii NEET. Toto prekryvanie môže byť výhodné, pretože zvýšená dostupnosť rôznych služieb môže poskytnúť väčšie šance na úspešnú integráciu týchto mladých ľudí do pracovného trhu. V prípade, že rôzne organizácie poskytujú rovnaké služby, môže to mladým ľuďom ponúknuť širší výber, z ktorého si môžu vybrať podľa vlastných potrieb a lokalizácie. Na druhej strane, nie všetky služby sa prekývajú, pretože organizácie ako Centrum poradenstva a prevencie (CPP) sa primárne zameriavajú na psychologické poradenstvo a diagnostiku, ktoré nemusia nevyhnutne súvisieť s rozvojom pracovných zručností. Tieto centrá poskytujú dôležitú podporu v oblasti psychologického rozvoja a prevencie, ale ich zameranie na kariérne poradenstvo či odborné školenia nie je rovnaké ako u organizácií, ktoré sa orientujú na zamestnanosť. Prekryvanie služieb môže byť v tomto prípade pozitívne, pretože rôzne organizácie pokrývajú širšie spektrum potrieb a môžu ponúknuť komplexnejšiu podporu, ktorá zohľadňuje rôzne aspekty života NEET mladých ľudí. Keďže služby v regióne nie sú úplne rovnaké, dopĺňajú sa a vytvárajú flexibilnejší systém podpory. To znamená, že aj keď niektoré služby môžu pôsobiť podobne, každý aktér poskytuje špecifické formy pomoci, ktoré sú dôležité pre rozmanité potreby tejto cieľovej skupiny.

Oblasť záujmu aktérov

Tabuľka 5-5 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Detva

Hlavná oblasť záujmu aktérov	n
sociálne služby pre rôzne cieľové skupiny	5
výchova a vzdelávanie - formálne	3
výchova a vzdelávanie - neformálne	2
voľný čas	2
šport	1
zdravie, zdravotná starostlivosť (fyzické)	1
duševné zdravie	1
kultúra a umenie	1
Nezaradené (iné)	19

Tabuľka pre okres Detva ukazuje, že nezaradené aktivity dominujú pri identifikácii oblasti záujmu aktérov, pričom sociálne služby pre rôzne cieľové skupiny sú druhé najviac zastúpené. Oblasti ako formálne vzdelávanie a neformálne vzdelávanie ponúkajú istý potenciál, no zostávajú pomerne marginálne. Výrazné medzery sú viditeľné v oblastiach životného prostredia, komunitného rozvoja, ľudských práv a duchovnej sféry, ktoré nie sú vôbec zastúpené. Táto nevyváženosť naznačuje potrebu rozšíriť ponuku aktivít, aby lepšie reagovali na rôznorodé potreby komunity, vrátane podpory mladých ľudí v kategórii NEET. Vyváženejšia distribúcia by prispela k vyššej inkluzívnosti a efektívnosti iniciatív.

Zhrnutie

V okrese Detva bolo identifikovaných 35 aktérov, ktorí poskytujú rôzne formy podpory pre mladých ľudí v situácii NEET, pričom informácie o ich činnosti sa podarilo overiť u 14 z nich. Dvaja aktéri považujú NEET za svoju primárnu cieľovú skupinu, a 12 ďalších aktérov považuje NEET za sekundárnu cieľovú skupinu. Väčšina organizácií sa nezameriava priamo na NEET, ale vníma túto skupinu ako jeden z aspektov svojej širšej podpory. Služby v regióne sú prevažne zamerané na krátkodobé poradenstvo a podporu, pričom chýbajú komplexné dlhodobé integračné programy, ktoré by pokrývali potreby v oblasti vzdelávania, zamestnania, duševného zdravia a sociálnej podpory. Kľúčové organizácie v okrese zahŕňajú Centrum pre deti a rodiny Hriňová, ktoré poskytuje starostlivosť nahrádzajúcu prirodzené rodinné prostredie a psychologickú podporu. Nezisková organizácia PATRIAM Pstruša sa zameriava na poskytovanie kvalitných sociálnych služieb pre osoby so zdravotným postihnutím. Centrum voľného času (CVČ) zabezpečuje voľnočasové aktivity pre deti a mládež, pričom sa zameriava na prevenciu sociálno-patologických javov. Aj keď v okrese pôsobí množstvo organizácií, ktoré poskytujú podporu pre rôzne marginalizované skupiny, stále chýbajú dlhodobé programy zamerané na integráciu mladých ľudí v situácii NEET do pracovného trhu. Väčšina aktérov sa zameriava na krátkodobú pomoc, čo naznačuje potrebu lepšej koordinácie a širšej ponuky dlhodobých programov. V okrese Detva dochádza k určitému prekryvaniu služieb, najmä v oblastiach sociálneho poradenstva a rozvoja pracovných zručností. Na druhej strane nie všetky služby sa prekryvajú, pretože niektoré organizácie ako CPP sa primárne zameriavajú na psychologickú podporu, pričom neponúkajú rovnaký rozsah odborného vzdelávania. Tento prekryvajúci sa charakter služieb môže byť pozitívny, pretože poskytuje širšie spektrum pomoci a flexibilnejší systém podpory, ktorý pokrýva rôzne aspekty života NEET mladých ľudí.

5.1.6. Okres Krupina

Pokrytie a rozsah služieb

V rámci analýzy situácie NEET v okrese Krupina bolo mapovaných celkovo 15 aktérov, pričom informácie sa podarilo overiť u 12 z nich. V tomto okrese 2 aktéri považujú mladých ľudí v situácii NEET za svoju primárnu cieľovú skupinu a 6 aktérov považuje mladých ľudí v situácii NEET za sekundárnu cieľovú skupinu. Aktérov, ktorí aktívne vyhľadávajú mladých ľudí v situácii NEET, je 7. Pre jedného aktéra ľudia ohrození situáciou NEET predstavujú primárnu cieľovú skupinu, pre 8 organizácií sú mladí ľudia ohrození situáciou NEET sekundárnou cieľovou skupinou. Tento okres nevenuje primárnu pozornosť problematike mladých ľudí v situácii NEET, ale niektoré organizácie ju vnímajú ako sekundárnu, teda ako situáciu, ktorá sa môže dotýkať niektorých z ich cieľových skupín, ale nie je to ich hlavný problém, na ktorý sa zameriavajú.

V okrese Krupina existuje niekoľko aktérov poskytujúcich rôzne služby pre mladých v situácii NEET, ktoré pokrývajú oblasť sociálnej podpory, voľnočasových aktivít a zamestnaneckých služieb. Dôležitou výzvou v tomto regióne bolo organizovanie fókusových skupín. Napriek existencii viacerých organizácií, ktoré pracujú s NEET populáciou (šesť organizácií ich má ako sekundárnu cieľovú skupinu a dve ako primárnu), sa ukázalo ako náročné získať dostatočný

počet účastníkov na tieto diskusie. Táto situácia poukazuje na výzvy v mobilizácii tejto cieľovej skupiny a zapojení mladých ľudí do aktivít.

Medzi hlavných aktérov, pracujúcich so skupinou NEET ako s primárnou alebo sekundárnou cieľovou patria:

Romasam

Venuje sa mladým Rómom najmä prostredníctvom tanca a folklóru, ale zároveň im poskytuje pomoc pri začlenení do spoločnosti, najmä hľadani zamestnania. Zameriava sa na neevidovaných NEET, ako sú demotivovaní mladí ľudia, znevýhodnené osoby z marginalizovaných rómskych komunít a osoby, ktoré nemajú ukončenú školskú dochádzku.

Úrad práce sociálnych vecí a rodiny, Zvolen, pracovisko Krupina

Zabezpečuje výkon štátnej správy v oblasti sociálnej pomoci a zamestnanosti. Pracuje s NEET mládežou a poskytuje poradenstvo pre ľudí v núdzi. Viac informácií o službách úradu práce, sociálnych vecí a rodiny je uvedených v sekcii kľúčoví aktéri v BBSK.

Komunitné centrum

Pomáha fyzickým osobám, rodinám alebo skupinám osôb v nepriaznivej sociálnej situácii alebo ohrozeným sociálnym vylúčením. Pracuje s ľuďmi s obmedzenými schopnosťami alebo možnosťami spoločenského začlenenia, čím podporuje NEET mládež pri riešení ich problémov.

Centrum pre deti a rodiny COR centrum n.o.

Zariadenie zamerané na resocializačné programy pre plnoleté osoby závislé od alkoholu, drog alebo patologického hráčstva. Podporuje sociálne začlenenie NEET osôb formou pobytových programov.

Centrum sociálnych služieb Krupina

Poskytuje sociálne služby krízovej intervencie, najmä pre obeť domáceho násillia a obeť násilných trestných činov. Zameriava sa aj na pomoc ľuďom so zdravotným znevýhodnením. Ponúka sprostredkovanie osobnej asistencie a prevádzkuje zariadenie núdzového bývania, čím podporuje ohrozených NEET mladých ľudí v krízových situáciách.

Medzi aktérov, ktorí sa primárne alebo sekundárne zaoberajú skupinou ohrozenou situáciou NEET môžeme ďalej zahrnúť:

Obec Hontianske Nemce

Realizuje terénnu sociálnu prácu v rámci projektu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Zameriava sa na pomoc osobám v nepriaznivej sociálnej situácii a na podporu ohrozených NEET mladých ľudí v procese sociálneho začlenenia.

Centrum voľného času Domček

Zabezpečuje výchovno-vzdelávaciu, záujmovú a rekreačnú činnosť pre deti a mládež. Podporuje celkový rozvoj osobnosti mladých ľudí a ponúka zmysluplné využitie voľného času, čím prispieva k prevencii sociálneho vylúčenia ohrozenej mládeže, vrátane NEET skupín.

OZ Victus Žibřitov

Prevádzkuje resocializačné centrum FILIUS PAUL, ktoré poskytuje podporu osobám v krízovej situácii a ohrozeným sociálnym vylúčením, vrátane mladých NEET s problémami závislosti.

Komunitné centrum Litava

Venuje sa všeobecnej činnosti obce, s dôrazom na podporu sociálne vylúčených a ohrozených skupín. Pracuje s NEET mladými ľuďmi, ktorí potrebujú podporu pri sociálnom začlenení.

Komunitné centrum Cerovo

Prostredníctvom odborných činností a aktivít podporuje sociálne začlenenie osôb ohrozených sociálnym vylúčením. Poskytuje služby pre ohrozenú NEET mládež na individuálnej a lokálnej úrovni, zvyšuje dostupnosť sociálnej pomoci.

Terénna sociálna práca - Obec Hontianske Moravce

Komunitné centrum pomáha fyzickým osobám, rodinám a skupinám v nepriaznivej sociálnej situácii. Podporuje sociálne začlenenie ohrozenej NEET mládeže a pomáha im riešiť každodenné problémy.

Väčšina služieb sa sústreďuje v Krupine, zatiaľ čo v menších obciach, ako sú Hontianske Nemce a Bzovík, sú dostupné hlavne základné formy terénnej sociálnej práce a komunitné centrá (napr. Komunitné centrum Litava). Tento nedostatok rovnomerného rozloženia môže obmedzovať prístup mladých NEET zo vzdialenejších oblastí k potrebným službám.

Na miestnej úrovni je počet aktérov obmedzený a špecializované služby, ako je odborné vzdelávanie alebo psychologická podpora, nie sú dostupné vo všetkých obciach. To vedie k nerovnomernému prístupu k službám mimo mesta Krupina. V menších obciach okresu, ako sú napríklad Hontianske Moravce, chýbajú špecializované programy kariérneho poradenstva a duševného zdravia, čo obmedzuje príležitosti mladých NEET na plnohodnotnú integráciu.

Dostupné služby v okrese Krupina čiastočne zodpovedajú potrebám NEET, pričom najväčšie nedostatky sú v odbornom vzdelávaní a službách na podporu duševného zdravia. Centrum voľného času Domček ponúka záujmové aktivity, ale praktické tréningy a stáže chýbajú.

Aktéri ako SOŠ obchodu a služieb poskytujú vzdelanie v odbore, no prepojenie so stážami či praktickými skúsenosťami pre NEET je limitované. Podpora duševného zdravia je obmedzená, pričom špecializovaná psychologická pomoc pre NEET absentuje. Napriek tomu Centrum pre deti a rodiny COR centrum n.o. poskytuje podporu sociálneho začlenenia pre ľudí s krízovými skúsenosťami a zdravotným znevýhodnením.

V okrese nie sú identifikované organizácie, ktoré by poskytovali komplexnú podporu v oblasti vzdelávania, zamestnania, duševného zdravia a sociálnych služieb v jednom programe. Väčšina organizácií sa špecializuje na jednotlivé oblasti. Napriek tomu je dôležité spomenúť, že Centrum sociálnych služieb Krupina poskytuje komplexnú podporu zameranú na rozvoj pracovných zručností, podporu sociálnej inklúzie, psychologické a sociálne poradenstvo, krízovú intervenciu a krátkodobé aktivity neformálneho vzdelávania, vrátane rozvoja finančnej gramotnosti. Zabezpečujú informácie o možnostiach vzdelávania na stredných a vysokých školách, ďalšom vzdelávaní a rekvalifikácii, pomáhajú pri príprave na školské vyučovanie a aktivitami naplňujú aj základné potreby, ako je strava a bývanie.

Romasam poskytuje kultúrne a integračné programy pre mladých Rómov a podporuje ich sociálne začlenenie prostredníctvom tanca a folklóru. Rovnako poskytuje aj psychologickú podporu. Komunitné centrum Litava tiež podporuje sociálnu inklúziu pre MRK.

Väčšina služieb v okrese je zameraná na krátkodobú podporu, napríklad poradenstvo a komunitné aktivity. Centrum pre deti a rodiny COR centrum n.o. a Komunitné centrum Krupina poskytujú dlhodobejšie aktivity, ale komplexná dlhodobá podpora výhradne pre skupinu NEET chýba.

Prekrytie služieb

Medzi organizáciami poskytujúcimi služby pre ohrozenú skupinu NEET dochádza k určitým prekryviam, najmä v oblasti sociálneho začleňovania a podpory zamestnanosti. Romasam a ÚPSVaR Krupina sa obaja zameriavajú na integráciu mladých ľudí v situácii NEET do spoločnosti, pričom obidve organizácie poskytujú pomoc pri hľadaní zamestnania. Zatiaľ čo Romasam sa špecializuje na nevidovaných NEET, predovšetkým z marginalizovaných

rómskych komunit, ÚPSVaR Krupina pracuje s evidovanými NEET vrátane dlhodobo nezamestnaných a absolventov škôl.

Centrum sociálnych služieb Krupina a OZ Victus Žibritov sa obaja zameriavajú na podporu osôb v krízových situáciách. Centrum sociálnych služieb poskytuje krízovú intervenciu a podporu pre obeť domáceho násillia a zdravotne znevýhodnených, zatiaľ čo OZ Victus Žibritov ponúka resocializačné programy pre osoby so závislosťami. Oba subjekty tak môžu pracovať s mladými NEET v krízových situáciách, no ich prístupy sa špecificky odlišujú.

Naopak, medzi komunitnými centrami (Litava, Cerovo, Hontianske Moravce) k prekrývaniu služieb nedochádza, keďže každé centrum pôsobí v odlišnej lokalite a venuje sa miestnej komunite. Všetky sa však sústreďia na sociálne začleňovanie a pomoc osobám ohrozeným vylúčením, pričom ich služby sa vzájomne dopĺňajú.

Celkovo je možné konštatovať, že k prekrývaniu služieb dochádza najmä medzi organizáciami poskytujúcimi podporu zamestnanosti a krízovú intervenciu, avšak v rôznych oblastiach a s odlišnými cieľovými skupinami, čo zvyšuje komplexnosť a dostupnosť podpory pre mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET.

Oblasť záujmu aktérov

Tabuľka 5-6 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Krupina

Hlavná oblasť záujmu v okrese Krupina	n
sociálne služby pre rôzne cieľové skupiny	7
duševné zdravie	1
kultúra a umenie	1
voľný čas	1
Nezaradené (iné)	5

Tabuľka pre okres Krupina ukazuje výraznú koncentráciu záujmu aktérov na sociálne služby. Na druhej strane nezaradené aktivity, kde aktéri nijako nešpecifikovali svoju primárnu oblasť záujmu, tvoria až tretinu, čo naznačuje potenciálnu nejasnosť alebo chýbajúcu profiláciu. Oblasť ako duševné zdravie, kultúra a voľný čas sú zastúpené len minimálne. Viaceré významné oblasti nie sú vôbec pokryté. Táto výrazná nevyváženosť môže obmedzovať možnosti komplexnej podpory a rozvoja komunity, vrátane práce s mladými ľuďmi v situácii NEET, ktorí vyžadujú rôznorodé formy pomoci a intervencií. Lepšia identifikácia a rozšírenie oblastí záujmu by mohli zvýšiť efektivitu pôsobenia organizácií.

Zhrnutie

Rozsah služieb pre mladých ľudí v situácii NEET v okrese Krupina pokrýva rôzne potreby, avšak nie všetky potreby sú dostatočne uspokojené, najmä pokiaľ ide o odborné vzdelávanie a podporu duševného zdravia. Hoci je v regióne dostupné pomerne široké spektrum služieb, odborné vzdelávanie a dlhodobá pracovná integrácia zostávajú nedostatočne pokryté. V okrese nie sú identifikované organizácie, ktoré by poskytovali komplexnú podporu v oblasti vzdelávania, zamestnania, duševného zdravia a sociálnych služieb v jednom programe. Väčšina existujúcich organizácií sa zameriava na jednotlivé aspekty, čo môže viesť k fragmentácii služieb. Zamestnanecké poradenstvo je relatívne dobre zastúpené prostredníctvom organizácií ako Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR) Krupina, no oblasť duševného zdravia a komplexné programy sociálnej inklúzie zostávajú nedostatočne rozvinuté. Tento nedostatok môže mať negatívny dopad na mladých ľudí v situácii NEET, ktorí potrebujú dlhodobú psychologickú podporu a komplexné integračné programy. Napriek prítomnosti niektorých organizácií, chýbajú špecializované programy na odbornú prípravu a

praktické tréningy. V regióne je potrebné posilniť komplexnosť služieb pre NEET populáciu mladých ľudí, aby sa zabezpečila ich úspešná reintegrácia do pracovného procesu a spoločnosti. Zameranie na odborné vzdelávanie, psychologickú podporu a dlhodobé integračné programy by mohlo výrazne prispieť k zlepšeniu situácie týchto mladých ľudí.

5.1.7. Okres Lučenec

Pokrytie a rozsah služieb

V rámci analýzy aktérov zameraných na mladých ľudí v situácii NEET v okrese Lučenec bolo mapovaných celkovo 45 aktérov, pričom informácie sa podarilo overiť u 33 z nich. V tomto okrese 2 aktéri považujú mladých ľudí v situácii NEET za svoju primárnu cieľovú skupinu a 16 aktérov považuje mladých ľudí v situácii NEET za sekundárnu cieľovú skupinu. Aktérov, ktorí aktívne vyhľadávajú mladých ľudí v situácii NEET, je 4. Pre 3 aktérov sú mladí ľudia ohrození situáciou NEET primárnou cieľovou skupinou, pre 13 organizácií sú mladí ľudia ohrození situáciou NEET sekundárnou cieľovou skupinou. Aktéri v okrese sa nezameriavajú výlučne na problematiku mladých ľudí v situácii NEET. Niektoré organizácie týchto mladých ľudí vnímajú ako sekundárnu cieľovú skupinu, teda skupinu, s ktorou pracujú, ak sa u nich vyskytne, ale primárne sa na ňu nezameriavajú.

V okrese Lučenec pôsobí viacero aktérov, ktoré poskytujú čiastočnú podporu NEET populácii, hoci väčšina služieb nie je primárne zameraná na túto skupinu. K hlavným poskytovateľom služieb pre mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET patria:

SPACE - jednotné kontaktné miesto pre mladých, Lučenec

Jednotné kontaktné miesta pre mladých poskytujú koordinované a individualizované služby mladým ľuďom do 30 rokov s cieľom podporiť zvýšenie regionálnej zamestnanosti a rozvíjať ich zručnosti nevyhnutné pre meniaci sa trh práce. Ponúkajú komplexnú ponuku služieb rozvoja, podpory, informačných služieb a poradenstva na jednom mieste. Viac informácií o službách SPACE je uvedených v sekcii kľúčoví aktéri v BBSK.

Tretia vlna, občianske združenie

Pomáha sociálne slabším, najmä mládeži, zvýšiť zamestnateľnosť a zamestnanosť, poskytuje vzdelávanie, poradenstvo a podporu sociálnej inklúzie.

Komunitné centrum Mesto Lučenec

Poskytuje komplexné sociálne a komunitné služby, pomáha sociálne vylúčeným jednotlivcom a rodinám sa zapojiť do spoločenského a kultúrneho života v meste.

ALTERNATÍVA - Centrum nezávislého života, n.o.

Zvyšuje sociálnu inklúziu mladých ľudí so zdravotným a sociálnym znevýhodnením, podporuje ich zamestnanosť a integráciu na trhu práce.

Komunitné centrum Veľké Dravce

Podporuje sociálnu inklúziu a pozitívne zmeny v marginalizovaných rómskych komunitách cez komunitnú prácu.

OZ Za dôstojný život

Pomáha ohrozeným osobám, obetiam domáceho násillia a sociálne znevýhodneným skupinám pri hľadaní bývania a zamestnania.

Mesto Filakovo - Komunitné centrum

Pomáha sociálne vylúčeným osobám a rodinám sa zapojiť do ekonomického, sociálneho a kultúrneho života.

Nízkoprahové centrum - Centrum pomoci Domček (Vaša charita, n.o.)

Zameriava sa na zlepšovanie životnej úrovne znevýhodnených skupín prostredníctvom materiálnej pomoci, sociálneho poradenstva a aktivít na rozvoj pracovných zručností.

CENTRUM POMOCI MARGARÉTKA, o.z.

Zvyšuje životnú úroveň znevýhodnených skupín prostredníctvom rozvoja zručností a sociálnych kompetencií, poskytuje sociálne poradenstvo a realizuje preventívne aktivity.

Komunitné centrum 3pé: IN Network Slovakia, n.o. (Lučenec)

Realizuje aktivity na zlepšenie kvality života občanov, osobnostný rast a rozvoj mládeže, podporuje aj rodiny a deti s poruchami autistického spektra.

Komunitné centrum Mučín

Poskytuje komplexné sociálne služby a pomáha pri integrácii sociálne vylúčených osôb na individuálnej a lokálnej úrovni.

Úrad práce sociálnych vecí a rodiny, Banská Bystrica, Lučenec

Zabezpečuje výkon štátnej správy v oblasti sociálnej pomoci a zamestnanosti. Pracuje s NEET mládežou a poskytuje poradenstvo pre ľudí v núdzi. Viac informácií o službách úradu práce, sociálnych vecí a rodiny je uvedených v sekcii kľúčoví aktéri v BBSK.

Terénna sociálna práca - obec Čamovce

Zameriava sa na pomoc rizikovým jedincov ohrozeným sociálno-patologickými javmi, poskytuje podporu v prirodzenom prostredí klientov.

Terénna sociálna práca - obec Divín

Poskytuje odbornú pomoc pre cieľové skupiny odkázané na sociálnu pomoc v prirodzenom prostredí.

Terénna sociálna práca - obec Fil'akovské Kováče

Poskytuje odbornú pomoc rôznym cieľovým skupinám v sociálnej núdzi v ich prirodzenom prostredí.

Terénna sociálna práca - obec Holiša

Zameriava sa na pomoc sociálne vylúčeným osobám a poskytovanie podpory v krízových situáciách v ich prirodzenom prostredí.

YOUNG FOLKS LC

Zameriava sa na úpravu verejných priestranstiev a aktívne zapájanie komunit, s dôrazom na mládež a rôznorodosť cieľových skupín.

Podpora duševného zdravia je limitovaná na základné služby, ktoré poskytuje Centrum poradenstva a prevencie v Lučenci. Explicitná a špecializovaná podpora duševného zdravia pre NEET populáciu nie je dostupná.

Niekoľko komunitných centier a občianskych združení, napríklad Komunitné centrum Veľké Dravce, Komunitné centrum Fil'akovo, a OZ Za dôstojný život, sa zameriava na podporu marginalizovaných komunit vrátane rómskych komunit. Tieto centrá ponúkajú sociálne poradenstvo, integračné programy a materiálnu pomoc.

V okrese Lučenec pôsobí niekoľko organizácií, ktoré sa zaoberajú podporou vzdelania a rekvalifikácie, avšak programy pre NEET sú skôr okrajové. V okrese chýbajú organizácie, ktoré by poskytovali integrované služby kombinujúce vzdelávanie, zamestnanosť, duševné zdravie a sociálnu podporu pre NEET. Väčšina organizácií sa sústreďuje na jednotlivé oblasti.

Služby v Lučenci a jeho okolí poskytujú čiastočnú podporu pre mladých ľudí v situácii NEET, hoci zameranie na túto skupinu nie je vždy priame. Mnoho organizácií sa sústreďuje na základné sociálne služby, komunitnú integráciu a voľnočasové aktivity, ktoré môžu nepriamo podporiť NEET, ale priamy cieľ nie je špecifikovaný.

Prekrytie služieb

V okrese existuje viacero organizácií a inštitúcií, ktoré sa venujú podpore mladých ľudí v situácii NEET. Tieto organizácie poskytujú rôzne služby zamerané na zvýšenie zamestnateľnosti, sociálnu inklúziu a rozvoj zručností, čím sa snažia zlepšiť životné podmienky tejto ohrozenej skupiny. Aj keď sa niektoré z týchto služieb prekrývajú, existujú medzi nimi aj podstatné rozdiely, ktoré sa týkajú špecifických potrieb cieľových skupín.

V prípade organizácií ako SPACE a ALTERNATÍVA, ktoré sa tiež zameriavajú na mladých ľudí v situácii NEET, je možné pozorovať väčšie prekrývanie v cieľovej skupine, no ich prístupy a činnosti sú odlišné. SPACE Jednotné kontaktné miesto (Lučenec) sa sústreďuje na podporu zamestnanosti a rozvoj zručností mladých ľudí do 30 rokov, ktorí sú v situácii NEET. Ponúka kariérové poradenstvo, podporu a koučing. Na druhej strane, ALTERNATÍVA - Centrum nezávislého života, n.o. zvyšuje sociálnu inklúziu mladých ľudí so zdravotným a sociálnym znevýhodnením, podporuje ich integráciu na trhu práce a pomáha im prechádzať zo školy do života. Aj keď obe organizácie podporujú mladých ľudí v prechode na trh práce, ALTERNATÍVA sa sústreďuje špecificky na znevýhodnené skupiny a zvyšovanie ich aktivity v boji proti sociálnej izolácii, čo odlišuje jej prístup od SPACE.

Ďalšie organizácie, ako Tretia vlna, Nízkoprahové centrum - Centrum pomoci Domček a OZ Za dôstojný život, ponúkajú podobné služby, ale zameriavajú sa na rôzne aspekty sociálnej inklúzie a pomoci pre znevýhodnené skupiny. Tretia vlna sa sústreďuje na pomoc sociálne slabším, najmä mládeži, a poskytuje vzdelávanie, poradenstvo a podporu sociálnej inklúzie. Nízkoprahové centrum Domček sa zameriava na zlepšenie životnej úrovne znevýhodnených skupín prostredníctvom materiálnej pomoci a rozvoja pracovných zručností. OZ Za dôstojný život pomáha obetiam domáceho násillia a sociálne znevýhodneným skupinám pri hľadaní bývania a zamestnania. Aj keď tieto organizácie poskytujú podobné typy pomoci, ich špecifické zameranie a metódy práce sa líšia, a preto sa ich činnosti neprekrývajú v plnom rozsahu.

V konečnom dôsledku, aj keď medzi týmito organizáciami existujú určité paralely, každý aktér má špecifické poslanie a metódy, ktoré prispievajú k celkovému úsiliu o zlepšenie života mladých ľudí v situácii NEET. Tieto organizácie sa dopĺňajú, a nie sú v priamom konflikte, pretože každá z nich sa zameriava na inú časť problémov alebo cieľov tejto skupiny. Prekrývanie služieb je prítomné, najmä v oblasti podpory zamestnateľnosti a rozvoja zručností, ale každá organizácia má svoj špecifický prístup k riešeniu problémov tejto ohrozenej skupiny.

Oblasť záujmu aktérov

Tabuľka 5-7 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Lučenec

Hlavná oblasť záujmu aktérov v okrese Lučenec	n
výchova a vzdelávanie - formálne	18
sociálne služby pre rôzne cieľové skupiny	15
výchova a vzdelávanie - neformálne	5
rozvoj komunity, rozvoj bývania	1
voľný čas	1

sociálno-právna ochrana	1
Nezaradené (iné)	4

Tabuľka pre okres Lučenec ukazuje silné zastúpenie formálneho vzdelávania a sociálnych služieb.

Neformálne vzdelávanie a nezaradené aktivity majú nižšie, ale stále relevantné zastúpenie. Oblasť ako šport, životné prostredie, kultúra, zdravie či ľudské práva sú úplne nepokryté, čo poukazuje na úzke zameranie väčšiny aktérov. Táto štruktúra naznačuje silnú orientáciu na vzdelávanie a sociálnu podporu, avšak výrazne obmedzené možnosti pre rozvoj iných aspektov komunity.

Zhrnutie

V okrese Lučenec pôsobí viacero organizácií, ktoré poskytujú podporu NEET populácii, hoci väčšina služieb nie je primárne a výhradne zameraná na túto skupinu. Napriek tomu, je zrejmé, že sa v okrese nachádza viacero aktérov a to primárne ALTERNATÍVA a SPACE, ktoré poskytujú cieľnú podporu skupine NEET. Alternatívu možno identifikovať ako aktéra poskytujúceho komplexnejšiu podporu v oblasti podpory zamestnanosti. Na druhej strane je nutné poznamenať, že väčšina služieb je zameraná na krátkodobé riešenia, pričom dlhodobé a komplexné programy pre NEET sú obmedzené. Mnoho organizácií sa sústreďuje na základné sociálne služby, komunitnú integráciu a voľnočasové aktivity, ktoré môžu nepriamo podporiť skupinu NEET. Napriek vysokej miere zastúpenia komunitných centier v okrese chýbajú organizácie, ktoré by poskytovali integrované služby kombinujúce vzdelávanie, zamestnanosť, duševné zdravie a sociálnu podporu pre NEET. Väčšina organizácií sa sústreďuje na jednotlivé oblasti, čo môže viesť k neefektívnemu využívaniu zdrojov a menej koordinovanému poskytovaniu pomoci pre túto zraniteľnú skupinu.

5.1.8. Okres Poltár

Pokrytie a rozsah služieb

V rámci analýzy situácie NEET v regióne Poltár bolo mapovaných celkovo 41 aktérov, pričom informácie sa podarilo overiť u 24 z nich. V tomto okrese žiadny aktér nepovažuje mladých ľudí v situácii NEET za svoju primárnu cieľovú skupinu a 15 aktérov považuje mladých ľudí v situácii NEET za sekundárnu cieľovú skupinu. Aktérov, ktorí aktívne vyhľadávajú mladých ľudí v situácii NEET, je 7. Pre 1 aktéra sú mladí ľudia ohrození situáciou NEET primárnou cieľovou skupinou, pre 14 organizácií sú ľudia ohrození situáciou NEET sekundárnou cieľovou skupinou. Tento okres vníma mladých ľudí v situácii NEET prevažne ako sekundárnu cieľovú skupinu, ktorá sa môže týkať niektorých členov ich cieľových skupín, ale nie je to ich hlavný problém, na ktorý sa zameriavajú.

V okrese Poltár existujú služby pre mladých ľudí v situácii NEET, ktoré však nemajú priamy zámer na túto cieľovú skupinu. Dostupné sú hlavne základné sociálne služby a komunitné aktivity.

V okrese Poltár sa žiaden z aktérov nevenuje ľuďom v situácii NEET ako primárnej cieľovej skupine. Napriek tomu existuje viacero aktérov, ktorí skupinu NEET považujú za sekundárnu cieľovú skupinu, a preto ich možno identifikovať ako hlavných aktérov.

Komunitné centrum IN Network Slovakia, n. o.

Poskytuje všeobecne prospešné služby a podporuje zlepšenie kvality života občanov, individuálny osobnostný rast a napĺňanie sociálnych potrieb. Zameriava sa na rôzne skupiny, pričom NEET sú len sekundárnou cieľovou skupinou. V rámci aktivít pre deti a mládež sa organizujú programy ako Gaučovňa, pánsky klub a bezpečné voľnočasové aktivity.

Komunitné centrum Obec Málinec

Poskytuje sociálne poradenstvo a pomoc pri uplatňovaní práv. Jeho hlavnou úlohou je podporovať sociálne začlenenie jednotlivcov a rodín v nepriaznivej životnej situácii. Okrem základných služieb ako pomoc pri školských povinnostiach a prevencii sociálnych problémov, vykonáva aj preventívne aktivity na predchádzanie sociálnemu vylúčeniu.

Vitae Evolve, o. z.

Zameriava sa na rozvoj sociálnych a pracovných zručností, poradenstvo pri hľadaní zamestnania a podporu v oblasti nezávislého života. Poskytuje individuálne a skupinové poradenstvo s cieľom pomôcť klientom uplatniť sa na trhu práce a zlepšiť ich sociálnu integráciu.

Kultúrno-výchovné občianske združenie Lácho Drom

Sústreduje sa na integráciu rómskeho obyvateľstva a prevenciu diskriminácie prostredníctvom kultúrno-vzdelávacích a osvetových podujatí. Organizácia sa venuje aj odstraňovaniu segregácie a podporuje toleranciu medzi Rómami a majoritou, najmä u mladých ľudí.

Úrad práce sociálnych vecí a rodiny, Poltár

Zabezpečuje výkon štátnej správy v oblasti sociálnej pomoci a zamestnanosti. Pracuje s NEET mládežou a poskytuje poradenstvo pre ľudí v núdzi. Viac informácií o službách úradu práce, sociálnych vecí a rodiny je uvedených v sekcii kľúčoví aktéri v BBSK.

BIAMAR

Zameriava sa na voľnočasové aktivity pre deti, mládež a rodičov, pričom podporuje aj prevenciu sociálnych problémov, ako je šikanovanie, závislosti na internete a psychické problémy. Organizácia ponúka rôzne programy a aktivity zamerané na zdravý vývoj mladých ľudí.

Centrum voľného času (súčasť ZŠ)

Zabezpečuje záujmové a športové činnosti pre deti v ich voľnom čase. Jeho cieľom je podporovať deti v ich rozvoji, rozvíjať ich záujmy a zabezpečiť kvalitné využívanie voľného času.

Spojená škola Poltár – Chránené dielne a chránené pracoviská

Tento školský internát poskytuje žiakom stredných škôl ubytovanie a výchovno-vzdelávaciu starostlivosť. Zameriava sa na prípravu na vyučovanie, rozvoj nadania, tvorivosti a záujmových aktivít.

Terénna sociálna práca – obec Utekáč

Zameriava sa na zlepšenie sociálnej situácie obyvateľov ohrozených sociálnym vylúčením. Poskytuje odbornú pomoc a poradenstvo pre rodiny v núdzi, nezamestnaných a seniorov. Cieľom je podpora integrácie týchto osôb do spoločnosti.

Terénna sociálna práca – Cinobaňa

Cieľom terénnej práce je podporovať občanov v rôznych sociálnych podmienkach, zlepšiť ich prístup k službám a podporiť ich aktívne zapojenie do spoločenského života. Táto práca je zameraná na prevenciu sociálneho vylúčenia.

Terénna sociálna práca – Hrnčiarске Zaluzhany

Sústreduje sa na pomoc obyvateľom ohrozeným sociálnym vylúčením, najmä nezamestnaným a rodinám s deťmi. Poskytuje poradenstvo a odbornú pomoc, čím podporuje ich integráciu do spoločnosti.

Terénna sociálna práca – Kokava nad Rimavicou

Poskytuje odbornú pomoc cieľovým skupinám v prirodzenom prostredí, zameriava sa na prevenciu a zmiernenie dopadov zlej sociálnej situácie klientov.

Terénna sociálna práca – Málíneec

Poskytuje odbornú pomoc rôznym cieľovým skupinám odkázaným na sociálnu pomoc, čím prispieva k zlepšeniu sociálnej situácie jednotlivcov a ich integrácii do spoločnosti.

Terénna sociálna práca – Ozdín

Zabezpečuje odbornú pomoc rôznym cieľovým skupinám v nepriaznivých sociálnych podmienkach a podporuje ich zapojenie do spoločenského života.

Terénna sociálna práca – Uhorské

Poskytuje pomoc a základné poradenstvo obyvateľom, ktorí sa ocitli v nepriaznivej sociálnej situácii a potrebujú riešiť svoje problémy s pomocou odborníkov.

Aktéri, ktorí sa venujú prevencii ohrozenia situáciou NEET, sú rovnakí ako tí, ktorí pracujú s ľuďmi, ktorí sa už nachádzajú v tejto situácii.

Podpora duševného zdravia je dostupná obmedzene, prevažne v základnej forme. Súkromné špecializované centrum poradenstva a prevencie poskytuje sociálne a psychologické poradenstvo, avšak špecifické služby na podporu duševného zdravia pre NEET chýbajú.

Poltár nemá organizácie, ktoré by poskytovali komplexné a integrované služby kombinujúce vzdelávanie, zamestnanie, duševné zdravie a sociálnu podporu špeciálne pre NEET. Väčšina organizácií sa sústreďuje iba na jednu oblasť, čo sťažuje holistický prístup k podpore tejto skupiny. V oblasti podpory marginalizovaných skupín, v okrese pôsobí Kultúrno-výchovné občianske združenie Lácho drom, ktoré sa zaoberá podporou rómskej komunity, ale nezahŕňa špecifické programy pre zamestnateľnosť alebo odbornú prípravu NEET.

Kapacity organizácií sú často obmedzené na poskytovanie základných služieb a voľnočasových aktivít. Dlhodobé a systematické programy zamerané na potreby NEET sú zriedkavé.

Prekrytie služieb

V niektorých prípadoch môže dôjsť k prekrytiu služieb, keďže viaceré organizácie sa zameriavajú na podobné cieľové skupiny, ako sú osoby v nepriaznivej sociálnej situácii alebo NEET. Napríklad, Komunitné centrum IN Network Slovakia, n. o. a Vitae Evolve, o. z. ponúkajú podporu zameranú na sociálnu integráciu a rozvoj zručností, pričom NEET je len jednou z ich cieľových skupín. Podobne Komunitné centrum Obec Málíneec a Terénna sociálna práca – Málíneec poskytujú poradenstvo a pomoc pre obyvateľov v nepriaznivých životných situáciách, čím sa ich činnosti čiastočne prekrývajú. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny a Vitae Evolve, o. z. vykonávajú podobné aktivity, ako je podpora pri hľadaní zamestnania a zlepšovanie sociálnej integrácie. Takisto BIAMAR a Komunitné centrum IN Network Slovakia, n. o. sa zameriavajú na prevenciu sociálnych problémov, ako je šikanovanie, závislosti na internete či psychické problémy, pričom ponúkajú podobné programy a aktivity pre deti a mládež. Tento typ prekrytia je prirodzený, keďže všetky tieto organizácie a úrady sa snažia riešiť podobné problémy v rámci sociálnej integrácie a podpory pre osoby v ohrození, najmä v prípade NEET, nezamestnaných a sociálne znevýhodnených osôb.

Oblasť záujmu aktérov

Tabuľka 5-8 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Poltár

Hlavná oblasť záujmu aktérov v okrese Poltár	n
sociálne služby pre rôzne cieľové skupiny	7
výchova a vzdelávanie - neformálne	5
výchova a vzdelávanie - formálne	1
kultúra a umenie	1
voľný čas	1
Nezaradené (iné)	25

Tabuľka pre okres Poltár odhaľuje, že až 60,98 % aktérov patrí medzi nezaradené, čo znamená, že veľká časť aktérov nešpecifikovala svoju oblasť záujmu. Najsilnejšie zastúpené sú sociálne služby a neformálne vzdelávanie, ktoré môžu byť významné pre podporu mladých ľudí, najmä z kategórie NEET. Formálne vzdelávanie, kultúra a voľný čas majú iba minimálne zastúpenie, zatiaľ čo oblasti ako šport, zdravie, životné prostredie, komunitný rozvoj či ľudské práva nie sú vôbec pokryté. Táto nerovnováha naznačuje potrebu rozšíriť činnosti v menej zastúpených sférach, aby bolo možné lepšie reagovať na rôznorodé potreby komunity.

Zhrnutie

V okrese Poltár existujú služby pre mladých ľudí v situácii NEET, avšak žiadna organizácia sa priamo nezameriava na túto skupinu ako svoju primárnu cieľovú. Väčšina dostupných služieb sa orientuje na základné sociálne potreby a komunitné aktivity, ktoré zahŕňajú poradenstvo, pomoc pri sociálnom začlenení a prevenciu sociálnych problémov. Niektoré organizácie, ako Komunitné centrum IN Network Slovakia a Vitae Evolve, o. z., považujú NEET za sekundárnu cieľovú skupinu a poskytujú im podporu v oblasti rozvoja zručností a hľadania zamestnania.

Okrem toho existuje niekoľko organizácií, ktoré poskytujú poradenstvo a pomoc rodinám, nezamestnaným a iným marginalizovaným skupinám, ako je Komunitné centrum Obec Málince alebo terénna sociálna práca v rôznych obciach. Tieto služby sa čiastočne prekrývajú a poskytujú podporu jednotlivcom v sociálnej núdzi, čo zahŕňa aj NEET. Okrem poradenstva a rozvoja zručností sa niektoré organizácie, ako BIAMAR, zameriavajú na prevenciu sociálnych problémov, ako sú šikanovanie, závislosti na internete a psychické problémy.

V okrese Poltár chýbajú integrované a komplexné služby, ktoré by kombinovali vzdelávanie, zamestnanie, duševné zdravie a sociálnu podporu špecificky pre NEET. Väčšina organizácií sa sústreďuje iba na jednu oblasť podpory, čo sťažuje poskytovanie holistického prístupu. Aktivity ako školské a voľnočasové činnosti sú v ponuke, ale dlhodobé a systematické programy zamerané na konkrétne potreby mladých ľudí v situácii NEET sú vzácne.

Niektoré služby sa môžu prekrývať, pretože organizácie ako Komunitné centrum IN Network Slovakia a Vitae Evolve ponúkajú podobné aktivity, ako je podpora zamestnanosti a rozvoj sociálnych zručností. Podobne, terénna sociálna práca v rôznych obciach a úrad práce sociálnych vecí a rodiny sa zameriavajú na znižovanie nezamestnanosti a podporu integrácie, čo môže byť v určitých prípadoch prekrývajúce sa. Prekrytie je prirodzené, keďže všetky tieto aktivity sa snažia riešiť podobné problémy v rámci podpory pre osoby ohrozené sociálnym vylúčením.

5.1.9. Okres Revúca

Pokrytie a rozsah služieb

V rámci analýzy situácie v regióne Revúca bolo mapovaných celkovo 34 aktérov, pričom informácie sa podarilo overiť u 31 z nich. V tomto okrese 5 aktérov považuje mladých ľudí v situácii NEET za svoju primárnu cieľovú skupinu a 13 aktérov považuje mladých ľudí v situácii NEET za sekundárnu cieľovú skupinu. Aktérov, ktorí aktívne vyhľadávajú ľudí v situácii NEET, je 1. Pre 7 aktérov sú mladí ľudia ohrození situáciou NEET primárnou cieľovou skupinou, pre 16 organizácií sú mladí ľudia ohrození situáciou NEET sekundárnou cieľovou skupinou. Aktéri v tomto okrese sa problémom NEET zaoberajú vo väčšej miere, pričom niektoré organizácie ju považujú za primárnu cieľovú skupinu, zatiaľ čo iné ju vnímajú ako sekundárnu, ktorá môže ovplyvniť niektorých členov ich cieľových skupín.

V okrese Revúca pôsobí niekoľko organizácií, ktoré poskytujú rôzne služby pre NEET skupinu, vrátane terénnej sociálnej práce, vzdelávania a komunitných služieb.

Komunitné centrum Gemerský Sad

Sústredí sa na podporu detí a mládeže v marginalizovaných komunitách, motivuje ich k ukončeniu stredoškolského vzdelania a následne k hľadaniu práce. Poskytuje komplexné sociálne a komunitné služby, ktoré prispievajú k sociálnemu začleňovaniu.

Úrad práce sociálnych vecí a rodiny, Revúca

Zabezpečuje výkon štátnej správy v oblasti sociálnej pomoci a zamestnanosti. Pracuje s NEET mládežou a poskytuje poradenstvo pre ľudí v núdzi. Viac informácií o službách úradu práce, sociálnych vecí a rodiny je uvedených v sekcii kľúčoví aktéri v BBSK.

SPACE - jednotné kontaktné miesto pre mladých, Revúca

Jednotné kontaktné miesta pre mladých poskytujú koordinované a individualizované služby mladým ľuďom do 30 rokov s cieľom podporiť zvýšenie regionálnej zamestnanosti a rozvíjať ich zručnosti nevyhnutné pre meniaci sa trh práce. Ponúkajú komplexnú ponuku služieb rozvoja, podpory, informačných služieb a poradenstva na jednom mieste. Viac informácií o službách SPACE je uvedených v sekcii kľúčoví aktéri v BBSK.

Cesta von

Podporuje výchovu rómskych detí prostredníctvom mentoringu, zameriava sa na ich osobný rozvoj a motiváciu k vzdelávaniu a aktívnemu zapojeniu do spoločnosti.

Špeciálna základná škola Revúca

Zameriava sa na vzdelávanie a výchovu detí s mentálnym postihnutím, poskytuje im potrebné odborné vyšetrenia a podporu pre ich ďalší rozvoj. Cieľom je pripraviť žiakov na samostatný život a prácu v chránených podmienkach.

Komunitné centrum Muráň

Cieľom je spájať obyvateľov komunity, pomáhať im riešiť životné problémy, vybavovať administratívne záležitosti a tráviť zmysluplne voľný čas. Podporuje integráciu a zlepšovanie životných podmienok miestnych obyvateľov.

Terénna sociálna práca Hucín

Sústreduje sa na prevenciu sociálneho vylúčenia, zmiernenie negatívnych dôsledkov a podporu integrácie ľudí do spoločnosti, najmä tých, ktorí sa nachádzajú v sociálne znevýhodnených podmienkach.

Nížkoprahové centrum Jordán/Ymca Jelšava

Vytvára bezpečné a podporujúce prostredie pre deti a mladých ľudí, pomáha im rozvíjať ich schopnosti, osobnostný rast a poskytuje im podporu pri prekonávaní problémov.

Kostol na Hrane

Evanjelikálne spoločenstvo, ktoré podporuje rozvoj vzťahu s Bohom a zároveň pomáha deťom a mládeži v rôznych životných situáciách, podporuje ich osobný rozvoj a integráciu do spoločnosti.

Terénna sociálna práca Muránska Dlhá Lúka

Zameriava sa na terénnu sociálnu prácu, ktorá pomáha ľuďom v ťažkých životných situáciách. Podporuje ich sociálne začlenenie a prevenciu sociálneho vylúčenia.

Terénna sociálna práca Jelšava

Pomáha obyvateľom v nepriaznivých sociálnych situáciách, najmä rómskej komunite. Zameriava sa na podporu svojpomoci a zlepšovanie kvality života týchto ľudí.

Komunitné centrum Gemer

Poskytuje komplexnú sociálnu a komunitnú podporu jednotlivcom, rodinám a celej komunite. Cieľom je zabezpečiť sociálne začlenenie a pomoc pri riešení každodenných problémov.

Terénna sociálna práca Gemer

Pomáha klientom v ich prirodzenom prostredí, pričom cieľom je sprístupniť existujúce spoločenské zdroje a podporovať zlepšenie životnej úrovne a dôstojnosti klientov.

Terénna sociálna práca Tornaľa

Pomáha obyvateľom v osade Tornaľa so začlenením do spoločenského života, podporuje riešenie každodenných problémov a zlepšovanie životných podmienok.

Terénna sociálna práca Sirk

Poskytuje odbornú pomoc klientom v ich prirodzenom prostredí, zameriava sa na zlepšenie životných podmienok a sociálne začlenenie ľudí z rôznych sociálnych vrstiev.

Terénna sociálna práca Revúca

Ponúka odbornú pomoc pre rôzne cieľové skupiny odkázané na sociálnu pomoc, najmä v ich prirodzenom prostredí, podporuje sociálne začlenenie a zlepšovanie kvality života.

Špeciálna základná škola a Praktická stredná škola pre deti s mentálnym postihnutím, Jelšava

Poskytuje vzdelávanie mentálne postihnutým žiakom a pripravuje ich na samostatný život v chránených podmienkach. Cieľom školy je integrovať žiakov do spoločnosti a pripraviť ich na prácu v chránených dielňach.

Medzi ďalších aktérov zaoberajúcich sa mladými ľuďmi ohrozenými situáciou NEET patrí:

Nížkoprahové centrum Jordán/Ymca Jelšava

Sústreduje sa na vytváranie bezpečného a podporujúceho prostredia pre deti a mladých ľudí. Pomáha im objaviť ich výnimočnosť a schopnosti, pričom podporuje ich osobnostný rast.

Reedukačné centrum Tornaľa

Špeciálno-výchovné zariadenie pre chlapcov vo veku od 15 do 18 rokov, ktorí majú problémy so sociálnou prispôbitosťou a osobnostným vývojom. Poskytuje výchovu a vzdelávanie pre deti, u ktorých predchádzajúca výchova nezabezpečila nápravu.

Dlhodobé programy sú vzácne a väčšina organizácií sa zameriava na krátkodobú pomoc, ako je napríklad sociálne poradenstvo alebo základná sociálna podpora, ktoré poskytujú napríklad komunitné centrá a útulok Nádej.

Aktéri so zameraním na odbornú prípravu alebo prax pre NEET prakticky v okrese nepôsobia. Rovnako sa väčšina dostupných služieb zameriava na krátkodobé poradenstvo a žiaden z aktérov neposkytuje dlhodobé služby. Chýbajú organizácie, ktoré by ponúkali integrované služby pokrývajúce vzdelávanie, zamestnanie, duševné zdravie a sociálnu podporu pod jednou strechou. Väčšina organizácií sa špecializuje na jednu až dve oblasti, čo vytvára medzeru v komplexnej podpore NEET.

Prekrytie služieb

Príkladom prekryvania je Nizkoprahové centrum Jordán/YMCA Jelšava, ktoré vytvára bezpečné prostredie pre deti a mladých ľudí a podporuje ich osobnostný rast, čo je podobné tomu, čo robí Centrum práce s mládežou Revúca – SPACE, ktoré tiež poskytuje kariérové poradenstvo, mentoring a psychologickú podporu.

Takéto prekrytie môže byť pozitívne, pretože organizácie môžu spoločnými silami podporiť mladých ľudí z rôznych aspektov ich života. Na druhej strane však môže viesť k duplicitným aktivitám a zníženiu efektivity, keďže rôzne organizácie vykonávajú podobné činnosti bez vzájomnej koordinácie. Preto by bolo užitočné zabezpečiť lepšiu spoluprácu medzi aktérmi a optimalizovať poskytované služby, aby sa predišlo duplicitě a zároveň sa efektívne riešili potreby mladých ľudí v riziku NEET.

Oblasť záujmu aktérov

Tabuľka 5-9 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Revúca

Hlavná oblasť záujmu aktérov v okrese Revúca	n
sociálne služby pre rôzne cieľové skupiny	10
výchova a vzdelávanie - formálne	9
výchova a vzdelávanie - neformálne	3
rozvoj komunity, rozvoj bývania	2
sociálno-právna ochrana	2
sociálna inklúzia	2
zdravie, zdravotná starostlivosť (fyzické)	1
duševné zdravie	1
duchovná oblasť, náboženstvo, spiritualita	1
Nezaradené (iné)	4

Tabuľka pre okres Revúca ukazuje, že najvýznamnejšou oblasťou záujmu sú sociálne služby, ktoré tvoria 28,57 % všetkých aktivít, nasledované formálnym vzdelávaním. Nezaradené aktivity predstavujú 14,29 %, čo poukazuje na určitú nejasnosť v profilácii niektorých aktérov. Neformálne vzdelávanie a oblasti ako rozvoj komunity, sociálna ochrana a inklúzia (každá 5,71 %) ponúkajú dodatočné možnosti podpory. Oblasť športu, kultúry, voľného času či životného prostredia nie sú vôbec zastúpené, čo signalizuje výrazné medzery v rozmanitosti služieb. Táto koncentrácia na vzdelávanie a sociálne služby naznačuje významnú orientáciu na základné potreby, ale rozšírenie podpory do iných oblastí by mohlo zlepšiť možnosti komplexného rozvoja, vrátane práce s NEET skupinou.

Zhrnutie

V okrese Revúca chýbajú špecializované programy odborného vzdelávania pre mladých ľudí v situácii NEET, čo obmedzuje ich zamestnanosť. Služby, ktoré sú k dispozícii, neposkytujú dostatočnú podporu pre dlhodobú integráciu do zamestnania, čo môže viesť k trvalej nezamestnanosti. Okrem toho existuje nedostatok cielených psychologických služieb

orientovaných na prípravu na pracovný trh, čo zhoršuje situáciu týchto jednotlivcov. Aktivity organizované centrami sú často zamerané na okamžitú pomoc bez dlhodobej vízie integrácie. Chýbajú komplexné programy, ktoré by kombinovali podporu duševného zdravia so zamestnaneckou pomocou. Tento nedostatok môže ovplyvniť dlhodobú integráciu NEET jednotlivcov do spoločnosti a zabrániť im v dosahovaní stabilného a kvalitného života. Je potrebné vyvinúť iniciatívy, ktoré by sa zameriavali na vytvorenie uceleného systému podpory pre NEET jednotlivcov, aby sa zabezpečila ich úspešná reintegrácia do pracovného procesu a spoločnosti ako celku.

5.1.10. Okres Rimavská Sobota

Pokrytie a rozsah služieb

V rámci analýzy situácie NEET v regióne Rimavská Sobota bolo mapovaných celkovo 79 aktérov, pričom informácie sa podarilo overiť u 55 z nich. V tomto okrese 3 aktéri považujú mladých ľudí v situácii NEET za svoju primárnu cieľovú skupinu a 19 aktérov považuje NEET za sekundárnu cieľovú skupinu. Aktérov, ktorí aktívne vyhľadávajú ľudí v situácii NEET, je 0. Pre 6 aktérov sú mladí ľudia ohrození situáciou NEET primárnou cieľovou skupinou, pre 14 organizácií sú mladí ľudia ohrození situáciou NEET sekundárnou cieľovou skupinou. Tento okres sa problematikou NEET zaoberá len okrajovo, pričom len niektoré organizácie ju považujú za primárnu cieľovú skupinu a pre väčšinu je skôr sekundárnym problémom, ktorý sa týka niektorých členov ich cieľových skupín.

Služby pre NEET v Rimavskej Sobote sú obmedzené, pričom organizácie poskytujú len základnú sociálnu pomoc. Medzi hlavné organizácie patria:

SPACE - jednotné kontaktné miesto pre mladých, Rimavská Sobota

Jednotné kontaktné miesta pre mladých poskytujú koordinované a individualizované služby mladým ľuďom do 30 rokov s cieľom podporiť zvýšenie regionálnej zamestnanosti a rozvíjať ich zručnosti nevyhnutné pre meniaci sa trh práce. Ponúkajú komplexnú ponuku služieb rozvoja, podpory, informačných služieb a poradenstva na jednom mieste. Viac informácií o službách SPACE je uvedených v sekcii kľúčoví aktéri v BBSK.

Občianske združenie Klub rómskych aktivistov na SR

Cieľom je integrácia Rómov do majoritnej spoločnosti formou zamestnávania, sociálnej práce a záujmovej činnosti pre deti a mládež.

Cesta k lepšiemu životu

Poslaním je aktívna pomoc ženám, matkám, rozvoj a podpora rómskej komunity, organizovanie rekvalifikačných kurzov, poskytovanie odbornej poradenskej činnosti, rozvoj sociálnych služieb, podpora zamestnania a organizovanie kultúrnych a športových podujatí.

Komunitné centrum Tisovec - Rimavská Píla

Poskytuje odbornú pomoc obyvateľom v nepriaznivej sociálnej situácii, ktorí potrebujú pomoc pri riešení svojich sociálnych problémov. Zameriava sa na komunitno-občianske vzdelávanie a podporu sociálnej inklúzie.

Komunitné centrum Klenovec

Zameriava sa na poskytovanie sociálnych služieb formou ambulantnou a terénnou. Cieľom je podporiť komunitnú prácu, aktivizáciu osôb ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením a rozvoj miestnej komunity.

Komunitné centrum Hajnáčka

Poskytuje podporu na prekonávanie problémov a zlepšovanie sociálnej súdržnosti v obci, zameriava sa na inklúziu sociálne znevýhodnených skupín.

Centrum sociálneho a kultúrneho rozvoja

Podporuje rovnosť, ochranu ľudských práv, zamestnanosť, vzdelávanie a pomoc sociálne ohrozeným skupinám obyvateľstva. Poskytuje terénnu sociálnu službu krízovej intervencie.

Práčovňa - Mesto Rimavská Sobota

Služby sú poskytované fyzickým osobám s trvalým pobytom v Rimavskej Sobote, ktoré majú ťažké zdravotné znevýhodnenie a potrebujú sociálnu službu na uspokojenie základných životných potrieb.

Stredisko osobnej hygieny - Mesto Rimavská Sobota

Poskytuje sociálne služby pre osoby, ktoré nemajú zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojenie základných potrieb a majú zdravotné znevýhodnenie.

Nocľaháreň - Mesto Rimavská Sobota

Ponúka ubytovanie a sociálne poradenstvo osobám, ktoré nemajú zabezpečené ubytovanie a potrebujú dočasné prístrešie.

Útulok - Zariadenie sociálnych služieb Vepor

Zariadenie pre osoby v krízovej situácii, ktoré nemajú zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojenie základných životných potrieb alebo sú ohrozené stratou bývania.

Cédrus sociálny šatník - Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku, Cirkevný zbor Rimavská Sobota

Pomoc chorým, seniorom, deťom, rodinám, zdravotne postihnutým, chudobným, vylúčeným zo spoločnosti, núdznym a utečencom. Prevádzkuje aj prepravnú službu.

Detský raj spol. s r. o.

Zariadenie starostlivosti o deti do troch rokov veku.

Združenie príbuzných a priateľov duševne chorých OPORA G+N v Rimavskej Sobote

Zameriava sa na sociálnu inklúziu osôb s duševným ochorením a poskytovanie rôznych druhov sociálnych služieb v rámci Domu duševného zdravia.

Zariadenie sociálnych služieb Femina

Poskytuje sociálne služby pre osoby s psychickými chorobami a poruchami správania.

Krízové centrum SOS Rimavská Sobota

Poskytuje útočisko a sociálnu pomoc týraným ženám, deťom, dievčatám, ktoré opúšťajú detské domovy a ženám v ťažkých krízových situáciách.

Centrum pre deti a rodiny Rimavská Sobota

Zariadenie pre výkon rozhodnutí súdu a sociálnoprávnu ochranu detí. Zameriava sa na pomoc deťom a rodinám v krízových situáciách.

Centrum pre deti a rodiny Jesenské

Poslaním je zabezpečiť náhradné rodinné prostredie pre deti, integrovať ich do spoločnosti a pripraviť ich na samostatný život.

Sociálny podnik Lenka s. r. o.

Ponúka rôzne služby v oblastiach maloobchodu, veľkoobchodu, výroby komponentov z dreva, stavebnej činnosti a vzdelávacích aktivít pre nezamestnaných.

KomPas, s. r. o.

Integračný podnik zameraný na zlepšenie pracovných a sociálnych podmienok osôb z marginalizovaných skupín.

Úrad práce sociálnych vecí a rodiny, Rimavská Sobota

Zabezpečuje výkon štátnej správy v oblasti sociálnej pomoci a zamestnanosti. Pracuje s NEET mládežou a poskytuje poradenstvo pre ľudí v núdzi. Viac informácií o službách úradu práce, sociálnych vecí a rodiny je uvedených v sekcii kľúčoví aktéri v BBSK.

Ďalší aktéri, ktorí svoju prácu zameriavajú na ohrozenú skupinu situáciou NEET sú:

Centrum sociálneho a kultúrneho rozvoja (CSKR)

Občianske združenie CSKR sa venuje zvyšovaniu zamestnanosti, ochrane ľudských práv a rovnosti príležitostí. Poskytujeme sociálne poradenstvo, podporu pre znevýhodnené skupiny a realizujeme aktivity, ktoré prispievajú k sociálnemu blahu a rozvoju komunity. Zároveň sme poskytovateľom terénnej sociálnej služby krízovej intervencie.

Slovenský červený kríž, územný spolok Rimavská Sobota

Služby zahŕňajú základné sociálne poradenstvo, prepravné služby a požičiavanie pomôcok pre osoby v núdzi.

OZ Pomocnica

Poskytuje pomoc ľuďom v núdzi, vrátane požičiavania pomôcok a podpory osobám s materiálnymi a zdravotnými problémami.

Centrum pre deti a rodiny Hnúšťa

Komplexná starostlivosť o deti vyňaté z rodín, zameraná na podporu ich integrácie a zlepšenie ich životných podmienok.

V oblasti duševného zdravia pôsobí Združenie OPORA G+N, ktoré poskytuje denné služby a rehabilitáciu pre osoby s duševnými problémami, no programy pre NEET populáciu v tejto oblasti absentujú. Cesta k lepšiemu životu poskytuje rôznorodé služby vrátane podpory marginalizovaných skupín v spoločnosti. Venuje sa aj zabezpečovaniu charitatívnej pomoci, organizácii rekvalifikačných kurzov, poskytovaniu odbornej poradenskej činnosti. Komunitné centrum Rimavská Baňa ponúka rôzne voľnočasové aktivity a sociálne poradenstvo, čo môže prispieť k rozvoju osobných a sociálnych zručností NEET. V oblasti duševného zdravia pôsobí občianske združenie ANTHÉNA, ktoré je dobrovoľným združením rodičov detí so zdravotným postihnutím, dospelých ľudí so zdravotným postihnutím a ľudí, ktorí ich podporujú s cieľom presadzovať všestranný rozvoj zdravotne postihnutých osôb, vrátane ich ďalšieho uplatnenia.

Na druhej strane však chýba integrovaná podpora, ktorá by kombinovala služby vzdelávania, zamestnania a duševného zdravia pre skupinu mladých ľudí v situácii NEET. Väčšina organizácií sa zameriava len na jednu oblasť, napríklad Krízové centrum SOS Rimavská Sobota ponúka len krátkodobú sociálnu a psychologickú podporu bez programov kariérneho rozvoja či odborného vzdelania.

Väčšina služieb v okrese je krátkodobého charakteru, napríklad Nocľaháreň Rimavská Sobota poskytuje základnú sociálnu pomoc bez prepojenia na dlhodobé programy pre NEET.

V okrese Rimavská Sobota existuje relatívne veľké množstvo komunitných centier a poskytovateľov sociálnych služieb avšak žiadne z centier sa výhradne nesústreďuje na pomoc skupine NEET.

Prekrytie služieb

Medzi uvedenými organizáciami nie je významný prekryv alebo duplicita služieb, aj keď niektoré z nich zameriavajú svoju činnosť na podobné cieľové skupiny alebo oblasti zásahu. Každá organizácia sa sústreďuje na špecifické potreby rôznymi prístupmi, čo skôr dopĺňa, než sa prekrýva s inými službami. Centrum SPACE Rimavská Sobota – sa zameriava na mladých ľudí vo veku od 13 do 29 rokov, kde ponúka kariérové poradenstvo, psychologickú podporu, mentoring, neformálne vzdelávanie, podporu podnikania a voľnočasové aktivity. Občianske združenie Klub rómskych aktivistov na Slovensku sa usiluje o integráciu rómskej komunity do majoritnej spoločnosti prostredníctvom zamestnávania, sociálnej práce a záujmovej činnosti pre deti a mládež. Cesta k lepšiemu životu poskytuje aktívnu pomoc ženám, matkám, podporu rómskej komunity, organizuje rekvalifikačné kurzy, poskytuje odborné poradenstvo, rozvíja sociálne služby a organizuje kultúrne a športové podujatia na podporu spoločenského zapojenia. Komunitné centrá v Tisovci, Rimavskej Píle, Klenovci a Hajnáčke ponúkajú odbornú pomoc obyvateľom v nepriaznivej sociálnej situácii, zameriavajú sa na komunitné vzdelávanie a podporu sociálnej inklúzie, pričom každé centrum reaguje na špecifické potreby miestnych komunít.

Centrum sociálneho a kultúrneho rozvoja a ďalšie organizácie ako Slovenský červený kríž, územný spolok Rimavská Sobota, OZ Pomocnica a Centrum pre deti a rodiny Hnúšťa poskytujú služby na pomoc znevýhodneným skupinám a jednotlivcom, ktorí sa nachádzajú v krízových situáciách, so zameraním na sociálne poradenstvo, krízovú intervenciu, pomoc rodinám a deťom, podporu integrácie a zlepšenie životných podmienok. Služby týchto organizácií sa neprekrývajú, ale skôr dopĺňajú, čo vedie k širšiemu pokrytiu rôznych sociálnych potrieb v regióne.

Oblasť záujmu aktérov

Tabuľka 5-10 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Rimavská Sobota

Hlavná oblasť záujmu aktérov v okrese Rimavská Sobota	N
sociálne služby pre rôzne cieľové skupiny	38
výchova a vzdelávanie - formálne	6
výchova a vzdelávanie - neformálne	2
rozvoj dobrovoľníctva, darcovstva a filantropie	2
voľný čas	1
duchovná oblasť, náboženstvo, spiritualita	1
sociálno-právna ochrana	1
Nezaradené (iné)	29

Tabuľka pre okres Rimavská Sobota ukazuje, že sociálne služby pre rôzne cieľové skupiny dominujú, čo naznačuje ich kľúčovú rolu v regióne. Nezaradené aktivity signalizujú, že mnoho aktérov nešpecifikovalo svoje oblasti záujmu. Formálne vzdelávanie a neformálne vzdelávanie sú prítomné v menšom rozsahu, zatiaľ čo oblasti ako šport, životné prostredie, kultúra, či komunitný rozvoj vôbec nie sú zastúpené. V oblasti voľného času, rozvoja dobrovoľníctva, duchovnej sféry a sociálno-právnej ochrany sú aktivity minimálne. Táto štruktúra naznačuje silný dôraz na sociálnu podporu, avšak obmedzený rozvoj iných dôležitých oblastí.

Zhrnutie

V okrese Rimavská Sobota je situácia týkajúca sa mladých ľudí v situácii NEET prevažne okrajová. Väčšina organizácií sa na túto skupinu zameriava skôr ako na sekundárny cieľ. Služby poskytované v regióne sú prevažne základné a orientujú sa najmä na sociálnu pomoc. Hlavné organizácie zahŕňajú Centrum práce s mládežou Rimavská Sobota – SPACE, ktoré

ponúka kariérové poradenstvo, psychologickú podporu a voľnočasové aktivity, a Občianske združenie Klub rómskych aktivistov, ktoré sa venuje integrácii Rómov. Organizácia Cesta k lepšiemu životu pomáha ženám, matkám a rómskym komunitám prostredníctvom rekvalifikačných kurzov a odborného poradenstva. Komunitné centrá v Tisovci, Rimavskej Píle, Klenovci a Hajnáčke poskytujú sociálnu pomoc a podporujú sociálnu inklúziu. Ďalšie organizácie, ako Centrum sociálneho a kultúrneho rozvoja, Slovenský červený kríž a Centrum pre deti a rodiny Hnúšťa, sa zameriavajú na pomoc znevýhodneným skupinám prostredníctvom sociálneho poradenstva, krízovej intervencie a podpory v krízových situáciách. Hoci existuje široká ponuka rôznych sociálnych služieb, neexistuje výrazný prekryv medzi jednotlivými organizáciami. Každá z nich sa špecializuje na konkrétne oblasti pomoci, čím dopĺňa ostatné a pokrýva rôzne potreby v regióne.

5.1.11. Okres Veľký Krtíš

Pokrytie a rozsah služieb

V rámci analýzy situácie v okrese Veľký Krtíš bolo mapovaných celkovo 125 aktérov, pričom informácie sa podarilo overiť u 55 z nich. V tomto okrese 1 aktér považuje mladých ľudí v situácii NEET za svoju primárnu cieľovú skupinu a 10 aktérov považuje mladých ľudí v situácii NEET za sekundárnu cieľovú skupinu. V okrese sú 2 aktéri, ktorí aktívne vyhľadávajú ľudí v situácii NEET. Pre 2 aktérov sú mladí ľudia ohrození situáciou NEET primárnou cieľovou skupinou, zatiaľ čo pre 9 organizácií sú mladí ľudia ohrození situáciou NEET sekundárnou cieľovou skupinou. Tento okres sa problematikou NEET zaoberá len v obmedzenej miere, pričom len niekoľko organizácií ju považuje za primárnu cieľovú skupinu, a pre väčšinu aktérov ide o situáciu, ktorá sa týka niektorých ich cieľových skupín, ale nie je to hlavný problém, na ktorý sa zameriavajú.

V okrese Veľký Krtíš je ponuka služieb pre mladých ľudí v situácii NEET obmedzená a prevažne sa sústreďuje na základnú sociálnu podporu a komunitné aktivity. Medzi relevantných aktérov pracujúci s mladými ľuďmi v situácii NEET prevažne ako so sekundárnou cieľovou skupinou patria:

Komunitné Centrum Cinobaňa

Ponúka zvyšovanie životnej úrovne komunity prostredníctvom sociálneho poradenstva, komunitnej práce a podpory znevýhodnených skupín, vrátane NEET osôb, ľudí zo marginalizovaných rómskych komunít a tých, ktorí majú predčasne ukončenú školskú dochádzku.

SOS Želovce

Poskytuje odborné vzdelávanie zamerané na poľnohospodárstvo, záhradníctvo a agroturistiku pre stredoškóľakov.

Odborné učilište internátne Želovce

Realizuje odborné vzdelávanie pre žiakov s mentálnym postihnutím v špecializovaných odborných programoch.

Komunitné Centrum Menšín o.z.

Zameriava sa na integráciu a vzdelávanie marginalizovaných rómskych komunít prostredníctvom sociálneho poradenstva, komunitnej práce, zlepšenia podmienok bývania a rozvoja zdravotnej a environmentálnej gramotnosti.

Komunitné centrum Cerovo

Poskytuje sociálne poradenstvo, komunitnú prácu a voľnočasové aktivity pre všetky vekové kategórie, s cieľom zlepšiť životné podmienky a podporiť sociálnu integráciu obyvateľov.

Zariadenie sociálnych služieb Pod vinicami

Ponúka komplexnú sociálnu podporu v domove sociálnych služieb a zariadeniach podporovaného bývania, zameranú na podporu samostatného bývania a celoročný pobyt pre seniorov.

Terénna sociálna práca Modrý Kameň

Realizuje projekt na začleňovanie ľudí ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením z marginalizovaných rómskych komunít prostredníctvom terénnej sociálnej práce.

Terénna sociálna práca Čelovce

Cieľom je poskytovať kvalitné sociálne služby a zlepšiť životné podmienky osôb z marginalizovaných rómskych komunít prostredníctvom terénnej sociálnej práce a integrácie do spoločnosti.

Rozvojový tím Hrušov - obec Hrušov

Podporuje vzájomné učenie sa, desegregáciu a súdržnosť obce prostredníctvom pilotného projektu zameraného na rozvoj obyvateľov z marginalizovaných rómskych komunít.

Obecný úrad Nenince

Poskytuje štátne a verejné služby pre obyvateľov obce, zamerané na rozvoj miestnej samosprávy a zlepšenie kvality života.

Obec Veľké Zlievce

Zabezpečuje služby miestnej samosprávy a prevádzku komunitného centra, ktoré podporuje komunitné aktivity a rozvoj obce.

Úrad práce sociálnych vecí a rodiny, Veľký Krtíš

Zabezpečuje výkon štátnej správy v oblasti sociálnej pomoci a zamestnanosti. Pracuje s NEET mládežou a poskytuje poradenstvo pre ľudí v núdzi. Viac informácií o službách úradu práce, sociálnych vecí a rodiny je uvedených v sekcii kľúčoví aktéri v BBSK.

V okrese Veľký Krtíš pôsobia len dvaja dodatoční aktéri, ktorí sa zameriavajú na ohrozené skupiny mladých ľudí ako na sekundárnu cieľovú skupinu.

OZ Spoločnosť A. H. Škultétyho vo Veľkom Krtíši

Šíri odkaz národného buditeľa Augusta Horislava Škultétyho, evanjelického kňaza, pedagóga a riaditeľa Prvého slovenského evanjelického gymnázia v Revúcej.

EXCELENT, s.r.o.

Zameriava sa na pomoc znevýhodneným občanom so špeciálnym dôrazom na sociálnu inklúziu.

Podpora duševného zdravia pre NEET je v okrese Veľký Krtíš obmedzená. Komunitné centrum Menšín poskytuje sociálne poradenstvo a pomoc pri integrácii marginalizovaných skupín, ale nie je špecificky zamerané na duševné zdravie NEET. Zároveň napríklad Centrum poradenstva a prevencie a Komunitné centrum Menšín poskytuje základné služby poradenstva, ale neponúka špecializované programy duševného zdravia pre NEET populáciu. Hontiansko-novohradská knižnica A. H. Škultétyho organizuje komunitné aktivity, kultúrne podujatia a neformálne vzdelávanie, čo môže prispieť k zlepšeniu sociálnych a vzdelávacích možností NEET. Komunitné centrá a Útulok Nádej VK poskytujú akútne sociálne poradenstvo a krátkodobú pomoc, ako je napríklad dočasné ubytovanie. Neobsahujú však dlhodobé strategické programy, ktoré by pomohli NEET populácii s trvalou integráciou do pracovného života.

Celkovo v okrese absentuje zastúpenie aktérov, ktorí sa venujú pomoci telesne znevýhodneným osobám ako absentuje aj komplexná systémová podpora pre skupinu NEET. V okrese pôsobí viacero stredných škôl, ktoré však výhradne nemožno považovať za aktéra, sústrediaceho sa cielene na skupinu NEET a jej integráciu na pracovný trh.

Prekrytie služieb

Napriek zvýšenému pôsobeniu komunitných centier v okrese, nedochádza k prekryvaniu ich služieb, pretože každé z nich má svoj špecifický cieľ a zameranie. Napríklad Komunitné Centrum Cinobaňa sa sústreďuje na zvyšovanie životnej úrovne komunity prostredníctvom sociálneho poradenstva a podpory znevýhodnených skupín, ako sú NEET osoby a ľudia z marginalizovaných rómskych komunit. Komunitné Centrum Menšín o.z. sa zameriava na integráciu a vzdelávanie týchto komunit, pričom okrem sociálneho poradenstva poskytuje aj podporu v oblasti zlepšenia bývania a environmentálnej gramotnosti. Komunitné Centrum Cerovo zase ponúka komplexnú pomoc prostredníctvom sociálneho poradenstva, komunitnej práce a voľnočasových aktivít pre všetky vekové kategórie, s cieľom zlepšiť životné podmienky a podporiť sociálnu integráciu. Tieto centrá teda vykonávajú rôzne formy podpory, ktoré sa môžu vzájomne dopĺňať, no nezameriavajú sa na rovnaké činnosti a neprekývajú sa v rámci svojej ponuky. Každé z nich má svoje špecifické ciele a zameranie v prospech rôznych skupín obyvateľov.

Oblasť záujmu aktérov

Tabuľka 5-11 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Veľký Krtíš

Hlavná oblasť záujmu aktérov v okrese Veľký Krtíš	n
výchova a vzdelávanie - formálne	11
sociálne služby pre rôzne cieľové skupiny	8
výchova a vzdelávanie - neformálne	4
rozvoj komunity, rozvoj bývania	2
šport	1
životné prostredie, zvieratá	1
Nezaradené (iné)	98

Tabuľka pre okres Veľký Krtíš odhaľuje výraznú dominanciu nezaradených aktivít, ktoré tvoria až 78,40 % všetkých údajov, čo naznačuje, že mnohí aktéri nešpecifikovali svoju oblasť záujmu. Najsilnejšie zastúpené sú formálne vzdelávanie a sociálne služby, zatiaľ čo neformálne vzdelávanie, šport, životné prostredie, rozvoj komunity či kultúra majú len minimálne zastúpenie. Aktivity ako duševné zdravie, voľný čas, ľudské práva, či sociálno-právna ochrana nie sú pokryté vôbec. Tento výrazný pretlak nezaradených aktivít naznačuje potrebu lepšej štruktúry a definovania oblastí záujmu aktérov, aby sa efektívnejšie reagovalo na potreby komunity, najmä mladých ľudí v kategórii NEET. Rozšírenie a vyváženie aktivít by mohlo zlepšiť celkovú podporu a prispieť k rôznorodejším príležitostiam v regióne.

Zhrnutie

Okres Veľký Krtíš čelí problémom s vysokým počtom NEET osôb, no podpora tejto skupiny je v regióne obmedzená. Viacero organizácií sa zameriava na znevýhodnené skupiny, ale len niektoré priamo oslovujú NEET osoby ako svoju cieľovú skupinu. Väčšina aktérov sa zameriava skôr na marginalizované komunity a poskytuje základné sociálne služby, komunitnú prácu a poradenstvo. Tento prístup však nezahŕňa dostatočne špecializované programy, ktoré by pomohli NEET osobám nielen získať potrebné zručnosti, ale aj trvalo sa začleniť na pracovný trh.

Ponuka služieb je prevažne zameraná na sociálnu integráciu a komunitné aktivity, pričom v okrese pôsobí niekoľko komunitných centier, ktoré ponúkajú poradenstvo a podporu pre rôzne znevýhodnené skupiny. Aj keď sa ich cieľové skupiny prekrývajú, každé z centier sa špecializuje na iné oblasti, ako je podpora rómskych komunit, zlepšenie bývania alebo vzdelávacie aktivity. Tento prístup zabezpečuje, že sa jednotlivé služby navzájom dopĺňajú, ale zároveň nedochádza k prekrývaniu alebo duplicitě služieb.

Chýba však komplexná, systémová podpora pre NEET skupinu, ktorá by zahŕňala nielen základnú pomoc, ale aj dlhodobé programy na ich integráciu do pracovného života. Pre tieto osoby je potrebné vyvinúť viac špecializovaných iniciatív, ktoré sa budú venovať ich špecifickým potrebám a pomôžu im prekonať bariéry, ktoré im bránia v uplatnení na trhu práce.

5.1.12. Okres Zvolen

Pokrytie a rozsah služieb

V rámci analýzy situácie v okrese Zvolen bolo mapovaných celkovo 68 aktérov, pričom informácie sa podarilo overiť u 38 z nich. V tomto okrese 2 aktéri považujú mladých ľudí v situácii NEET za svoju primárnu cieľovú skupinu a 17 aktérov považuje NEET za sekundárnu cieľovú skupinu. V okrese sú 3 aktéri, ktorí aktívne vyhľadávajú ľudí v situácii NEET. Pre 2 aktérov sú mladí ľudia ohrození situáciou NEET primárnou cieľovou skupinou, zatiaľ čo pre 16 organizácií sú mladí ľudia ohrození situáciou NEET sekundárnou cieľovou skupinou. Tento okres má aktivity zamerané na NEET, ale zameranie na túto skupinu nie je dominantné. Väčšina organizácií sa sústreďuje na širšie cieľové skupiny, pričom NEET je pre nich skôr sekundárnym problémom.

V okrese Zvolen existujú obmedzené programy, ktoré priamo ponúkajú odbornú prípravu alebo stáže pre NEET. Napriek tomu sa v okrese nachádza niekoľko aktérov, ktorí sa sústredia primárne alebo sekundárne na cieľovú skupinu mladých ľudí v situácii NEET:

SPACE - jednotné kontaktné miesto pre mladých, Zvolen

Jednotné kontaktné miesta pre mladých poskytujú koordinované a individualizované služby mladým ľuďom do 30 rokov s cieľom podporiť zvýšenie regionálnej zamestnanosti a rozvíjať ich zručnosti nevyhnutné pre meniaci sa trh práce. Ponúkajú komplexnú ponuku služieb rozvoja, podpory, informačných služieb a poradenstva na jednom mieste. Viac informácií o službách SPACE je uvedených v sekcii kľúčoví aktéri v BBSK.

Centrum pre deti a rodiny Trnie

Poskytuje komplexnú starostlivosť deťom a mladým ľuďom do 25 rokov, ktorí sa ocitli v náhradnej starostlivosti. Zameriava sa na rehabilitáciu detí s psychosociálnymi problémami, ponúka poradenstvo, vzdelávacie a kultúrne aktivity, pričom podporuje deti v integrácii a odbúravaní negatívnych následkov sociálnej zanedbanosti.

NÁVRAT-RDZO

Zameriava sa na doliečovací proces pre mladých ľudí závislých na látkach a nelátkach. Ponúka resocializačný program v komunite rodinného typu, ktorý pomáha mladým ľuďom obnoviť ich životy a reintegráciu do spoločnosti prostredníctvom komplexnej terapeutickej starostlivosti a sociálnej podpory.

Útulok Nádej Zvolen

Pomáha ľuďom v krízovej sociálnej situácii, ktorí sa ocitli bez domova alebo sú ohrození jeho stratou. Zabezpečuje ubytovanie, stravovanie a sociálnu podporu pre jednotlivcov a rodiny, čím im poskytuje stabilitu a pomoc v ťažkých životných obdobiach.

Komunitné centrum Romano Jilo

Poskytuje podporu ľuďom v nepriaznivej sociálnej situácii, najmä tým, ktorí sú ohrození sociálnym vylúčením. Organizuje vzdelávacie a voľnočasové aktivity, komunitnú rehabilitáciu a sociálne poradenstvo, čím pomáha členom komunity riešiť ich problémy a zlepšovať ich kvalitu života.

DELFIŇ občianske združenie pre duševné zdravie

Ponúka rehabilitačné služby pre osoby trpiace psychickými poruchami, pričom poskytuje odborné sociálne poradenstvo, vytvára priestor pre zlepšovanie sociálnych kontaktov a organizuje rôzne vzdelávacie aktivity. Cieľom je podporiť klientov v ich samostatnosti a osobnom rozvoji.

Zariadenie sociálnych služieb Záhonok

Ponúka sociálne služby pre deti a dospelých so zdravotným postihnutím, podporuje ich samostatnosť a integráciu do spoločnosti. Zameriava sa na individuálnu podporu klientov, pričom sa sústreďuje na aktívny spôsob života a komunitné hodnoty.

EnviroStopa

Sústreďuje sa na ochranu životného prostredia a podporu cirkulárnej ekonomiky. Pracuje na projektoch zameraných na udržateľnosť a ochranu prírody, čím prispieva k ekologickému povedomiu a ochrane prírodných zdrojov.

Akadémia vzdelávania Zvolen

Ponúka vzdelávacie a rekvalifikačné kurzy pre dospelých, pričom sa zameriava na zlepšovanie profesijných zručností a celoživotné vzdelávanie. Pomáha jednotlivcom získať nové zručnosti a zamestnanie prostredníctvom rôznych vzdelávacích programov.

Celé Slovensko číta deťom

Zameriava sa na motivovanie detí ku čítaniu a podporu rodičov v aktívnom trávení času s deťmi prostredníctvom spoločného čítania. Cieľom je pozitívne ovplyvniť detskú čitateľskú gramotnosť a vytvárať zážitky zo spoločného čítania.

Canisterapeutické Združenie Slovenska

Pomáha deťom a dospelým prostredníctvom canisterapie, ktorá zlepšuje ich fyzické, emocionálne a kognitívne funkcie. Vzdeláva odborníkov v tejto oblasti a organizuje rôzne akcie, ktoré podporujú znevýhodnené osoby a pomáhajú im zlepšiť sociálnu inklúziu.

DRUMBLA o. z.

Realizuje muzikoterapeutické projekty, ktoré využívajú hudbu na podporu psychického a emocionálneho zdravia. Prostredníctvom krátkodobých projektov sa zameriava na rozvoj osobnosti a zmiernenie psychických ťažkostí účastníkov.

POH, s. r. o. "registrovaný sociálny podnik"

Vykonáva stavby a realizuje projekty zelenej infraštruktúry s dôrazom na udržateľnosť a ekologické riešenia. Používa recyklované materiály a implementuje inovácie v oblasti stavebníctva, čím prispieva k ochrane životného prostredia.

Konekt, o.z. - poradenské centrum pre mladých

Poskytuje mladým ľuďom priestor na získavanie informácií, podporu pri vzdelávaní a zamestnávaní. Cieľom je pomôcť mladým zorientovať sa v ich kariérnej a osobnej ceste, pričom organizácia tiež spolupracuje s ďalšími organizáciami pri práci s mládežou.

Združenie Slatinka

Ochrana prírodných hodnôt a participácia na rozhodovaní o environmentálnych projektoch.

Združenie sa venuje environmentálnej výchove, organizuje verejné aktivity a spolupracuje s miestnymi komunitami na ochrane prírody a zvyšovaní povedomia o ekologických otázkach.

Zvolen očami prírody

Zameriava sa na ochranu prírody prostredníctvom vzdelávania a realizácie environmentálnych aktivít, ako sú prednášky, workshopy a verejné podujatia. Cieľom je budovať komunitu, ktorá si váži prírodu a zodpovedne pristupuje k životnému prostrediu.

Človek v ohrození

Zaoberá sa riešením problémov súvisiacich so sociálnym vylúčením, extrémnou chudobou a nezamestnanosťou v rómskych lokalitách. Snaží sa zlepšiť životné podmienky a vzdelanie v znevýhodnených komunitách, podporovať sociálnu inklúziu a znižovať napätie medzi rôznymi spoločenskými skupinami.

Terénna sociálna práca Zvolen

Cieľom terénnej sociálnej práce je sociálna inklúzia a prevencia sociálneho vylúčenia. Poskytuje podporu jednotlivcom v znevýhodnených situáciách a zmierňuje negatívne dôsledky ich životných problémov, čím sa snaží zlepšiť ich integráciu do spoločnosti.

Úrad práce sociálnych vecí a rodiny, Zvolen

Zabezpečuje výkon štátnej správy v oblasti sociálnej pomoci a zamestnanosti. Pracuje s NEET mládežou a poskytuje poradenstvo pre ľudí v núdzi. Viac informácií o službách úradu práce, sociálnych vecí a rodiny je uvedených v sekcii kľúčoví aktéri v BBSK.

V okrese Zvolen sa nachádza len jeden ďalší aktér, ktorý sekundárne pracuje s mladými ľuďmi ohrozenými situáciou NEET.

DOMINO Súkromné centrum voľného času

Zameriava sa na organizovanie voľnočasových aktivít pre deti a mládež, ako aj pre ďalšie vekové skupiny do 30 rokov. Cieľom je podporovať záujmovú činnosť, rozvoj praktických zručností a formovanie návykov na užitočné využívanie voľného času.

V okrese Zvolen chýba komplexná podpora zameraná priamo na populáciu NEET, ktorá by zahŕňala dlhodobé programy na ich integráciu do vzdelávania a zamestnania. Existujúce služby, ako rekvalifikácie, sociálne poradenstvo či psychologická pomoc, sú často všeobecné a nezohľadňujú špecifické potreby NEET. Absentujú aj praktické sťaže a tréningy šité na mieru tejto skupine, pričom väčšina aktérov sa sústreďuje na krátkodobé intervencie bez udržateľného dopadu.

Prekrytie služieb aktérov

V oblasti Zvolen sa nachádzajú organizácie, ktoré sa zameriavajú na podobné oblasti, čo vedie k určitému prekrytiu ich činností. Centrum práce s mládežou Zvolen – SPACE a Konekt, o.z. - poradenské centrum pre mladých sa obidve orientujú na podporu mladých ľudí, pričom poskytujú kariérne poradenstvo a pomoc pri ich osobnom a profesijnom rozvoji. SPACE sa však okrem poradenstva zameriava aj na mentoring, koučing a organizovanie voľnočasových aktivít, zatiaľ čo Konekt, o.z. sa viac sústreďuje na pomoc pri vzdelávaní a zamestnávaní mladých ľudí.

Centrum pre deti a rodiny Trnava a NÁVRAT-RDZO sa venujú mladým ľuďom v zložitej životnej situácii. Trnava poskytuje komplexnú starostlivosť deťom v náhradnej starostlivosti, pričom sa sústreďuje na rehabilitáciu detí s psychosociálnymi problémami, zatiaľ čo NÁVRAT sa špecializuje na doliečovací proces pre mladých ľudí, ktorí prešli závislosťou, a pomáha im s reintegráciou do spoločnosti.

Útulok Nádej Zvolen a Komunitné centrum Romano Jilo obidve poskytujú podporu ľuďom v sociálnej kríze. Útulok sa zameriava na osoby bez domova alebo tých, ktorí sú ohrození stratou bývania, a zabezpečuje im ubytovanie, stravovanie a sociálnu pomoc. Komunitné centrum Romano Jilo sa venuje predovšetkým ľuďom ohrozeným sociálnym vylúčením a organizuje rôzne vzdelávacie, kultúrne a sociálne aktivity.

DELFIŇ občianske združenie pre duševné zdravie a Zariadenie sociálnych služieb Záhonok poskytujú pomoc ľuďom so zdravotným postihnutím alebo mentálnymi poruchami. DELFIŇ sa zameriava na psychické zdravie a ponúka rehabilitačné služby, sociálne poradenstvo a aktivity na zlepšenie sociálnych kontaktov. Záhonok sa sústreďuje na podporu detí a dospelých so zdravotným postihnutím a pomáha im s integráciou do spoločnosti, pričom kladie dôraz na individuálnu podporu klientov a aktívny spôsob života.

Každá z týchto organizácií má svoj špecifický cieľ, no často sa ich činnosti prekrývajú, čo môže viesť ku konkurencii o klientov.

Oblasť záujmu aktérov

Tabuľka 5-12 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Zvolen

Hlavná oblasť záujmu inštitúcií, organizácií a aktérov v okrese Zvolen	n	%
sociálne služby pre rôzne cieľové skupiny	6	8.57%
sociálno-právna ochrana	4	5.71%
výchova a vzdelávanie - neformálne	3	4.29%
životné prostredie, zvieratá	3	4.29%
duševné zdravie	2	2.86%
kultúra a umenie	2	2.86%
voľný čas	1	1.43%
rozvoj dobrovoľníctva, darcovstva a filantropie	1	1.43%
Nezaradené (iné)	48	68.57%

Tabuľka pre okres Zvolen ukazuje, že väčšina aktérov nezadefinovala svoju oblasť záujmu. Z oblastí, ktoré sú konkrétne uvedené, sa overení aktéri najviac angažujú v oblasti sociálnych služieb, životného prostredia a neformálneho vzdelávania. Ďalej sú prítomné aj oblasti duševného zdravia, kultúry a umenia a sociálno-právnej ochrany. Iné oblasti, ako formálne vzdelávanie, šport, voľný čas, rozvoj komunity alebo pomoc pri humanitárnych katastrofách, nie sú zastúpené. Táto koncentrácia na niekoľko vybraných oblastí poukazuje na určité medzery v diverzifikácii aktivít a naznačuje potrebu lepšej štruktúry a špecifikácie oblastí záujmu aktérov, aby sa efektívnejšie pokryli rôzne potreby komunity, vrátane mladých ľudí v NEET skupine.

Zhrnutie

V okrese Zvolen existuje niekoľko organizácií, ktoré sa venujú podpore mladých ľudí v situácii NEET, avšak zameranie na túto skupinu nie je dominantné a v oblasti chýbajú komplexné programy zamerané priamo na integráciu NEET do vzdelávania a zamestnania. V regióne sa aktivity väčšiny organizácií sústreďujú na širšie cieľové skupiny, pričom NEET je vnímaný skôr ako sekundárny problém. K dispozícii sú rôzne formy pomoci, ako kariérové poradenstvo, psychologická podpora, mentoring a koučing, ktoré mladým ľuďom pomáhajú pri osobnom rozvoji a integrácii do spoločnosti, no chýbajú konkrétne odborné stáže, praktické vzdelávacie programy či rekvalifikácie prispôbené špecifickým potrebám tejto skupiny. Medzi organizáciami, ktoré sa v okrese Zvolen venujú tejto problematike, patrí napríklad Centrum

práce s mládežou Zvolen – SPACE, ktoré ponúka kariérové poradenstvo a psychologickú podporu, ale neponúka špecializované odborné kurzy alebo stáže, ktoré by mladým ľuďom pomohli dostať sa do zamestnania. Ďalšie organizácie, ako Akadémia vzdelávania Zvolen, ponúkajú rekvalifikačné kurzy, no tieto programy nie sú zamerané špecificky na NEET, a teda neadresujú priamo potreby tejto skupiny. Sú tu aj organizácie, ktoré sa zameriavajú na sociálnu pomoc, ako Útulok Nádej Zvolen a Komunitné centrum Romano Jilo, ktoré poskytujú akútnu pomoc ľuďom v sociálnej kríze, ale chýbajú tu dlhodobé programy na udržateľnú integráciu NEET do vzdelávacieho procesu alebo na pracovný trh. Okrem toho, organizácie ako NÁVRAT-RDZO, ktoré sa venujú doliečovaniu a reintegrácii mladých ľudí po závislostiach, neposkytujú podporu v zamestnaní alebo vzdelávaní, čo by mohlo pomôcť tejto skupine dostať sa na trh práce. Ďalším problémom je prekrytie činností medzi jednotlivými organizáciami, čo vedie k neefektívnej koordinácii a duplicitě služieb. Napríklad Centrum práce s mládežou Zvolen – SPACE a Konekt, o.z. - poradenské centrum pre mladých poskytujú podobné formy podpory pre mladých ľudí, ako je kariérne poradenstvo, ale zameriavajú sa na rôzne oblasti, čo môže spôsobovať neprehľadnosť v dostupných možnostiach. Podobne Centrum pre deti a rodiny Tŕnie a NÁVRAT-RDZO sa venujú mladým ľuďom v zložitej životnej situácii, ale každý z týchto aktérov má odlišný prístup a špecializáciu. Celkový obraz v okrese Zvolen ukazuje, že aj keď existuje určitá podpora pre ľudí v situácii NEET, chýbajú integrované služby, ktoré by efektívne spájali vzdelávanie, zamestnanosť, psychologickú pomoc a sociálnu podporu do jedného celistvého programu. Tento nedostatok komplexnej podpory vedie k nižšej efektívnosti v reintegrácii mladých ľudí do spoločnosti a ich príprave na pracovný trh.

5.1.13. Okres Žarnovica

Pokrytie a rozsah služieb

V rámci analýzy situácie v okrese Žarnovica bolo mapovaných celkovo 134 aktérov, pričom informácie sa podarilo overiť u 28 z nich. V tomto okrese neexistujú aktéri, ktorí by považovali mladých ľudí v situácii NEET za svoju primárnu cieľovú skupinu a len 1 aktér považuje NEET za sekundárnu cieľovú skupinu. V okrese nebol identifikovaný žiadny aktér, ktorý aktívne vyhľadáva ľudí v situácii NEET. Pre žiadneho aktéra nie sú mladí ľudia ohrození situáciou NEET primárnou cieľovou skupinou, zatiaľ čo pre 1 organizáciu sú mladí ľudia v ohrození situáciou NEET sekundárnou cieľovou skupinou. Cieľovej skupine NEET nie je v okrese venovaná takmer žiadna pozornosť, keďže ani aktéri, ani organizácie sa nezameriavajú na túto skupinu ako na svoju primárnu alebo sekundárnu cieľovú skupinu.

Jediný aktér, ktorý uviedol, že pracuje so skupinou NEET ako so sekundárnou cieľovou skupinou je **Občianske združenie Žarnovica a Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny**.

Úrad práce sociálnych vecí a rodiny, Banská Štiavnica, pracovisko Žarnovica
Zabezpečuje výkon štátnej správy v oblasti sociálnej pomoci a zamestnanosti. Pracuje s NEET mládežou a poskytuje poradenstvo pre ľudí v núdzi. Viac informácií o službách úradu práce, sociálnych vecí a rodiny je uvedených v sekcii kľúčoví aktéri v BBSK.

Napriek absencii aktérov zaoberajúcich sa skupinou NEET alebo ohrozenými situáciou NEET je dôležité spomenúť aspoň niekoľko aktérov pôsobiacich v okrese. Prínosom ich prítomnosti a fungovania v okrese je aj nepriame zlepšovanie situácie skupiny NEET.

Rómske združenie SPOKOJNOSŤ a ŽARNOVICKÁ NÁDEJ

Cieľom je sociálna podpora a inklúzia rómskej komunity, avšak bez programov zameraných na zamestnanosť alebo odbornú prípravu NEET.

Rodičovské združenie pri Centre voľného času detí a mládeže v Žarnovici
Zameriava sa na podporu a organizovanie voľnočasových aktivít pre deti a mládež v tomto regióne. Ich hlavnou úlohou je podporovať rôzne vzdelávacie, kultúrne a športové činnosti, ktoré prispievajú k rozvoju detí a mladých ľudí.

Denné centrum - Mesto Žarnovica

Poskytuje základnú sociálnu podporu pre ohrozené skupiny, avšak väčšina služieb poskytuje len krátkodobú podporu, pričom dlhodobé integračné programy pre NEET, ktoré by zohľadňovali sociálnu a psychologickú podporu, nie sú v regióne k dispozícii.

V okrese Žarnovica existuje zopár iniciatív, no podpora pre NEET populáciu je nedostatočná a chýbajú dlhodobé programy zamerané na ich integráciu. Nízkoprahové centrá, ako Slniečko a Dolná Ždaňa, poskytujú vzdelávanie a sociálne poradenstvo, no bez špecializovaných stáží či tréningov. Sociálne podniky a komunitné centrá zamestnávajú znevýhodnených, avšak neponúkajú ciele prípravu pre NEET. Centrum poradenstva a prevencie a rómske združenia prispievajú k inklúzii, no chýbajú priame programy na zamestnanosť. Väčšina iniciatív je krátkodobá a neobsahuje trvalé riešenia na zvýšenie zamestnateľnosti a vzdelanosti NEET.

Prekrytie služieb

Na základe analýzy v okrese Žarnovica neexistujú žiadne významné prekrývania alebo súťaženie o zdroje a klientov medzi organizáciami poskytujúcimi služby pre NEET populáciu. Vzhľadom na to, že v regióne neexistujú aktéri, ktorí by sa primárne alebo sekundárne zameriavali na túto skupinu a väčšina organizácií sa sústreďuje na iné oblasti (ako sociálnu inklúziu, voľnočasové aktivity či sociálnu podporu), nie je medzi nimi zřejmý konflikt o zdroje alebo klientov. Tieto organizácie sa navzájom dopĺňajú, ale ich služby sa primárne neorientujú na NEET, čo znamená, že v tejto oblasti neexistuje výrazné prekrývanie služieb.

Oblasť záujmu aktérov

Tabuľka 5-13 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Žarnovica

Hlavná oblasť záujmu aktérov	n
sociálne služby pre rôzne cieľové skupiny	3
šport	3
výchova a vzdelávanie - formálne	1
životné prostredie, zvieratá	1
duševné zdravie	1
sociálno-právna ochrana	0
Nezaradené (iné)	123

Tabuľka pre okres Žarnovica ukazuje, že väčšina aktérov nešpecifikovala svoju oblasť záujmu. Z oblastí, ktoré sú konkrétne uvedené, sú najviac zastúpené šport a sociálne služby pre rôzne cieľové skupiny. Ďalej sa nachádzajú menšie zastúpenia formálneho vzdelávania, životného prostredia, duševného zdravia a iných špecifických oblastí. Tento výrazný podiel nezaradených aktivít naznačuje potrebu jasnejšej identifikácie a špecifikácie oblastí záujmu zo strany aktérov, aby sa zlepšilo pokrytie rôznych potrieb komunity. Vyváženie a rozšírenie aktivít by mohlo podporiť širší rozvoj v regióne a lepšie reagovať na potreby mladých ľudí, najmä tých, ktorí sú v kategórii NEET.

Zhrnutie

V okrese Žarnovica je situácia týkajúca sa NEET populácie nedostatočne pokrytá. Väčšina aktérov v regióne sa nezameriava na túto skupinu ako na svoju primárnu alebo sekundárnu cieľovú skupinu. Iba jedno občianske združenie označuje NEET ako sekundárnu cieľovú skupinu, no aktívne vyhľadávanie tejto skupiny sa v okrese neuskutočňuje. V regióne síce pôsobí niekoľko organizácií, ako Rómske združenie SPOKOJNOSŤ, ŽARNOVICKÁ NÁDEJ a Rodičovské združenie pri Centre voľného času detí a mládeže v Žarnovici, ktoré sa venujú rôznym aspektom sociálnej integrácie a podpory, avšak žiadna z týchto organizácií neponúka špecifické programy zamerané na zamestnanosť alebo odbornú prípravu pre NEET. Podobne, Denné centrum - Mesto Žarnovica poskytuje iba základnú sociálnu podporu pre ohrozené skupiny, no chýbajú komplexné, dlhodobé programy na zlepšenie zamestnateľnosti NEET. Aktuálne chýbajú v okrese Žarnovica aj nízkoprahové centrá či sociálne podniky, ktoré by poskytovali špecializované tréningy alebo stáže pre NEET, ktoré by im pomohli pri integrácii do pracovného trhu. Väčšina služieb v regióne je krátkodobá a neponúka trvalé riešenia zamerané na zvýšenie zamestnateľnosti a vzdelanosti tejto cieľovej skupiny. Preto je podpora pre NEET populáciu v tomto okrese výrazne nedostatočná a chýba jej komplexný prístup.

5.1.14. Okres Žiar nad Hronom

Pokrytie a rozsah služieb

V rámci analýzy situácie okrese v Žiar nad Hronom bolo mapovaných celkovo 24 aktérov, pričom informácie sa podarilo overiť u 14 z nich. V tomto okrese 1 aktér považuje mladých ľudí v situácii NEET za svoju primárnu cieľovú skupinu a 5 aktérov považuje NEET za sekundárnu cieľovú skupinu. V okrese boli identifikovaní 3 aktéri, ktorí aktívne vyhľadávajú mladých ľudí v situácii NEET. Pre 1 aktéra sú mladí ľudia ohrození situáciou NEET primárnou cieľovou skupinou, zatiaľ čo pre 7 organizácií sú títo sekundárnou cieľovou skupinou. Tento okres vykazuje relatívne vyššiu aktivitu v oblasti NEET v porovnaní s inými regiónmi, pričom niektorí aktéri sa aktívne zaoberajú touto problematikou, aj keď prevládajú organizácie, ktoré NEET vnímajú len ako sekundárnu cieľovú skupinu.

V okrese Žiar nad Hronom pôsobí niekoľko organizácií poskytujúcich služby pre mladých ľudí v situácii NEET alebo pre ohrozených situáciou NEET. Medzi relevantných aktérov pracujúcich so skupinou NEET ako primárnou a sekundárnou cieľovou skupinou patria:

eMKLub

Zaoberá sa poskytovaním sociálnych služieb, výchovou a vzdelávaním na úrovni materských, základných a stredných škôl.

MYesto

Aktuálne pracuje na projekte komunitného a ekologického centra BÚDA, ktoré má podporiť komunitné a environmentálne iniciatívy.

Národný projekt "SPOLU PRE KOMUNITY - aktivita Terénna sociálna práca"

Poskytuje odbornú pomoc ľuďom v nepriaznivej sociálnej situácii, zameriava sa na prevenciu sociálneho vylúčenia, pomoc v rómskych komunitách a medzi osobami ohrozenými bezdomovectvom.

Úrad práce sociálnych vecí a rodiny, Banská Štiavnica, pracovisko Žiar nad Hronom

Zabezpečuje výkon štátnej správy v oblasti sociálnej pomoci a zamestnanosti. Pracuje s NEET mládežou a poskytuje poradenstvo pre ľudí v núdzi. Viac informácií o službách úradu práce, sociálnych vecí a rodiny je uvedených v sekcii kľúčoví aktéri v BBSK.

Mestské kultúrne centrum

Zodpovedá za organizovanie kultúrnych aktivít a spoluprácu s mládežou, vrátane práce s mládežníckym parlamentom a organizovania záujmových činností.

Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v Žiari nad Hronom

Pomáha ľuďom s mentálnym postihnutím poskytovaním podpory v oblasti vzdelávania, zamestnania a sociálnej integrácie.

V okrese Žiar nad Hronom existuje niekoľko iniciatív zameraných na podporu NEET populácie, no rovnako ako v mnohých iných okresoch sú tieto služby obmedzené a chýbajú dlhodobé programy na ich integráciu. Organizácie, ako napríklad eMKLub, poskytujú vzdelávanie a sociálne poradenstvo, no neponúkajú špecializované stáže či tréningy zamerané na konkrétne profesijné zručnosti. Projekty ako "Spolu pre komunity" sa sústreďujú na prevenciu sociálneho vylúčenia a pomoc osobám v nepriaznivých sociálnych situáciách, ale chýbajú komplexné programy zamerané na zvyšovanie zamestnateľnosti a vzdelania pre NEET. Mnohé z týchto aktivít sú orientované na krátkodobú pomoc a neexistujú trvalé riešenia, ktoré by podporili dlhodobú stabilitu a zamestnateľnosť mladých ľudí v tejto situácii. V okrese neexistujú žiadne špecializované programy na duševné zdravie pre NEET a priame programy

na zamestnanosť sú veľmi obmedzené. Celkovo je v regióne nízka dostupnosť komplexných služieb, ktoré by systematicky riešili vzdelanie, zamestnanie a sociálnu integráciu NEET.

Prekrytie služieb

Na základe analýzy nie je zrejmé, že by dochádzalo k prekryvaniu aktivít alebo súťaženiu o zdroje a klientov medzi týmito organizáciami v okrese Žiar nad Hronom. Každý z týchto projektov sa zameriava na špecifické oblasti, ktoré sa vzájomne dopĺňajú, ale nevytvárajú konflikty ani duplicity.

Aktérov pôsobiacich v okrese nie je nadbytok a preto možno tvrdiť, že ich projekty sa navzájom dopĺňajú, pretože sa zameriavajú na rôzne aspekty sociálnej pomoci, vzdelávania a kultúry a neexistuje medzi nimi výrazné prekryvanie ani konkurencia. Každá z nich má svoju jasne vyhranenú oblasť pôsobenia, čím poskytujú komplexnú a rôznorodú podporu pre rôzne cieľové skupiny.

Oblasť záujmu aktérov

Tabuľka 5-14 Primárna oblasť záujmu aktérov v okrese Žiar nad Hronom

Hlavná oblasť záujmu aktérov v okrese Žiar nad Hornom	n
výchova a vzdelávanie - formálne	10
sociálne služby pre rôzne cieľové skupiny	4
voľný čas	3
výchova a vzdelávanie - neformálne	2
zdravie, zdravotná starostlivosť (fyzické)	1
kultúra a umenie	1
rozvoj komunity, rozvoj bývania	1
Nezaradené (iné)	2

V okrese Žiar nad Hronom je najväčšia koncentrácia záujmu aktérov zameraná na formálne vzdelávanie, sociálne služby a voľný čas. Ďalej sú zastúpené oblasti sociálnych služieb pre rôzne cieľové skupiny, neformálne vzdelávanie a rôzne aktivity ako zdravie, kultúra a umenie a rozvoj komunity. Celkovo sa javí, že v regióne je silný záujem o vzdelávanie a sociálne služby, čo môže byť pozitívnym signálom pre ciele iniciatívy na podporu NEET skupín, ktoré sa môžu nachádzať v týchto oblastiach.

Zhrnutie

V okrese Žiar nad Hronom bolo mapovaných 24 aktérov, z ktorých 14 poskytlo overené informácie. Z týchto aktérov jeden považuje ľudí v situácii NEET za svoju primárnu cieľovú skupinu a päť aktérov ich vníma ako sekundárnu cieľovú skupinu. Tri organizácie sa aktívne zameriavajú na vyhľadávanie NEET jednotlivcov. Tento okres vykazuje vyššiu aktivitu v oblasti NEET v porovnaní s inými regiónmi, hoci väčšina organizácií považuje NEET za sekundárnu cieľovú skupinu. V regióne pôsobí niekoľko organizácií, ktoré poskytujú rôznorodé služby pre mladých ľudí v situácii NEET alebo pre osoby ohrozené touto situáciou. Kľúčové aktivity zahŕňajú eMKLub, ktorý sa zameriava na výchovu a vzdelávanie, MYesto, ktoré pracuje na projekte komunitného a ekologického centra BÚDA a Národný projekt "SPOLU PRE KOMUNITY", ktorý poskytuje terénnu sociálnu prácu. Ďalej UPSVR Banská Štiavnica, pracovisko v Žiari nad Hronom ponúka poradenstvo pri hľadaní zamestnania a sociálne dávky, Mestské kultúrne centrum organizuje kultúrne aktivity a spolupracuje s mládežou, a Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím sa venuje podpore v oblasti vzdelávania a zamestnania. Na základe analýzy sa nezdá, že by medzi týmito organizáciami dochádzalo k prekryvaniu služieb alebo súťaženiu o zdroje a klientov. Každý projekt sa zameriava

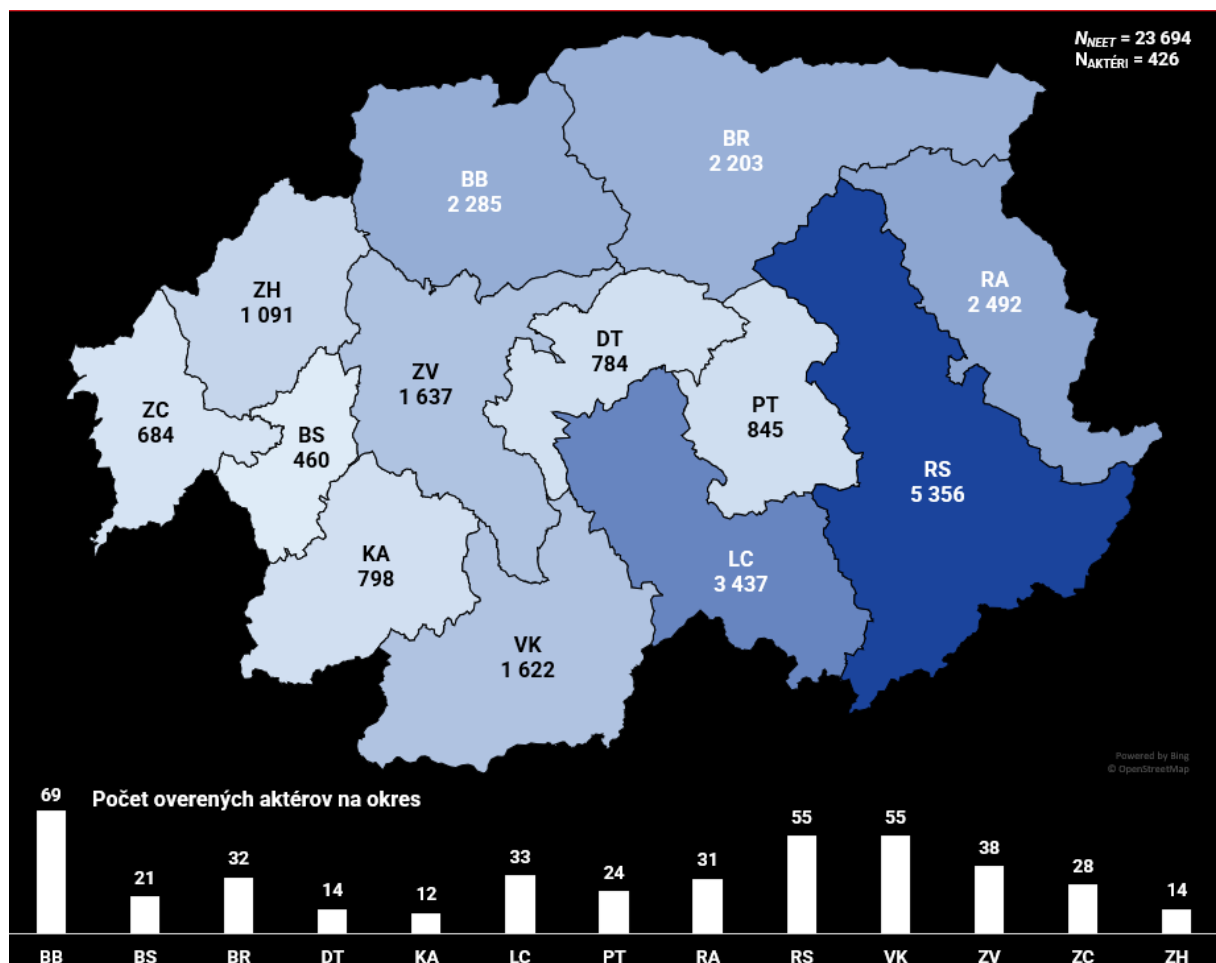
na špecifické oblasti, ktoré sa vzájomne dopĺňajú, čím vzniká kooperácia a nie konflikty. V okrese nie je nadbytok aktérov, a preto sa ich činnosti navzájom podporujú, čím poskytujú komplexnú a rôznorodú podporu rôznym cieľovým skupinám.

5.2. Mapa aktérov pre mladých v situácii NEET

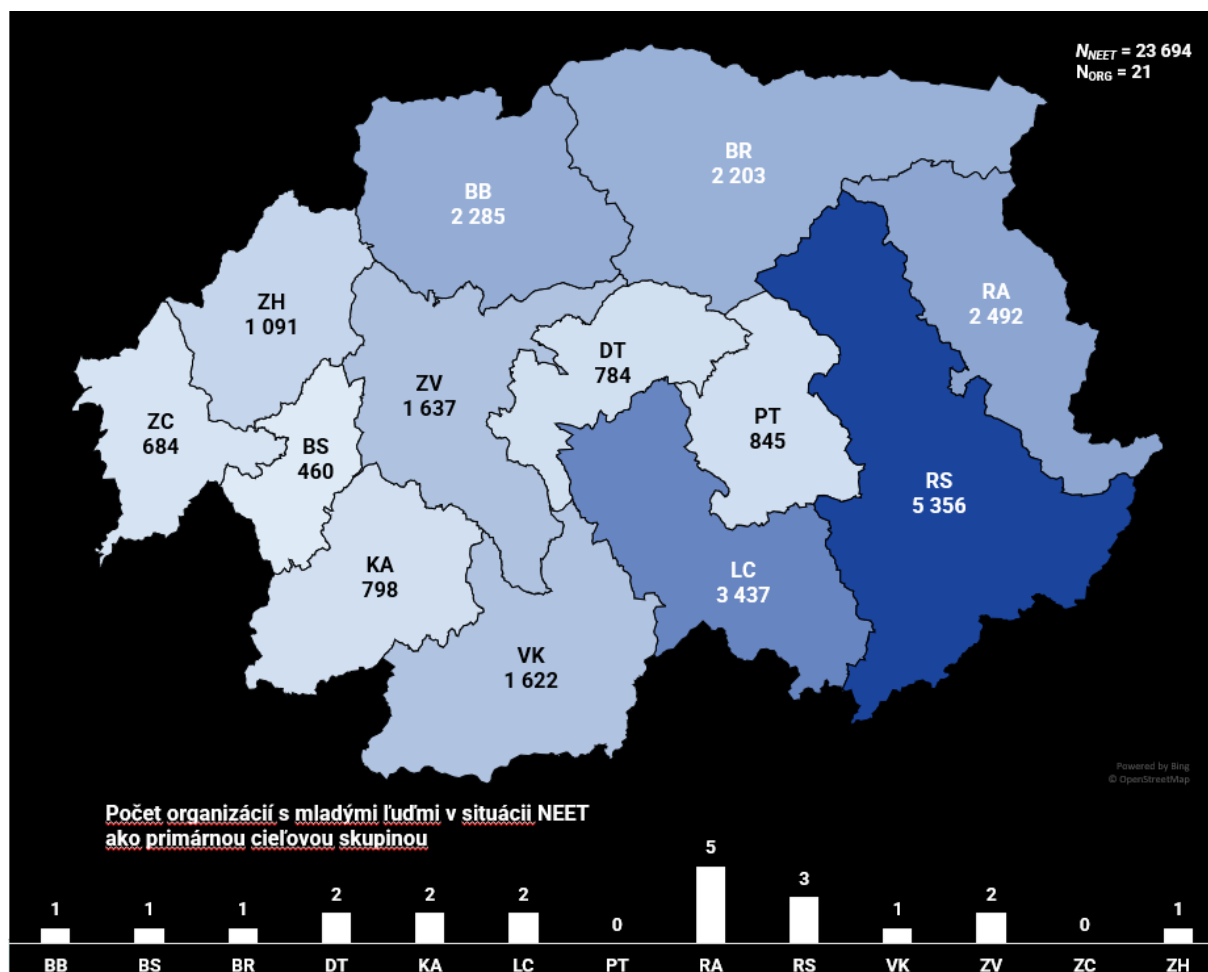
Mapa aktérov v jednotlivých okresoch je súčasťou príloh. Informácie sú spracované pre lepšiu prehľadnosť v tabuľke. Zároveň sú mapy spracované v digitálnej podobe na stránke: <https://mladivbbsk.sk/organizacie/> Stránka umožňuje vyhľadávanie podľa okresu, obce, vekovej skupiny a oblasti záujmu.

Tabuľka v tejto časti 5-1. zároveň prezentuje pokrytie jednotlivých okresov aktérmi v kombinácii s počtom mladých ľudí v situácii NEET. V tejto časti uvádzame vybrané mapy, ktoré sú dostupné aj na web stránke a ktoré poukazujú na výsledky mapovania aktérov v kombinácii s počtom mladých ľudí v situácii a teda „rizikovosťou“ okresu.

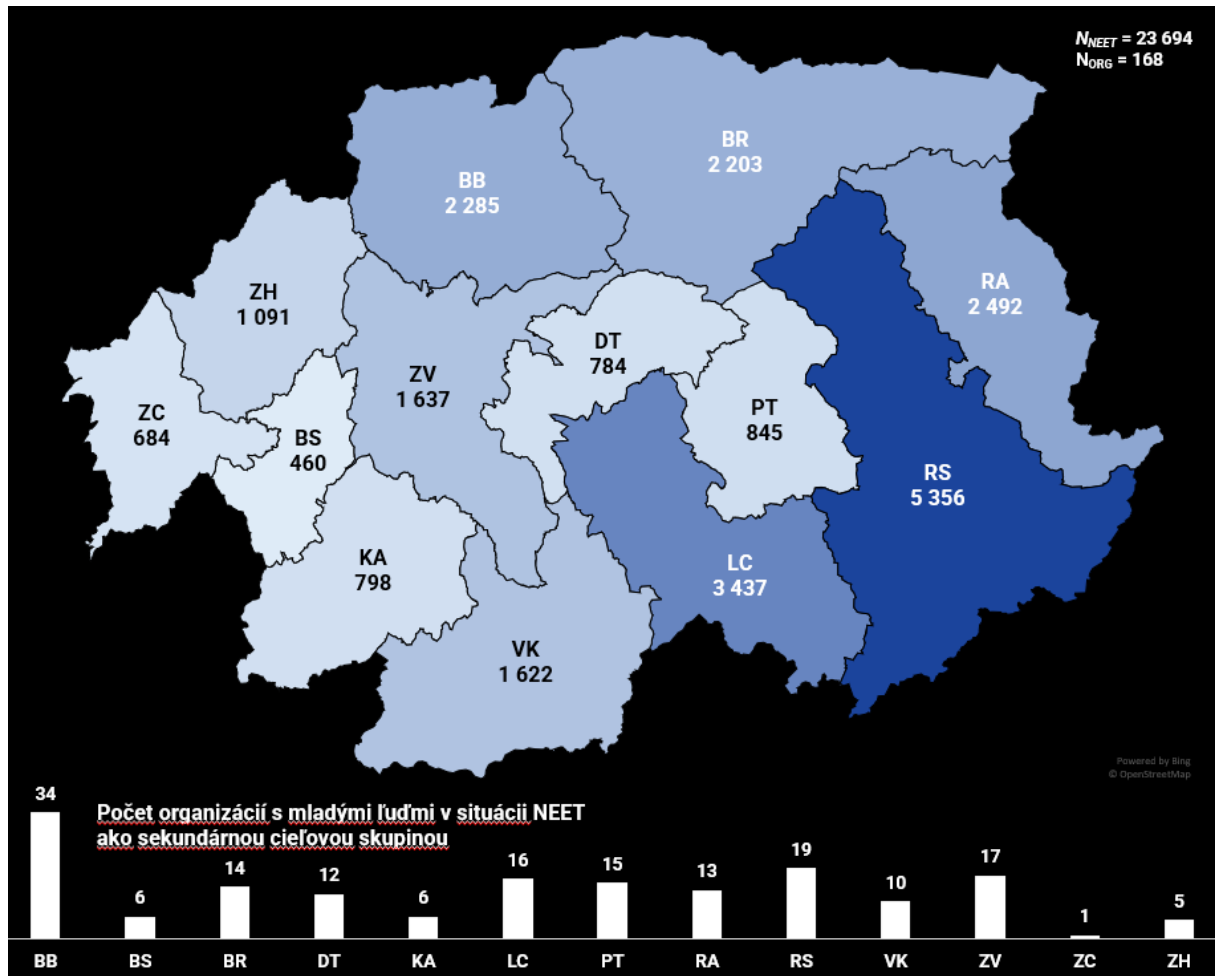
Graf 5-1 Počet mladých ľudí od 15-29 rokov v situácii NEET a počet overených aktérov v okresoch BBSK

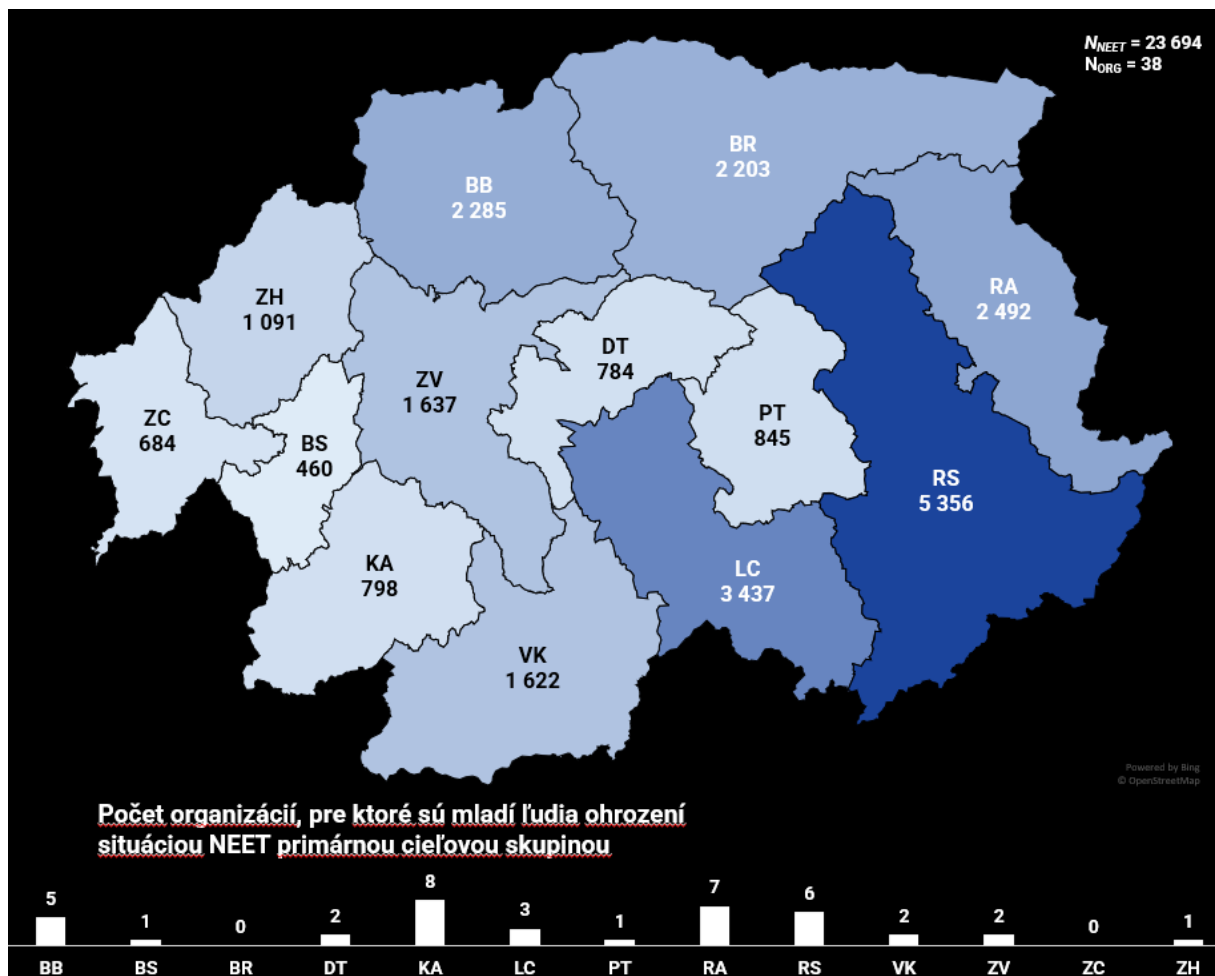
Graf 5-2 Počet mladých ľudí od 15-29 rokov v situácii NEET a počet organizácií pracujúcich s mladými ľuďmi v situácii NEET ako primárnou cieľovou skupinou v okresoch BBSK

Graf 5-3 Počet mladých ľudí od 15-29 rokov v situácii NEET a počet organizácií pracujúcich s mladými ľuďmi v situácii NEET ako sekundárnou cieľovou skupinou v okresoch BBSK

Graf 5-4 Počet mladých ľudí od 15-29 rokov v situácii NEET a organizácií, pre ktoré sú mladí ľudia ohrození situáciou NEET primárnou cieľovou skupinou v okresoch BBSK

Aktuálne „biele miesta“ v poskytovaní služieb pre NEET v rámci regiónu predstavujú viaceré okresy. Primárne sú to okresy s najvyšším počtom mladých ľudí v situácii NEET, v ktorých síce služby pre túto cieľovú skupinu existujú, ale vzhľadom na počet mladých ľudí v situácii NEET nie je možné počet organizácií považovať za dostatočný. Okrem toho v týchto okresoch žije vysoký počet mladých ľudí vo vylúčených lokalitách a služby sú napríklad dostupné v okresných mestách, do ktorých z dôvodu rôznych bariér nemajú prístup. Medzi tieto okresy patria Rimavská Sobota, Revúca, Lučenec a Veľký Krtíš.

Biele miesta je však možné identifikovať aj v okrese Poltár, Krupina a Žarnovica. V týchto okresoch okrem Úradov práce, sociálnych vecí a rodiny existuje len veľmi obmedzené množstvo aktérov, ktorí by sa zameriavali na mladých ľudí v situácii NEET ako svoju primárnu alebo sekundárnu cieľovú skupinu.

5.2.1. Príklady dobrej praxe

Príklad dobrej praxe č. 1 Podpora mladých ľudí so zdravotným alebo sociálnym znevýhodnením pri prechode zo školského prostredia na otvorený trh práce – ALTERNATÍVA - Centrum nezávislého života, n.o.

Názov organizácie	ALTERNATÍVA - Centrum nezávislého života, n.o.
Adresa	Ulica Št. Moyzesa 6099/55, 984 01 Lučenec
Kontakty	Banská Bystrica - Mgr. Lucia Sujová, sujova@alternativacentrum.sk, 0948 595 199 Lučenec - Mgr. Ivana Šufliarska, sufliarska@alternativacentrum.sk, 0948 591 595
Popis činnosti organizácie zameraný na mladých ľudí v situácii NEET	Organizácia ALTERNATÍVA pracuje s mladými ľuďmi so zdravotným a sociálnym znevýhodnením. Mladých ľudí podporuje v období prechodu zo školského prostredia na trh práce. Svojou činnosťou zvyšuje aktivitu ľudí ohrozených chudobou, nezamestnanosťou a sociálnym vylúčením, čím predchádza ich sociálnej izolácii a významne prispieva k rozvoju potenciálu mladých ľudí, ich aktívnemu začleneniu a participácii na občianskom živote.
Konkrétna aktivita/služba/príbeh, ktorý je príkladom dobrej praxe (jej popis a prínos pre mladých ľudí v situácii NEET)	Organizácia Alternatíva realizuje Tranzitný program „Zo školy do života“ , ktorého cieľom je podpora mladých ľudí so zdravotným alebo sociálnym znevýhodnením pri prechode zo školského prostredia na otvorený trh práce. Program sprístupňuje pracovné príležitosti znevýhodnenej mládeži a je primárne určený študentom končiacich ročníkov stredných odborných škôl, odborných učilíšť internátnych alebo praktických škôl v okresoch Banská Bystrica, Brezno a Lučenec. Program prostredníctvom tranzitnej praxe u lokálne pôsobiacich zamestnávateľov umožňuje mladým ľuďom ohrozeným situáciou NEET získať cenné zručnosti a prvé pracovné skúsenosti. V procese prechodu na trh práce pracovníci organizácie poskytujú účastníkom programu, ale i samotným zamestnávateľom zapojeným do tranzitnej praxe, intenzívnu podporu a poradenstvo. Mladí ľudia vďaka programu okrem prvých pracovných skúseností nadobúdajú pocit vlastnej užitočnosti, čo má pozitívny dopad nielen na ich ďalší profesionálny, ale i osobnostný rozvoj.
Odkaz pre iných (výber z rozhovoru)	<i>„...vždy vychádzame z individuálnych potrieb jednotlivca a podľa toho nastavujeme našu spoluprácu...“</i> <i>„...v praxi sa nám ukazuje, že je najefektívnejšie, keď sú mladí ľudia ohrození situáciou NEET podchytení v školskom systéme. Títo mladí ľudia sú tvárni, majú motiváciu pracovať a začať hneď spolupracovať s nami...prax nám ukazuje, že keď je takýto plynulý prechod zachovaný...je to úspešnejšie, ako keď sú mladí ľudia v dlhodobej domácej izolácii a je dlhodobo prerušený kontakt s komunitou a spoločnosťou...“</i> <i>„Našou výhodou je, že s mladými ľuďmi spolupracujeme aj po začlenení (na trh práce)...práve takáto podpora pri začlenení na pracovný trh alebo do života komunity sa ukazuje ako účinná, keďže v adaptačnom procese si prechádzajú mnohými náročnými situáciami.“</i>

Príklad dobrej praxe č. 2 Podpora osamelej matky v krízovej situácii a doživotné sprevádzanie – In Network Slovakia Cinobaňa

Názov organizácie	In Network Slovakia Cinobaňa
Adresa	Banská ulica 49/56, 985 22 Cinobaňa
Kontakty	odborný manažér KC - Mgr. Jozef Demjan, Tel. kontakt: 0915 078 321 E-mail: kccinobana@gmail.com
Popis činnosti organizácie zameraný na mladých ľudí v situácii NEET	Centrum poskytuje služby a rôzne aktivity pre deti a dospelých. V sociálnej oblasti poskytuje základné sociálne poradenstvo, špecializované sociálne poradenstvo a pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, komunitnú prácu a terénnu prácu. Pre deti a dospelých ponúka záujmovú činnosť (tanečný súbor, Klub šikovných rúk, cvičenie,...), edukačnú činnosť v Školskom klube (príprava na školskú dochádzku a doučovanie) a v Predškolskom klube (príprava predškolákov na nástup do ZŠ). V rámci preventívnej činnosti pomáha obmedziť negatívne sociálne javy a rizikové správanie (drogy, voľný sex, krádeže,...). Vytvára vhodné podmienky pre rozvoj zručností, pre sociálne začlenenie sa ako aj pozitívnu zmenu v spôsobe života (Zdieľanie, Detská besiedka, Klub mládeže).
Konkrétna aktivita/služba/príbeh, ktorý je príkladom dobrej praxe (jej popis a prínos pre mladých ľudí v situácii NEET)	Príbeh mladej rómskej matky – Dominika 28 rokov, ktorá ostala samoživiteľkou 3 detí, manžel je vo väzení. Nevie ísť životom, tempom, nemá adekvátne zručnosti, je finančne negramotná, potrebuje celoživotné sprevádzanie. V osade nemá blízkych príbuzných, ktorí by jej pomohli. Žije v segregovanej časti obce, nemá elektrinu, vodu – len pitník majú v osade. Nemala čím kúriť ani na čom variť, pretože starý sporák zhorel. Hrozilo, že deti budú odobraté matke (nemali adekvátne podmienky v dome – zima, nemožnosť prípravy jedla). Tím v Komunitnom centre jej zabezpečil sporák aj varič a plynovú bombu, ktorý mohla využívať na varenie pre svoje deti a tiež na kúrenie. Aj taká „banalita“ ako starý, ale funkčný sporák tejto žene pomohol vyriešiť krízovú situáciu. Komunitná pracovníčka realizuje poradenstvo pre ženu dlhodobo. Uviedla, že pomoc pri bežnom fungovaní mladej Rómky – samoživiteľka s 3 deťmi, ale i podobné osudy potrebujú tzv. doživotné sprevádzanie.
Odkaz pre iných (výber z rozhovoru)	<i>„Sme kresťanská organizácia, orientujeme sa aj na duchovno s NEETmi. Vnímame, že ľudia, s ktorými pracujeme vedia vieru pretaviť do skutkov. Berú písmo sväté vážne. Naše KC je ako maják, ľudia vedia „sem môžem prísť na bezpečné miesto“, je tu dôvera a následne vieme efektívnejšie pracovať. Neodcudzujeme ich a prijímame ich takých akí sú.“</i>

Príklad dobrej praxe č. 3 Podpora mladých prostredníctvom vytvorenia bezpečného priestoru – Človek v ohrození región Banská Bystrica, Nízkooprahový klub „Klubovňa“ Zvolen

Názov organizácie	Človek v ohrození región Banská Bystrica, Nízkooprahový klub „Klubovňa“ Zvolen
Adresa	Ul. P Jilemnického 1813/1, Zvolen 96001
Kontakty	Sociálna pracovníčka – Mgr. Zuzana Ponická, Tel. kontakt: 0908732708
Popis činnosti organizácie zameraný na mladých ľudí v situácii NEET	Človek v ohrození – Klubovňa – nízkooprahový klub vo Zvolene poskytuje sociálne poradenstvo, pomoc pri hľadaní škôl, ubytovania, práce, tlmočenie a pomoc pri návšteve verejných inštitúcií, psychosociálnu podporu, vzdelávacie podujatia, kurzy slovenského jazyka, voľnočasové aktivity, krízovú intervenciu. Stretávajú sa s mladými ľuďmi v situácii NEET v rámci oblasti vzdelávania a zamestnávania. Tiež vytvorili priestor pre deti z marginalizovaných rómskych komunít. Zameriavajú sa aj na skupinové aktivity s mladými ľuďmi z Ukrajiny, ide hlavne o psychosociálnu podporu.
Konkrétna aktivita/služba/príbeh, ktorý je príkladom dobrej praxe (jej popis a prínos pre mladých ľudí v situácii NEET)	Úspech je každý zamestnaný NEET, ktorý vydrží v práci dlhšie než skúšobnú dobu. Taktiež vytvorenie priestoru Klubovňa, pretože cez rozhovory s mladými ľuďmi sa vieme dostať bližšie aj k nim samotným, ale aj k rodine ako takej. Zároveň jeden príbeh mladých ukrajinských chlapcov vo veku 17 rokov, ktorí mali problém s opatrovníctvom, bolo ich spolu 14 chlapcov. Hľadali sme im opatrovníkov a zároveň, keď sa tento ich problém vyriešil, tak všetkých 14 chlapcov bolo prijatých na univerzity v rôznych slovenských mestách.
Odkaz pre iných (výber z rozhovoru)	<i>„Vytvorenie bezpečného priestoru. Sila je v tom, že mladí ľudia majú kde byť, majú sa kde stretávať, stretávajú sa tu s angažovanosťou a individuálnym prístupom.“</i>

Príklad dobrej praxe č. 4 Podpora mladých ľudí, špecificky telesne zdravotne znevýhodnených, ktorí sa často ocitajú v situácii NEET – Športový klub Žarnovica (občianske združenie)

Názov organizácie	Športový klub Žarnovica (občianske združenie)
Adresa	Bystrická 1595, 966 81 Žarnovica
Kontakty	Mgr. Ľuboš Dobrotka (štatutárny zástupca); dobrotkazc@gmail.com ; +421908912217
Popis činnosti organizácie zameraný na mladých ľudí v situácii NEET	Športový klub Žarnovica funguje od roku 2001 a realizuje šport zdravotne znevýhodnených, a to na úrovni masového, výkonnostného aj profesionálneho športu. Zameriava sa predovšetkým na stolný tenis, no zastrešuje aj ďalšie športy: boccia, bedminton na vozíku, šípky, atletika, curling.
Konkrétna aktivita/služba/príbeh, ktorý je príkladom dobrej praxe (jej popis a prínos pre mladých ľudí v situácii NEET)	„Miesto, ktoré spája“ mestský športový areál ŠK Žarnovica ŠK Žarnovica poskytuje nízkoprahový priestor pre trávenie voľného času mladých ľudí, špecificky telesne zdravotne znevýhodnených, ktorí sa často ocitajú v situácii NEET. Priestor nie je vekovo a ani inak obmedzený a je plne prispôbený potrebám telesne zdravotne znevýhodnených ľudí. Poskytuje športové príležitosti pre všetkých a zdravotne znevýhodnení majú vstup zdarma. V oblasti výkonnostného a profesionálneho športu ponúkajú príležitosť mladým talentovaným ľuďom so zdravotným znevýhodnením stať sa profesionálnym športovcom. ŠK má úzku spoluprácu s Paralympijským výborom a v jeho priestore je zriadené Stredisko paralympijskej prípravy, v ktorom prebiehajú prípravy na vrcholné podujatia reprezentantov. Budúci športovci sem prichádzajú z vlastnej iniciatívy, sú oslovení neformálnou cestou cez osobné kontakty alebo aj náhodne na ulici. ŠK tiež poskytuje aj psychickú oporu, upevňuje pocit spolupatričnosti medzi zdravotne znevýhodnenými, predchádza vzniku sociálno-patologických javov, vytvára zázemie a bezpečný priestor s komunitným rozmerom. Celkovo sa podieľa na zlepšovaní podmienok pre rozvoj telesnej kultúry a športu na území mesta Žarnovica, pričom jeho priestory využívajú aj základné školy a široká verejnosť. ŠK realizuje aj športovo orientované dobročinné a charitatívne aktivity a podujatia. V nadväznosti na to je realizovaná aj osvetová činnosť a neformálne vzdelávanie širokej verejnosti o živote zdravotne znevýhodnených ľudí. Všetky tieto aktivity napomáhajú zdravotne znevýhodneným mladým ľuďom v situácii NEET zapojiť sa plnohodnotne do života a cítiť sa ako plnoprávni členovia spoločnosti.
Odkaz pre iných (výber z rozhovoru)	„Šport je ideálny prostriedok na to, ako sa vrátiť do života. Tréning pomáha aj v sebaobslužbe, ľahšie sa posadíte z vozíka, rýchlejšie sa prejdete, ľahšie sa oblečiete, sám najete, sám si niečo zoberiete. ... Šport je veľmi dobrým príkladom, je to ten najjednoduchší spôsob ako sa dostať do zdravého životného štýlu, je istou barličkou ako sa dostať napäť do života, možno už nie ako zamestnanec, ale môžete byť vnímaní spoločnosťou ako úspešný športovec, môžete byť príkladom pre mnohých mladých.“

Príklad dobrej praxe č. 5 Podpora mladých ľudí po odchode z detských domovov – eMKlub

Názov organizácie	eMKlub
Adresa	Dolná 48/19, 967 01 Kremnica
Kontakty	cdr.emklub@gmail.com ; zdruzeniedzivipen@gmail.com ; https://www.emklub.sk/
Popis činnosti organizácie zameraný na mladých ľudí v situácii NEET	Občianske združenie eMKlub realizuje od r. 1993 činnosti vyplývajúce z projektu UNESCO „CEZ DETI K RODINE“, ktorého cieľom je ozdravenie spoločenského života v meste Kremnica a v okolí, s dôrazom na marginalizáciu ohrozené skupiny detí, mládež a rodiny – deti a mládež z rómskych a sociálne slabších rodín, deti a mládež so sluchovým handikepom, z detských domovov a špeciálnych škôl internátnych, najmä chlapci a dievčatá po odchode z týchto zariadení v rámci ich adaptácie na samostatný život. OZ zriaďuje niekoľko výchovno-vzdelávacích zariadení, zariadení sociálnych služieb a charitných stredísk.
Konkrétna aktivita/služba/príbeh, ktorý je príkladom dobrej praxe (jej popis a prínos pre mladých ľudí v situácii NEET)	Program Cez deti k rodine: „Nielen dať rybu, ale naučiť loviť ryby.“ Program Cez deti k rodine občianskeho združenia eMKlub, funguje 31 rokov ako zastrešujúci konceptuálny program a predstavuje systematickú prácu na neformálnej aj formálnej báze, predovšetkým s mladými ľuďmi po odchode z detského domova. Títo mladí ľudia sa po dosiahnutí dospelosti stávajú na nejaký čas NEET mládežou, resp. sú stále mládežou ohrozenou NEET. Klientami zariadení sa stávajú mladí ľudia, vrátane odíencov z detských domovov, ktorí sa ocitli po čase bez domova. Adaptačný program je postavený na krátkodobom alebo aj dlhodobom poskytovaní sociálnych služieb v podobe zariadení núdzového bývania (útulky, domovy na polceste), komunitného centra a nízkoprahového denného centra. Poskytované sociálne služby slúžia na preklopenie problematického krízového obdobia mladých ľudí, spravidla do chvíle nájdenia si stabilného zamestnania, resp. osamostatnenia sa vo vlastnom bývaní, eventuálne vstupom do manželstva. Program má primárne preventívny charakter, OZ vyvinulo systematický a nadväzujúci systém prevencie od detstva až po dospelosť, pričom sa snaží pôsobiť od detstva a tým predísť tomu, aby sa mladí ľudia v situácii NEET v budúcnosti ocitli.
Odkaz pre iných (výber z rozhovoru)	<i>„Keď chce niekto Rómom pomôcť, musí to robiť cez všetky vlády, musí to mať koncepciu, nerozmažnávať – nielen dať rybu, ale naučiť loviť – a musí sa to robiť komplexne. Nielen bývanie, ale aj vzdelávanie aj všetko ostatné. A musí to byť dlhodobé! To nemôže byť na štyri, päť rokov, ale na 25 rokov. To sa nič nespraví, to sa nestihnete ani zorientovať. Musí to mať koncepciu a musí to zasahovať všetky oblasti života. To je taký odkaz, takto sa dá pomôcť.“</i>

Príklad dobrej praxe č. 6 Podpora rozvoja talentov a zručností pre mladých zo znevýhodneného prostredia – Program Show Your Talent– OZ TEAM

Názov organizácie	OZ TEAM
-------------------	---------

Adresa	Námestie SNP 16, 974 01 Banská Bystrica
Kontakty	Jaroslav Dodok, jaroslavdodok@gmail.com
Popis činnosti organizácie zameraný na mladých ľudí v situácii NEET	V občianskom združení OZ Team sa od roku 2015 venujú neformálnemu vzdelávaniu, podporujú dobrovoľníctvo a rozvíjajú prácu s mládežou. OZ Team je známe hlavne svojim vzdelávacím programom Show your talent, ktorý pomáha mladým ľuďom objaviť a rozvíjať svoje talenty a silné stránky. Od začiatku je jeho partnerom CVČ Junior v Banskej Bystrici.
Konkrétna aktivita/služba/príbeh, ktorý je príkladom dobrej praxe (jej popis a prínos pre mladých ľudí v situácii NEET)	<p>Cieľovou skupinou programu Show Your Talent sú mladí ľudia zo stredných škôl, prioritne odborných, pretože títo majú menej príležitostí. Tento program nie je pre elitných študentov, ktorí si už prešli rôznymi rozvojovými aktivitami. Naopak, vo výberovom procese uprednostnia práve tých študentov a tie študentky, ktorí potrebujú rozvoj, nevedia, čo chcú v živote robiť, chýba im odvaha sa niekde prihlásiť. Prihlásenie sa do programu je uľahčené tým, že lektori prídu do školy a urobia im ochutnávku neformálneho vzdelávania. Až na základe toho sa do programu prihlasujú.</p> <p>V programe Show Your Talent zisťujú pomocou Gallupových talentových testov talenty účastníkov, ktoré môžu rozvíjať a uplatniť v ktorejkoľvek oblasti života. O svojich piatich najdôležitejších talentoch sa dozvie každý účastník, každá účastníčka. Často sú príjemne prekvapení a aj nadšení tým, čo o sebe zistia. Počas programu ich môžu využívať a rozvíjať aj formou realizácie malého projektu.</p> <p>V programe sa v jednej skupine stretávajú študentky a študenti rôznych ročníkov z jednej strednej školy, okrem nich sú zapojení aj pedagógovia a pedagogičky. Takto sa zlepšuje následne aj atmosféra v škole, vedia si navzájom pomáhať a podporovať sa. Veľkým prínosom je aj to, že každý účastník má svojho mentora, s ktorým za počas polročného programu niekoľkokrát stretne.</p> <p>Na záverečnú konferenciu pozývajú aj zamestnávateľov. Jeden chlapec povedal, že sa naučil počas malého projektu telefonovať. „Vám je to na smiech, ale ja by som ho hneď zamestnala“, povedala personalistka z veľkej firmy, „prichádzajú nám aj vysokoškolsky vzdelaní bez tejto zručnosti“.</p> <p>OZ TEAM pracuje aj s dobrovoľníkmi, viacerí pochádzajú práve z programu Show Your Talent. Využívajú ich aj na iné svoje programy, napríklad cca 30 dobrovoľníkov pomáha na konferencii IMPULZ, ktorú OZ TEAM organizuje. Vyskúšajú si tak organizačnú prácu, komunikáciu, tvorivé myslenie.</p>
Odkaz pre iných (výber z rozhovoru)	Mladí v situácii NEET sú často príjemne prekvapení a aj nadšení tým, čo o sebe zistia.

Príklad dobrej praxe č. 7 Podpora mladých ľudí v situácii NEET v odľahlých oblastiach – Jednotné kontaktné miesta SPACE Revúca

Názov organizácie	Jednotné kontaktné miesta SPACE Revúca
Adresa	Tomášiková 1011/21, 050 01 Revúca
Kontakty	Janetta Melichová, janetta.melichova@dobrykraj.sk Lenka Lukášová, lenka.lukasova@dobrykraj.sk
Popis činnosti organizácie zameraný na mladých ľudí v situácii NEET	V SPACE podporujeme rozvoj mladých ľudí do 30 rokov, kde môžu nájsť bezpečie a oporu. Poskytujeme viacero služieb na jednom mieste. Ponúkame kariérové poradenstvo, koučing, psychologickú pomoc, Innolab, neformálne vzdelávanie, rozvoj nápadov, sociálnych zručností, zábavu a zážitky.
Konkrétna aktivita/služba/príbeh, ktorý je príkladom dobrej praxe (jej popis a prínos pre mladých ľudí v situácii NEET)	Špecifikom práce SPACE Revúca je priblíženie sa mladým NEET v odľahlých obciach okresu Revúca. Terénna práca prebieha viackrát do týždňa, najmä v doobedných hodinách, kde sa stretávajú menšie skupiny mladých v priestoroch obecných úradov. Tieto stretnutia sú miestom, kde sa môžu cítiť bezpečne a otvorene hovoriť o svojich problémoch. Na začiatku sa pracovníci SPACE zameriavajú na budovanie sebadôvery, pretože mladí ľudia často neveria vo svoje schopnosti. Mnohí mali problémy v škole – zlé známky, nedostatok podpory v rodine – čo im znížilo vieru v seba a schopnosť dosiahnuť úspech. Predtým, než sa začnú venovať praktickým témam, ako sú finančná gramotnosť či pracovné poradenstvo, sa snažia, aby mladí ľudia uverili, že sú schopní zvládnuť výzvy. Prostredníctvom rôznych aktivít spoznávajú svoje silné stránky, o ktorých často ani nevedia. Vzhľadom na to, že sa medzi sebou poznávajú, využívajú tieto vzťahy na vzájomné zdôraznenie svojich predností. Využívajú napr. reflektívne karty a zapisujú si svoje pokroky, čo im pomáha lepšie sa orientovať v sebe a svojich schopnostiach. Ďalším dôležitým prvkom je spolupráca s existujúcimi organizáciami, inštitúciami a službami. Tieto partnerstvá sú kľúčové pre posilnenie podpory mladých NEET. SPACE dopĺňa služby týchto organizácií, napr. kariérové poradenstvo, ktoré pracovníci SPACE poskytujú v spolupráci s terénnymi sociálnymi pracovníkmi v obciach. Týmto spoločným úsilím získavajú mladí ľudia širší rámec podpory, ktorý im pomáha rásť a pripraviť sa na ďalšie kroky v živote.
Odkaz pre iných (výber z rozhovoru)	Mladí NEET často neveria vo svoje schopnosti a v to, čo dokážu, pritom sú to však často veľmi šikovní ľudia, ktorí sú schopní dosiahnuť oveľa viac než tí, ktorí majú lepšie pracovné príležitosti. Ich životná situácia, v ktorej vyrastali, ich naučila zvládať oveľa viac, ako by sa na prvý pohľad mohlo zdať. Ľudia, ktorí žijú vo vzdialených obciach nemajú oproti ľuďom z miest toľko príležitostí. Je dôležité priblížiť sa k nim.

Príklad dobrej praxe č. 8 Komplexná pomoc znevýhodneným mladým ľuďom závisí aj od dobrej siete spolupracujúcich inštitúcií- Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska (ÚNSS) – Krajské stredisko Banská Bystrica

Názov organizácie	Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska (ÚNSS) – Krajské stredisko Banská Bystrica
-------------------	--

Adresa	Krajské stredisko ÚNSS, Internátna 10, 974 04 Banská Bystrica
Kontakty	Dagmar Filadelfiová unss.bystrica@unss.sk filadelfiova@unss.sk
Popis činnosti organizácie zameraný na mladých ľudí v situácii NEET	<p>Poslaním organizácie je poskytovanie sociálnych služieb, obhajoba záujmov ľudí so zrakovým postihnutím zameraná na vytváranie rovnakých príležitostí, zabezpečenie rovnakého zaobchádzania a realizácia pozitívnych opatrení na prekonávanie a kompenzáciu dôsledkov zrakového postihnutia. Poskytuje základné a špecializované sociálne poradenstvo, sociálnu rehabilitáciu, sprievodcovskú a predčitateľskú službu, preventívne merania zrakových parametrov deťom v predškolskom veku, prezentačnú a osvetovú činnosť.</p> <p>Krajské stredisko ÚNSS v Banskej Bystrici zastrešuje v rámci banskobystrického kraja aj poradenské miesta vo Zvolene, Lučenci, Rimavskej Sobote, Veľkom Krtíši, Banskej Štiavnici, Žiari nad Hronom, Brezne a Revúcej.</p>
Konkrétna aktivita/služba/príbeh, ktorý je príkladom dobrej praxe (jej popis a prínos pre mladých ľudí v situácii NEET)	<p>Prvým kontaktom pre našich klientov bývajú naše poradenské miesta ÚNSS v rámci kraja, ktoré sú pravidelne otvorené – niekde viac, inde menej dní do týždňa. Máme šesť odborných pracovníkov, ktorí pôsobia priamo tam, alebo tam dochádzajú. Prichádzajú k nám ľudia so slabozrakosťou rôzneho stupňa alebo so slepotou, so zrakovým postihnutím buď od narodenia, alebo nadobudnutým počas života. Každý z nich potrebuje iné opatrenia. Závisí to aj od toho, z akého prostredia pochádza, z akej je rodiny, či rodinu má, v akom prostredí žije, aké má sociálne a finančné zázemie, ako je vzdelávaný - či v špeciálnej alebo v bežnej škole apod. Prvotný problém, ktorý riešime, sú kompenzačné pomôcky, osobná asistencia, teda potrebné sociálne služby, ktoré mu môžu pomôcť. Popri tom prichádzame k riešeniu ďalších problémov, ktoré má. Niekedy nemá zázemie, nevzdeláva sa, nemá doma elektriku, rodina nemá na doplatky za kompenzačné pomôcky - z jedného problému sa otvoria ďalšie a tam sa snažíme pomáhať. Spolupracujeme pri tom s inými odborníkmi v iných organizáciách, ako sú poradne, rehabilitačné stredisko, školy, psychológovia v školách, úrady práce, občianske združenia, počas mnohých rokov sme si vytvorili v kraji, ale aj mimo neho sieť organizácií, s ktorými spoločne rozmýšľame, ako klientom môžeme pomôcť komplexne, v tom, čo potrebujú, aby boli v živote spokojní. Zrakové postihnutie nie je zvyčajne len jeden problém, ktorý majú. Niekedy ideme s nimi na stretnutie na úrade, ak to potrebujú, pripravujeme ich na pohovory, pomáhame s vyhľadáním zamestnania.</p> <p>Máme sieť medzi organizáciami v kraji aj mimo neho vďaka dlhodobej spolupráci. Pre jeden záujem, jedného človeka sa stretne veľa ľudí, odborníkov a rozmýšľame spoločne, čo sa všetko dá, aby sa človek na konci cítil dobre.</p> <p>V posledných cca dvoch rokoch nás teší, že nás oslovujú firmy, ktoré by chceli pripraviť podmienky pre ľudí so zrakovým postihnutím, aby mohli u nich pracovať s tým, aby sme im vytvorili na to metodiku. Robíme aj prieskum medzi mladými ľuďmi, ktorí by takú prácu chceli. Priestor vo firme, ale aj inde,</p>

	<p>napríklad v škole, by mal byť pripravený na pohyb, na spôsob komunikácie. Je dôležité, aby boli obidve strany pripravené a spokojné. Z obidvoch strán treba na tom pracovať, pripraviť aj mladého človeka na prácu.</p> <p>Aj školy reagujú na to, že majú deti so zrakovým, ale aj iným znevýhodnením, pýtajú sa, aké opatrenia môžu poskytovať, radia sa s odbornými inštitúciami, potrebujú sa pripraviť na to, ako im zabezpečiť bezpečný pohyb v škole, používanie pomôcok, vhodnú komunikáciu. O znevýhodneniach dnes v školách vedia oveľa viac ako predtým. To je dobrý základ na zmenu.</p> <p>Čo sa týka práce, za posledné cca dva roky sa nám podarilo udržať niekoľkým mladým ľuďom zamestnanie alebo sprostredkovať prácu, niektorých zasa presvedčiť, aby sa išli rekvafikovať do rehabilitačného strediska, alebo aby si riešili pracovného asistenta, vytvorili si sami chránené miesto.</p>
<p>Odkaz pre iných (výber z rozhovoru)</p>	<p>Sieťovanie je dôležité. Potrebujeme ho dostať do systému spolupráce, aby nebolo závislé len od dobrých vzťahov. Spolupracujeme so štátnymi inštitúciami, občianskymi združeniami, školami, verejnou správou, samosprávou. Mladým ľuďom sa venujeme individuálne a komplexne. Niektori potrebujú viac pomoci, niekomu stačí pár stretnutí. Naším cieľom je, aby sme mu pomohli tak, aby viedol spokojný život. Svoju spokojnosť si definuje sám práve v tej fáze života, v ktorom je.</p> <p>Teší nás, že sa zvýšil záujem zamestnávateľov, škôl, ale že sa zvýšilo aj poznanie verejnosti o tom, že sú tu ľudia so znevýhodneniami a potrebujú špecifické opatrenia, aby boli spokojní.</p>

Príklad dobrej praxe č. 9 Dobrovoľníctvo ako nástroj pracovnej rehabilitácie -Miestne združenie YMCA Revúca

Názov organizácie	Miestne združenie YMCA Revúca
Adresa	Mníšanská 536, 049 16 Jelšava
Kontakty	Diana Hrivnáková budjacova.diana@gmail.com
Popis činnosti organizácie zameraný na mladých ľudí v situácii NEET	Hlavným cieľom organizácie je vytvárať bezpečné, rozvíjajúce a podporujúce prostredie pre deti a mládež, ukázať im ich výnimočnosť, schopnosti a podporiť ich v osobnom rozvoji. Hlavnou cieľovou skupinou sú deti a mládež rôznych vekových skupín v nepriaznivých situáciách, hlavne zo sociálne a ekonomicky znevýhodneného prostredia a zároveň sú otvorení komukoľvek. Sú aktívny už od roku 1997.
Konkrétna aktivita/služba/príbeh, ktorý je príkladom dobrej praxe (jej popis a prínos pre mladých ľudí v situácii NEET)	YMCA v Jelšave vedie programy pre mladých NEET: od 15 rokov môžu pomáhať pri aktivitách s deťmi, od 18 rokov sa zapájajú do ročného programu Erasmus+ cez Európsky zbor solidarity, kde majú zabezpečené vreckové a stravu. V rámci programu Európskeho zboru solidarity poskytuje mladým dobrovoľníkom mentorku, ktorá ich individuálne vedie. Pomáha im zvládať situácie, s ktorými sa stretávajú v „robote“, ako svoju dobrovoľnícku činnosť nazývajú, učí ich finančnej gramotnosti a podporuje ich v sporení na konkrétne ciele, ako je autoškola či vysoká škola. Súčasťou programu sú pravidelné porady, kde si osvojujú komunikáciu v pracovnom prostredí, tímovú prácu cez týždenné aktivity na budovanie tímu a využívajú príručku na zapisovanie naučeného. Na záver im mentorka pomáha s orientáciou v pracovných ponukách. YMCA zároveň poskytuje dobrovoľníkom byt, ktorý môžu využiť. Tu získavajú základné životné zručnosti a podporu pri osamostatňovaní sa, vrátane riešenia problémov s toxickými príbuznými. Väčšina mladých, ktorí prešli týmto programom, si v krátkom čase našla prácu a udržala si ju. Za pomoci mentorov sa naučia pracovným návykom aj životným zručnosťami, prijať a niešť zodpovednosť, dodržiavať časový manažment a tiež zistiť, čo všetko dokážu. To všetko im dodá sebavedomie a istotu a lepšiu pripravenosť nájsť si prácu a vydržať v nej. Mladí od 15 rokov si rozvíjajú svoje zručnosti a pracovné návyky, tým že sú spoluanimátormi krúžkov, ako napríklad čajovňa, ping-pong, tvorivé dielne a i.
Odkaz pre iných (výber z rozhovoru)	„Naučme sa počúvať. Moje riešenie nemusí byť to najlepšie pre iných.“

Príklad dobrej praxe č. 10 Podpora zamestnania pre ľudí s obmedzenými možnosťami uplatnenia – Sociálny podnik Drevenô koliesko

Názov organizácie	Drevenô koliesko s.r.o. INTEGRAČNÝ PODNIK
Adresa	Telgárt č. 82 976 73 Telgárt
Kontakty	Beáta Bobulová, info@drevenokoliesko.sk, bbobulova@gmail.com
Popis činnosti organizácie zameraný na mladých ľudí v situácii NEET	Vytváranie pracovných miest pre ľudí s obmedzeným uplatnením na štandardnom trhu práce, a to poskytovaním práce z domu. Sociálny podnik Drevenô koliesko vytvára pracovné miesta, ktorých účelom je výroba drevených reklamných a darčkových predmetov jednoduchými pracovnými postupmi tak, aby bolo možné prácu vykonávať z domu.
Konkrétna aktivita/služba/príbeh, ktorý je príkladom dobrej praxe (jej popis a prínos pre mladých ľudí v situácii NEET)	Príbeh Betky, ktorá zostala sama s ročným dieťaťom (smrť partnera), nemala, kde bývať. Dostala drevené kolieska a mala z nich urobiť dekoratívnu ozdobu, mesačne musela urobiť 1000-1500 ozdôb, mohla to robiť doma v klúde a nemusela chodiť do práce. Práca v sociálnom podniku je vytvorená za týmto hlavným cieľom. Osoba má dobu jedného roka na spamätanie sa, má možnosť robiť z domu. Bolo na nej vidieť ako každým kolieskom sa jej psychika zlepšovala, v každom koliesku si predstavila svoju bolesť a stratu svojho partnera. Po dvoch rokoch bolo vidieť ako si kolieska zamilovala. Z Betky sa stala osoba, ktorá si vedela zaradiť svoje pracovné povinnosti, mala istotu príjmu a vedela si zaradiť čas a venovať sa práci, dieťaťu, ale aj sebe.
Odkaz pre iných (výber z rozhovoru)	Mladí ľudia bojujú za svoj príbeh, osud, za svoj život, za svoj plán B a stávajú sa z nich silnejší, odolnejší ľudia, čo sme sa v Drevenôm koliesku naučili všetci. Keď jednému človeku vieme pomôcť je to obrovská pomoc, nielen jemu, ale pomoc viacerým.

Príklad dobrej praxe č. 11 Podpora mladých mužov v *sociálnej núdzi* – *Útulok sv. Martina*

Názov organizácie	Martinus, o.z.
Adresa	Útulok sv. Martina, Banský Studenec 70, 969 01 Banský Studenec
Kontakty	Mgr. Gabriela Macková ozmartinus@gmail.com,
Popis činnosti organizácie zameraný na mladých ľudí v situácii NEET	Oz Martinus prevádzkuje Útulok sv. Martina v Banskom Studenci, kde poskytujú sociálne služby pobytovou formou pre mužov bez domova (8 miest). Cieľovou skupinou sú muži v nepriaznivej soc. situácii, ktorí nemajú zabezpečené ubytovanie alebo nemôžu doterajšie bývanie užívať. Poslaním zariadenia je poskytovať kvalitné soc. služby v zmysle zákona 448/2008 Z. z. s prihliadnutím na nízkoprahové skupiny. Cieľom občianskeho združenia Martinus je sociálna, poradenská a právna služba ľuďom/mužom v sociálnej núdzi prostredníctvom soc. projektov, príp. ak je to možné z vlastných prostriedkov.
Konkrétna aktivita/služba/príbeh, ktorý je príkladom dobrej praxe (jej popis a prínos pre mladých ľudí v situácii NEET)	Za veľký úspech považujú získanie si dôvery voči klientom, pretože potom chcú s nimi mladí ľudia aj spolupracovať (ide len o mužov). Máme takú skúsenosť, ak príde nový klient, hlavne mladý klient a v zariadení pracuje iba jediná žena (pre nich je autorita iba chlap), tak sa nám podarí prelomiť aj predsudky voči ženám. Za najväčší úspech, alebo aktivitu považujú krízovú intervenciu. Ako zariadenie poskytujú na nejaký čas ubytovanie a potom sa niektorým darí aj nájsť si ubytovanie. Máme aj klientov, ktorí sa dokázali osamostatniť, a radi sa nám ozvú a podelia sa s nami o príbeh ako sa im darí.
Odkaz pre iných (výber z rozhovoru)	Mladí ľudia si nevážia seba samého, nevedia sa doceniť aj tým, že sú bez bývania alebo ich ja nemá žiadnu hodnotu (oni sami nemajú žiadnu hodnotu) a tým, že ich doceníme, prejavíme empatiu a ľudskosť, vlastne ich aj pochválime tak im vieme zdvihnúť sebavedomie. Pochválenie človeka aj v ťažkej situácii prináša ocenenie osoby

Príklad dobrej praxe č. 12 Podpora mladých ľudí v situácii NEET prostredníctvom komplexných služieb – Program SPACE Banská Štiavnica

Názov organizácie	SPACE - jednotné kontaktné miesto pre mladých
Adresa	SPACE - jednotné kontaktné miesto pre mladých Ludvíka Svobodu 40, 96901, Banská Štiavnica
Kontakty	Martina Roháriková martina.roharikova@dobrykraj.sk www.tvojspace.sk
Popis činnosti organizácie zameraný na mladých ľudí v situácii NEET	SPACE v Banskej Štiavnici je jednotným kontaktným miestom pre mladými ľuďmi do 30 rokov, ktoré vzniklo ako jedno zo siedmich centier v Banskobystrickom kraji. Naším zameraním je zvyšovanie zamestnanosti a zamestnateľnosti mladých ľudí v našom okrese. Primárnou cieľovou skupinou sú tzv. NEET klienti a klientky (to sú takí mladí ľudia, ktorí nie sú už súčasťou formálneho, alebo neformálneho vzdelávania a ani nie sú zamestnaní) Okrem nich pracujeme aj so skupinami ohrozenými situáciou NEET - žiakmi základných a stredných škôl, deťmi v núdzi, mladými v rôznych zariadeniach (napr. Centrum pre deti a rodiny v Novej Bani či Resocializačné centrum v Krupine), s marginalizovanou rómskou komunitou, mladými rodičmi atď. SPACE patria pod Rozvojovú agentúru BBSK a ich služby sú poskytované zdarma. Ponúkame hlavne poradenské služby (psychologické, sociálne, kariérové), neformálne vzdelávanie v rôznych oblastiach (individuálne aj skupinové), voľnočasové aktivity, či rozvoj životných zručností prostredníctvom aktivít a programov alebo v rámci našej technicko-digitálnej miestnosti Innolabb. Tu je možné naučiť sa, či zdokonaľiť v IT zručnostiach, používať grafický tablet, 3D tlačiareň, či nahrávať hudbu.
Konkrétna aktivita/služba/príbeh, ktorý je príkladom dobrej praxe (jej popis a prínos pre mladých ľudí v situácii NEET)	Príklad 1 Počas prezentácie činnosti SPACE v Komunitnom centre v blízkej obci prejavila záujem o naše služby klientka, ktorá následne začala využívať psychologické a kariérové poradenstvo. V tej dobe riešila náročnú životnú situáciu. Pracovníci SPACE jej poskytli pomoc v komunikácii s úradom práce a v nastavení výživného pre jej dieťa. Jej situácia sa stabilizovala a následne si našla prácu, kde doteraz pracuje. Jej sestra taktiež využila služby kariérového a psychologického poradenstva a mentoringu vo forme podpory s rozbehom podnikania. V jej aktuálnej životnej situácii jej pomohlo individuálne kariérové poradenstvo, ktoré je zamerané na sebaopoznávanie a zisťovanie svojich silných stránok a zvyšovanie sebavedomia. Súčasťou tohto procesu bola aj tvorba životopisu, hľadanie ponúk práce a identifikácia vhodných kurzov v ponuke ÚPSVaR, ktoré zvýšili jej zamestnateľnosť. Klientka dostala pomoc so základmi práce na PC, začala sa vzdelávať aj v anglickom jazyku a rozvíjať zručnosti, ktoré sú požadované na trhu práce. Na základe tejto viacmesačnej sústavnej podpory si aj ona po absolvovaní viacerých pohovorov našla prácu a jej osobná situácia sa stabilizovala.

	<p>Príklad 2</p> <p>Príbeh ďalšieho klienta, chlapca, zahŕňa prácu s celou rodinou, ktorá pochádza zo zložitého sociálno-ekonomického prostredia. Klient si do SPACE našiel cestu cez pravidelné voľnočasové kluby, kde hľadal bezpečné a podporné prostredie. Išlo o klienta ohrozeného situáciou NEET, ktorý mal problémy vo vzdelávacom procese. S pomocou pracovníkov SPACE zvládol absolvovať komisionálne skúšky. Klient robí postupné malé kroky aj v osobnom rozvoji, komunikácii, vzťahoch a ostatných sociálnych zručnostiach. Je skvelé, že aj s našou spolupracou sa mu pomaly darí meniť sociálnu skupinu, s ktorou sa stretáva a zlepšovať návyky, ktoré mal predtým. Na tomto prípade vidieť dôležitosť dlhodobej, niekedy aj niekoľkoročnej práce a vzťahu s klientami. S rodinou p pracujeme a pomáhame im s riešením aktuálnych problémov (strata bývania, prihláška na sociálny byt). Bez intervencie a podpory pracovníkov SPACE by sa situácia celej rodiny pravdepodobne zhoršila. Aktuálne sú všetci súrodenci našimi klientami a naďalej s nimi spolupracujeme.</p> <p>Príklad 3</p> <p>Chlapec, ktorý bol zverený do náhradnej rodinnej starostlivosti si našiel cestu do SPACE s pomocou ostatných klientov. Komunikácia s ním bola na začiatku náročná a bolo ťažké vybudovať si jeho dôveru. Postupne cez jednoduché kroky kariérového poradenstva a kontaktnú prácu sa pracovníkom SPACE podarilo nadviazať s ním hlbší kontakt. Pracovníci SPACE mu pomohli nájsť si brigádu a v ďalšom školskom roku sa vrátil naspäť do vzdelávania.</p>
Odkaz pre iných (výber z rozhovoru)	<p>Posuny mladých ľudí s ktorými pracujeme sú často malé, možno pomalšie, ale postupné. Keď sa však na to pozrieme za tie roky, tak sú niektoré celkom výrazné. Ide o dlhodobejšiu, kontinuálnu prácu.</p> <p>Darí sa nám vytvárať bezpečný a podporný priestor. Svedčí o tom aj to, že klienti a klientky privádzajú ďalších mladých ľudí, čo znamená, že nám dôverujú. Máme dobré meno, takže sa k nám vracajú aj naši starší klienti. SPACE a náš klub je pre nich často útočiskom. Po nadviazaní vzťahu cez voľnočasové aktivity, kontaktnú prácu, alebo neformálne vzdelávanie vieme poskytovať následne aj vhodné a adresné služby, podľa individuálnych potrieb a špecifik danej situácie.</p> <p>Za dôležitú tiež považujeme prevenciu, teda predchádzanie situácie NEET a keď si túto časť našej práce odvedieme dobre, samotný počet klientov v situácii NEET môže byť nižší.</p>

5.3. Zhrnutie mapovania relevantných aktérov a služieb v BBSK

V banskobystrickom kraji je významný počet aktérov, ktorí poskytujú rôzne formy podpory, no často chýba koordinácia a komplexné dlhodobé programy pre túto cieľovú skupinu. Dominantnými poskytovateľmi sú Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVR) a projekt SPACE, zameraný na kariérové poradenstvo, vzdelávanie, psychologickú podporu a rozvoj pracovných zručností. Počas mapovania sme identifikovali spolu 872 subjektov, ktoré sme považovali za potenciálne. Z nich sme overili 426 subjektov. V celom kraji je len 21 subjektov, pre ktoré je cieľová skupina mladých ľudí v situácii NEET primárnou a 168 subjektov považovalo mladých ľudí v situácii NEET za svoju sekundárnu cieľovú skupinu. 23 organizácii mladých ľudí v situácii NEET aj aktívne vyhľadáva. Pre 38 organizácií boli mladí ľudia, ktorí sú ohrození situáciou NEET primárnou skupinou, zväčša ale išlo o organizácie, ktoré pracujú aj s mladými ľuďmi v situácii NEET. Počet subjektov v jednotlivých okresoch je rôzny, v tejto skutočnosti sa odráža aj veľkosť okresu ale poukazuje aj na pokrytie službami, ktoré podrobne analyzujeme za jednotlivé okresy.

Hlavné zistenia pre Banskobystrický samosprávny kraj (BBSK):

- **Slabé zameranie na cieľovú skupinu mladých ľudí v situácii NEET:** v kraji existuje veľmi málo organizácií, ktoré by sa venovali mladým ľuďom v situácii NEET ako svojej primárnej cieľovej skupine. Celkovo sme ich identifikovali 21 a v niektorých okresoch sme takéhoto aktéra nenašli.
- **Roztrieštenosť služieb a slabá koordinácia:** Mnohé organizácie ponúkajú služby relevantné pre mladých ľudí v situácii NEET, no chýba systémová koordinácia medzi nimi.
- **Nerovnomerné geografické pokrytie:** Väčšina služieb je sústredená vo väčších okresných mestách (napr. Banská Bystrica, Brezno). Mladí ľudia z odľahlejších regiónov majú obmedzený prístup k službám, čo znásobuje riziko ich sociálneho vylúčenia.
- **Nedostatok komplexných a dlhodobých programov:** Prevádzkujú sa prevažne krátkodobé projekty a poradenské aktivity, no chýbajú dlhodobé integračné programy, ktoré by kombinovali vzdelanie, odbornú prípravu, prácu a podporu duševného zdravia.
- **Absencia špecializovaných programov:** Pre NEET mladých ľudí, ktorí opustili vzdelávací systém alebo čelia iným formám znevýhodnenia (napr. zdravotné postihnutie, marginalizované komunity), neexistujú špecializované intervencie na mieru ich potrebám.
- **Obmedzené riešenia na podporu duševného zdravia:** Služby v oblasti psychologickej podpory sú často orientované na krízové intervencie, pričom absentujú dlhodobé terapeutické a podporné programy.
- **Nedostatočné prepojenie s pracovným trhom:** Aj keď niektoré organizácie ponúkajú odborné školenia a kariérne poradenstvo, chýba priame prepojenie so zamestnávateľmi, čo by mladým ľuďom umožnilo získať praktické skúsenosti a lepšie sa zaradiť na trh práce.

Do Rady regionálneho partnerstva navrhujeme na základe mapovania aktérov zapojiť zástupcov úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, zástupcov centier SPACE a zástupcov ďalších organizácií, pre ktorých sú mladí ľudia v situácii NEET primárnou alebo sekundárnou cieľovou skupinou. V prílohách v Excel forme je tieto organizácie možné identifikovať.

6. Závery a odporúčania

6.1. Zhrnutie najdôležitejších zistení o mladých ľuďoch v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET v BBSK, opatreniach a aktéroch

Podľa údajov Štatistického úradu SR v BBSK k 31.12.2023 žilo 94 341 mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov. Z tohto počtu bolo 48 394 mužov a 45 947 žien. Mladí ľudia vo veku od 15 do 29 rokov sa podieľajú na počte obyvateľov BBSK 15,4 percentami. Z hľadiska vzdelanostnej štruktúry mladých ľudí môžeme konštatovať, že najviac mladých ľudí z rizikových skupín so základným vzdelaním a bez vzdelania je v okresoch, ktoré patria medzi najmenej rozvinuté okresy. Najhoršia je pritom situácia v okrese Rimavská Sobota a Revúca, kde vo vekových skupinách, v ktorých je už možné predpokladať ukončenie povinnej školskej dochádzky, tvorí podiel mladých ľudí bez vzdelania a so základným vzdelaním okolo 35%. Mladí ľudia bez vzdelania či s najvyšším dosiahnutým základným vzdelaním tvoria významné skupiny aj v iných okresoch. Situácia je odlišná v okresoch Banská Bystrica, Zvolen, Žarnovica, Žiar nad Hronom a Detva, kde medzi mladými ľuďmi nad 20 rokov prevažujú mladí ľudia so stredoškolským vzdelaním s maturitou a vysokoškolským vzdelaním.

Celkovo v školskom roku 2022/2023 ukončilo v BBSK predčasne základné a stredné školy 1431 mladých ľudí. Z nich bolo 55,6 % mužov a 44,4 % žien.

Podľa údajov zo sčítania obyvateľov domov a bytov že v Slovenskej populácii mladých ľudí od 15 do 29 rokov tvorili v roku 2020 mladí ľudia v situácii NEET viac ako 19%, pričom 13% predstavovali neaktívni NEET. V BBSK tvorili mladí ľudia v situácii NEET celkovo takmer 24% a neaktívni NEET 15% populácie mladých ľudí v kraji. Po košickom a prešovskom kraji bol banskobystrický kraj tretím v poradí, čo sa týka početnosti mladých ľudí v situácii NEET na Slovensku.

Pre porovnanie podľa štatistiky Eurostatu, ktorú analyzujeme bol podiel mladých ľudí v situácii NEET 11,2%. Štatistiky Eurostatu, teda z pohľadu slovenských mladých ľudí v situácii NEET ponúkajú optimistickjšie číslo.

Z pohľadu populácie mladých ľudí v situácii NEET v banskobystrickom kraji obsadil prvé miesto okres Rimavská Sobota (UoZ 13,71%; Neaktívni: 23,62%; spolu 37,33%) a to v oboch podskupinách NEET. Na druhom mieste (rovnako v oboch podskupinách) je okres Revúca (UoZ 11,94%; Neaktívni: 23,23%, spolu: 35,17%). Na treťom mieste v podskupine NEET UoZ sa nachádza okres Poltár (10,49%) a v podskupine NEET neaktívni okres Lučenec (19,99%), ktorí má tretí najvyšší podiel mladých ľudí v situácii NEET celkovo.

V banskobystrickom kraji tvoria ženy početnejšiu skupinu NEET a to najmä jej podskupinu NEET neaktívni mladí ľudia, kde ženy v populácii BBSK predstavujú takmer 20%. Mužom patrí prevaha pri NEET UoZ s 8,34%, no v porovnaní so ženami ide o nepatrný rozdiel vzhľadom na celkovú populáciu mladých ľudí BBSK. Tento fakt kopíruje aj stav z celoslovenskej populácii NEET, kde v skupine NEET - UoZ mierne dominujú muži, v skupine NEET - neaktívni prevládajú ženy (Štúdia uplatniteľnosti modelu centier práce s mládežou v BBSK, 2023, s.13).

K 31.12.2023 bolo podľa evidencie Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny v BBSK nezamestnaných 6190 mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov. Čo sa týka rozloženia v rámci jednotlivých vekových skupín, najviac nezamestnaných mladých ľudí bolo vo vekovej skupine

25 až 29 rokov (2732 ľudí), nasleduje veková skupina 20 až 24 ročných (2545 ľudí) a z vekovej skupiny 15 až 19 ročných bolo nezamestnaných v BBSK 913 mladých ľudí.

Z hľadiska rodového rozloženia sa na nezamestnanosti vo väčšej miere podieľajú muži (52%). V okrese Banská Štiavnica je podiel nezamestnaných mladých mužov na počte nezamestnaných až 63,6 % a v Poltári 57,6 %. Naopak v troch okresoch v BBSK je vyšší podiel nezamestnaných žien ako mužov, konkrétne ide o okres Revúca (53,4 % žien), okres Žarnovica (53,5 %) a okrese Žiar nad Hronom (55,7 %).

Z hľadiska nezamestnanosti zaznamenávame výrazné rozdiely medzi okresmi. Okres s najnižším počtom nezamestnaných mladých ľudí je okres Banská Štiavnica, na druhej strane okres s najvyšším počtom nezamestnaných mladých ľudí je okres Rimavská Sobota, v ktorom bolo k 31.12.2023 nezamestnaných 1764 mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov.

Bližšia analýza percentuálneho podielu uchádzačov o zamestnanie, t.j. nezamestnaných evidovaných mladých ukazuje, že aj v prípade nezamestnanosti medzi okresy s najvyšším podielom nezamestnaných mladých ľudí patria okres Rimavská Sobota (12,5%), Revúca (10,1%), Poltár (8,7%) a Lučenec (7,8%). Naopak najnižší podiel nezamestnaných je v okresoch Banská Bystrica a Zvolen (3,7%).

Medzi evidovanými nezamestnanými mladými ľuďmi vo veku 15 až 29 rokov bolo v celom kraji:

- 2729 takých, ktorí dosiahli vzdelanie nižšie ako stredné odborné. Je to 44% z celkového počtu evidovaných nezamestnaných mladých ľudí. Rizikovým faktorom nezamestnanosti mladých ľudí je podľa týchto údajov nízke vzdelanie.
- 4548 mladých ľudí, ktorí v období najmenej 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie nemali pravidelne platené zamestnanie a nevykonávali alebo neprevádzkovali samostatnú zárobkovú činnosť dlhšie ako 6 po sebe nasledujúcich mesiacov. Z údajov je zrejmé, že ide vo vysokej miere o opakovanú nezamestnanosť.
- 31 takých, ktorí žijú ako osamelé dospelé osoby s jednou alebo viacerými osobami odkázanými na ich starostlivosť alebo starajúci sa aspoň o jedno dieťa pred skončením povinnej školskej dochádzky. Z nich je 30 žien a 1 muž.
- 37 mladých ľudí so zdravotným postihnutím.
- 237 takých, ktorí ukončili poberanie materského alebo poberanie rodičovského príspevku menej ako dva roky pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie a ktorí počas poberania materského alebo počas poberania rodičovského príspevku nemali príjem zo zárobkovej činnosti zamestnanca a zo samostatnej zárobkovej činnosti.

Analýza poukazuje na výrazné regionálne rozdiely v kraji čo sa týka mladých ľudí v situácii NEET aj ohrozených situáciou NEET. Faktormi, ktoré zohrávajú dôležitú úlohu sú vzdelanie, predčasné ukončenie školskej dochádzky a starostlivosť o blízke osoby, ktorá je výrazne rodovo podmienená. Medzi okresy s vysokou mierou výskytu mladých ľudí v situácii NEET patria okresy Rimavská Sobota, Revúca, Poltár a Lučenec.

Mladí ľudia v situácii NEET čelia mnohým výzvam, ktoré ich obmedzujú vo vzdelaní, zamestnaní a sociálnom živote.

V oblasti zamestnania sa stretávajú s nedostatkom pracovných príležitostí, najmä v menej rozvinutých regiónoch, pričom ženy, osoby so zdravotným postihnutím a Rómovia sú zvlášť znevýhodnené skupiny. Nízkym mzdám a sezónnym pracovným miestam chýba stabilita, ktorá by im umožnila plánovať budúcnosť. Diskriminácia na základe etnicity, pohlavia alebo minulosti a chýbajúca prax ich udržiavajú v začarovanom kruhu nezamestnanosti. Okrem toho ich limituje nedostupnosť dopravy a vysoké náklady na dochádzanie.

Vzdelávanie je pre nich často finančne a geograficky nedostupné, najmä kvôli vzdialenosti škôl a absencii vzdelávacích kurzov v regiónoch. Diskriminácia voči Rómom, žiakom špeciálnych

škôl a mladým so zdravotným postihnutím znižuje ich šance na úspech. Mladým chýba podpora zo strany rodičov a učiteľov, ktorá by ich motivovala pokračovať v štúdiu, pričom vzdelávací systém sa viac zameriava na teóriu než na praktické zručnosti potrebné pre život.

Finančná neistota je ďalšou zásadnou prekážkou. Mladí NEET často závisia od sociálnych dávok, pričom nízke príjmy nestačia na pokrytie základných potrieb. Tento stav prehĺbujú dlhy a závislosť od neformálnych pôžičiek s vysokými úrokmi. Rodinné prostredie, často poznačené medzigeneračnou chudobou, ich obmedzuje v možnostiach zlepšiť svoju situáciu.

Zdravotné problémy, vrátane fyzických obmedzení a psychických ťažkostí, zhoršujú ich schopnosť riešiť každodenné výzvy. Psychická záťaž, nízke sebavedomie a pocity izolácie sú bežné, najmä v marginalizovaných komunitách. Nedostupnosť zdravotnej starostlivosti v odľahlých regiónoch zvyšuje ich frustráciu.

Bývanie je pre mnohých ďalšou komplikáciou. Finančné problémy a diskriminácia im sťažujú prístup k dôstojnému bývaniu. Vysoké nájomné, nedostatok sociálnych bytov a porušovanie nájomných zmlúv ich udržiavajú v neistote. Znečistené prostredie a nedostatok základných služieb, ako je voda alebo elektrina, negatívne ovplyvňujú ich kvalitu života. Deti v náhradnej starostlivosti čelia osobitným problémom pri osamostatňovaní sa, keďže im chýba stabilná rodinná podpora.

Problémy s drogami sú časté, pričom závislosti mladých často vyplývajú z frustrácie, nudy a nedostatku podporných systémov. Drogy sú ľahko dostupné v ich komunitách a často ich motivuje tlak rovesníkov alebo únik pred ťažkými životnými situáciami.

Diskriminácia a násilie sú častými prekážkami v ich životoch. Diskriminácia voči Rómom a iným marginalizovaným skupinám ich izoluje a znižuje ich sebavedomie. Násilie v rodinách, školách alebo komunitách má vážne psychologické dôsledky a často vedie k pocitom neistoty a bezmocnosti.

Mladým ľuďom chýba dostatok športových, kultúrnych a komunitných priestorov na zmysluplné trávenie voľného času. Neexistencia inkluzívnych aktivít pre mladých so špecifickými potrebami ešte viac obmedzuje ich možnosti. Nezáujem o existujúce aktivity často vyplýva z nízkej motivácie alebo technologickej závislosti.

Kriminalita je vnímaná ako dôsledok ekonomickej neistoty, nedostatku príležitostí a negatívneho vplyvu prostredia. Mnohí mladí sa uchýľujú k nelegálnym činnostiam ako k rýchlemu spôsobu zárobku, čo ich však udržiava v cykle sociálneho vylúčenia.

Osobnostné a sociálne bariéry, ako sú nízke sebavedomie, pocity beznádeje, sklony k sebapoškodzovaniu a nezdravý sebaobraz, ich udržiavajú v stagnácii. Absencia podpory zo strany rodiny a negatívny vplyv sociálnych sietí ešte viac znižujú ich schopnosť čeliť výzvam.

Zistenia z fókusových skupín ukazujú, že mladí ľudia v situácii NEET čelia komplexnej kombinácii štrukturálnych, sociálnych a individuálnych bariér, ktoré vyžadujú systémové a ciele opatrenia.

V rámci BBSK existuje niekoľko kľúčových dokumentov, ktoré sa venujú primárne alebo sekundárne mladým ľuďom v regióne. Stratégie však predstavujú skôr zámery a neopisujú aj vyhodnotenie a aké aktivity na dosiahnutie stanových cieľov sa zrealizovali.

V týchto strategických dokumentoch sa však dajú nájsť aj opatrenia, zamerané na rozvoj zamestnateľnosti mladých ľudí, ktoré môžeme vnímať ako dôležité smerom k mladým ľuďom v situácii, alebo ohrozených situáciou NEET, resp. z ďalších informácií, dokumentov a projektov vidíme, že ich takto vníma aj BBSK:

- Regionálne centrá kariéry,
- Centrá odborného vzdelávania a prípravy,
- Duálne vzdelávanie.

Ich cieľom je zlepšiť ponuku odborného vzdelávania v súlade s ponukou na trhu práce, prispievať ku komunikácii a spolupráci všetkých zainteresovaných strán na strane dopytu a ponuky na trhu práce. Medzi hlavné projekty, ktoré kraj realizoval pre riešenie situácie a v súlade s uvedenými opatreniami patrili:

- Projekt BBSK „Regionálna platforma odborného vzdelávania“
- Regionálne centrá kariéry
- Centrá práce s mládežou SPACE – jednotné kontaktné miesta pre mladých
- Centrá odborného vzdelávania a prípravy

Dôležitými opatreniami sú aj aktívne opatrenia trhu práce, ktoré realizujú úrady práce, sociálnych vecí a rodiny. Najčastejšie využívaným aktívnymi opatreniami trhu práce v BBSK u mladých ľudí vo veku 15 až 29 rokov sú príspevky na dochádzku za prácou - § 53 zákona o službách zamestnanosti, ktoré poberá v celom BBSK bez ohľadu na vek a pohlavie 709 mladých ľudí.

Aktuálne je pre cieľovú skupinu mladých ľudí v situácii NEET určených niekoľko národných projektov. V BBSK bolo v rámci národných projektov využitých 529 obsadení k 30.6.2024. V mierne vyššej miere využívajú opatrenia muži v porovnaní so ženami. Z hľadiska okresov, najviac opatrení bolo využitých v okrese Rimavská Sobota (100), nasleduje okres Lučenec, Veľký Krtíš a Revúca. Túto skutočnosť možno vzhľadom na to, že ide o okresy s vyššou mierou mladých ľudí v situácii NEET považovať za pozitívnu. Z hľadiska jednotlivých opatrení sú najviac využívané opatrenia zamerané na individualizované poradenstvo a na vzdelávanie.

V BSSK bolo v školskom roku 2023/2024 spolu 396 základných, stredných a špeciálnych škôl, na ktorých študovalo viac ako 78 tisíc žiakov a žiačok, pričom cca 90% študovalo na verejných základných a stredných školách. Z hľadiska rodového zloženia v celkovom počte žiakov a žiačok na základných a stredných školách mierne prevažujú muži.

V BBSK môžu mladí ľudia študovať na 5 vysokých školách, pričom jednotlivé školy majú rôzne zameranie. Vysoká škola s najvyšším počtom študentstva je Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, na ktorej študovalo v akademickom roku 2023/2024 až 6 444 študentov a študentiek. Geograficky sú školy sústredné v meste Banská Bystrica a Zvolen s výnimkou jednej školy s veľmi nízkym počtom študentstva v Banskej Štiavnici.

Programy neformálneho vzdelávania sú skôr zamerané na výberové cieľové skupiny, ktoré sa chcú rozvíjať na nejakom základe, ktorý už majú. Po získaní nových kompetencií sa z nich môžu stať napríklad animátori, ambasádori Európskeho dialógu, mladí vedúci, manažéri dobrovoľníkov apod. Je predpoklad, že všetky sú otvorené pre mládež v situácii alebo ohrození situáciou NEET, nie je však jasné, nakoľko sú pre nich aj reálne dostupné.

V Banskobystrickom kraji pôsobí značný počet organizácií poskytujúcich rôzne formy podpory, avšak často chýba koordinácia a dlhodobé komplexné programy zamerané na túto cieľovú skupinu. Hlavnými poskytovateľmi služieb sú Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVR) a projekt SPACE, ktorý sa zameriava na kariérne poradenstvo, vzdelávanie, psychologickú podporu a rozvoj pracovných zručností.

V celom kraji je iba 21 organizácií, pre ktoré sú mladí ľudia v situácii NEET hlavnou cieľovou skupinou, zatiaľ čo 168 organizácií ich vníma ako sekundárnu cieľovú skupinu. Aktívnym vyhľadávaním mladých ľudí v situácii NEET sa zaoberá 23 organizácií. Pre 38 organizácií sú

primárnou cieľovou skupinou mladí ľudia ohrození situáciou NEET, pričom mnohé z nich pracujú aj s tými, ktorí sa už v tejto situácii nachádzajú.

Počet subjektov v jednotlivých okresoch sa líši, čo odzrkadľuje nielen veľkosť okresov, ale aj dostupnosť služieb. Táto rozdielna miera pokrytia je podrobne analyzovaná v rámci jednotlivých okresov.

Hlavné zistenia pre Banskobystrický samosprávny kraj z mapovania aktérov:

- Slabé zameranie na cieľovú skupinu mladých ľudí v situácii NEET
- Roztrieštenosť služieb a slabá koordinácia
- Nerovnomerné geografické pokrytie
- Nedostatok komplexných a dlhodobých programov
- Absencia špecializovaných programov
- Obmedzené riešenia na podporu duševného zdravia
- Nedostatočné prepojenie s pracovným trhom

Organizácie pracujúce s mládežou v situácii NEET dosahujú úspechy najmä v oblastiach spolupráce, prístupu k mladým ľuďom a budovaní dôvery v komunitu. Efektívne modely zahŕňajú sieťovanie medzi školami, zamestnávateľmi a organizáciami, nízkoprahový prístup, mentoring a vytváranie bezpečných priestorov pre mladých. Prekážkami sú projektové financovanie, predsudky voči marginalizovaným komunitám, nedostatok pracovníkov a nízka angažovanosť rodín. Riešenia zahŕňajú posilnenie prevencie, rozšírenie dostupných služieb, včasnú intervenciu a adaptáciu pracovných miest na potreby mladých.

6.2. Odporúčania pre prípravu regionálnych akčných plánov

Zistenia ukazujú, že riešenie situácie mladých ľudí v situácii NEET, ale aj tých, ktorí sú ňou ohrození, musí byť komplexné. Do tejto situácie sa dostali kvôli súboru rôznych negatívnych situácií alebo vplyvov, ktorých príčinou je kombinácia objektívnych a subjektívnych faktorov. Medzi týmito faktormi môže byť povaha, zdravie, fyzická alebo psychická kondícia, životná situácia, rodinná situácia, sociálne podmienky, spôsob bývania, dostupnosť služieb, pracovných príležitostí, informácií, vzdelania, pomoci, podporných opatrení apod. Preto sme navrhované opatrenia na zlepšenie zamestnateľnosti a zamestnanosti mladých ľudí v situácii NEET, ako aj ohrozených ňou rozdelili do niekoľkých oblastí. Tieto oblasti súvisia väčšinou priamo s oblasťami, ktorým sa venuje BBSK, v niektorých má viac, v iných menej priamych kompetencií, no počítame s tým, že ako samospráva, ktorá už má skúsenosti s inovatívnymi prístupmi, bude schopná postupne a podľa možností ich prijať a realizovať. Opatrenia nie sú uvedené chronologicky podľa žiadneho kritéria. Rozhodnutie o ich aplikovaní bude závisieť od personálnych, finančných, časových a ďalších kapacít BBSK a jeho partnerov. Súčasťou návrhov opatrení nie sú opatrenia pre úrady práce a ďalšie inštitúcie (okrem školstva, ktoré s prípravou na zamestnanie úzko súvisí).

V nasledujúcom texte opíšeme jednotlivé opatrenia, ktoré navrhujeme – buď ako nové prístupy, alebo ako tie, v ktorých bude vhodné pokračovať a rozvíjať ich ďalej. Každé odporúčanie je formulované jednotným spôsobom, obsahuje odporúčanie, adresáta a zdôvodnenie.

Nadrezortné opatrenia na podporu mladých ľudí v situácii NEET a ohrozených situáciou NEET v Banskobystrickom kraji

Posilnenie zamerania na mladých ľudí v situácii NEET

Zaviesť ciele programy pre mladých ľudí v situácii NEET, ktoré budú systematicky riešiť ich potreby v oblasti vzdelávania, zamestnania a sociálnej integrácie.

Adresát: Banskobystrický samosprávny kraj, organizácie pracujúce s mládežou

Zdôvodnenie: Mapovanie ukázalo, že mnohé organizácie nepracujú prioritne s touto skupinou, čo znižuje ich efektívnosť a možnosti riešenia problémov mladých.

Zlepšenie koordinácie a spolupráce medzi aktérmi

Vytvoriť koordinačnú platformu na úrovni kraja, ktorá zabezpečí prepojenie medzi úradmi, školami, zamestnávateľmi a organizáciami poskytujúcimi služby pre mladých v situácii NEET.

Adresát: Banskobystrický samosprávny kraj, Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, neziskové organizácie, zamestnávatelia, školy

Zdôvodnenie: Služby sú roztrieštené a chýba systémová spolupráca, čo vedie k nízkej efektívnosti intervencií.

Zabezpečenie rovnomerného geografického pokrytia služieb

Podporiť vznik nových služieb v regiónoch s nedostatočným pokrytím a posilniť existujúce centrá v oblastiach s vysokým počtom mladých ľudí v situácii NEET.

Adresát: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, Banskobystrický samosprávny kraj, organizácie pracujúce s mládežou, lokálna samospráva

Zdôvodnenie: Nerovnomerné rozloženie služieb spôsobuje, že mnohí mladí nemajú dostupnú pomoc, čo znižuje ich šance na integráciu do spoločnosti a trhu práce.

Vytvorenie komplexných a dlhodobých programov podpory

Zabezpečiť stabilné financovanie dlhodobých programov zameraných na vzdelávanie, zamestnanie a sociálnu integráciu mladých.

Adresát: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, Banskobystrický samosprávny kraj, organizácie pracujúce s mládežou, lokálna samospráva

Zdôvodnenie: Súčasná služby sú často financované len z krátkodobých projektov, čo znemožňuje ich udržateľnosť a rozvoj.

Rozvoj špecializovaných programov pre rôzne skupiny mladých v situácii NEET

Zaviesť programy zohľadňujúce špecifické potreby mladých ľudí so zdravotným postihnutím, z marginalizovaných komunit či mladých odchádzajúcich z náhradnej starostlivosti.

Adresát: Banskobystrický samosprávny kraj, organizácie pracujúce s mládežou, lokálna samospráva

Zdôvodnenie: Absencia špecializovaných programov znamená, že niektoré skupiny mladých nemajú prístup k primeranej podpore, čo zvyšuje ich riziko sociálneho vylúčenia.

Zlepšenie podpory duševného zdravia mladých ľudí v situácii NEET

Zvýšiť dostupnosť psychologických služieb, rozšíriť kapacity existujúcich poradní a integrovať psychologickú podporu do programov pre mladých v situácii NEET.

Adresát: Ministerstvo zdravotníctva, zdravotné poisťovne, Banskobystrický samosprávny kraj, organizácie pracujúce s mládežou, lokálna samospráva

Zdôvodnenie: Mnohí mladí sa stretávajú s problémami duševného zdravia, no dostupnosť odborných služieb je obmedzená, čo znižuje ich šance na úspešné zaradenie do spoločnosti.

Posilnenie prepojenia medzi vzdelávacími a zamestnaneckými programami

Rozšíriť existujúce mentoringové programy, ktoré pomáhajú mladým získavať pracovné skúsenosti a zručnosti potrebné na trhu práce.

Adresát: zamestnávateľia, školy, úrady práce sociálnych vecí a rodiny, Banskobystrický samosprávny kraj

Zdôvodnenie: Nedostatočné prepojenie vzdelávacieho systému s potrebami trhu práce spôsobuje, že mladí ľudia majú problém uplatniť sa po skončení školy.

Zabezpečenie udržateľného financovania služieb pre mladých v situácii NEET

Presadiť stabilné a dlhodobé financovanie organizácií poskytujúcich služby mladým v situácii NEET, čím sa zníži ich závislosť od krátkodobých projektových výziev.

Adresát: Ministerstvo financií, grantové agentúry, Banskobystrický samosprávny kraj, lokálne samosprávy,

Zdôvodnenie: Projektové financovanie je nepredvídateľné a vedie k znižovaniu dostupnosti služieb, ktoré sú pre mladých kľúčové.

Opatrenia v práci s mládežou

Zvýšiť dostupnosť voľnočasových aktivít a otvorených a nízkoprahových priestorov pre mladých ľudí v situácii NEET alebo ohrozených ňou

Adresát: Miestne samosprávy, organizácie pracujúce s mládežou.

Zdôvodnenie: Dostupné priestory v interiéri aj exteriéri umožnia trávenie voľného času v bezpečnom prostredí, prispievajú k socializácii, prevencii sociálneho vylúčenia a osobnostnému rozvoju mladých ľudí.

Rozvíjať terénnu prácu zameranú na vyhľadávanie a podporu mladých ľudí v situácii NEET

Adresát: Miestne samosprávy, organizácie pracujúce s mládežou.

Zdôvodnenie: Terénna práca je nevyhnutná pre oslovenie mladých ľudí v situácii NEET priamo v ich prirodzenom prostredí a pre ich motiváciu k zapojeniu sa do vzdelávania a pracovného trhu.

Zvýšiť dostupnosť neformálneho vzdelávania pre všetkých mladých ľudí

Adresát: Školy, vzdelávacie inštitúcie, organizácie pracujúce s mládežou.

Zdôvodnenie: Neformálne vzdelávanie pomáha rozvíjať zručnosti potrebné pre zamestnateľnosť a osobný rozvoj, pričom je dôležité motivovať aj menej aktívnych mladých ľudí.

Posilniť kariérové poradenstvo na všetkých úrovniach vzdelávacieho systému a pre mladých mimo vzdelávacieho systému

Adresát: Školy, centrá poradenstva a prevencie, úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, organizácie pracujúce s mládežou

Zdôvodnenie: Kvalitné kariérové poradenstvo pomáha mladým ľuďom lepšie sa rozhodnúť pri výbere povolania a predchádzať tak predčasnému odchodu zo školy.

Zmierniť osobnostné a sociálne bariéry mladých ľudí prostredníctvom tréningov a podporných služieb

Adresát: Ministerstvo školstva, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, JKM, školy, komunitné centrá, organizácie na podporu mládeže.

Zdôvodnenie: Rozvoj sociálnych zručností, terapeutická podpora a edukačné programy môžu mladým ľuďom pomôcť lepšie zvládať výzvy, budovať zdravé sebavedomie a predchádzať sociálnej izolácii. Inkluzívne aktivity a podporné siete im umožnia lepšie sa začleniť do spoločnosti. JKM môžu ponúkať služby na podporu duševného zdravia, motivácie, zlepšovania medziľudských vzťahov a riešenia otázok sexuality a technologických výziev.

Opatrenia v školstve

Posilniť personálnu podporu v školách (školskí psychológovia, asistenti, sociálni pedagógovia, sociálni pracovníci)

Adresát: Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže, zriaďovatelia škôl.

Zdôvodnenie: Odborní pracovníci v školách pomáhajú riešiť sociálne a emocionálne problémy žiakov, čo vedie k lepšiemu školskému výkonu a zníženiu predčasného ukončenia školskej dochádzky.

Zaviest' prechodový ročník medzi základnou a strednou školou

Adresát: Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže, zriaďovatelia škôl.

Zdôvodnenie: Prechodový ročník umožní nerozhodnutým žiakom lepšie si vybrať vhodnú strednú školu a odbor, čím sa zníži počet predčasných odchodov zo vzdelávania.

Zaviest' štipendia, preplácanie cestovného a školské autobusy

Adresát: Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže, zriaďovatelia škôl, stredné školy, základné školy

Zdôvodnenie: Tieto opatrenia odstránia finančné bariéry, ktoré bránia mladým ľuďom v prístupe k vzdelaniu, a umožnia im študovať bez ohľadu na ich finančnú situáciu. Tým sa zabezpečí rovnaký prístup k vzdelaniu pre všetkých študentov.

Rozšíriť ponuku večerných škôl a jazykových kurzov

Adresát: Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže, zriaďovatelia škôl, stredné školy, základné školy

Zdôvodnenie: Rozšírenie vzdelávacích programov poskytne mladým ľuďom flexibilitu a možnosť získať potrebné kompetencie bez ohľadu na ich pracovné alebo osobné záväzky, čím sa zvyšuje ich šanca na úspešné zapojenie sa do trhu práce.

Prispôbiť vzdelávacie osnovy reálnym potrebám trhu práce

Adresát: Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže, zriaďovatelia škôl, stredné školy, základné školy

Zdôvodnenie: Revízia a prispôbenie vzdelávacích osnov potrebám trhu práce zabezpečí, že študenti získajú kompetencie, ktoré sú požadované zamestnávateľmi, čo zlepší ich uplatniteľnosť a zníži nezamestnanosť absolventov.

Zabezpečiť poradenstvo pri výbere školy a odboru

Adresát: Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže, zriaďovatelia škôl, stredné školy, základné školy, organizácie pracujúce a mládežou

Zdôvodnenie: Poskytnutie kvalitného poradenstva pri výbere školy a odboru pomôže mladým ľuďom lepšie pochopiť ich záujmy a možnosti, čo zníži počet nezamestnaných absolventov a zlepší ich profesionálnu orientáciu.

Podpora zo strany rodiny a komunity

Adresát: Rodičia, komunity, školské inštitúcie.

Zdôvodnenie: Posilnenie podpory zo strany rodiny a komunity v procese vzdelávania zvyšuje motiváciu a zodpovednosť študentov, čo prispieva k ich úspechu vo vzdelávacom procese a k lepšiemu zapojeniu do spoločenského a pracovného života.

Vypracovať programy podpory pre študentov vysokých škôl zo znevýhodnených pomerov, vrátane cudzincov

Adresát: Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže, vysoké školy.

Zdôvodnenie: Zavedenie podporných programov pre študentov a študentky zo znevýhodnených pomerov a cudzincov pomôže týmto študentom lepšie sa orientovať v akademickom systéme a získať prístup k potrebnej pomoci, čím sa zvýši ich úspech v štúdiu a zlepši integrácia do akademickkej komunity.

Zaviest' vzdelávanie v oblasti finančnej gramotnosti prispôsobené rôznym potrebám mladých ľudí

Adresát: Ministerstvo školstva, stredné školy, vysoké školy, organizácie pracujúce s mladými ľuďmi.

Zdôvodnenie: Vzdelávanie v oblasti finančnej gramotnosti by malo byť prispôsobené rôznym vekovým skupinám a životným situáciám mladých ľudí, najmä tých, ktorí sú v riziku stavu NEET. Týmto spôsobom sa zabezpečí, že mladí ľudia získajú potrebné zručnosti a vedomosti na správne riadenie osobných financií, čo môže výrazne prispieť k ich lepšiemu začleneniu do pracovného a spoločenského života.

Zlepšiť odbornú prax na stredných školách s cieľom lepšej prípravy na trh práce

Adresát: Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže, stredné školy, zamestnávateľa.

Zdôvodnenie: Zlepšenie a rozšírenie odborných praxí na stredných školách umožní študentom získať praktické zručnosti a skúsenosti, ktoré sú nevyhnutné pre ich úspešný prechod na trh práce. S cieľom lepšie pripraviť mladých ľudí na pracovné požiadavky a zlepšiť ich uplatniteľnosť je potrebné vytvoriť kvalitné partnerstvá medzi školami a zamestnávateľmi, ktoré umožnia študentom absolvovať relevantné odborné praxe.

Riešiť nedochádzanie žiakov do školy na základe ich problémov a potrieb

Adresát: Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže, riaditelia škôl, pedagógovia, poradenské centrá.

Zdôvodnenie: Je dôležité, aby školy aktívne riešili problém nedochádzania žiakov na základe individuálnych problémov a potrieb. Tento proces by mal zahŕňať prvotný kontakt s žiakom, zisťovanie príčin ich neprítomnosti a následné zapojenie potrebných odborníkov a inštitúcií, ktoré pomôžu prekonať problémy žiaka a jeho rodiny. Týmto spôsobom sa zníži počet absencií a zlepši sa šanca žiakov na úspešné dokončenie vzdelania.

Zlepšiť prístup absolventov špeciálnych škôl na stredné školy a zabezpečiť kvalitnejšie vzdelanie

Adresát: Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže, školské inštitúcie, školské samosprávy.

Zdôvodnenie: Mladí ľudia, ktorí absolvovali špeciálne školy, sa často stretávajú s predsudkami a obmedzenými možnosťami pokračovať v ďalšom vzdelávaní. Týmto opatrením sa zabezpečí rovnaký prístup k strednému vzdelávaniu a príležitostiam na rozvoj, čím sa zníži riziko ich sociálnej a ekonomickej marginalizácie. Dôležité je aj zlepšiť prepojenie špeciálnych škôl s pracovným trhom, čo umožní lepšie uplatnenie sa absolventov na trhu práce.

Podpora prevencie rizikového správania v špeciálnych školách

Adresát: Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže, riaditelia špeciálnych škôl, školské poradenské centrá.

Zdôvodnenie: Rizikové správanie a konflikty v špeciálnych školách majú veľký vplyv na ďalší život mladých ľudí. Podporou preventívnych programov a poskytovaním vhodnej pedagogickej a psychologickej podpory by sa znížil výskyt týchto problémov a zvýšil sa záujem a motivácia žiakov pokračovať vo vzdelávaní, čím sa zlepší ich ďalší rozvoj a uplatnenie v spoločnosti.

Zlepšiť kvalitu vzdelania v špeciálnych školách a rozšíriť ponuku učebných a profesijných zručností

Adresát: Ministerstvo školstva, riaditelia špeciálnych škôl, odborníci na vzdelávacie programy.

Zdôvodnenie: Zameranie špeciálnych škôl na základné zručnosti, ako čítanie a písanie, nie je dostatočné na prípravu žiakov na trh práce. Zlepšením vzdelávacích programov a zahrnutím širšej škály odborných a profesijných zručností sa umožní absolventom získať komplexnejšie vzdelanie, ktoré ich lepšie pripraví na zamestnanie a osobný rozvoj.

Opatrenia v sociálnej oblasti

Rozvíjať komunitné centrá a nízkoprahové kluby pre mladých

Adresát: Miestne samosprávy, neziskové organizácie.

Zdôvodnenie: Komunitné centrá poskytujú bezpečné prostredie, kde môžu mladí ľudia získavať nové zručnosti, poradenstvo a podporu pri riešení životných problémov.

Zabezpečiť dostupnosť odľahčovacích a opatrovateľských služieb, ako aj jasí pre deti do troch rokov a materských škôl

Adresát: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže, samosprávy,

Zdôvodnenie: Odľahčovacie služby, opatrovateľské služby a jasle pre deti do troch rokov sú nevyhnutné na podporu rodičov, najmä matiek, ktorí potrebujú pomoc pri starostlivosti o deti, rovnako ako dostupné materské školy. Tieto služby podporia možnosti zosúladenia rodinného a pracovného života rodičov, najmä v znevýhodnených situáciách.

Vytvoriť podporné a záujmové skupiny pre rôzne komunity

Adresát: Miestne samosprávy, neziskové organizácie, komunitné centrá.

Zdôvodnenie: Vytváranie podporných a záujmových skupín pre komunity, ako sú mladé matky, mladí otcovia, rodičia s malými deťmi, teenageri a teenagerky, umožní zdieľanie skúseností a informácií, podporu vzájomného porozumenia a tvorenie spoločných záujmov. Tieto skupiny prispievajú k silnejšiemu komunitnému duchu a znižujú sociálnu izoláciu.

Podpora a rozšírenie dostupnosti Centier bezplatného dlhového poradenstva

Adresát: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, Ministerstvo financií, neziskové organizácie.

Zdôvodnenie: Finančné problémy a zadlženie sú častou príčinou sociálneho vylúčenia. Zvýšenie dostupnosti Centier bezplatného dlhového poradenstva, najmä ich geografické rozšírenie a zlepšenie informovanosti o ich službách, môže pomôcť ľuďom v krízových situáciách predchádzať exekúciám a strate bývania.

Podpora rodičov z marginalizovaných komunit prostredníctvom osvetových a podporných programov

Adresát: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže, neziskové organizácie.

Zdôvodnenie: Programy, ako je projekt Omamy, preukázali pozitívny vplyv na vzdelávanie a rozvoj detí v marginalizovaných komunitách. Podpora podobných iniciatív, ktoré sa zameriavajú na osvetu a praktickú pomoc rodičom, môže prispieť k zlepšeniu životných

podmienok a vzdelávacích šancí detí z týchto komunít, čím sa znižujú generačné nerovnosti a zlepšuje sociálna mobilita.

Zlepšenie kvality služieb a etického správania na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny

Adresát: úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny.

Zdôvodnenie: Mladí ľudia vyjadrujú nespokojnosť s prácou uradov práce, sociálnych vecí a rodiny, pričom sa stretávajú s nedostatočnou podporou, ako aj neetickým a diskriminačným správaním. Odporúčame zlepšiť kvalitu služieb a podporu pre mladých ľudí, zavedením školení pre zamestnancov uradov zameraných na etiku, rovnosť a empatiu, aby sa zabezpečila spravodlivá a odborná pomoc, ktorá by prispela k ich lepšiemu začleneniu do spoločnosti.

Opatrenia v oblasti zamestnanosti

Vytvorenie a overenie programu na podporu zamestnávania mladých ľudí, ktorí nemajú ekonomické zázemie nevyhnutné pre vstup na trh práce.

Adresát: ÚPSVaR - štát; zamestnávateľia, Banskobystrický samosprávny kraj

Zdôvodnenie: Mladí ľudia bez dostatočného ekonomického zázemia, ktorí sa evidujú na úradoch práce, nemajú v mnohých prípadoch dostatok prostriedkov na vstup na trh práce. Konkrétne ide o prostriedky na úhradu ubytovania, cestovných náhrad. K príspevkom na dochádzanie za prácou sa dostanú neskoro, čo by vyriešilo vytvorenie dopravnej karty, na ktorej by mladí NEET dostali prostriedky na cestovanie hneď pri nástupe do práce.

Prepojenie systému vzdelávania a trhu práce, aby bol dostatočne motivačný pre mladých ľudí, ktorí sú ohrození situáciou NEET

Adresát: Banskobystrický samosprávny kraj, zamestnávateľia, školy

Zdôvodnenie: Zistenia ukazujú, že trh práce nie je dostatočne motivačný pre mladých ľudí. Dôležité je citlivo pracovať s ponukou F odborov, snažiť sa o podporu mladých ľudí, aby smerovali do systému stredoškolského vzdelávania. Pri F odboroch hrozí riziko vytvárania tried, ktoré budú etnicky homogénne čo môže viesť k segregácii vo vzdelávaní. Mladý človek by mal mať víziu, že po absolvovaní vzdelávania získa kvalifikáciu a odbornosť, ktorá mu zabezpečí dôstojný život. Segregácia vo vzdelávaní môže viesť aj k segregácii v ďalších oblastiach života.

Vytvoriť podporované pracovné miesta pre ľudí so znevýhodnením

Adresát: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, zamestnávateľia, sociálne podniky.

Zdôvodnenie: Podporované pracovné miesta umožnia ľuďom s problémovými pracovnými zručnosťami (z objektívnych alebo osobných dôvodov) získať potrebné pracovné skúsenosti a kompetencie v bezpečnom a prispôsobenom prostredí. Pracovné podmienky budú nastavené tak, aby zohľadňovali individuálne potreby zamestnancov, a budú doplnené personálnou podporou (psychologickou, mentorskou a inou). Program, v ktorom sa budú pracovníci pripravovať na štandardný trh práce, bude časovo obmedzený, avšak dostatočne dlhý na nadobudnutie potrebných zručností. Financovanie pracovných miest môže byť zabezpečené prostredníctvom objednávok a platieb od firiem a inštitúcií, čím sa zvýši jeho udržateľnosť a efektívnosť. Dobrým príkladom je tranzitný program organizácie Alternatíva – Centrum nezávislého života. n.o.

Budovať odborné kapacity a siet'ovať ich so zamestnávateľmi na podporu pracovnej rehabilitácie osôb so zdravotným znevýhodnením

Adresát: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR), zamestnávatelia, odborné a vzdelávacie inštitúcie.

Zdôvodnenie: Posilnenie odborných kapacít a ich prepojenie so zamestnávateľmi umožní efektívnejšiu pracovnú rehabilitáciu a zvýši šance osôb so zdravotným znevýhodnením na integráciu na trh práce. Zavedenie systémových opatrení na úpravu pracovných podmienok, vytváranie inkluzívnych pracovných miest a individuálne nastavené programy zamestnania zvýšia počet ľudí so zdravotným znevýhodnením, ktorí získajú stabilné zamestnanie.

Podpora a osvetové programy pre mladé matky a rodičov, deti v náhradnej starostlivosti a mladých ľudí po jej ukončení

Adresát: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, samosprávy, neziskové organizácie.

Zdôvodnenie: Mladé matky a rodičia, ako aj deti v náhradnej starostlivosti a mladí dospelí po jej ukončení, patria k rizikovým skupinám, ktoré čelia viacerým sociálnym a ekonomickým výzvam. Zabezpečenie osvetu, poradenských služieb a praktickej pomoci im môže pomôcť lepšie zvládať rodičovstvo, finančnú samostatnosť a integráciu do spoločnosti.

Motivovať zamestnávateľov na zamestnávanie znevýhodnených skupín

Adresát: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR), zamestnávatelia.

Zdôvodnenie: Podpora zamestnávateľov pri zamestnávaní znevýhodnených skupín, napríklad prostredníctvom daňových úľav, finančných príspevkov na mzdy alebo odborného poradenstva, môže výrazne zvýšiť ich ochotu vytvárať inkluzívne pracovné prostredie. Takéto opatrenia pomôžu mladým ľuďom so znevýhodnením (napr. so zdravotným postihnutím, dlhodobo nezamestnaným či mladým ľuďom bez praxe) lepšie sa uplatniť na trhu práce a získať stabilné zamestnanie.

Opatrenia v oblasti bývania

Zvýšiť dostupnosť dôstojného a dostupného bývania pre mladých v situácii NEET

Adresát: Banskobystrický samosprávny kraj; lokálne samosprávy, štát

Zdôvodnenie: Národné strategické dokumenty a koncepcné materiály dlhodobo upozorňujú na situáciu v oblasti bytovej politiky. Mladí ľudia v situácii NEET alebo ňou ohrozených identifikovali niekoľko problémových oblastí v oblasti bývania a jeho dostupnosti na lokálnej úrovni. Mnohí mladí ľudia žijú v neistých podmienkach, kedy sú ohrození stratou bývania alebo sú po jeho strate.

Zriadiť platformu na podporu sociálneho bývania a zabezpečiť transparentné pridelovanie sociálnych bytov

Adresát: Ministerstvo dopravy a výstavby (sekcia bývania), Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, samosprávy.

Zdôvodnenie: Vytvorenie platformy na podporu sociálneho bývania pomôže zefektívniť systém pridelovania sociálnych bytov a zabezpečiť jeho transparentnosť. Záonné ukotvenie podmienok pridelovania sociálnych bytov môže minimalizovať subjektívne rozhodovanie na lokálnej úrovni a posilniť práva znevýhodnených skupín na dostupné bývanie.

Podporiť prístup "Housing First" ako nástroj riešenia straty prístrešia

Adresát: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, samosprávy, poskytovatelia sociálnych služieb.

Zdôvodnenie: Model "Housing First" sa ukázal ako efektívny pri riešení bezdomovectva, pretože najskôr zabezpečuje bývanie a až následne rieši ďalšie sociálne a ekonomické problémy. Tento prístup je obzvlášť dôležitý pre mladých ľudí opúšťajúcich inštitucionálnu starostlivosť, ktorí sú vystavení vysokému riziku bezdomovectva.

Rozšíriť kapacity zariadení sociálnych služieb na riešenie krízových situácií

Adresát: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, samosprávy, poskytovatelia sociálnych služieb.

Zdôvodnenie: Súčasná kapacita zariadení ako útulky a domovy na polceste (§26 a §27 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách) nie sú dostatočné na pokrytie potrieb mladých ľudí, najmä tých v situácii NEET. Zriadenie prechodného bývania (napr. tréningové bývanie) im umožní postupne sa osamostatniť a pripraviť sa na stabilné bývanie.

Poskytovať systematickú podporu mladým ľuďom po odchode z ústavnej starostlivosti pri hľadaní bývania

Adresát: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, samosprávy, organizácie na podporu mládeže.

Zdôvodnenie: Mladí ľudia po ukončení ústavnej starostlivosti často nemajú dostatok zdrojov ani informácií na získanie stabilného bývania. Cielené programy na podporu ich bývania môžu znížiť riziko bezdomovectva a podporiť ich úspešnú integráciu do spoločnosti.

Budovať kapacity sociálnych bytov pre mladých ľudí a rodiny ohrozené stratou bývania

Adresát: Ministerstvo dopravy a výstavby (sekcia bývania), samosprávy, poskytovatelia sociálnych služieb.

Zdôvodnenie: Súčasná infraštruktúra sociálnych služieb nepokrýva dostatočne potreby mladých rodín, najmä v prípadoch, keď mužskí členovia rodiny nemôžu byť ubytovaní spoločne s partnerkami a deťmi. Zvýšenie kapacít sociálnych bytov a flexibilnejšie podmienky ubytovania pomôžu udržať rodiny pohromade a predísť ich prehlbujúcej sa sociálnej neistote.

Zlepšovanie bytových podmienok ľudí žijúcich v marginalizovaných lokalitách

Adresát: lokálne samosprávy

Zdôvodnenie: Je potrebné zabezpečiť prístup ľudí žijúcich v marginalizovaných lokalitách k základnej infraštruktúre (pitná voda, elektrická energia).

Opatrenia v zdravotníctve

Zlepšenie dostupnosti zdravotníckych služieb v regióne

Adresát: Ministerstvo zdravotníctva, Banskobystrický samosprávny kraj, zdravotné poisťovne.

Zdôvodnenie: Obyvatelia vidieckych a menej rozvinutých oblastí často čelia obmedzenému prístupu k zdravotníckym službám, čo môže mať negatívne dôsledky na ich zdravotný stav. Posilnenie dostupnosti ambulancií, pohotovostí a záchranného systému, ako aj zavedenie mobilných zdravotných jednotiek, zabezpečí efektívnejšiu zdravotnú starostlivosť aj v odľahlejších oblastiach.

Posilnenie osvetu v oblasti zdravia prostredníctvom zdravotných asistentov

Adresát: Ministerstvo zdravotníctva, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, samosprávy.

Zdôvodnenie: Program „Zdravé regióny“ dokázal, že zdravotní asistenti zohrávajú kľúčovú úlohu pri podpore zdravia v komunitách, najmä v marginalizovaných skupinách. Posilnenie personálneho pokrytia týchto asistentov umožní účinnejšiu prevenciu a osvetu v oblasti zdravia, čím sa zlepší zdravotná gramotnosť a prístup k starostlivosti pre ohrozené skupiny obyvateľstva.

Opatrenia v oblasti infraštruktúry a vybavenosti

Zvýšenie dostupnosti služieb vo vidieckych a odľahlejších oblastiach

Adresát: Ministerstvo dopravy, Ministerstvo vnútra, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, samosprávy.

Zdôvodnenie: Obyvatelia vidieckych a odľahlejších oblastí často nemajú prístup k základným službám, čo obmedzuje ich životné možnosti a zvyšuje riziko sociálneho vylúčenia. Zavedenie mobilných služieb, ako sú mobilná pošta, mobilné kaderníctvo či mobilný úrad práce, môže

výrazne zlepšiť kvalitu života obyvateľov týchto oblastí. Zriadenie jednotného kontaktného miesta pre úrady uľahčí vybavovanie administratívnych záležitostí a mestské a obecné knižnice sa môžu stať miestami rozvoja a neformálneho vzdelávania pre mladých ľudí. Zároveň je dôležité zabezpečiť bezbariérové priestory, aby boli služby dostupné pre všetky skupiny obyvateľstva.

Využitie nehnuteľností v kraji na komunitný rozvoj

Adresát: Ministerstvo dopravy a výstavby, Banskobystrický samosprávny kraj, obecné samosprávy.

Zdôvodnenie: Využitie nevyužitých nehnuteľností v kraji na komunitné účely môže prispieť k rozvoju miestnych iniciatív a sociálnej súdržnosti. Kultúrne domy a iné nehnuteľnosti v správe obcí môžu byť efektívne využité na rôzne komunitné aktivity, čím sa zvýši angažovanosť obyvateľov a posilní sa komunitný život.

Zlepšenie dopravnej dostupnosti obcí a miest v kraji

Adresát: Ministerstvo dopravy a výstavby, Banskobystrický samosprávny kraj.

Zdôvodnenie: Zabezpečenie lepšej dopravnej dostupnosti medzi obcami a mestami zlepši mobilitu obyvateľov a umožní im prístup k širšiemu spektru služieb, zamestnania, vzdelávania a kultúrnych aktivít. To prispeje k rozvoju regiónov a zníženiu disproporcií medzi mestskými a vidieckymi oblasťami.

Zvýšenie informovanosti o finančných výhodách rôznych typov cestovných lístkov v novom systéme integrovanej autobusovej dopravy

Adresát: Ministerstvo dopravy a výstavby, dopravné spoločnosti, Banskobystrický samosprávny kraj.

Zdôvodnenie: Nevyužívanie dostupných finančných výhod na cestovných lístkoch môže viesť k zbytočným nákladom pre cestujúcich. Zvýšenie informovanosti o možnostiach zľavnených lístkov a ich zakúpení pomôže zlepšiť prístup k verejnej doprave, najmä pre znevýhodnené skupiny, ako sú študenti, seniori a osoby so zdravotným postihnutím.

Opatrenia v oblasti osvetvy a prevencie

Realizovať osvetové kampane a inkluzívne programy na podporu rovnosti a znižovanie diskriminácie

Adresát: Ministerstvo školstva, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, zamestnávateľia, školy, komunitné centrá.

Zdôvodnenie: Osvetové kampane a inkluzívne programy môžu prispieť k zmierneniu predsudkov voči znevýhodneným skupinám, ako sú Rómovia či osoby so zdravotným postihnutím. Posilnením rovnosti na školách, pracoviskách a v komunitách sa zvýši ich integrácia alepší sa celkové vnímanie týchto skupín v spoločnosti.

Podporiť prevenciu kriminality a drogovej závislosti prostredníctvom edukačných a komunitných programov

Adresát: Ministerstvo vnútra, Ministerstvo školstva, Ministerstvo zdravotníctva, samosprávy, školy, komunitné centrá.

Zdôvodnenie: Prevencia kriminality a drogovej závislosti je kľúčová pre ochranu mladých ľudí pred nelegálnymi činnosťami a sociálnym vylúčením. Edukačné programy by mali informovať o rizikách drog a podporovať legálne formy zamestnania. Práca s komunitami a rodinami môže pomôcť eliminovať negatívne vplyvy prostredia a ponúknuť mladým alternatívy k rizikóvemu správaniu.

Podporiť potreby žien pri prekonávaní tradičných rodových rolí

Adresát: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, Ministerstvo školstva, organizácie podporujúce rovnosť príležitostí, JKM (Jednotné kontaktné miesta).

Zdôvodnenie: Ženy potrebujú podporu v oblasti vzdelania, prevencie neplánovaného rodičovstva a posilnenia sebadôvery, aby mohli naplno realizovať svoje osobné ambície. Prístupné a efektívne vzdelávacie a rodičovské programy im môžu pomôcť prekonať bariéry, ktoré vyplývajú zo stereotypov a spoločenských očakávaní. JKM môžu zohrávať dôležitú úlohu v poskytovaní podpory ženám v týchto oblastiach.

Podpora a osvetové programy pre mladé matky a rodičov, deti v náhradnej starostlivosti a mladých ľudí po jej ukončení

Adresát: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, samosprávy, neziskové organizácie.

Zdôvodnenie: Mladé matky a rodičia, ako aj deti v náhradnej starostlivosti a mladí dospelí po jej ukončení, patria k rizikovým skupinám, ktoré čelia viacerým sociálnym a ekonomickým výzvam. Zabezpečenie osvetu, poradenských služieb a praktickej pomoci im môže pomôcť lepšie zvládať rodičovstvo, finančnú samostatnosť a integráciu do spoločnosti.

Opatrenia na rozvoj ľudských zdrojov a udržanie kvalifikovaných odborníkov v regióne

Adresát: Ministerstvo školstva, Ministerstvo zdravotníctva, samosprávne kraje, univerzity, zamestnávateľia.

Zdôvodnenie: Menej rozvinuté regióny čelia dlhodobému odlivu kvalifikovaných odborníkov, čo negatívne ovplyvňuje ich hospodársky a sociálny rozvoj. Je potrebné vytvoriť podmienky na to, aby odborníci mohli v regióne zostať alebo sa doň vrátiť, napríklad podporou zriaďovania ambulancií alebo spoluprácou s univerzitami (napr. Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici), ktorá môže zabezpečiť študentské stáže a riešenie prípadových štúdií zameraných na rozvoj regiónu.

6.3. Odporúčanie pre umiestnenie jednotných kontaktných miest v BBSK (JKM SPACE)

Na základe údajov v tabuľke 5-1, ktorá zachytáva počet aktérov v okrese v jednotlivých kategóriách spolu s počtom mladých ľudí v situácii NEET na základe údajov zo sčítania obyvateľov domov a bytov k 31.12.2020 a počet evidovaných nezamestnaných mladých ľudí k 31.12.2023 a na základe analýzy fókusových skupín a príkladov dobrej praxe, majú potenciál pre zriadenie JKM SPACE okresy Krupina, Poltár, Veľký Krtíš a Žarnovica.

Prioritným je pri sumarizácii podkladov z mapovania aktérov a východiskovej situácie **okres Veľký Krtíš**. V tomto okrese sme identifikovali len jednu organizáciu, pre ktorú sú mladí ľudia v situácii NEET primárnou cieľovou skupinou. Zároveň ide o okres s vysokým počtom mladých ľudí v situácii (podľa SODB 1622) a aj vysokým podielom na populácii mladých ľudí v okrese. Rovnako počet evidovaných nezamestnaných mladých ľudí je v tomto okrese najvyšší (k 31.12.2023 ich bolo 352) spomedzi štyroch menovaných okresov, aj keď miera nezamestnanosti mladých ľudí v okrese nie je najvyššia.

Druhý v poradí pre zriadenia JKM SPACE je **okres Poltár**. V tomto okrese nie je žiadna organizácia, ktorá by mladých ľudí v situácii NEET považovala za svoju primárnu cieľovú skupinu. Podľa SODB ide o okres s najvyšším podielom mladých ľudí v situácii NEET medzi mladými ľuďmi, pričom počet mladých ľudí v situácii NEET bol 845. Ak zoberieme do úvahy údaje o miere nezamestnanosti mladých ľudí v okrese tak spomedzi uvedených 4 okresov je najvyššia (k 31.12.2023 bola 8,7%), pričom počet mladých ľudí evidovaných na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny ako nezamestnaných bol 278.

Tretí v poradí by bol podľa našich odporúčaní **okres Žarnovica**. V tomto okrese nie je žiadna organizácia, ktorá by sa venovala mladým ľuďom v situácii NEET ako svojej primárnej cieľovej skupine a aj skúsenosti zo zberu dát v rámci fókusových skupín ukázali, že nakontaktovanie

tejto skupiny bolo naozaj v tomto okrese výzvou. Aj keď podľa SOD bol podiel mladých ľudí v situácii NEET v tomto okrese nižší ako v okrese Krupina a aj počet mladých ľudí v situácii NEET bol nižší a miera nezamestnanosti mladých ľudí v situácii NEET a aj ich počet je v tomto prípade približne rovnaká, odporúčali by sme na treťom mieste tento okres na základe mapovania aktérov.

Štvrtý v poradí je **okres Krupina**. V tomto okrese sme identifikovali dve organizácie, ktoré pracujú s mladými ľuďmi v situácii NEET ako primárnou cieľovou skupinou. Podiel mladých ľudí v situácii NEET podľa SOD bol 20,21% a miera nezamestnanosti k 31.12.2023 bola 4,9%.

6.4. Návrh merateľných ukazovateľov, ktoré by sa na regionálnej úrovni vyhodnocovali s ročnou periodicitou vo vzťahu k napĺňaniu Regionálneho akčného plánu Záruky pre mladých

Návrh merateľných ukazovateľov, ktoré je možné sledovať vo vzťahu k napĺňaniu Regionálneho akčného plánu Záruky pre mladých

Údaj	zdroj	Skupina mladých ľudí
Počet žiakov s predčasne ukončenou školskou dochádzkou v kraji a okresoch – aj s rodovým rozložením	https://crinfo.iedu.sk/RISPortal/catalogue/	Ohrození situáciou NEET
Počet nezamestnaných mladých ľudí evidovaných na ÚPSVaR – aj s rodovým rozložením a vekovými skupinami	Mesačné štatistiky Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/mesacne-statistiky-miest-a-obci.html?page_id=1009850	V situácii NEET
Počet nezamestnaných mladých ľudí evidovaných na ÚPSVaR v kategórii mladiství (mladí ľudia vo veku 14 až 18 rokov)	Mesačné štatistiky Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/mesacne-statistiky-miest-a-obci.html?page_id=1009850	V situácii NEET
Počet nezamestnaných mladých ľudí evidovaných na ÚPSVaR v kategórii absolventi	Mesačné štatistiky Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/mesacne-statistiky-miest-a-obci.html?page_id=1009850	V situácii NEET
Počet nezamestnaných mladých ľudí evidovaných na ÚPSVaR s dosiahnutým vzdelaním nižším ako stredné odborné vzdelanie	Na vyžiadanie z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny	V situácii NEET
Počet nezamestnaných mladých ľudí, ktorí v období najmenej 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie nemali	Na vyžiadanie z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny	V situácii NEET

pravidelne platené zamestnanie a nevykonávali alebo neprevádzkovali samostatnú zárobkovú činnosť dlhšie ako 6 po sebe nasledujúcich mesiacov		
Počet nezamestnaných mladých ľudí , ktorí žijú ako osamelé dospelé osoby s jednou alebo viacerými osobami odkázanými na ich starostlivosť alebo starajúci sa aspoň o jedno dieťa pred skončením povinnej školskej dochádzky	Na vyžiadanie z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny	V situácii NEET
Počet nezamestnaných mladých ľudí so zdravotným postihnutím	Na vyžiadanie z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny	V situácii NEET
Počet nezamestnaných mladých ľudí, ktorí ukončili poberanie materského alebo poberanie rodičovského príspevku menej ako dva roky pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie a ktorí počas poberania materského alebo počas poberania rodičovského príspevku nemali príjem zo zárobkovej činnosti zamestnanca a zo samostatnej zárobkovej činnosti	Na vyžiadanie z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny	V situácii NEET

Zoznam použitej literatúry

- Elder, S. (2015). What does NEETs mean and why is the concept so easily misinterpreted? *ILO Technical Brief*, 1(1).
- Európska komisia. (2024). Európska komisia sa rozhodla postúpiť prípad Slovenska Súdnemu dvoru Európskej únie z dôvodu nedostatočného riešenia diskriminácie rómskych detí v školách. Tlačová správa.
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/ip_24_6283
- Eurofound. (2012). *NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe*. Publications Office of the European Union.
- Eurofound. (2014). *Mapping youth transitions in Europe*. Publications Office of the European Union.
- Eurofound. (2016). *Exploring the diversity of NEETs*. Publications Office of the European Union.
- Eurostat. (2023). *Education and training in the EU - facts and figures*.
- Furlong, A. (2006). Not a very NEET solution: Representing problematic labour market transitions among early school-leavers. *Work, Employment and Society*, 20(3), 553–569.
<https://doi.org/10.1177/0950017006067001>
- Hall, R., Dráľ, P., Fridrichová, P., Hapalová, M., Lukáč, S., Miškolci, J., & Vančíková, K. (2019). *Analýza zistení o stave školstva na Slovensku: To dá rozum*. MESA10. Dostupné na <https://analiza.todarozum.sk>
- Istance, D., Rees, G., & Williamson, H. (1994). *Young people not in education, training or employment in South Glamorgan*. South Glamorgan Training and Enterprise Council.
- Ivanco, Š., Simončič, Š., & Spitálszky, A. (2024). *Rovnosť v prístupe k spravodlivosti: odstránenie prekážok pre Rómov a Rómky pri uplatňovaní svojich práv v prípadoch diskriminácie*. Minority Rights Group Europe (MRGE), Poradňa pre občianske a ľudské práva a EPEKA Slovinsko.
- Kollíková, M., Miková, K., Mihálik, J., Paulíniová, Z., Babiaková, K., & Rapošová, L. (2005). *Mládežnícka participácia na Slovensku – súvislosti, príklady, nástroje*. Rada mládeže Slovenska.
- Lelkes, G., Kmeť, P., Ondruš, B., Pribelsky, V., & Vaclavova, M. (2019). *NEET v SR – s kým a ako*. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR.
- Národná banka Slovenska. (2024). *Štrukturálne výzvy*.
- O'Higgins, N. (2010). *The impact of the economic and financial crisis on youth employment: Measures for labour market recovery in the European Union, Canada and the United States*. ILO Youth Employment Programme.
- OECD. (2019). *Youth not in employment, education or training (NEET)*. OECD Publishing.
- Rahmani, H., & Groot, W. (2023). Risk factors of being a youth not in education, employment or training (NEET): A scoping review. *International Journal of Educational Research*, 120, 102198. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2023.102198>

Robson, K. (2008). Becoming NEET in Europe: A comparison of predictors and later-life outcomes. *Paper presented at the Global Network on Inequality Mini-Conference, New York City.*

Rodríguez-Modroño, P. (2019). Youth unemployment, NEETs and structural inequality in Spain. *International Journal of Manpower, 40*(3).

Salvà Mut, F., Tugores, M., & Quintana-Murci, E. (2017). NEETs in Spain: An analysis in a context of economic crisis. *International Journal of Lifelong Education, 37*(1), 1–16.
<https://doi.org/10.1080/02601370.2017.1382016>

Serracant, P. (2013). A brute indicator for a NEET case: Genesis and evolution of a problematic concept and results from an alternative indicator. *Social Indicators Research, 117*(2), 401–419.

Williamson, H. (2010). Delivering a 'NEET' solution: An essay on an apparently intractable problem. In S. Upton (Ed.), *Engaging Wales' disengaged youth* (pp. 7–20). Institute of Welsh Affairs.

Zoznam príloh

Všetky prílohy sú dostupné na google drive na tomto linku:

<https://drive.google.com/drive/folders/13ESVKYXwhXIOqWJFUDehCNh1YYIKLahp>

- Príloha 1 Tabuľka Percentuálne zastúpenie mladých ľudí podľa veku a pohlavia – územná úroveň obce BBSK
- Príloha 2 Tabuľka Podiel mladých ľudí v situácii NEET BBSK – územná úroveň obce (zoradené podľa najvyššieho podielu v podskupine NEET neaktívni)
- Príloha 3 Tabuľka Nezamestnanosť mladých ľudí BBSK podľa vekových kategórií a pohlavia – územná úroveň obce
- Príloha 4 Informačný hárok k účasti na projekte Regionálna analýza o mladých ľuďoch ohrozených situáciou NEET a v situácii NEET na území Banskobystrického samosprávneho kraja
- Príloha 5 Scenár fókusovej skupiny
- Príloha 6 Počty vzniknutých obsadení na vybrané národné projekty
- Príloha 7 Tabuľky aktérov v okresoch
- Príloha 8 Dáta o mladých ľuďom za okresy a obce
- Príloha 9 Policy paper
- Príloha 10 web stránka: www.mladivbbsk.sk

Názov: Regionálna analýza o mladých ľuďoch ohrozených situáciou NEET a v situácii NEET na území Banskobystrického samosprávneho kraja

Koordinátorky a editorky: doc. PhDr. Alžbeta Brozmanová Gregorová, PhD., Mgr. Zuzana Heinzová, PhD., Mgr. Jana Šolcová, PhD.

Na spracovaní analýzy sa podieľali:

Mgr. Jarmila Androvičová, PhD. (0,125 AH)

Mgr. Filip Bambúch, PhD. (1,75 AH)

Ing. Magdaléna Bernátová, PhD. (0,75 AH)

doc. PhDr. Alžbeta Brozmanová Gregorová, PhD. (6,5 AH)

Mgr. Ema Brunovská (0,25 AH)

Mgr. Aneta Červinková (0,125 AH)

Mgr. Miroslava Galasová, PhD. (0,75 AH)

PhDr. Et Mgr. Lucia Galková, PhD. (1,75 AH)

Ing. Mgr. Ivana Hačková (1,5 AH)

Mgr. Zuzana Heinzová, PhD. (3,75 AH)

prof. PaedDr. Peter Jusko, PhD. (0,125 AH)

doc. PhDr. Lada Kaliská, PhD. (0,25 AH)

Mgr. Kamila Koza Beňová, PhD. (0,5 AH)

PhDr. Katarína Kurčíková, PhD. (1,75 AH)

doc. Ing. Mária Murray Svidroňová, PhD. (0,5 AH)

Mgr. Lívia Nemcová, PhD. (0,5 AH)

Mgr. Zlatica Stillerová (0,125 AH)

PhDr. Erik Šatara, PhD. (1,75 AH)

Mgr. Jana Šolcová, PhD. (3,75 AH)

Mgr. Lucie Vyvlečková (0,125 AH)

PhDr. Patrícia Zólyomiová, PhD. (0,125 AH)

Vydalo: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Edícia: Pedagogická fakulta

Recenzentka: Mgr. Katarína Čavojská, PhD.

Rozsah: 312 strán 25 autorských hárkov

ISBN 978-80-557-2227-6

EAN 9788055722276

<https://doi.org/10.24040/2025.9788055722276>